

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ : ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΡΟΜΑΧΗ

ΣΟΥΡΒΙΝΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ

Α. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΤΡΑ 1998

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2674
----------------------	------

“Επέσχεν εν τοις καθ’ ημάς καιροίς την Ελλάδα πάσαν απαιδία και συλλήβδην ολιγανθρωπία, δι’ ην αι τε πόλεις εξηρημώθησαν και αφορίαν είναι συνέβαινε καιπερ ούτε πολέμων συνεχών εσχκότων ημάς, ούτε λοιμικών περιστάσεων.....

..... Των γαρ ανθρώπων εις αλαζονία και φιλοχρημοσύνην, έτι δε ραθυμίαν εκτετραμένων, και βουλομένων μήτε γαμείν μητ’ εάν γήμωσι, τα γινόμενα τέκνα τρέφειν, αλλά μόλις εν τών πλείστων ή δύο χάριν του πλουσίου τούτους καταλιπείν και σπατάλώντας θρέψαι, ταχέως έλαθεν το κακόν αυξηθέν”.

Πολύβιος
(Ιστορία - XXXIBII)

Στην εποχή μας, σ’ όλη την Ελλάδα επικρατεί έλλειψις παιδιών και γενικά ολιγανθρωπία, συνέπεια της οποίας, και οι πόλεις ερημώθηκαν και η παραγωγή σταμάτησε, παρ’ ότι δεν υπήρξαν ούτε πόλεμοι, ούτε επιδημίες,

και όλα αυτά γιατί οι άνθρωποι έχουν γίνει εγωϊστές-πλεονέκτες και θέλουν ν’ αποκτήσουν περιουσίες, επί πλέον δε, είναι αδιάφοροι και οκνηροί, και δεν επιθυμούν, ούτε να παντρεύονται, ούτε όταν παντρευτούν, ν’ ανατρέφουν παιδιά, αλλά ν’ αποκτούν, το πολύ το ένα ή δύο παιδιά, για να τα αφήσουν πλούσια και να τα ανατρέφουν με υπερβολικές ανέσεις, έτσι γρήγορα χωρίς να το καταλάβουν το κακό αυξήθηκε.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Περατώνοντας την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας, αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλαν με οποιοδήποτε τρόπο στην πραγματοποίησή της.

Ιδιαίτερα θέλουμε να ευχαριστήσουμε τον υπεύθυνο για την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας, καθηγητή εφαρμογών του ΤΕΙ Πάτρας κ. Αλεξόπουλο Ανδρέα για την θετική και εποικοδομητική συνεργασία που είχαμε μαζί του.

Επίσης θέλουμε να ευχαριστήσουμε τους γονείς μας για την ηθική και υλική συμπαράσταση που μας πρόσφεραν για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός μελέτης

Η πτυχιακή μας εργασία αναφέρεται στο δημογραφικό πρόβλημα του Νομού Κερκύρας. Θεωρήσαμε όμως σκόπιμο να εξετάσουμε το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας, αλλά και να προβούμε σε συγκρίσεις με τα υπόλοιπα κράτη της Ευρώπης, ώστε να αποδώσουμε την πραγματική εικόνα του προβλήματος που δυστυχώς τα τελευταία χρόνια έχει εξελιχθεί σε σοβαρό εθνικό πρόβλημα της χώρας μας.

Στην μελέτη μας ασχοληθήκαμε μεταξύ άλλων με την εξέλιξη της γεννητικότητας, της γαμηλιότητας, της θνησιμότητας και της δημογραφικής γήρανσης του ελληνικού πληθυσμού γενικότερα και του Κερκυραϊκού πληθυσμού ειδικότερα. Αναζητήσαμε τα αίτια, διαπιστώσαμε τις συνέπειες και τις επιπτώσεις και προτείναμε λύσεις και μέτρα αντιμετώπισης του προβλήματος, που αν δεν αντιμετωπιστεί με υπευθυνότητα και συνέπεια από τους αρμόδιους φορείς θα έχει ολέθριες συνέπειες τα επόμενα χρόνια.

Επίσης θα θέλαμε να αναφέρουμε στο σημείο αυτό τις δυσκολίες που συναντήσαμε στη συλλογή, καταγραφή και ανάλυση των στοιχείων της έρευνάς μας. Αντιμετωπίσαμε την γραφειοκρατία των δημόσιων υπηρεσιών και την απροθυμία των υπεύθυνων υπαλλήλων να μας διευκολύνουν στο έργο μας. Τέλος, να διευκρινίσουμε ότι τα στοιχεία που μας διέθεσε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Κερκύρας, Πάτρας και Αθήνας για τον Νομό Κερκύρας αφορούν κυρίως την απογραφή του 1981, αφού για τις απογραφές του 1951, του 1961 και του 1971 δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τον Νομό, μιας και στις απογραφές αυτές καταγράφεται στο σύνολο των Ιονίων Νήσων, ενώ για την απογραφή του 1991 τα στατιστικά στοιχεία δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμα. Ξεπερνώντας, λοιπόν, αυτές τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες ελπίζουμε ότι προσεγγίσαμε το θέμα από την σωστή σκοπιά και ότι καταφέραμε να αποδώσουμε τις πραγματικές διαστάσεις του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ

1.1 Έννοια της δημογραφίας

Ο όρος δημογραφία παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το έτος 1885 από τον Achille Guillard στο έργο του «Στοιχεία της ανθρώπινης στατιστικής ή συγκριτική δημογραφία» και χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα στην διεθνή βιβλιογραφία.

Η σπουδαιότητα της δημογραφικής επιστήμης και των πορισμάτων της για την κοινωνία - Δημόσιους και Ιδιωτικούς Οργανισμούς - απορρέει από την σημασία που έχει η έννοια του ανθρώπινου πληθυσμού ως βάση της συγκροτημένης σε κοινωνία ανθρώπινης ζωής. Είναι γνωστό ότι η ανθρωπότητα συνεκροτήθει από την στενή έννοια οικογένεια, την ευρύτερη έννοια φυλή και την ευρεία έννοια κοινωνία, διότι ο άνθρωπος είναι κατ'εξοχήν ον κοινωνικό όπως διαβεβαιώνει ο Αριστοτέλης. Η δημογραφία με την ειδική επιστημονική μελέτη του πληθυσμού από τον 18ο αιώνα υπήρξε μια από τις πρώτες κοινωνικές επιστήμες. Έπαιξε σπουδαίο ρόλο για την ανάπτυξη των άλλων κοινωνικών επιστημών αφού τους παρείχε ταξινομημένο πρωτογενές υλικό αναγκαίο για τις έρευνές τους.

Δημογραφία λοιπόν είναι η επιστήμη εκείνη που έχει σαν αντικείμενο μελέτης την κατάσταση του πληθυσμού σε δεδομένο χρόνο και τόπο. Μελετά την εξέλιξη των γεννήσεων, θανάτων του πληθυσμού και την μεταναστευτική του κίνηση. Ερευνά τις αιτίες και τις συνέπειες των πληθυσμιακών μεταβολών, τους νόμους στους οποίους υπακούουν τα πληθυσμιακά φαινόμενα και προτείνει μέτρα για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που σχετίζονται με τον πληθυσμό.

Η Δημογραφία με την σημερινή μορφή δεν περιορίζεται μόνο στην ποσοτική και ποιοτική σύνθεση του πληθυσμού δηλαδή αριθμός κατοίκων, διάθρωση πληθυσμού κατά ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, επάγγελμα, γάμοι, διαζύγια αλλά αναζητεί τα αίτια, τους νόμους και τις συνέπειες των πληθυσμιακών μεταβολών. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών επιτρέπουν στην κυβέρνηση, στις δημόσιες υπηρεσίες αλλά και στους ιδιώτες να ακολουθήσουν μια σωστή πληθυσμιακή πολιτική σε συνδυασμό με την οικονομική, δημοσιονομική, εργατική και κοινωνική πολιτική, τα μέτρα ασφαλείας, δικαιοσύνης, εθνικής άμυνας, γεωργίας και εκπαίδευσης.

Για τους παραπάνω λόγους οι δημογραφικές έρευνες και μελέτες γίνονται σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, επιτακτικές και απαραίτητες για τις διοικητικές λειτουργίες μιας χώρας.

1.2 Διακρίσεις της Δημογραφίας

Η δημογραφία διακρίνεται σε τρεις κύριους κλάδους:

- I. Ποσοτική ή τυπική δημογραφία
- II. Ποιοτική δημογραφία και
- III. Πληθυσμιακή ανάλυση.

I. Η ποσοτική Δημογραφία μελετά τις κινήσεις των πληθυσμών (γεννήσεις, θάνατοι, μεταναστεύσεις) και ασχολείται με την συλλογή, την στατιστική ανάλυση και την τεχνική παρουσίαση των πληθυσμιακών δεδομένων καθώς και με την διερεύνηση των μελλοντικών τάσεων του πληθυσμού.

II. Η ποιοτική Δημογραφία ασχολείται με τις πνευματικές, ψυχικές και σωματικές ιδιότητες ενός πληθυσμού καθώς και με τις ιδιομορφίες του. Μεταξύ της ποσοτικής και της ποιοτικής Δημογραφίας υπάρχουν άμεσες επιδράσεις και εξαρτήσεις. Π.χ η μεταβολή των πνευματικών ιδιοτήτων ενός πληθυσμού (ποιοτική δημογραφία) επιφέρει μεταβολή στην γεννητικότητα του (ποσοτική δημογραφία).

III. Η πληθυσμιακή ανάλυση μελετά τους παράγοντες που διαμορφώνουν τα πληθυσμιακά και δημογραφικά δεδομένα. Επίσης, επιδιώκει να δώσει ερμηνεία γιατί διαμορφώνονται μ' αυτό τον τρόπο τα δημογραφικά δεδομένα και να προβλέψει μελλοντικά στοιχεία τα οποία είτε θα επαληθευτούν, είτε θα διαψευσθούν από τις μελλοντικές δημογραφικές εξελίξεις.

1.3 Συλλογή Δημογραφικού υλικού (Πηγές και μέθοδοι)

Το πρώτο και βασικότερο στάδιο για τη μελέτη ενός δημογραφικού προβλήματος είναι η συγκέντρωση των στοιχείων του φαινομένου που μας ενδιαφέρει να εξετάσουμε και να αναλύσουμε.

Το στάδιο αυτό της συλλογής του δημογραφικού υλικού χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα, γιατί από την αξιοπιστία των στοιχείων που θα συγκεντρωθούν, θα εξαρτηθεί και η αξία των δημογραφικών συμπερασμάτων. Αν τα στοιχεία είναι ψεύτικα ή λαθεμένα, είναι φανερό ότι και η αξία της δημογραφικής ανάλυσης θα είναι κι αυτή ψεύτικη ή λαθεμένη.

Α. ΠΗΓΕΣ.

Η συλλογή του δημογραφικού υλικού μπορεί να γίνει από πολλές πηγές π.χ. από διάφορα κέντρα και ινστιτούτα ερευνών, από διεθνείς οργανισμούς, από Δημόσιους και Ιδιωτικούς Οργανισμούς, από Δημόσιες υπηρεσίες κ.τ.λ.

Στη χώρα μας η μεγαλύτερη πηγή για παροχή δημογραφικών στοιχείων είναι η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος. (Ε.Σ.Υ.Ε). Η υπηρεσία αυτή είναι υπεύθυνη για τη συλλογή των απογραφικών, ληξιαρχικών και μεταναστευτικών στοιχείων. Έτσι, όλα αυτά τα δεδομένα επίσημα από την Ε.Σ.Υ.Ε. Τα στοιχεία των απογραφών δημοσιεύονται σε ειδικούς τόμους με τον τίτλο «Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού και κατοικιών της ... (ημερομηνία απογραφής)». Συνήθως, τα στοιχεία που αφορούν τα δημογραφικά, οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού, τις συνθήκες των νοικοκυριών και την εσωτερική μετανάστευση δημοσιεύονται σε ξεχωριστά τεύχη. Στους τόμους αυτούς, πέραν των αριθμητικών δεδομένων, δίνονται οι βασικές αρχές διενέργειας των απογραφών καθώς και οι χρησιμοποιούμενοι ορισμοί. Τα στοιχεία των ληξιαρχικών καταγραφών δημοσιεύονται στα ετήσια τεύχη της Ε.Σ.Υ.Ε. με τον τίτλο «Φυσική κίνηση του πληθυσμού της Ελλάδος κατά το έτος». Στην εισαγωγή των τόμων αυτών, γίνεται επίσης αξιολόγηση της ποιότητας των ληξιαρχικών στοιχείων και παρέχονται και ορισμένοι συγκριτικοί πίνακες δεδομένων από προηγούμενα χρόνια. Το μηνιαίο Στατιστικό Δελτίο περιέχει τα πιο βασικά από τα πλέον πρόσφατα ληξιαρχικά δεδομένα καθώς και εκτιμήσεις στο μέσο του έτους. Τέλος, περιλήψεις των απογραφικών στοιχείων και των ληξιαρχικών και συνοριακών καταγραφών περιέχονται στην ετήσια έκδοση της Ε.Σ.Υ.Ε. «Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος (έτος).

Οι πηγές για τη φυσική κίνηση του πληθυσμού είναι τα ληξιαρχεία των δήμων και κοινοτήτων της χώρας στα οποία δηλώνονται οι γάμοι, οι γεννήσεις, οι θάνατοι. Η μετανάστευση, η παλιννόστηση και ο τουρισμός επιβεβαιώνονται από διάφορες πηγές (διαβατήρια, καταστάσεις επιβιβάσεως, διάφορα δελτία κ.τ.λ.) και στέλνονται στην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Χώρας.

Β. ΜΕΘΟΔΟΙ

Για τη συλλογή δημογραφικών στοιχείων εφαρμόζονται διάφορες μέθοδοι, όπως η απογραφή, η δειγματοληψία και η συνεχής εγγραφή δημογραφικών στοιχείων.

1.3.1 Η Γενική απογραφή

Με τον όρο γενική απογραφή του πληθυσμού εννοούμε τη συλλογή δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων από όλα τα άτομα της χώρας. Η απογραφική μέθοδος συγκεντρώνει υλικό για τον συνολικό πληθυσμό μιας περιοχής ή χώρας, χρησιμοποιεί Δελτίο Απογραφής και απασχολεί απογραφείς, εφαρμόζοντας την προσωπική συνέντευξη για την συμπλήρωση των απογραφικών ερωτηματολογίων.

Τα σπουδαιότερα χαρακτηριστικά ενός πληθυσμού τα οποία περιλαμβάνονται στο δελτίο απογραφής, είναι:

- Η σύνθεση του πληθυσμού κατά ηλικία.
- Η οικογενειακή κατάσταση (παντρεμένοι, ανύπαντροι, χωρισμένοι, χήροι)
- Η σύνθεση κατά φύλο
- Η σύνθεση κατά επάγγελμα
- Η ανεργία και η απασχόληση.
- Η εκπαίδευση
- Η φυσική κίνηση του πληθυσμού, η μετανάστευση κ.τ.λ.

Την κατάσταση του πληθυσμού με τα διάφορα δημογραφικά χαρακτηριστικά της, σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, την διαπιστώνουμε με τις περιοδικές ανά δεκαετία γενικές απογραφές, που μας δίνουν μια φωτογραφία του πληθυσμού σε μια ορισμένη χρονική στιγμή και αποτελούν την κύρια βάση όλων των μετέπειτα δημογραφικών υπολογισμών.

Η απογραφή του πληθυσμού γίνεται από τη στατιστική υπηρεσία της κάθε χώρας και η οποία είναι ο υπεύθυνος φορέας για το σχεδιασμό, την οργάνωση και την διενέργεια αυτής. Η συχνότητα διεξαγωγής απογραφών είναι κάθε 10 έτη και στα έτη που λήγουν σε 0 ή 1.

Η εποχή διεξαγωγής των γενικών απογραφών είναι η άνοιξη ή το φθινόπωρο. Η προτίμηση αυτή δεν είναι τυχαία, κι αυτό γιατί τις εποχές αυτές οι γεωργικές απασχολήσεις του πληθυσμού είναι μεγάλες και έτσι δεν έχουμε πληθυσμιακές μετακινήσεις. Επίσης τις εποχές αυτές δεν υπάρχει μεγάλη τουριστική κίνηση και επιπλέον είναι άνετη η μετακίνηση των υπαλλήλων της στατιστικής υπηρεσίας που έχουν οριστεί για να κάνουν την απογραφή. Ως μέρα διεξαγωγής προτιμάται η Κυριακή. Ως προς την διάρκεια συμπλήρωσεως των απογραφικών δελτίων συνήθως γίνεται μέσα σε μια ημέρα, αν όμως δεν επαρκούν οι απογραφείς μπορεί να διαρκέσει και περισσότερες μέρες.

Η στιγμή της απογραφής είναι η χρονική στιγμή της 12ης νυκτερινής του Σαββάτου προς την Κυριακή. Σ' αυτήν την χρονική στιγμή αναφέρονται τα στοιχεία κατά την ημέρα της απογραφής. Αυτό σημαίνει ότι θα περιλαμβάνονται στην απογραφή, όσοι θα βρίσκονται στην κατοικία του νοικοκυριού κατά την στιγμή της απογραφής της 12ης νυκτερινής ώρας.

Το Νοικοκυριό αποτελεί την βασική στατιστική μονάδα για την απογραφή. Οι απογραφείς συλλέγουν και ελέγχουν το απογραφικό δελτίο, το οποίο διαβιβάζεται στα τοπικά γραφεία της ΕΣΥΕ και καταλήγει στην κεντρική υπηρεσία για επεξεργασία. Η απογραφή παρέχει πληροφορίες για το λεγόμενο πραγματικό ή de facto πληθυσμό, δηλαδή για τα άτομα που ευρέθησαν και κατεγράφησαν κατά την ημερομηνία απογραφής. Επίσης, παρέχει πληροφορίες για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού π.χ. ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, τόπο γέννησης, τόπο διαμονής, εσωτερική μετανάστευση, για τα οικονομικά χαρακτηριστικά π.χ. οικονομική δραστηριότητα, ανεργία, επάγγελμα, για τα κοινωνικά χαρακτηριστικά π.χ. επίπεδο εκπαίδευσης, συνθήκες νοικοκυριών κ.λ.π.

Το κυριότερο πλεονέκτημα της απογραφικής μεθόδου είναι ότι εξαιτίας του μεγάλου όγκου του στατιστικού υλικού που συγκεντρώνεται εξαλείφεται η πιθανότητα υποκειμενικότητας του απογραφέα. Αντίθετα τα μειονεκτήματα είναι περισσότερα.

1. Απαιτείται κόστος. Η διενέργεια απογραφής αποτελεί τεράστια και πολυέξοδη επιχείρηση, η οποία απαιτεί την κινητοποίηση μεγάλου μέρους του κρατικού μηχανισμού. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι η απογραφή του 1981 κόστισε 1,5 δισεκατομμύρια δραχμές περίπου.
2. Επειδή ο αριθμός των στατιστικών μονάδων - νοικοκυριών - και το πλήθος των πληροφοριών είναι μεγάλο, η δημοσίευση των αποτελεσμάτων που δημοσιεύονται περιορίζονται σ' ένα δείγμα 5% ή σπάνια το πολύ 25% επί του συνόλου των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν κατά την απογραφή.
3. Η απογραφή δεν γίνεται από ειδικευμένο προσωπικό κι έτσι στο πλήθος των ερωτηματολογίων που συμπληρώνονται μπορεί να υπάρχουν σφάλματα των απογραφέων και κατά συνέπεια να έχουμε εσφαλμένη εικόνα των χαρακτηριστικών του πληθυσμού.

1.3.2 Οι Απογραφές του πληθυσμού στην Ελλάδα.

Οι απογραφές πληθυσμού αποτελούν την παλαιότερη πηγή πληροφόρησης γύρω από την κατάσταση του πληθυσμού. Έχει εξακριβωθεί ότι η πρώτη απογραφή πληθυσμού στον κόσμο έγινε την εποχή των πυραμίδων στην Αρχαία Αίγυπτο ενώ στην αρχαία Ελλάδα έγινε επί εποχή Λυκούργου στην Σπάρτη και επί Σόλωνος στην Αθήνα.

Στη χώρα μας οι απογραφές μέχρι περίπου τα μέσα του 19ου αιώνα διενεργούνταν κυρίως για διοικητικούς και φορολογικούς λόγους. Είχαν περισσότερο χαρακτήρα απαρίθμησης παρά επιστημονικής έρευνας του πληθυσμού. Σήμερα εννοούμε τη συλλογή δημογραφικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων από όλα τα άτομα της χώρας.

Στην Ελλάδα, η πρώτη πληθυσμιακή απαρίθμηση έγινε το 1820 και έδειξε ότι ο πληθυσμός της χώρας μας κατά την εποχή εκείνη ήταν 753.400 άτομα. Με βάση τον αριθμό αυτό, υπολογίστηκε ότι ο πληθυσμός της χώρας κατά το 1821 ήταν 938.765 άτομα. Η πρώτη απογραφή, μετά την απελευθέρωση έγινε το 1834 και έκτοτε ακολούθησαν 27 γενικές απογραφές και τρεις για ορισμένες περιοχές που προσαρτήθηκαν μετά το 1834 στην Ελλάδα (1864 Ιόνια Νησιά, 1881 Θεσσαλία, Νησιά Αιγαίου και Μακεδονία 1912, Ήπειρος 1913, Θράκη 1920). Οι πέντε τελευταίες γενικές απογραφές πληθυσμού κατά την μεταπολεμική περίοδο είναι των ετών 1951, 1961, 1971, 1981 και 1991.

1.3.3 Η δειγματοληπτική μέθοδος.

Σε αντίθεση με την απογραφή η δειγματοληπτική μέθοδος συγκεντρώνει υλικό μόνο για ένα τμήμα του πληθυσμού. Είναι επιστημονική μέθοδος και βασίζεται στην μέθοδο των πιθανοτήτων και της κανονικότητας εμφάνισης των γεγονότων. Για να είναι δυνατή η γενίκευση των συμπερασμάτων της έρευνας, απαιτείται ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα. Για την επιτυχή επιλογή του αντιπροσωπευτικού δείγματος εφαρμόζονται διάφορες μέθοδοι όπως η απλή τυχαία δειγματοληψία, η εστρωματωμένη τυχαία δειγματοληψία κ.τ.λ.

Η δειγματοληπτική μέθοδος πλεονεκτεί έναντι της απογραφικής μεθόδου γιατί απαιτεί μικρότερες δαπάνες, μπορεί να γίνει σε μικρά χρονικά διαστήματα ακόμη και από μεμονωμένους ερευνητές, χωρίς όμως τα αποτελέσματα της να μπορούν να θεωρηθούν τόσο ασφαλή, όσο της απογραφής, λόγω του ότι πάντοτε υπάρχει ο κίνδυνος να εισχωρήσουν έστω και αθέλητα υποκειμενικά στοιχεία κατά την επιλογή του δείγματος ή την σύνταξη των ερωτηματολογίων. Η δειγματοληπτική μέθοδος χρησιμοποιείται για την λεπτομερειακή και εμπειριστατωμένη μελέτη συγκεκριμένων δημογραφικών προβλημάτων.

1.3.4 Η συνεχής εγγραφή δημογραφικών στοιχείων

Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα δύο γενικών απογραφών, η κίνηση των βασικών δημογραφικών μεγεθών παρακολουθείται από την πολιτεία με την βοήθεια των καταχωρήσεων που πραγματοποιούν οι ληξιαρχικές υπηρεσίες.

Τα στοιχεία αυτά δεν είναι απολύτως ακριβή, γιατί πολλές φορές οι αναχωρούντες της χώρας δεν εμφανίζονται από την αρχή ως μετανάστες ώστε να γίνονται οι απαιτούμενες εγγραφές.

1.4 Ορολογία – Ορισμοί δημογραφίας

Στην ενότητα αυτή παραθέτουμε την έννοια διαφόρων όρων που είναι απαραίτητοι για την κατανόηση της εργασίας μας. Το εννοιολογικό περιεχόμενο των όρων προσδιορίστηκε από την Ε.Σ.Υ.Ε.

- ◆ **Πληθυσμός:** Εννοούμε το σύνολο των κατοίκων μιας περιοχής σε μια δεδομένη στιγμή ή περίοδο. Ο πληθυσμός είναι το «υλικό» από το οποίο συγκροτείται μια κοινωνία.
- ◆ **Πραγματικός πληθυσμός** μιας περιφέρειας (δήμου, κοινότητας ή οικισμού): Κατά την ΕΣΥΕ εννοούμε το σύνολο των προσώπων που κατά την ημέρα της απογραφής, είτε διαμένουν μόνιμα στην περιφέρεια αυτή, είτε βρέθηκαν εκεί τυχαία ή προσωρινά.
- ◆ **Νόμιμος πληθυσμός** (δημότες): Εννοούμε τον αριθμό των ατόμων τα οποία σύμφωνα με το νόμο είναι εγγεγραμμένα στα δημοτολόγια κάθε δήμου ή κοινότητας της χώρας, ανεξάρτητα από τον τόπο που βρέθηκαν την ημέρα της απογραφής.
- ◆ **Αστικός πληθυσμός:** Περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός υπερβαίνει τις 10.000 κατοίκους καθώς και των 13 πολεοδομικών συγκροτημάτων ανεξάρτητα από το μέγεθος του πληθυσμού.
- ◆ **Ημιαστικός πληθυσμός:** Περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και Κοινοτήτων των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει από 2000 έως 9999 κατοίκους εκτός από αυτούς που ανήκουν στα πολεοδομικά συγκροτήματα.
- ◆ **Αγροτικός πληθυσμός:** Περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει λιγότερους από 2000 κατοίκους εκτός αυτών που ανήκουν στα πολεοδομικά συγκροτήματα.
- ◆ **Πεδινός πληθυσμός:** Εννοούμε τον πληθυσμό των δήμων και κοινοτήτων, των οποίων η εδαφική περιοχή βρίσκεται ολόκληρη ή κατά το μεγαλύτερο μέρος της σε επίπεδο ή ελαφρώς κεκλιμένο έδαφος και σε υψόμετρο κάτω από 800 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας.

- ◆ **Ημιορεινός πληθυσμός:** Εννοούμε τον πληθυσμό των κοινοτήτων των οποίων η εδαφική περιοχή βρίσκεται στις υπώρειες των όρων ή των οποίων η έκταση διαμοιράζεται κατά το ήμισυ περίπου στην πεδιάδα και κατά το άλλο ήμισυ στο όρος, αλλά πάντοτε με υψόμετρο κάτω από 800 μέτρα για το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής της κοινότητας.
- ◆ **Ορεινός πληθυσμός:** Εννοούμε τον πληθυσμό των κοινοτήτων, των οποίων η επιφάνεια είναι κεκλιμένη και ανώμαλη με υψομετρικές διαφορές πάνω από 400 μέτρα καθώς και των κοινοτήτων των οποίων ολόκληρη η επιφάνεια ή μεγάλο μέρος αυτής βρίσκεται σε υψόμετρο 800 μέτρων πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας.
- ◆ **Συγκεντρωμένος πληθυσμός οικισμού:** Εννοούμε τον πληθυσμό που απογράφηκε σε κατοικίες συγκεντρωμένες, που δεν απείχαν δηλαδή μεταξύ τους περισσότερο από 200 μέτρα.
- ◆ **Διασπαρμένος πληθυσμός οικισμού:** Εννοούμε τον πληθυσμό που απογράφηκε σε κατοικίες διασπαρμένες, δηλαδή που απείχαν μεταξύ τους πάνω από 200 μέτρα.
- ◆ **Πληθυσμός μέσης ημέρας του έτους:** Ονομάζεται ο πληθυσμός χώρας που υπολογίζεται την 30η Ιουνίου, δηλαδή στο μέσο του έτους.
- ◆ **Οικονομικά ενεργός ή παραγωγικός πληθυσμός:** Είναι το σύνολο του πληθυσμού που λαμβάνει μέρος στην παραγωγική διαδικασία.
- ◆ **Οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός:** Είναι το σύνολο του πληθυσμού που δεν εργάζεται και δεν προσφέρεται για εργασία.
- ◆ **Ανεργος πληθυσμός:** Είναι ο πληθυσμός που επιθυμεί να εργαστεί σύμφωνα με τους όρους εργασίας, αλλά δεν βρίσκει την ανάλογη εργασία.
- ◆ **Παιδικός πληθυσμός:** Περιλαμβάνει άτομα ηλικίας 0-14 ετών.
- ◆ **Ωριμος ή ενεργός πληθυσμός:** Περιλαμβάνει άτομα ηλικίας 15-64 ετών.
- ◆ **Γεροντικός πληθυσμός:** Περιλαμβάνει άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω.
- ◆ **Συντηρούμενος πληθυσμός:** Περιλαμβάνει τον παιδικό και γεροντικό πληθυσμό.

- ◆ **Αναπαραγωγικός πληθυσμός:** Περιλαμβάνει γυναίκες 15-49 ετών
- ◆ **Οικισμός:** Ονομάζεται το σύνολο των γειτονικών οικοδομών όπου είναι εγκατεστημένα 10 νοικοκυριά.
- ◆ **Χωριό:** Οικισμός ή σύνολο οικισμών που αριθμεί μέχρι και 2000 άτομα ($X = 2.000$).
- ◆ **Κωμόπολη:** Οικισμός ή σύνολο οικισμών που αριθμεί πάνω από και λιγότερα από 10.000 ($2.000 < K < 10.000$).
- ◆ **Πόλη:** Οικισμός ή σύνολο οικισμών που αριθμεί πάνω 10.000 άτομα ($\Pi > 10.000$). Σ' εξαιρετικές περιπτώσεις πόλη ονομάζεται και ένας οικισμός με λιγότερους από 10.000 κατοίκους για λόγους ιστορικούς π.χ. Καλάβρυτα ή τουριστικούς π.χ. Δήμος Λουτρών Αιδηψού.
- ◆ **Επαρχία:** Είναι το σύνολο πόλεων, κωμοπόλεων και χωριών.
- ◆ **Νομός:** Αποτελείται από έναν αριθμό επαρχιών.
- ◆ **Γεωγραφικό Διαμέρισμα:** Αποτελείται από έναν αριθμό νομών. Τα γεωγραφικά στη χώρα μας είναι συνολικά 10 και είναι τα εξής: Γεωγραφικό Διαμέρισμα περιφέρειας πρωτεύουσας, Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας, Πελοποννήσου, Νησιά Ιονίου, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, Θράκης, Νησιά Αιγαίου και Κρήτης.
- ◆ **Πολεοδομικό Συγκρότημα:** Είναι μια ομάδα συνεχόμενων δήμων ή κοινοτήτων που γειτνιάζουν σε απόσταση μικρότερη των 200 μέτρων με τρόπο ώστε να θεωρούνται ως ενιαίο σύνολο, ως μια πόλη. Τα 18 πολεοδομικά συγκροτήματα που έχουν προσδιοριστεί από την απογραφή του 1971 και παραμένουν τα ίδια ως σήμερα είναι τα εξής: Πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ηρακλείου, Βόλου, Χανίων, Αγρινίου, Καλαμάτας, Χίου, Αιγίου, Ερμουπολέως, Σπάρτης, Ιωαννίνων, Κερκύρας, Σαλαμίνας, Χαλκίδας, Ρεθύμνης.
- ◆ **Νοικοκυριό, θεωρείται:** α) Κάθε πρόσωπο που ζει μόνο του είτε σε χωριστή κατοικία, είτε σε νοικιασμένο δωμάτιο.
β) Κάθε ομάδα δύο ή περισσότερων προσώπων – συγγενών ή μη – που ζουν στην ίδια κατοικία ή στέγαστρο και τα οποία λαμβάνουν μαζί τα γεύματα τους.

- ◆ **Κανονική κατοικία:** Είναι η μόνιμη ή αυτοτελής κατασκευή που αποτελείται από ένα τουλάχιστον κανονικό δωμάτιο και προορίζεται για κατοικία ενός νοικοκυριού.
- ◆ **Κανονικό δωμάτιο:** Είναι ο χώρος, μέσα στο κτίριο, ο οποίος έχει τουλάχιστον δύο μέτρα ύψος και τέσσερα τετραγωνικά μέτρα επιφάνεια και σχήμα τέτοιο, ώστε να χωράει ένα κανονικό κρεβάτι και να διαθέτει παράθυρο ή τζαμόπορτα για να φωτίζεται απευθείας από το ύπαιθρο.
- ◆ **Μη κανονική κατοικία:** α) Είναι άλλου είδους χώροι προοριζόμενοι για κατοικία, δηλαδή κατασκευές από ευτελή και πρόχειρα υλικά (καλύβες, παράγκες) β) άλλου είδους χώροι μη προοριζόμενοι για κατοικία (στάβλοι, αχυρώνες, γκαράζ, αποθήκες, γραφεία, φυσικά σπήλαια κ.λ.π. γ) κινητές κατοικίες οι οποίες έχουν κατασκευασθεί για να μεταφέρονται (τροχόσπιτα, πλοία, γιοτ, άμαξες πλανοδίων και καταυλισμοί τσιγγάνων).
- ◆ **Συλλογική κατοικία:** Περιλαμβάνονται διάφορες κατηγορίες καταλυμάτων, όπως ξενοδοχείο, νοσοκομείο, οι κατοικίες συλλογικών συμβιώσεων και τα προσωρινά καταλύματα.
- ◆ **Οικογενειακός προγραμματισμός:** Αποβλέπει στην απόκτηση του επιθυμητού αριθμού τέκνων, στην απόκτησή τους τη κατάλληλη στιγμή και στην εξασφάλιση των αναγκαίων μεσοδιαστημάτων μεταξύ της μητέρας. Σήμερα έχει ευρύτερο περιεχόμενο και περιλαμβάνει και την προγεννητική διάγνωση δίνοντας σημασία στο μέγεθος αλλά και στην ποιότητα του πληθυσμού.
- ◆ **Οικογένεια:** Στηρίζεται στο νομικό γεγονός του γάμου και περιλαμβάνει τον άνδρα, τη γυναίκα και τα ανύπαντρα παιδιά.
- ◆ **Γάμος:** Ονομάζεται η αναγνωριζόμενη από το δίκαιο ένωση του άνδρα και της γυναίκας. Η εγκυρότητα του γάμου στην Ελλάδα εξασφαλίζεται για τον θρησκευτικό γάμο με την ιερολόγηση του ιερού μυστηρίου, σύμφωνα με τους κανόνες του θρησκευτικού δόγματος και για τον πολιτικό γάμο με την τήρηση των διατάξεων του Νόμου 1250/1982 "Για την καθιέρωση του πολιτικού γάμου στην Ελλάδα".
- ◆ **Γαμηλιότητα:** Ονομάζεται η συχνότητα των γάμων σε 1000 κατοίκους και δίνεται από τον τύπο:

$$\text{Γαμηλιότητα} = \frac{\text{Γάμοι έτους X}}{\text{Μέσος πληθυσμός έτους X}} \times 1000$$

- ♦ **Γεννητικότητα:** Είναι η διαδικασία βιολογικής ανανέωσης του πληθυσμού και ορίζει την συχνότητα των γεννήσεων ενός πληθυσμού στην μονάδα του χρόνου.
- ♦ **Αδρός δείκτης γεννητικότητας:** Εκφράζει την αναλογία των γεννήσεων σ' ένα σταθερό μέγεθος πληθυσμού, κατά κανόνα 1000 κατοίκους. Προκύπτει από την σχέση:

$$\text{Αδρός δείκτης γεννητικότητας} = \frac{\text{Γεννήσεις ζώντων έτους X}}{\text{Μέσος πληθυσμός έτους X}} \times 1000$$

- ♦ **Έλεγχος γεννήσεων:** Ονομάζεται η πρόληψη των γεννήσεων και ο περιορισμός της γεννητικότητας σε επιθυμητά πλαίσια.
- ♦ **Δείκτης γονιμότητας:** Εκφράζει την αναπαραγωγική δραστηριότητα του γυναικείου πληθυσμού από 15-49 ετών σ' ένα σταθερό μέρος του πληθυσμού, συνήθως 1000 κατοίκους. Δίνεται από τον τύπο.

$$\text{Δείκτης γονιμότητας} = \frac{\text{Αριθμός γεννήσεων ζώντων}}{\text{Αριθμός γυναικών ηλικίας (15-49)ετών}} \times 1000$$

- ♦ **Θνησιμότητα:** Είναι η διαδικασία της φυσιολογικής φθοράς του πληθυσμού και υποδηλώνει τη συχνότητα των θανάτων σ' ένα κοινωνικό σύνολο σε μια χρονική στιγμή.
- ♦ **Αδρός δείκτης θνησιμότητας:** Δίνει την αναλογία ενός πληθυσμού ενός έτους σε 1000 κατοίκους.

$$\text{Αδρός δείκτης θνησιμότητας} = \frac{\text{Θάνατοι έτους X}}{\text{Μέσος πληθυσμός έτους X}} \times 1000$$

- ♦ **Δείκτης ειδικής κατά ηλικία θνησιμότητας:** Δείχνει την συχνότητα των θανάτων μιας ομάδας ηλικιών σε 1000 άτομα της ίδιας ομάδας ηλικιών.

Δείκτης ειδικής κατά ηλικία θνησιμότητας

$$\Delta.Ε.Κ.Η.Θ. = \frac{\text{Θάνατοι ηλικίας } \alpha \text{ έτους } X}{\text{Πληθυσμός 30ης Ιουνίου ηλικίας } \alpha \text{ έτους } X} \times 1000$$

- ♦ **Δείκτης ειδικής κατά φύλο θνησιμότητας:** Δείχνει την συχνότητα των θανάτων ενός φύλου σε 1000 άτομα του ίδιου φύλου. Δίνεται από την σχέση:

Δείκτης ειδικής κατά φύλο θνησιμότητας:

$$\Delta.Ε.Κ.Φ.Θ. = \frac{\text{Θάνατοι γυναικών ηλικίας } \alpha \text{ έτους } X}{\text{Γυναικείος πληθυσμός 30ης Ιουνίου ηλικίας } \alpha \text{ έτους } X} \times 1000$$

- ♦ **Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας:** Δείχνει πόσα από τα 1000 παιδιά που γεννήθηκαν σ' ένα χρόνο πέθαναν πριν συμπληρώσουν το πρώτο έτος της ζωής τους. Προκύπτει από την σχέση:

$$\text{Ποσοστό βρεφικής θνησ.} = \frac{\text{Θάνατοι βρεφών κάτω του έτους στο έτος } X}{\text{Γεννήσεις ζώντων στο έτος } X}$$

- ♦ **Θνησιγονία:** Ονομάζεται η γέννηση νεκρών βρεφών.
- ♦ **Συντελεστής γεροντισμού:** Δείχνει πόσοι γέροντες αντιστοιχούν σε 10 κατοίκους.

- ♦ **Δείκτης γήρανσης:** Δείχνει την σχέση μεταξύ δύο κατηγοριών συντηρούμενου πληθυσμού και συγκεκριμένα πόσοι συντηρούμενοι γέροντες αναλογούν σε 100 συντηρούμενους νέους. Δίνεται από την σχέση:

$$\text{Δείκτης γήρανσης} = \frac{\text{Πληθυσμός (65 + άνω) ετών}}{\text{Πληθυσμός (0-14) ετών}} \times 100$$

- ♦ **Δείκτης εξάρτησης:** Δείχνει την αναλογία των συντηρούμενων ατόμων νέων και γερόντων σε σχέση με 100 άτομα του ενεργού πληθυσμού.

$$\text{Δείκτης εξάρτησης} = \frac{\text{Πληθυσμός [(0-14) + (64+ άνω)] ετών}}{\text{Πληθυσμός (15-64)ετών}} \times 100$$

- ♦ **Δείκτης αναλογίας φύλων:** Δηλώνει πόσα άτομα του ενός φύλου αντιστοιχούν σ' έναν ορισμένο αριθμό ατόμων του άλλου φύλου. Υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης αναλογίας φύλων} = \frac{\text{Γυναίκες}}{\text{Άνδρες}} \times 100$$

- ♦ **Αναλογία αναπληρώσεως:** Ο δείκτης αυτός εκφράζει την αριθμητική σχέση ατόμων ηλικίας 10-14 ετών, δηλαδή ατόμων που βρίσκονται "προ των πυλών" για να εισέλθουν στον ενεργό πληθυσμό και ατόμων ηλικίας 60-64 ετών, δηλαδή ατόμων που ετοιμάζονται να αποχωρήσουν από τον ενεργό οικονομικά πληθυσμό.

- ♦ **Μέση ηλικία πληθυσμού:** Προκύπτει εάν διαιρέσουμε το άθροισμα των ηλικιών του πληθυσμού με τον πληθυσμό μέσης ημέρας του έτους. Δηλαδή:

$$\text{Μέση ηλικία} = \frac{\text{Σύνολο ηλικιών του πληθυσμού}}{\text{Πληθυσμός μέσης ημέρας του έτους}}$$

- ◆ **Πολύτεκνος:** Είναι α) γονέας που έχει τέσσερα τουλάχιστον παιδιά. β) Η μητέρα χωρίς σύζυγο, εφ' όσον έχει τρία παιδιά. γ) Ο πατέρας ο οποίος είναι ανίκανος για εργασία ή είναι ανάπηρος πολέμου με αναπηρία τουλάχιστον 70% εφ' όσον έχει τρία παιδιά.
- ◆ **Κινητικότητα πληθυσμού:** Ονομάζεται η μετακίνηση από ένα σημείο σ' ένα άλλο.
- ◆ **Μετανάστευση:** Είναι η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός άτομου ή ενός κοινωνικού συνόλου.
- ◆ **Μόνιμη Μετανάστευση:** Ονομάζεται η μετάβαση ελλήνων υπηκόων σε μια χώρα του εξωτερικού για εγκατάσταση μεγαλύτερη από το χρονικό διάστημα ενός έτους.
- ◆ **Προσωρινή μετανάστευση:** Ονομάζεται η μετάβαση ελλήνων υπηκόων σε αλλοδαπή χώρα α) για χρονικό διάστημα μικρότερο του έτους.
β) για λόγους σπουδών.
γ) για λόγους ναυτολογήσεως.
- ◆ **Εκούσια μετανάστευση:** Ονομάζεται η μετανάστευση που γίνεται με την θέληση του μετακινούμενου ατόμου.
- ◆ **Ακούσια μετανάστευση:** Είναι η μετανάστευση που προκαλείται από την ηθελημένη δημιουργία δυσμενών συνθηκών διαβίωσης σε βάρος ορισμένων κατηγοριών ατόμων ή μερίδας του πληθυσμού.
- ◆ **Εσωτερική μετανάστευση:** Είναι η κίνηση του πληθυσμού από έναν οικισμό σ' έναν άλλο της χώρας.
- ◆ **Εξωτερική μετανάστευση:** Είναι η κίνηση του πληθυσμού από το κράτος στο άλλο.
- ◆ **Αστυφιλία:** Είναι η μετακίνηση του πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές στα αστικά κέντρα.
- ◆ **Αποδημία:** Ονομάζεται η εκροή ατόμων από μια χώρα.

- ◆ **Μετοικία:** Ονομάζεται η επιστροφή ατόμων σε μια χώρα διαφορετική από την χώρα καταγωγής τους.
- ◆ **Παλινοόστηση:** Ονομάζεται η επιστροφή ατόμων που παρέμειναν σε χώρα του εξωτερικού για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του τόπου καταγωγής τους ή την γενέτειρα τους, μόνιμη ή για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του έτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΛΛΑΔΑ - ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

2.1 - Η εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού (1828-1991)

Η πορεία του ελληνικού πληθυσμού, από την σύσταση της Ελλάδας ως κράτους μέχρι και σήμερα παρουσίασε διάφορες ανώμαλες διακυμάνσεις, που οφείλονταν σε πολλά αίτια όπως προσάρτηση νέων εδαφών, προσφυγικά φαινόμενα, πολεμικά γεγονότα, μεταναστευτικά ρεύματα κ.λ.π. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε σημαντικά από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα. Η πρώτη απογραφή που έγινε το 1828, μετά την επανάσταση και πριν από την επίσημη ίδρυση του Κράτους (1830) καταμέτρησε 753.400 άτομα και στην τελευταία απογραφή το 1991 καταγράφηκαν 10.256.400 άτομα. Επομένως, ο πληθυσμός πολλαπλασιάστηκε επί 13 φορές.

Στο ίδιο χρονικό διάστημα η έκταση της χώρας τριπλασιάστηκε από 47.516 σε 131.990 τετραγωνικά χιλιόμετρα και η πυκνότητα του πληθυσμού - κάτοικοι κατά τετραγωνικό χιλιόμετρο - από 16 έφτασε τα 78 άτομα.

Και στη μεταπολεμική περίοδο ο πληθυσμός αυξήθηκε από 7,6 εκατομμύρια το 1951 σε 10,2 εκατομμύρια το 1991. Χαρακτηριστικό είναι ότι παρουσιάζεται χαμηλός ρυθμός αύξησης κάθε δεύτερη δεκαετία. Ήταν 9,90% στην περίοδο 1951-61, 4,53% στην περίοδο 1961-71, 11,08% στην περίοδο 1971-81.

Στην περίοδο 1981-1991 ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά 5,03%, δηλαδή παρουσίασε μια αύξηση κατά 516 χιλιάδες άτομα αλλά επιβραδύνθηκε σημαντικά ο ρυθμός αύξησής του σε σύγκριση με την προηγούμενη δεκαετία. Με άλλα λόγια στη δεκαετία του 60 και του 80 το ποσοστό αύξησης ήταν το μισό σε σύγκριση με τις προηγούμενες δεκαετίες.

Πίνακας 1 Πληθυσμός, Επιφάνεια και πυκνότητα του πληθυσμού της Ελλάδας 1828-1991.

Έτος απογραφής	Πληθυσμός σε χιλιάδες	Επιφάνεια σε τετραγωνικά χιλ.	Μεταβολές % του πληθυσμού	Κάτοικοι κατά τετραγωνικά χιλ.
1828	753,4	47.516	-	15,86
1870	1.457,8	50.211	-	29,04
1907	2.631,9	63.211	-	41,64
1920	5.016,8	127.000	-	39,50
1928	6.204,6	129.281	-	47,99

Έτος απογραφής	Πληθυσμός σε χιλιάδες	Επιφάνεια σε τετραγωνικά χιλ.	Μεταβολές % του πληθυσμού	Κάτοικοι κατά τετραγωνικά χιλ.
1940	7.344,8	129.281	-	56,81
1951	7.632,8	131.957	3,92	57,84
1961	8.388,5	131.957	9,90	63,57
1971	8.768,6	131.957	4,53	66,45
1981	9.740,4	131.957	11,08	73,82
1991	10.256,4	131.957	5,03	77,73

Αυτό συνέβη γιατί το 1960 παρατηρείται έντονη μεταναστευτική κίνηση του ελληνικού πληθυσμού, ενώ το 1980 διαπιστώνεται σημαντική μείωση και αποφυγή γεννήσεων.

2.2 - Σχέση του ελληνικού πληθυσμού προς τον παγκόσμιο

Ο πληθυσμός της Ελλάδας που το 1990 αποτελούσε το 30/οο του παγκόσμιου πληθυσμού, το 20/οο το 1981 και το 1,80/οο το 1992, το έτος 2025 θα αποτελεί μόνο το 1,20/οο σύμφωνα με προβλέψεις του Ο.Η.Ε. Αυτό οφείλεται κυρίως μόνο στο ότι το μέγεθος και ο ρυθμός αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού επηρεάζεται από τον πληθυσμό των αναπτυσσόμενων χωρών που αυξάνεται με ταχύ ρυθμό.

Πίνακας 2. Πληθυσμός 1992, Πληθυσμός 2025. Κόσμος, αναπτυγμένες χώρες, αναπτυσσόμενες χώρες, Ευρώπη, Βαλκάνια, Ελλάδα.

Χώρες	Πληθυσμός σε χιλιάδες	
	1992	2025
Κόσμος	5.479.046	8.472.445
Αναπτυγμένες Χώρες	1.224.744	1.403.275
Αναπτυσσόμενες Χώρες	4.254.301	7.069.171
Ευρώπη	512.023	541.784
ΕΛΛΑΔΑ	10.182	10.103
Βαλκανικές Χώρες		
Βουλγαρία	8.952	8.802
Ρουμανία	23.327	26.270
Αλβανία	3.315	4.458
Τουρκία	58.362	92.881

Μεγάλες διαφορές χαρακτηρίζουν το μέγεθος και το ρυθμό αύξησης των γειτονικών μας χωρών. Ο πληθυσμός της Αλβανίας, που αποτελεί σχεδόν το 1/3 το ελληνικού πληθυσμού και ο πληθυσμός της Τουρκίας που είναι 5,5 φορές περίπου μεγαλύτερος από τον ελληνικό πληθυσμό αυξάνονται με ταχύτατο ρυθμό. Στην περίοδο 1985-1990 με ρυθμό 1,9% και 2,1% αντίστοιχα.

Πίνακας 3. Πληθυσμός - Φυσική αύξηση - Χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Χώρες	Πληθυσμός 1-1-92 (1000)	Φυσική αύξηση (1000)
Βέλγιο	10.022,0	21,8
Δανία	5.162,1	4,8
ΕΛΛΑΔΑ	10.279,9	7,1
Ισπανία	39.055,9	48,3
Γαλλία	57.217,5	243,3
Ιρλανδία	3.542,0	21,1
Ιταλία	57.788,2	9,0
Λουξεμβούργο	389,8	1,2
Ολλανδία	15.129,2	68,7
Πορτογαλία	9.846,0	12,1
Ην. Βασίλειο	57.686,1	146,3
Ευρώπη των 12	346.393,3	493,6

Οι χώρες της ΕΟΚ (από το 1993 της Ευρωπαϊκής Ένωσης) διακρίνονται σε 3 ομάδες.

α) Η ομάδα των μεγάλων σε πληθυσμό χωρών 39-80 εκατομμυρίων κατοίκων όπως Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία.

β) Η ομάδα των μεσαίων σε πληθυσμό (10-15 εκατομμυρίων) χωρών στην οποία συγκαταλέγεται και η χώρα μας όπως: Πορτογαλία, Βέλγιο, Ολλανδία.

γ) Η ομάδα των μικρών σε πληθυσμό χωρών μέχρι 5 εκατομμυρίων κατοίκων όπως Δανία, Ιρλανδία και Λουξεμβούργο.

2.3 - Η κατανομή του Ελληνικού πληθυσμού κατά φύλο.

Στη διαδρομή των χρόνων η κατά φύλο κατανομή του ελληνικού πληθυσμού παρουσίασε διακυμάνσεις και μεταβολές. Μέχρι το 1907 υπερτερούσαν αριθμητικά οι άνδρες (1324,9 άντρες, 1307,0 γυναίκες) από το 1920 άνδρες και γυναίκες αποτελούν το 50% του συνολικού πληθυσμού (2495,3 άνδρες έναντι 2521,5 γυναικών) και μετά το 1951 το ποσοστό που αντιπροσωπεύει τις γυναίκες στο σύνολο του ελληνικού πληθυσμού αγγίζει

το 51%.

Στην περίοδο 1951-1971 αντιστοιχούσαν 105 γυναίκες σε 100 άνδρες και αυτό λόγω της μαζικής μετανάστευσης που απορρόφησε περισσότερους άνδρες παρά γυναίκες - π.χ. στην περίοδο 1955-1977 για την οποία υπάρχουν στατιστικά στοιχεία οι περισσότεροι (58,7%) από τους 1.236.290 μετανάστες ήταν άνδρες - και στην υπερθνησιμότητα των ανδρών. Ευνοϊκή υπήρξε μετά το 1981 η επίδραση των παλιννοστούντων, που συγκριτικά οι περισσότεροι ήταν άνδρες, με αποτέλεσμα το 1991 να αντιστοιχούν 104 γυναίκες σε 100 άνδρες.

Το 1991 στην Ελλάδα υπάρχουν 200 χιλιάδες περισσότερες γυναίκες. Ο γυναικείος πληθυσμός της χώρας ανέρχεται σε 5.234 χιλιάδες άτομα και είναι μεγαλύτερος του ανδρικού που φτάνει τα 5.029 χιλιάδες άτομα.

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα στατιστικά στοιχεία για τους άνδρες και τις γυναίκες στην Ελλάδα και στις χώρες της Ευρώπης των δώδεκα. Στη χώρα μας οι άνδρες αποτελούν το 49% και οι γυναίκες το 51% του πληθυσμού και το 48,6% και 51,4% του εκλογικού σώματος αντίστοιχα. Όμως ελάχιστες γυναίκες βρίσκονται σε θέσεις εξουσίας π.χ. μόνο το 5% των βουλευτών είναι γυναίκες (16 σε 300 βουλευτές) και δεν υπήρχε ούτε μία γυναίκα στην Ευρωβουλή στις αρχές του 1994. Ας σημειωθεί ότι στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου οι γυναίκες αποτελούν το 52% του πληθυσμού προωθείται καμπάνια με στόχο την αύξηση του ποσοστού 19% των γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με την ισόρροπη εκπροσώπηση των δύο φύλων.

Πίνακας 4. Διάρθρωση το ελληνικού πληθυσμού κατά φύλο 1861-191

Έτος Απογραφής	Σε χιλιάδες άτομα		Επί 100 κατοίκων		Γυναίκες επί 100 ανδρών
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	
1870	735	703,7	52	48	93
1879	880,9	798,5	52	48	91
1889	1133,6	1053,5	52	48	93
1896	1226,8	1166,9	52	48	92
1907	1324,9	1307,0	50	50	99
1920	2495,3	2521,5	50	50	101
1928	3076,2	3128,4	50	50	102
1940	3658,3	3686,4	50	50	101
1951	3721,6	3911,1	49	51	105
1961	4091,8	4296,6	49	51	105
1971	4286,7	4481,6	49	51	105
1981	4779,5	4960,0	49	51	104
1991	5029,7	5234,4	49	51	104

2.4 Αστικός, Ημιαστικός και Αγροτικός Πληθυσμός Ελλάδος

Στη μεταπολεμική περίοδο παρατηρήθηκε εσωτερική μετανάστευση από τις αγροτικές και νησιωτικές περιοχές προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα την Αθήνα και την Θεσσαλονίκη. Την περίοδο αυτή (1951-1991) ο ελληνικός πληθυσμός παρουσίασε σημαντικές μεταβολές και ανακατατάξεις με αποτέλεσμα να σημειωθεί ραγδαία αύξηση του αστικού πληθυσμού που έγινε σε βάρος του αγροτικού και ημιαστικού. Από το 1971 ο αστικός πληθυσμός αποτελεί το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού της χώρας, ενώ η σημαντική μείωση του αγροτικού πληθυσμού επέφερε σοβαρές επιπτώσεις στην πυραμίδα των ηλικιών.

Στην ίδια περίοδο σημειώθηκε αύξηση της αναλογίας σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Οι περισσότερες από αυτές έχουν μεγαλύτερη αναλογία αστικού πληθυσμού από την Ελλάδα. Σε καμία όμως χώρα δεν σημειώθηκε η υπερ-συγκέντρωση πληθυσμού σε 1 ή 2 αστικά κέντρα όπως έγινε στην Ελλάδα, όπου 4 στους 10 κατοίκους μένουν στην Αθήνα και την Θεσσαλονίκη. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 και ιδιαίτερα στη δεκαετία του 1980, η εσωτερική μετανάστευση, η αστυφιλία και η επιστροφή των μεταναστών και πολιτικών προσφύγων είχαν ως συνέπεια τη μεγάλη αύξηση του πληθυσμού των μεσαίων και μικρότερων πόλεων. Σύμφωνα με μελέτη που δημοσιεύθηκε στον Οικονομικό Ταχυδρόμο, η "τερατούπολη" Αθήνα αποσπά κάθε χρόνο από την υπόλοιπη χώρα μια πόλη σαν την Πάτρα και απορροφά κάθε μέρα τον πληθυσμό ενός χωριού. Αν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί, σε 10 χρόνια η Ελλάδα θα έχει 3.600 χωριά λιγότερα.

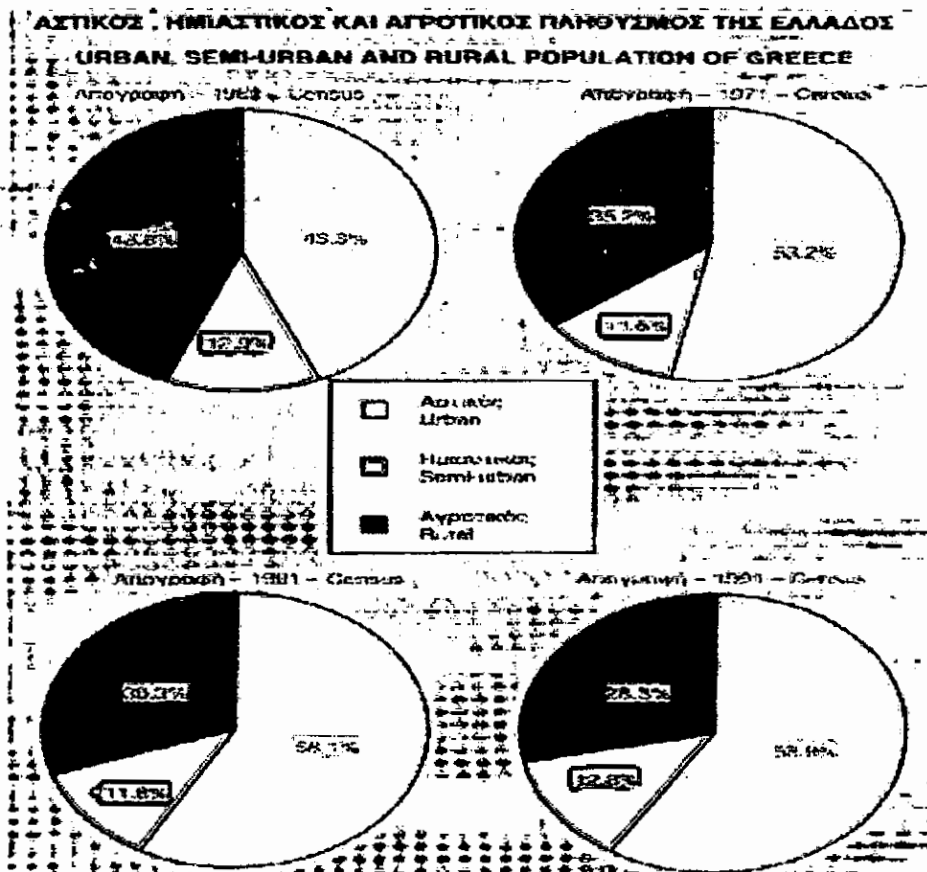
Τα τελευταία χρόνια η εσωτερική μετανάστευση εξακολουθεί με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό την εγκατάλειψη των ορεινών χωριών, την ερήμωση της υπαίθρου, την πληθυσμιακή συρρίκνωση των αγροτικών κοινοτήτων και την εγκατάσταση των κατοίκων τους στην πρωτεύουσα ή τις πόλεις του ίδιου Νομού.

Στον Πίνακα 5 παρουσιάζεται η κατανομή του πληθυσμού σε αστικό, ημιαστικό και αγροτικό πληθυσμό, σύμφωνα με τη διάκριση που ακολουθείται από την ΕΣΥΕ.

Πίνακας 5. Πληθυσμός της Ελλάδας κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές 1951-1991.

	1951	1961	1971	1981	1991
Σύνολο Ελλάδας	7.633	8.389	8.769	9.740	10.245
Ποσοστιαία κατανομή %					
Σύνολο Ελλάδος	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Αστικές περιοχές	36,8	42,3	53,2	58,1	58,8
Π.Σ. Αθηνών	18,1	22,1	29,0	31,1	29,6
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	4,0	4,5	6,3	7,2	7,6
Λοιπές αστικές περιοχές	14,7	15,7	17,9	19,8	21,6
Ημιαστικές περιοχές	14,2	13,8	11,6	11,6	13,0
Αγροτικές περιοχές	49,0	43,9	35,2	30,3	28,3

Στο Σχήμα 1 δίνεται η αναλογία του ελληνικού πληθυσμού σε αγροτικό, αστικό και ημιαστικό σύμφωνα με τις 4 τελευταίες απογραφές.

2.5 Τα Αίτια αύξησης του ελληνικού πληθυσμού.

A. Παράγοντες που επέδρασαν αρνητικά στην αύξηση του πληθυσμού, είναι:

- Οι πόλεμοι: Ο Μακεδόνικος αγώνας, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος, η μικρασιατική εκστρατεία, ο πόλεμος 1940-41, η κατοχή και ο εμφύλιος που στέρησαν την Ελλάδα από πολλές χιλιάδες παιδιών της.
- Η μετανάστευση στο εξωτερικό. Στις περιόδους 1895-1921 και 1955-1973 παρατηρήθηκε σημαντική υπεροχή της μετανάστευσης έναντι της παλιννόστησης.
- Η μείωση πληθυσμού λόγω της απόσπασης εδαφών (το 1923 η Ελλάδα έχασε την Ανατολική Θράκη, την Ίμβρο και την Τένεδο που είχε προσαρτήσει με τη Συνθήκη των Σεβρών το 1920) και της ανταλλαγής πληθυσμών που αποφασίστηκε με τη Συνθήκη της Λωζάννης το 1923. Υπολογίστηκε ότι κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών 416 χιλιάδες Βούλγαροι και Τούρκοι εγκατέλειψαν την χώρα.

B. Παράγοντες που επηρέασαν την αύξηση του πληθυσμού από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα, είναι:

- Οι προσαρτήσεις εδαφών των Ιονίων Νήσων του 1864, της Θεσσαλίας και της Άρτας το 1881, της Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Κρήτης και των Νησιών του Αιγαίου το 1913, της Θράκης το 1920 και της Δωδεκανήσου το 1947.
- Η είσοδος μεταναστών με την μορφή της εγκατάστασης προσφύγων μετά την μικρασιατική καταστροφή. Στην απογραφή του 1928 φαίνεται ότι 1,2 εκατομμύρια άτομα εγκαταστάθηκαν στη χώρα.
- Η φυσική αύξηση του πληθυσμού, δηλαδή η υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων.

Στην δεκαετία του 1960 όμως αρχίζει να επιβραδύνεται ο ρυθμός ανάπτυξης του συνολικού πληθυσμού της χώρας εξαιτίας της μετανάστευσης.

Η μεταναστευτική κίνηση παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού, το μέγεθος του οποίου υπολογίζεται με τη σχέση:

Πληθυσμός χώρας = γεννήσεις - θάνατοι - μετανάστευση + παλιννόστηση + είσοδος μεταναστών.

Στη δεκαετία του 1980 η κύρια αιτία για τον χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης του πληθυσμού είναι η μείωση των γεννήσεων, η οποία είναι ιδιαίτερα ανησυχητική στη δεκαετία αυτή. Όπως φαίνεται στον πίνακα 6, από 148 χιλιάδες γεννήσεις που είχαμε το 1980 φτάνουμε στις 104 χιλιάδες το 1992. Το 1986 εξαιτίας του πυρηνικού ατυχήματος του Τσερνομπίλ παρατηρείται σημαντική μείωση και αποφυγή των γεννήσεων. Εξαιτίας του έκτακτου αυτού περιστατικού εμφανίζεται μια μικρή "αναλαμπή" στις γεννήσεις το 1988 αλλά το 1989 μειώθηκαν και πάλι φτάνοντας μάλιστα στο κατώτερο σημείο της μεταπολεμικής περιόδου (101 χιλιάδες γεννήσεις). Το 1991-1992 φαίνεται να σταθεροποιούνται στις 102-104 χιλιάδες, δηλαδή πολύ πιο κάτω από το 1986, το έτος που προηγήθηκε του πυρηνικού ατυχήματος. Το 1980 αντιστοιχούσαν 15,3 γεννήσεις σε 1000 κατοίκους, ενώ το 1992 μόνο 10,1.

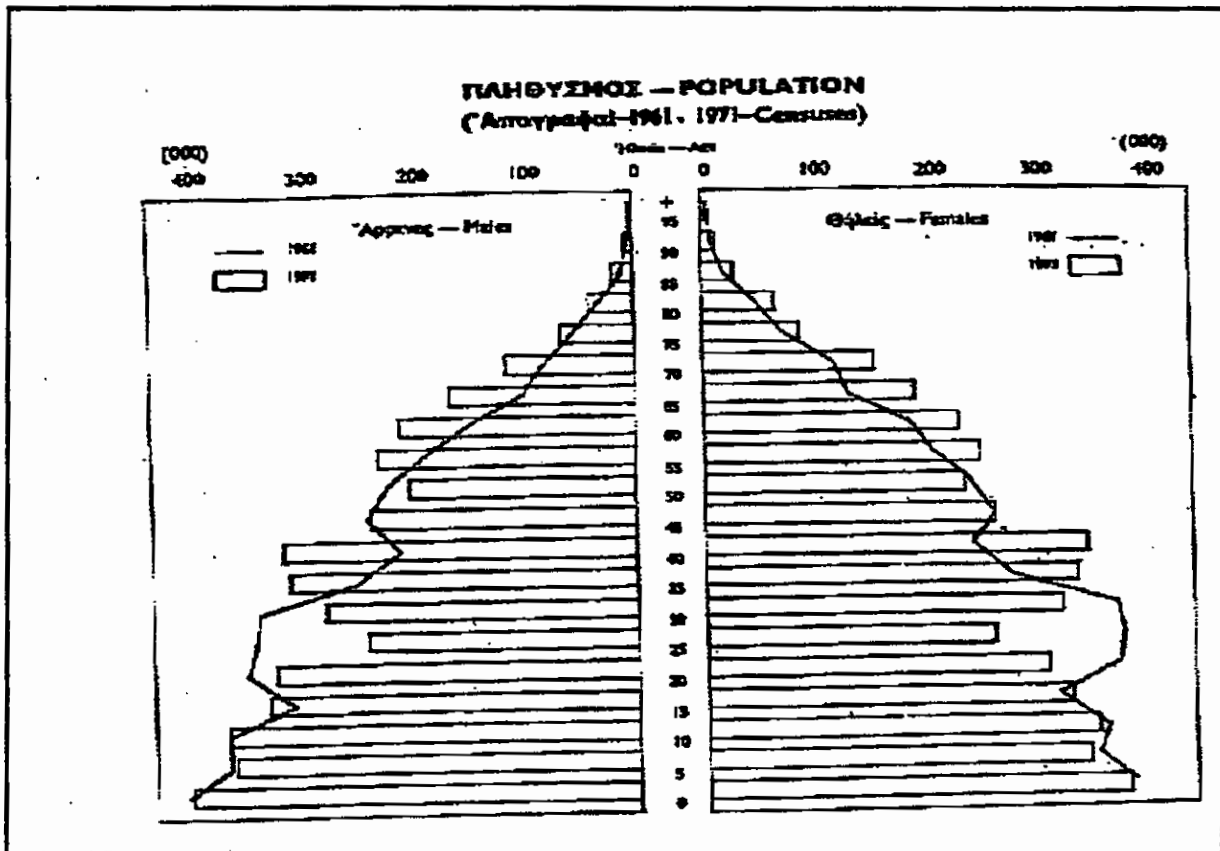
Το ακαθάριστο ποσοστό θνησιμότητας παρά τη συνεχώς μειούμενη θνησιμότητα σε κάθε ηλικία, αυξήθηκε από 9,0 το 1980 σε 9,5 θανάτους το 1992 λόγω της γήρανσης του πληθυσμού. Ένα έκτακτο γεγονός που συντέλεσε στην αύξηση των θανάτων είναι και ο καύσωνας του 1987, που άφησε πίσω του πολλούς νεκρούς. Το ποσοστό της φυσικής αύξησης μειώθηκε από 6,30/οο το 1980 σε 0,60/οο το 1992. Ενώ μέχρι το 1980, ο δείκτης γονιμότητας εξασφάλιζε την αντικατάσταση των γενεών 2,1 παιδιά ανά γυναίκα - στην περίοδο 1981-1992 μειώθηκε σε 1,4 και είναι ένας από τους χαμηλότερους στην Ευρώπη και στον κόσμο.

Πίνακας 6. Γεννήσεις, θάνατοι, φυσική κίνηση του πληθυσμού 1980-1992

Έτος	Γεννήσεις	Α.Π.Γ. %	Θάνατοι	Α.Π.Θ. %	Φυσική κίνηση σε χιλιάδες	Φυσική κίνηση σε ο/οο	Γάμοι	Α.Π.Γ.
1980	148.134	15,3	87.182	9,0	60.852	6,3	62.532	6,4
1981	140.953	14,5	86.261	8,9	54.592	5,6	71.178	7,3
1982	137.275	14,0	86.345	8,8	50.930	5,2	67.784	6,9
1983	132.608	13,5	90.586	9,2	42.022	4,3	71.143	7,2
1984	125.724	12,7	88.397	8,9	37.327	3,8	54.793	5,5
1985	116.481	11,7	92.886	9,3	21.027	2,4	63.709	6,4
1986	112.810	11,3	91.783	9,2	10.736	2,1	58.891	5,8
1987	106.392	10,6	95.656	9,6	10.736	1,1	66.166	6,6
1988	107.505	10,7	92.407	9,2	15.098	1,5	47.873	4,8
1989	101.657	10,1	92.720	9,2	8.937	0,9	61.884	6,1
1990	102.229	10,1	94.152	9,3	8.077	0,8	59.052	5,8
1991	102.620	10,1	95.498	9,4	7.122	0,7	65.568	6,4
1992	104.081	10,1	98.231	9,5	5.850	0,6	48.631	4,7

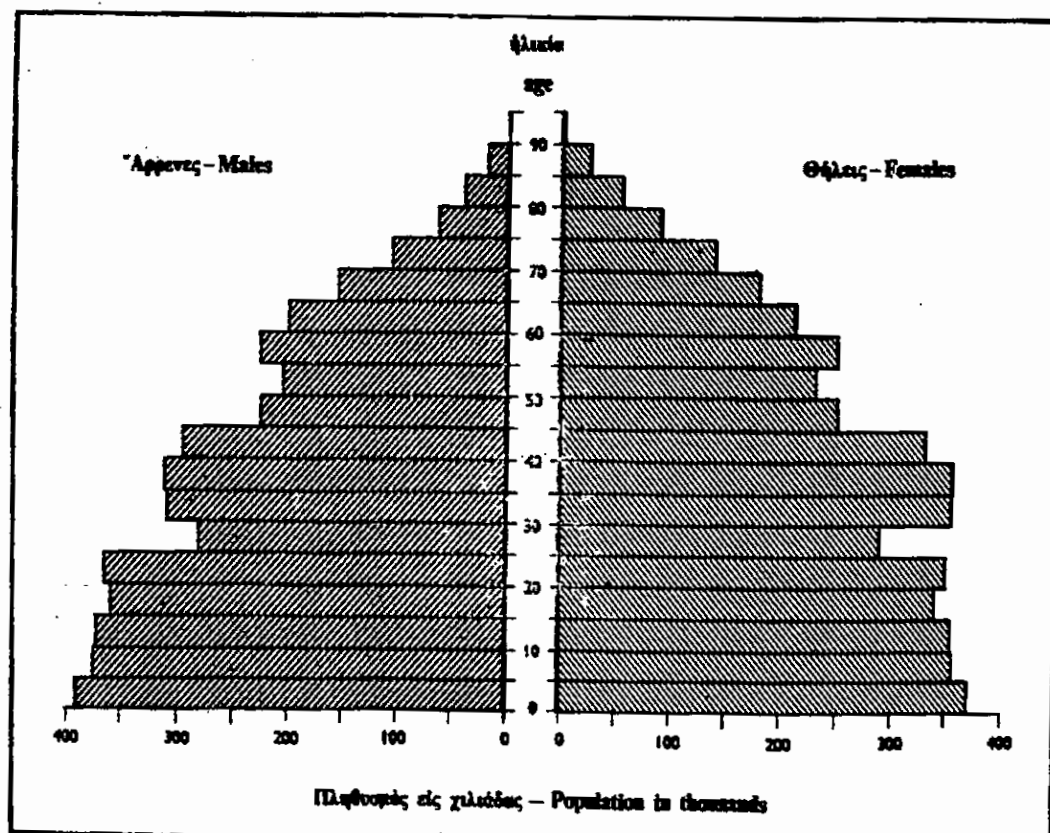
Παρολαυτά στη δεκαετία του 1980, ο ελληνικός πληθυσμός αυξάνεται από την παλιννόστηση και την είσοδο μεταναστών. Στην επόμενη δεκαετία φαίνεται από διάφορες πηγές - δημοσιογραφικές πληροφορίες και έρευνες - ότι η μετανάστευση είναι έντονη από ορισμένες περιοχές, αλλά δεν υπάρχουν επίσημα στατιστικά στοιχεία. Στην χώρα μας δεν τηρούνται μετά το 1977 στοιχεία για τη μετανάστευση και την παλιννόστηση, ούτε είναι γνωστός από επίσημες στατιστικές ο αριθμός των ξένων στον ελλαδικό χώρο με αποτέλεσμα να χρησιμοποιείται η αύξηση του πληθυσμού μεταξύ δύο απογραφών για να δώσει μια ιδέα της μεταναστευτικής κίνησης.

Σχήμα 2. Η πυραμίδα του υπολογιζόμενου πληθυσμού της Ελλάδας στην απογραφή του 1961 εμφανίζει αυξανόμενο τύπο. Παρουσιάζει πλατιά βάση όσο ανεβαίνουμε στις βαθμίδες ηλικιών στενεύουν. Η ίδια διαπίστωση υπάρχει και για την εκτίμηση του 1971. Η δημογραφική εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού δεν παρουσιάζει λόγους ανησυχίας.

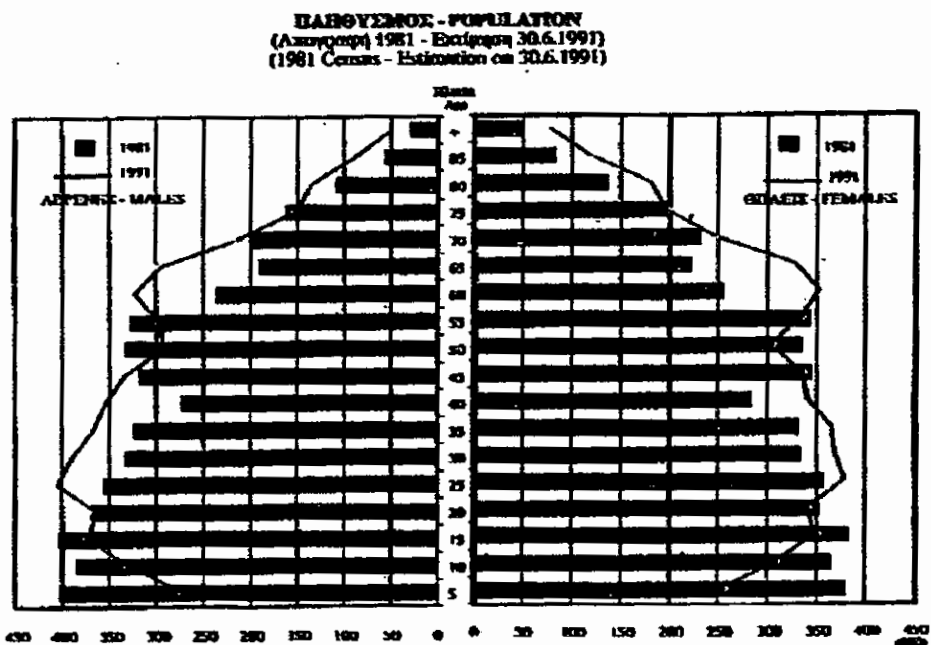

Σχήμα 3. Η πυραμίδα ηλικιών του ελληνικού πληθυσμού στο μέσο του έτους 1969 εμφανίζει αυξανόμενο τύπο με κάποιες τάσεις στασιμότητας. Η επίδραση της μετανάστευσης την περίοδο αυτή επιδρά αρνητικά στην εξέλιξη του πληθυσμού, χωρίς όμως να συντρέχουν και λόγοι ανησυχίας.

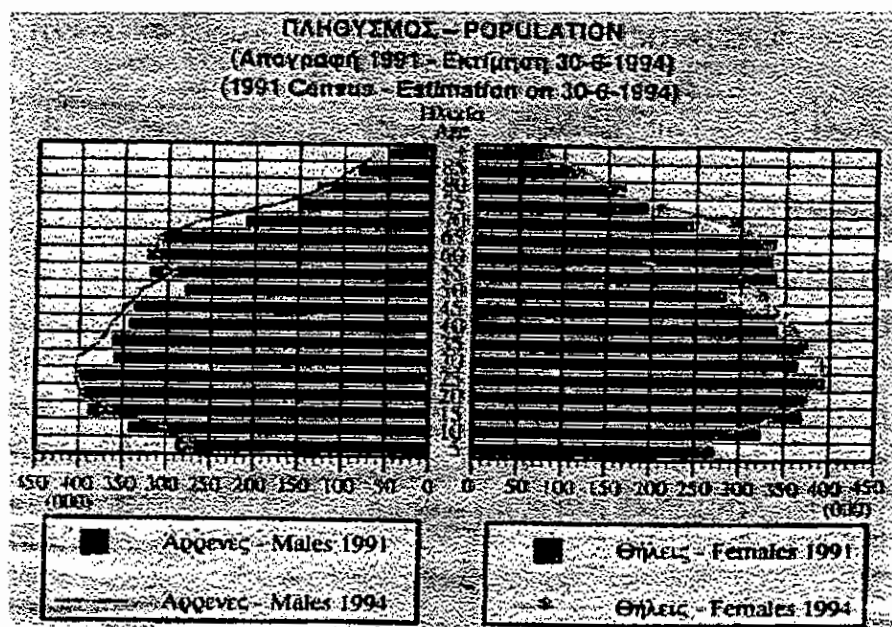
Πυραμίδα του υπολογιζομένου πληθυσμού της Ελλάδος εις το μέσον του έτους 1969 (30.6.1969)
Pyramid of the population of Greece. Mid-year estimates (30.6.1969)

Σχήμα 4. Αντίθετα, στην απογραφή του 1981 η πυραμίδα ηλικιών εμφανίζει στάσιμο τύπο. Η αναπαραγωγική γενιά που θα αντικαταστήσει την σημερινή θα είναι ίση περίπου σε μέγεθος, ενώ και οι βαθμίδες ηλικιών στο μέσο της πυραμίδας συμπίπτουν σχεδόν με την βάση της. Στην εκτίμηση του 1991 η εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού παρουσιάζει φθίνουσα πορεία, γεγονός που προκαλεί έντονους λόγους ανησυχίας.

Σχήμα 5. Η πυραμίδα ηλικιών του ελληνικού πληθυσμού στην απογραφή του 1991 παρουσιάζει φθίνων τύπο. Η βάση της πυραμίδας είναι στενότερη από το μέσο της, καθώς η γεννητικότητα μειώνεται χωρίς να μεταβάλλεται το ίδιο έντονα η θνησιμότητα και η μεταναστευτική κίνηση. Η δημογραφική εξέλιξη της Ελλάδας προβλέπεται δυσοίωνη για το μέλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

3.1 Γεωγραφική θέση.

Ο Νομός Κερκύρας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Ελληνικής Επικράτειας, απέναντι από τις ηπειρωτικές, ελληνικές και αλβανικές ακτές και ανήκει στο συγκρότημα των Ιονίων Νήσων. Είναι το έβδομο σ' έκταση ελληνικό νησί και το δεύτερο, μετά την Κεφαλλονιά από τα Επτάνησα.

Η έκταση του είναι 592.1 τετραγωνικά χιλιόμετρα και το μήκος των ακτών του 217 χιλιόμετρα. Ο συνολικός πληθυσμός του Νομού Κερκύρας κατά την απογραφή του 1951 είναι 105.414, κατά την απογραφή του 1961 είναι 115.994, κατά την απογραφή του 1971 είναι 92.933, κατά την απογραφή του 1981 είναι 99.477 και κατά την απογραφή του 1991 είναι 107.592. Οι κάτοικοι του Νομού Κερκύρας είναι 169,7 ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο έναντι 77,7 της Ελληνικής Επικράτειας, κατέχοντας την τρίτη θέση μετά το λεκανοπέδιο της Αττικής και την Θεσσαλονίκη, μεταξύ των πιο πυκνοκατοικημένων Ελληνικών περιοχών.

Το έδαφος του νομού είναι κατά 63% δηλαδή 403 τετραγωνικά χιλιόμετρα πεδινό, κατά 36% δηλαδή 222 τετραγωνικά χιλιόμετρα ημιορεινό και κατά 2% δηλαδή 16 τετραγωνικά χιλιόμετρα ορεινό. Υψηλότερο βουνό είναι ο Παντοκράτωρας με υψόμετρο 906 μέτρα, αλλά υπάρχουν και αρκετές πεδινές περιοχές, με μεγαλύτερη το λιβάδι του Ρόπα. Έχει δύο λίμνες, Κορισίων και Αντινιώτη, και τέσσερα μικρά ποτάμια που το καλοκαίρι είναι συνήθως ξερά, τον Ποταμό, τη Μεσαγγή, το Σιδάρι και τη Λευκίμμη.

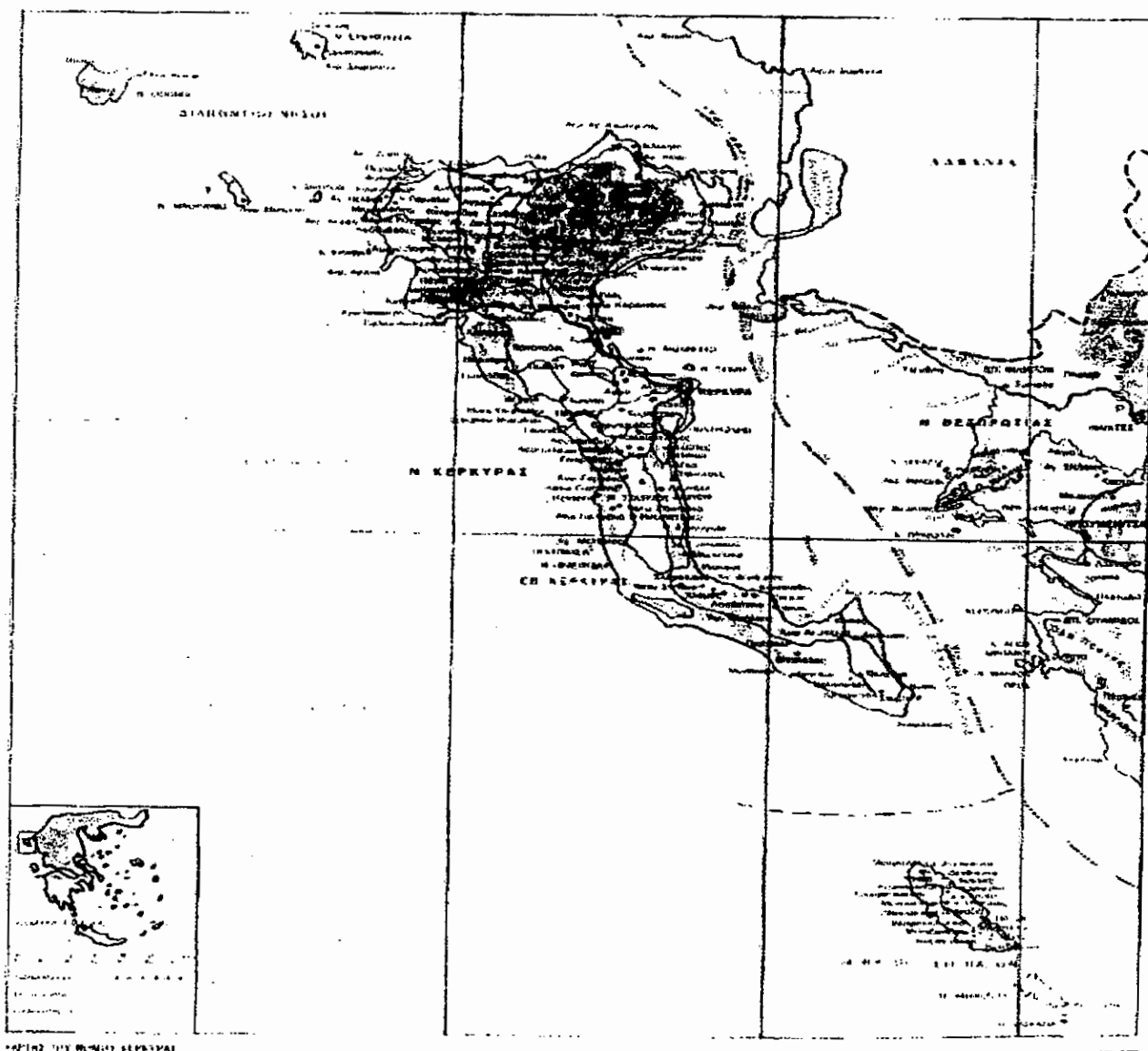
Η κατανομή του εδάφους σε κατηγορίες χρήσης παρουσιάζεται ως εξής: καλλιεργήσιμη γη 355 τετραγωνικά χιλιόμετρα, βοσκότοποι 187 τετραγωνικά χιλιόμετρα (29%), δάση 26 τετραγωνικά χιλιόμετρα (4%) εκτάσεις που καλύπτονται από νερό (2%) και κατοικήσιμη έκταση 62 τετραγωνικά χιλιόμετρα (10%). Το κλίμα του νησιού είναι μεσογειακό με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια. Έχει μεγάλη υγρασία και το ετήσιο βροχομετρικό ύψος της Κερκύρας - 1183 χιλιοστόμετρα - είναι ένα από τα υψηλότερα του ελλαδικού χώρου.

Το νησί της ομορφιάς και της παράδοσης, της τέχνης και της μουσικής, της αστείρευτης έμπνευσης. Ο τέλειος συνδυασμός του κοσμοπολίτικου με το παραδοσιακό στοιχείο. Η πιο γνήσια εκπρόσωπος της Επτανησιακής Κουλτούρας υμνήθηκε από φωτισμένους συγγραφείς και ποιητές.

Σ' αυτήν έμελλε να συσταθεί το πρώτο Ελληνικό Πανεπιστήμιο, η πρώτη Ελληνική Σχολή Καλών Τεχνών και το πρώτο Ελληνικό Πολιτιστικό Σωματείο.

Η ήμερη αλλά πλούσια φύση της, οι υπέροχες αμμουδιές της και τα πολλά αξιοθέατα της, την έχουν αναδείξει σ' ένα από τα μεγαλύτερα και πιο πολυσύχναστα τουριστικά κέντρα της χώρας. Ο τουρισμός έχει παρουσιάσει μεγάλη ανάπτυξη και το νησί κατέχει τη δεύτερη θέση μετά τα Δωδεκάνησα, ως προς τον αριθμό ξένων επισκεπτών. Τα έσοδα από τον τουρισμό αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό του εισοδήματος των κατοίκων και καταλαμβάνουν την πρώτη θέση.

Κερκύρας, Νομός

3.2 Η δομή του Νομού Κερκύρας

Ο Νόμος Κερκύρας περιλαμβάνει ολόκληρη τη νήσο Κερκύρα και τα νησιά Παξούς, Αντιπαξούς και τις γύρω νησίδες Δασκαλιά, Παναγία και Εξωλίθαρο, που βρίσκονται νότια της Κερκύρας καθώς και τις Διαπόντιες Νήσους (Οθωνούς), που βρίσκονται βορειοδυτικά. Ο Νομός Κερκύρας διαιρείται διοικητικά σε δύο επαρχίες: την επαρχία Κερκύρας και την επαρχία Παξών. Η επαρχία Κερκύρας περιλαμβάνει τη νήσο Κέρκυρα και τις Διαπόντιες Νήσους (Οθωνούς) και τις νησίδες που περιβάλλουν την Κέρκυρα. Είναι η μεγαλύτερη ως προς την έκταση και τον πληθυσμό επαρχία του νομού. Από τα 611 τετραγωνικά χιλιόμετρα της έκτασης της, 400 είναι πεδινά, 205 ημιορεινά και 6 ορεινά. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η πόλη της Κέρκυρας και σύμφωνα με την τελευταία απογραφή η επαρχία έχει 1 δήμο, 102 κοινότητες και 267 οικισμούς.

Η οικονομία της επαρχίας βασίζεται στη γεωργική παραγωγή και στο τουρισμό, ενώ η βιομηχανία και οι λοιποί οικονομικοί κλάδοι συνεισφέρουν μικρά ποσοστά στη διαμόρφωση του εισοδήματος της. Βάση της γεωργικής παραγωγής είναι η καλλιέργεια της ελιάς, στην οποία απασχολείται το 70% και πλέον του αγροτικού πληθυσμού. Το 1/3 περίπου της έκτασης της επαρχίας, 200 τετραγωνικά χιλιόμετρα, είναι αφιερωμένο στην ελαιοκαλλιέργεια. Καλλιεργούνται επίσης αμπέλια, λαχανικά-κηπευτικά, οπωροφόρα δέντρα, σιτηρά, κτηνοτροφές, πεπονοειδή και πατάτες. Σχετική ανάπτυξη παρουσιάζει και η κτηνοτροφία, κυρίως η οικόσιτη βοοειδών, καθώς και η αλιεία.

Η επαρχία Παξών περιλαμβάνει τα νησιά Παξοί, Αντίπαξοι και τις γύρω νησίδες, Δασκαλιά, Οβορός και Εξωλίθαρο. Βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος και έχει συνολική έκταση 30 τετραγωνικά χιλιόμετρα, από τα οποία τα 12,5 τετραγωνικά χιλιόμετρα είναι καλλιεργούμενες εκτάσεις και τα 11 τετραγωνικά χιλιόμετρα βοσκότοποι.

Το έδαφος είναι εξ' ολοκλήρου πεδινό. Η οικονομία της επαρχίας βασίζεται κυρίως στον τουρισμό, αλλά ασκούνται επίσης η γεωργία - κυρίως ελαιόλαδο - η κτηνοτροφία και η αλιεία.

Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι ο Γαϊός και σύμφωνα με την τελευταία απογραφή έχει 2.375 κατοίκους και περιλαμβάνει 4 κοινότητες και 30 οικισμούς.

3.3 Ιστορική Αναδρομή Νομού Κερκύρας

3.3.1 Αρχαιότητα.

Η Κέρκυρα αναφέρεται στις φιλολογικές πηγές με διάφορες ονομασίες: Σχερία, Δρεπάνη, Μακρίς, Φαιακία, Κόρκυρα ή Κέρκυρα. Το όνομα της Κέρκυρας κατά μια άποψη προέρχεται από το «Κέρκουρος», ονομασία ελαφρού πλοίου ή κάποιου ψαριού ή κατά την αρχαία παράδοση από τη νύμφη Κέρκυρα, κόρη του ποταμού Ασωπού, που την ερωτεύτηκε ο Ποσειδώνας, την έκλεψε και την έφερε στο νησί. Από την ένωση τους γεννήθηκε ο Φαίακας, ο πρώτος βασιλιάς του νησιού, στον οποίο η Κέρκυρα οφείλει τον χαρακτηρισμό της ως «νησί των Φαιάκων». Τον διαδέχθηκε ο αδελφός του Ναυσίθοος που ήταν πατέρας του γνωστού από την Οδύσσεια, Αλκίνοου.

Το ξενικό όνομα Corfu προήλθε από τη νέα πόλη που δημιουργήθηκε μέσα στο παλιό φρούριο των δύο κορυφών, την πόλη των Κορφών. Η επικρατέστερη όμως ελληνική ονομασία του νησιού είναι Κέρκυρα. Σαν έμβλημα του νησιού έχει καθιερωθεί η «απήδαυλος νους», για να αποδοθεί η ναυτική ικανότητα των Φαιάκων, που ήταν τόσο εξαιρετική, ώστε μπορούσαν να ταξιδεύουν με τα καράβια τους ακόμη και χωρίς πηδάλιο.

Πρώτοι κάτοικοι του νησιού κατά τον Όμηρο ήταν οι Φαίακες. Σύμφωνα με τα αρχαιολογικά δεδομένα το νησί κατοικήθηκε από την Παλαιολιθική εποχή, 30.000 – 7.000 π.Χ. Ο πρώτος βεβαιωμένος από έρευνα οικισμός εντοπίστηκε στη βόρεια παραλία του νησιού στο Σιδάρι και χρονολογείται στη Νεολιθική εποχή, 6.000 – 3.000 π.Χ. Στον οικισμό αυτό, η ζωή συνεχίστηκε και στην επόμενη περίοδο, τη λεγόμενη εποχή του Χαλκού, 3.000 – 1.000 π.Χ, κατά την οποία ιδρύθηκαν και άλλοι οικισμοί, στη βορειοδυτική ιδίως παραλία του νησιού, στο Κεφάλι, στην Αφιόνα και στους Έρμονες.

Στα μέσα του 8ου περίπου αιώνα π.Χ ήλθαν στην Κέρκυρα οι πρώτοι άποικοι, που κατά τη φιλολογική παράδοση ήταν Ευβοείς. Το 734 π.Χ. ιδρύθηκε από τον Χερσικράτη η Κορινθιακή αποικία στο λαιμό της χερσονήσου του Κανονιού, στη περιοχή της Παλαιόπολης. Η Κέρκυρα πολύ γρήγορα εξελίχθηκε σε ισχυρή ναυτική και εμπορική δύναμη ανταγωνιζόμενη τη Μητρόπολη Κόρινθο.

3.3.2 Βυζαντινοί Χρόνοι

Κατά τους Βυζαντινούς Χρόνους, η Κέρκυρα εντάχθηκε στην επαρχία Παλαιάς Ηπείρου, που είχε πρωτεύουσα τη Νικόπολη και στην ευρύτερη Διοίκηση του Ανατολικού Ιλλυρικού, που είχε πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη.

Στα πρώιμα βυζαντινά χρόνια η Κέρκυρα παρουσίασε περιορισμένο εμπορικό ενδιαφέρον σε σύγκριση με τη μεταγενέστερη βυζαντινή περίοδο. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι Κερκυραίοι παρακολούθησαν τις εξελίξεις των «δυτικών» επαρχιών της αυτοκρατορίας, εκμεταλλευόμενοι την ευνοϊκή γεωγραφική θέση του νησιού, στον άξονα τόσο της χερσαίας όσο και της ναυτικής οδού προς τη Δύση.

Καθοριστικό ρόλο στην εμπορική ακμή της Κέρκυρας, διαδραμάτισε η χαρακτηριστική Βυζαντινό-Βενετική συμφωνία περί ελεύθερης ναυσιπλοΐας στην Αδριατική θάλασσα και στο Ιόνιο Πέλαγος, αναβαθμίζοντας έτσι τη στρατηγική θέση της νήσου συμβάλλοντας στη θεαματική οικονομική, δημογραφική και πνευματική ανάπτυξη της.

3.3.3 Βενετοκρατία

Η Κέρκυρα υπήρξε στόχος των ηγεμόνων της Δύσης, στην έξοδό τους προς τη Βυζαντινή Ανατολή από το τέλος του 11ου αιώνα. Το 1199, ο Γενοβέζος πειρατής Λέων Βετράνο κατέλαβε το νησί που τελικά περιήλθε σε 10 Βένετους ευγενείς και στους κληρονόμους τους.

Η πρώτη Βενετοκρατία διήρκεσε ως το 1215 όταν ο δεσπότης της Ηπείρου Μιχαήλ Α΄ Δούκας, απέσπασε την Κέρκυρα από τους Βενετούς και επικύρωσε τα φορολογικά και άλλα προνόμια που είχε χορηγήσει στους κατοίκους ο αυτοκράτορας Ισαάκιος Β΄.

Η δεύτερη περίοδος ξεκινά το 1216 και διαρκεί μέχρι και το τέλος της Βενετοκρατίας, δηλαδή προς τα τέλη του 18ου αιώνα.

Σ' όλη την περίοδο της Βενετοκρατίας η Κέρκυρα υπήρξε καταφύγιο των Ελλήνων της απέναντι Ηπειρωτικής ακτής αλλά και άλλων περιοχών. Ιδιαίτερα το 15ο και 16ο αιώνα, κυρίως κάτοικοι της Δυτικής Ελλάδας, της Πελοποννήσου και της Κρήτης εγκατέλειπαν τις εστίες τους για να αποφύγουν τα δεινά της τουρκικής κατάκτησης. Η ανάμειξη του ντόπιου πληθυσμού με τους πρόσφυγες και η παρουσία των Βενετών συντέλεσαν στη δημιουργία νέων συνθηκών ζωής, που αποτυπώθηκαν σε ποικίλες εκδηλώσεις, κοινωνικές, οικονομικές και πνευματικές. Συνεπώς κατά τη διάρκεια της Βενετοκρατίας ο πληθυσμός υπερδιπλασιάστηκε. Συγκεκριμένα από 20.000 που ήταν το 1675 έφτασε στις 44.000 χιλιάδες το 1766.

3.3.4 Φραγκοκρατία

Στις 29 Ιουνίου 1797 αποβιβάστηκε στην Κέρκυρα η Γαλλική στρατιωτική δύναμη μετά από διαταγή του αυτοκράτορα της Αυστρίας Ναπολέοντα. Το γεγονός της απόβασης, προβλημάτισε έντονα τη Ρωσική πλευρά, σχετικά με

τη Γαλλική επεκτατική πολιτική. Τελικά μετά από σύγκρουση ναυτικών Ρωσικών και Γαλλικών δυνάμεων, οι Ρώσοι κατέλαβαν το νησί. Όμως οι Γάλλοι μετά από προσπάθειες, κατάφεραν να επανακαταλάβουν το νησί το 1807.

3.3.5 Αγγλοκρατία - Ένωση Επτανήσων με το Ελληνικό κράτος.

Παράλληλα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για όλα τα Επτάνησα και ιδιαίτερα για την Κέρκυρα, άρχισε να δείχνει η Αγγλική πλευρά. Τελικά η τύχη του νησιού κρίθηκε με την πτώση του Ναπολέοντος το οποίο περιήλθε σε Αγγλικά χέρια με την επίσημη παράδοση του στον Άγγλο ναύαρχο Γκόαρ.

Η αγγλική προστασία έληξε, για την Κέρκυρα και τα υπόλοιπα νησιά, στις 21 Μαΐου του 1864, όπου με τη Συνθήκη του Λονδίνου, αποκαταστάθηκε η ανεξαρτησία των νησιών και πραγματοποιήθηκε η ένωση τους με τη Μητέρα Ελλάδα.

3.4 Σύνθεση Νομού

3.4.1 Δήμοι - Κοινότητες ως και το 1981

Πίνακας 7. Δήμων και κοινοτήτων του νομού Κερκύρας με τους πληθυσμούς των απογραφών 1951, 1961, 1971, 1981.

Α. ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	1951	1961	1971	1981
Δήμοι				
Κερκυραίων	30.811	29.896	31.461	36.901
1. Κέρκυρα	27.431	36.991	28.630	33.561
2. Γουβιά	402	409	381	594
3. Κοντόκαλι	630	606	689	820
4. Κυρά Χρυσικού	-	-	164	-
5. Ποντικονήσι	1	1	1	1
6. Ποταμός	2.199	1.744	1.196	1.516
7. Πτυχία ή Βίσος	148	146	86	-
8. Τεμπλόνια	-	-	315	277
Κοινότητες				
Αγίου Αθανασίου	287	273	225	186
Αγίου Ιωάννου	315	425	364	612
Αγίου Μάρκου	425	408	398	511
Αγίου Ματθαίου	1.974	1.892	1.596	1.487
Αγίου Νικολάου	593	588	505	549
Αγίου Παντελεήμονος	728	716	522	545

Κοινότητες	1951	1961	1971	1981
Αγίου Προκοπίου	424	413	338	260
Αγίων Δέκα	754	687	625	551
Αγίων Δούλων	394	340	265	256
Αγράφων	683	650	451	372
Αγρού	732	648	553	467
Αλλειματάδων	225	215	142	115
Αλεπούς	788	747	787	972
Αντιπερνών	-	-	318	256
Ανω Γαρούνας	396	359	278	256
Ανω Καρακιάνας	1.227	1.197	1.079	1.027
Ανω Λευκίμμης	-	-	2.146	2.045
Αργυράδων	2.169	2.044	1.485	1.648
Αρκοδάδων	248	329	149	126
Ανω Παυλιάνας	-	-	-	479
Αρμενάδων	360	301	239	223
Αυλιωτών	1.272	1.231	1.129	1.104
Αφιώνος	234	278	236	196
Άφρος	1.009	909	772	745
Βαλανείου	520	490	346	322
Βαρυπατάδων	552	504	438	321
Βασιλοτικών	1.085	1.132	758	231
Βάτου	344	373	341	375
Βελονάδων	1.021	967	858	802
Βιρού	622	772	779	896
Βιταλάδων	378	444	408	495
Βουνιατάδων	263	259	264	254
Γαρδελάδων	431	409	313	355
Γαστουρίου	1.021	1.115	941	992
Γιαννάδων	1.186	985	831	723
Γιμαρίου	393	372	307	316
Δάφνης	-	358	333	308
Δουκάδων	701	-	502	492
Δροσάτου	-	-	255	233
Εβροπούλων	572	494	355	389
Επισκέψεως	1.012	872	729	654
Ερεικουσσης (νήσος)	499	514	358	228
Ζυγού	314	335	295	255
Καβαλλουρίου	521	504	416	429
Καββαδάσων	573	621	551	578
Καλαφατιώνων	671	633	513	458
Καμάρας	195	197	177	153
Κανακάδων	290	267	213	222

Κοινότητες	1951	1961	1971	1981
Καναλίου	1.675	1.525	1.473	1.868
Καρουσάδες	1.896	1.440	1.235	1.290
Κασσιόπης	628	613	565	720
Κοστελάνων Γύρου	308	312	241	197
Κοστελάνων Μέσης	655	576	489	487
Κάτω Γαρούνας	757	786	681	675
Κάτω Κορακιάνας	1.313	1.209	1.286	1.599
Κάτω Παυλιάνας	216	218	214	207
Κληματιάς	619	624	498	463
Κοκκινίου	315	326	273	269
Καμπιτσιού	414	369	452	529
Κουραμάδων	398	348	285	227
Κουσπάδων	-	-	367	462
Κρήνης	319	306	290	263
Κυνοπιαστών	1.265	1.179	912	1.011
Λακώνων	718	719	697	733
Λαυκίου	361	349	278	320
Λευκίμμης	3.074	2.738	2.108	2.509
Λιαπάδων	1.082	1.084	931	1.032
Λουτσών	422	397	264	304
Μαγουλάδες	1.172	989	882	907
Μαθρακίου (νήσος)	325	383	240	177
Μακράδων	533	486	409	384
Μαλακιών	312	-	-	-
Μαρμάρου	335	322	233	248
Μεσαριάς	406	339	342	324
Μοραίτικων	462	607	624	630
Μπενιτσών	513	596	598	676
Νεοχωρίου	1.412	1.917	1.520	1.641
Νησακίου	610	578	422	507
Νυμφών	1.238	1.170	1.137	1.029
Ξανθάτων	307	268	214	246
Οθωνών (νήσος)	683	637	418	164
Πάγων	1.030	928	694	660
Παυλιάνας	343	411	436	-
Πέλεκας	938	789	605	637
Πενταντίου	256	289	276	328
Περιβολίου	1.268	1.472	139	1.334
Περίθειας	787	753	573	627
Περλεσιμάδων	397	-	-	-
Περουλάδες	825	739	565	525
Πεταλείας	539	534	411	316

Κοινότητες	1951	1961	1971	1981
Πετρίτης	-	-	-	580
Ραχτάσων	441	383	348	270
Ριγγλάδων	2.824	2.683	-	-
Σγουράδων	319	280	246	271
Σιδαρίου	218	189	185	218
Συναράδων	1.356	1.316	1.155	1.019
Σινιών	975	925	707	658
Σκριπερού	757	677	594	569
Σπαρτύλα	799	742	638	771
Σταυρός	638	594	519	452
Στρογγυλής	623	636	593	562
Σφακερών	410	318	319	375
Σωκρακίου	678	627	521	440
Χλοματιανών	537	601	622	715
Χλομού	1.223	1.198	1.078	1.007
Χωροεπισκόπων	214	454	314	314
Σύνολο Επαρχίας Κερκύρας	102.650	99.092	90.680	97.102
Β. ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΞΩΝ				
Κοινότητες				
Γαίου (Παξών)	1.312	1.227	1.089	1.286
Λάκκας	579	562	427	428
Λογγός	366	375	286	275
Μαγαζιών	507	522	451	386
Σύνολο Επαρχίας Παξών	2.764	2.677	2.253	2.376
Σύνολο Νομού Κερκύρας	105.414	101.771	92.933	99.477

Όπως βλέπουμε στην επαρχία Κερκύρας, από τον παραπάνω πίνακα, το 1961 η κοινότητα Πετρεψιμάδων μετονομάστηκε σε κοινότητα Δάφνης, ονομασία που ισχύει μέχρι σήμερα, ενώ η κοινότητα Μαλακιών εμφανίζεται μόνο στο έτος 1951. Το 1971 εμφανίζονται οι εξής νεοσύστατες κοινότητες: Κυρά Χρυσικού και Τεμπλόνιο στο δήμο Κερκυραίων, Αντιπερνών, Άνω Λευκίμης στο νότιο συγκρότημα του νησιού, Δροσάτου και Κουσπάδων αντίστοιχα στο βόρειο. Το 1981 δημιουργούνται οι κοινότητες: Πετρίτη στο νότιο τμήμα της επαρχίας Κερκύρας και Άνω Παυλιάνας στο βόρειο.

Η επαρχία Παξών δεν παρουσιάζει καμία μεταβολή στην κοινοτική της διάρθρωση από το 1951 έως το 1981.

3.4.2 Δήμοι - Κοινότητες ως το 1991

Πίνακας 8. Η διάρθρωση του Νομού Κερκύρας κατά δήμους και κοινότητες για το έτος 1991.

Α. ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	1991	Α. ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	1991
Δήμοι	3.514	2) ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ	36.293
1) ΘΙΝΑΛΙΟΥ	472	1. Κέρκυρα	31.359
1. Αχαράβη	203	2. Γουβιά	1.361
2. Άγιος Ηλίας	156	3. Κοντοκάλιον	1.218
3. Άγιος Μαρτίνος	59	4. Κυρά Χρυσικού	225
4. Άγιος Παντελεήμων	60	5. Ποντικονήσι	-
5. Άγιος Στέφανος	37	6. Ποταμός	1.927
6. Αναπαυτήρια	17	7. Πτυχία	-
7. Απραός	38	8. Τεμπλόνιον	203
8. Βαθύ	38	3) ΛΕΥΚΙΜΜΑΙΩΝ	4.257
9. Βασιλικά	12	1. Λευκίμμη	3.471
10. Βουνίον	48	2. Κάβος	676
11. Βλαχλερή	43	3. Μώλος	110
12. Δροσερή	47	ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	1.991
13. Επίσκεψη	603	Αγίου Αθανασίου	233
14. Ερίβα	58	Αγίου Ιωάννου	778
15. Κάρνιαρης	1	Αγίου Μάρκου	563
17. Λαζαράτικα	78	Αγίου Ματθαίου	1.629
18. Λαύκιον	63	Αγίου Νικολάου	492
19. Λούτσαι	233	Αγίου Προκοπίου	388
20. Μαγάρικα	37	Αγίων Δέκα	626
21. Πελεκητόν	105	Αγίων Δούλων	298
22. Πέραμα	-	Αγραφών	455
23. Περίθεια	40	Αγρού	447
24. Περούλιον	53	Αλειμματάδων	152
25. Πετάλεια	138	Αλεπούς	1.523
26. Πίθος	34	Αντιπερνών	268
27. Πριφτιάτικα	37	Άνω Γαρούνας	275
28. Ριλιάτικα	35	Άνω Καρακιάνας	1.259
29. Ρόδα	264	Άνω Παυλιάνας	510
30. Στρινύλας	79	Αργυράδων	1.795
31. Στρογγυλή	101	Αρκαδάδων	123
32. Σφακερά	203	Αρμενάδων	248
33. Τριμόδιον	44	Αυλιωτών	1.198
34. Φουρνί	6	Αφιώνος	234
35. Ψαχνιά	61	Άφρας	793

Βαλανείου	353	Μακράδων	345
Βαρυπατάδων	339	Μαρμάρου	234
Βασιλατικών	179	Μεσαριάς	223
Βάτου	482	Μοραϊτικών	820
Βελονάδων	869	Μπενιτσών	1.397
Βιρού	1.402	Νεοχωρίου	1.748
Βιταλάδων	532	Νησακίου	457
Βουνιατάδων	239	Νυμφών	1.105
Γαρδελάδων	332	Ξανθάτων	290
Γαστουρίου	1.161	Οθωνών	98
Γιαννάδων	798	Πάγων	601
Γιμαρίου	283	Πέλεκα	715
Δάφνης	339	Πεντατίου	317
Δουκάδων	547	Περιβολίου	1.395
Δροσάτου	261	Περουλάδων	672
Εβροπούλων	464	Πετριτής	723
Ερεικούσσης (νήσος)	334	Ραχτάδων	261
Ζυγού	302	Σγουράδων	282
Καβαλλουρίου	389	Σιδαρίου	269
Καββαδάδων	764	Σιναράδων	1.091
Καλαφατιώνων	507	Σινιών	698
Καμάρας	197	Σκριπερού	580
Κανακάδων	275	Σπαρτύλα	774
Καναλίου	2.686	Σταυρού	455
Καρουσάδων	1.312	Στρογγυλής	514
Κασσιόπης	967	Σωκρακίου	483
Καστελλάνων Μέσης	518	Χλοματιανών	854
Κατω Γαρούνας	707	Χλομού	973
Κάτω Κορακιάνας	3.214	Χωροεπισκόπων	436
Κάτω Παυλιάνας	187	ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	105.356
Κληματίας	477	Β.ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΑΞΩΝ	
Κοκκινίου	373	Κοινότητες	
Κομπιτσίου	641	Γαΐου (Παξών)	1244
Κουραμάδων	239	Λάκκα	393
Κουσπάδων	426	Λογγός	241
Κρήνης	266	Μαγαζιά	358
Κυνοπιαστών	1.503	Σύνολο Επαρχίας Παξών	2.236
Λακώνων	705	Σύνολο Νομού Κερκύρας	107.592
Λιαπάδων	1.070		
Μαγουλάδων	1.181		
Μαθρακίου	143		

Το 1991 υπήρχαν στην Επαρχία Κερκύρας τρεις δήμοι: 1) **Θιναλίου** που δημιουργήθηκε στο έτος 1985 έπειτα από συνένωση 35 μικρότερων κοινοτήτων στο βόρειο συγκρότημα της νήσου, 2) ο **δήμος Κερκυραίων** στο κεντρικό τμήμα της επαρχίας, όπου είναι και ο μεγαλύτερος δήμος του νομού και 3) ο **δήμος Λευκιμμένων** που προέκυψε ύστερα από ένωση των κοινοτήτων Άνω και Κάτω Λευκίμμης - Κάβου - Μώλου στο έτος 1988 στο νότιο συγκρότημα της επαρχίας.

Και το 1991 η κοινοτική διάθρωση της Επαρχίας Παξών παραμένει αμετάβλητη.

3.5 Εισόδημα

Η οικονομία της Κέρκυρας βασίζεται κύρια στην τουριστική της "βιομηχανία", αλλά και στις βιοτεχνίες και υπηρεσίες που εξαρτώνται από τον τουρισμό. Η γεωργική παραγωγή δεν είναι μεγάλη. Παράγεται κυρίως λάδι, κρασί, σπυρολαχανικά και το μοναδικό στο είδος του στην Ελλάδα κούμ-κούατ. Με την πάροδο των χρόνων αρκετές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα όπως κτηνοτροφία, δασοκομία, ορεινή γεωργία, μελισσοκομία φθίνουν μ' αποτέλεσμα το 60% του εισοδήματος στην Κέρκυρα να προέρχεται από τον τουρισμό.

Η οικονομία της επαρχίας Παξών βασίζεται και αυτή στον τουρισμό παρόλο που δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος. Τα νησιά των Παξών λόγω προβλημάτων ύδρευσης και έλλειψης υποδομής δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα αυξημένη τουριστική κίνηση, όπως η επαρχία Κερκύρας. Η οικονομία τους στηρίζεται περισσότερο στην αλιεία και την κτηνοτροφία.

Παρολαυτά, ο νομός Κερκύρας παρουσιάζει ιδιαίτερα αυξημένο σε σχέση με το σύνολο της Ελλάδας το κατά κεφαλήν του εισόδημα (Πίνακας 9). Είναι η πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή της χώρας μας μετά τα μεγάλα αστικά κέντρα Αθήνα και Θεσσαλονίκη, αλλά αυτό δεν την εμποδίζει να αγγίζει τα όρια του κατά κεφαλήν εισοδήματος του συνόλου της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό, αποδεικνύει σε πόσο καλή οικονομική θέση βρίσκεται ο νομός. Τα τελευταία χρόνια οι διαφορές σε σχέση με την Ελλάδα τείνουν να εξαλειφθούν εντελώς. Το 1994 το κατά κεφαλήν εισόδημα της Ελλάδας ήταν 1.535.032 δρχ, ενώ της Κέρκυρας περίπου 6000 δρχ μικρότερο, δηλαδή 1.529.574 δρχ.

Πίνακας 9. Κατά κεφαλήν εισόδημα Νομού Κερκύρας και Ελλάδας.

Έτη	1989	1990	1991	1992	1993	1994
Νομός Κερκύρας	744.505	863.099	1.031.278	1.198.087	1.372.388	1.529.574
Ελλάδα	776.870	907.326	1.080.432	1.214.025	1.383.419	1.535.032

3.6 Εκπαίδευση

Τα στοιχεία που κατορθώσαμε να συλλέξουμε για την εκπόνηση της πτυχιακής μας σχετικά με την εκπαίδευση του νομού Κερκύρας αφορούν την προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τα σχολικά έτη 1981/82 και 1986/87 - 1991/92.

3.6.1 Προσχολική Εκπαίδευση

Β. ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ (ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ)

Πίνακας 10. Προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγεία). Αριθμός νηπιαγωγείων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα, νομό και περιοχές (αστικές, ημιαστικές, αγροτικές). Σχολικό έτος 1981/82.

Γεωγραφικό Διαμέρισμα και νομός Περιοχές(αστικές, ημιαστικές, αγροτικές)	Σύνολο	Δημόσια	Ιδιωτικά
Σύνολο Ελλάδας	4.743	4.455	288
Αστικές	1.873	1.607	266
Ημιαστικές	549	546	3
Αγροτικές	2.321	2.302	19
Περιφέρεια Πρωτευούσης	839	634	205
Ιόνιοι Νήσοι	81	78	3
Αστικές	13	12	1
Ημιαστικές	16	16	-
Αγροτικές	52	50	2
Ζακύνθου	17	17	-
Κερκύρας	40	44	3
Κεφαλληνίας	10	10	-
Λευκάδος	7	7	-

Στον πίνακα 10 που αναφέρεται στην προσχολική εκπαίδευση διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία των νηπιαγωγείων στο νομό Κερκύρας είναι Δημόσια, ενώ τα ιδιωτικά είναι ελάχιστα. Σε σύνολο 47 νηπιαγωγείων τα 44 είναι δημόσια, ενώ μόλις 3 είναι ιδιωτικά.

Ο νομός ακολουθεί το γενικό παράδειγμα της χώρας. Το 94% του συνόλου των νηπιαγωγείων είναι δημόσια και το 6% είναι ιδιωτικά. Τα περισσότερα τα συναντάμε στις αγροτικές περιοχές (2.321 νηπιαγωγεία) και ακολουθούν οι αστικές με 1.873 νηπιαγωγεία και οι ημιαστικές περιοχές με 549. Τα αντίστοιχα στοιχεία που έχουμε στην διάθεση μας αφορούν ολόκληρο το σύμπλεγμα των Ιονίων Νήσων. Και εκεί η πλειοψηφία των νηπιαγωγείων βρίσκεται στις αγροτικές περιοχές (52 νηπιαγωγεία) και ακολουθούν πρώτα όμως οι ημιαστικές περιοχές με 16 νηπιαγωγεία και έπειτα οι αστικές με 13 νηπιαγωγεία. Στην περιφέρεια της πρωτεύουσας το 75% περίπου των νηπιαγωγείων είναι δημόσια και το 25% ιδιωτικά. Το ποσοστό των ιδιωτικών νηπιαγωγείων στην Αθήνα παρουσιάζεται ιδιαίτερα αυξημένο σε σχέση με το σύνολο της χώρας.

3.6.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Β. ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

Πίνακας 11. Πρωτοβάθμια (δημοτική) εκπαίδευση. Σχολεία, κατά γεωγραφικό διαμέρισμα, νομό και περιοχές (αστικές, ημιαστικές, αγροτικές) Σχολικό έτος 1981/82.

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός Περιοχές (αστικές, ημιαστικές, αγροτικές)	Σύνολο	Δημόσια		Ιδιωτικά	
		Ημερήσια	Ιδιωτικά	Ημερήσια	Ιδιωτικά
Σύνολο Ελλάδος	9.400	8.906	1	491	2
Αστικές	2.019	1.786	-	231	2
Ημιαστικές	633	615	-	18	-
Αγροτικές	6.748	6.505	1	242	-
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	842	721	-	170	1
Ιόνιοι Νήσοι	351	349	-	2	-
Αστικές	16	15	-	1	-
Ημιαστικές	19	19	-	-	-
Αγροτικές	316	315	-	1	-
Ζακύνθου	62	62	-	-	-
Κερκύρας	158	156	-	2	-
Κεφαλληνίας	81	81	-	-	-
Λευκάδος	50	50	-	-	-

Στον Πίνακα 11 που αναφέρεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση για το σχολικό έτος 1981/82 σχεδόν το 99% των δημοτικών σχολείων του Νομού Κερκύρας είναι δημόσια και μάλιστα ημερήσια και μόλις το 1% είναι ιδιωτικά. Από τα 158 δημοτικά σχολεία που υπάρχουν στο νομό, τα 156 είναι δημόσια και 2 είναι ιδιωτικά. Τον μεγαλύτερο αριθμών δημοτικών σχολείων στα Ιόνια νησιά τον συναντάμε στις αγροτικές περιοχές (315 δημόσια και 1 ιδιωτικό δημοτικό σχολείο που βρίσκεται στον νομό Κερκύρας). Ακολουθούν οι ημιαστικές περιοχές με 19 σχολεία και οι αστικές με 15 δημόσια και 1 ιδιωτικό που βρίσκεται στο νομό Κερκύρας. Είναι φανερό ότι η δημόσια δημοτική εκπαίδευση υπερέχει κατά πολύ έναντι της ιδιωτικής, η οποία βρίσκεται σε πρωταρχικό στάδιο.

Σε ολόκληρη την χώρα και στην περιφέρεια της πρωτεύουσας συναντάμε το ίδιο σκηνικό. Τα δημόσια ημερήσια σχολεία υπερέχουν κατά πολύ έναντι των ιδιωτικών. Σε σύνολο 9.400 δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα το 95% περίπου αντιστοιχούν σε δημόσια ημερήσια σχολεία και το 5% σε ιδιωτικά. Στην πρωτεύουσα το 80% των σχολείων είναι δημόσια και παρουσιάζεται ιδιαίτερα αυξημένο έως και 20% το ποσοστό των ιδιωτικών σχολείων. Η πλειοψηφία των σχολείων συγκεντρώνεται στις αγροτικές περιοχές - με πολύ μεγάλη υπεροχή όπως και στον Νομό Κερκύρας - και ακολουθούν πρώτα οι αστικές περιοχές με 2019 δημοτικά σχολεία και έπειτα οι ημιαστικές με 633 σχολεία, αντίθετα με το νομό Κερκύρας. Επίσης, η παρουσία των εσπερινών δημοτικών σχολείων είναι σχεδόν μηδαμινή για την χώρα και την πρωτεύουσα, ενώ για το νομό Κερκύρας είναι μηδενική όσο αφορά τα δημόσια εσπερινά αλλά όχι και για τα ιδιωτικά αφού υπάρχουν στο νομό 2 εσπερινά ημερήσια δημοτικά σχολεία.

3.6.3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Β. ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ (ΓΥΜΝΑΣΙΑ)

Πίνακας 12. Δευτεροβάθμια (μέση) γενική εκπαίδευση. Αριθμός γυμνασίων όλων των τύπων, κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και νομό. Σχολικό έτος 1981/82.

Γεωγραφικό Διαμέρισμα και νομός	Σύνολο Σχολείων	Δημόσια		Ιδιωτικά	
		Ημερήσια	Εσπερινά	Ημερήσια	Εσπερινά
Σύνολο Ελλάδος	1.464	1.331	33	89	11
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	316	239	16	53	8
Νησίοι	35	35	-	-	-
Ζακύνθου	6	6	-	-	-
Κερκύρας	13	13	-	-	-
Κεφαλληνίας	10	10	-	-	-
Λευκάδος	6	6	-	-	-

Ο πίνακας 12 αφορά την δευτεροβάθμια εκπαίδευση κατά το σχολικό έτος 1981/82. Στον νομό Κερκύρας υπάρχουν μόλις 13 γυμνάσια τα οποία είναι όλα τους δημόσια. Αξιοπερίεργο είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχει κανένα ιδιωτικό γυμνάσιο την περίοδο αυτή στο νησί. Αντίθετα, στο σύνολο της χώρας μας και στην περιφέρεια της πρωτεύουσας συναντάμε και τους δύο τύπους σχολείων. Στην περιφέρεια της Ελλάδας υπάρχουν 90% δημόσια ημερήσια γυμνάσια, 2% δημόσια εσπερινά, 7% ιδιωτικά ημερήσια και μόλις 1% ιδιωτικά εσπερινά γυμνάσια. Στην περιφέρεια της πρωτεύουσας αντιστοιχούν 75% δημόσια ημερήσια, 5% δημόσια εσπερινά, 17% ιδιωτικά ημερήσια και 3% ιδιωτικά εσπερινά γυμνάσια. Παρατηρούμε επίσης ότι η υπεροχή των ιδιωτικών γυμνασίων – όπως και των δημοτικών σχολείων και των νηπιαγωγείων – στη πρωτεύουσα εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη σε σχέση με το σύνολο της Χώρας.

3.6.4 Νηπιαγωγεία - μαθητές - διδακτικό προσωπικό

Πίνακας 13. Νηπιαγωγεία - δημόσια και ιδιωτικά -, μαθητές (νήπια) και διδακτικό προσωπικό, κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και νομό. Σχολικά έτη 1986/87 - 1991/92.

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές (νήπια)				Νηπιαγωγεία				Διδακτικό προσωπικό			
	Όλων των νηπιαγωγείων		Από αυτούς Σε ιδιωτικό		Σύνολο		Από αυτά ιδιωτικά		Όλων των νηπιαγωγείων		Από αυτούς Σε ιδιωτικό	
	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις
	Σχολικό έτος 1986/87											
Σύνολο Ελλάδος	155.527	76.116	7.324	3.574	5.281	156	7.774	7.774	300	300		
Περιφέρεια Πρωτευούσης	39.077	19.141	4.611	2.295	861	103	1.624	1.624	196	196		
Ιόνιοι Νήσοι	2.701	1.332	32	14	118	1	144	144	1	1		
Ζακύνθου	612	312	-	-	26	-	34	34	-	-		
Κερκύρας	1.416	709	32	14	63	1	73	73	1	1		
Κεφαλληνίας	325	154	-	-	12	-	16	16	-	-		
Λευκάδας	348	157	-	-	17	-	21	21	-	-		
	Σχολικό έτος 1987/88											
Σύνολο Ελλάδος	155.246	75.876	7.722	3.492	5.289	151	7.947	7.945	293	293		
Περιφέρεια Πρωτευούσης	39.168	19.039	4.576	2.200	875	99	1.644	1.644	190	190		
Ιόνιοι Νήσοι	2.788	1.385	38	15	127	1	150	150	1	1		
Ζακύνθου	599	295	-	-	28	-	36	36	-	-		
Κερκύρας	1.477	757	38	15	65	1	74	74	1	1		
Κεφαλληνίας	336	158	-	-	14	-	17	17	-	-		
Λευκάδας	376	175	-	-	20	-	23	23	-	-		

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές (νήπια)				Νηπιαγωγεία		Διδακτικό προσωπικό			
	Όλων των νηπιαγωγείων		Από αυτούς Σε ιδιωτικό		Σύνολο	Από αυτά ιδιωτικά	Όλων των νηπιαγωγείων		Από αυτούς Σε ιδιωτικό	
	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις			Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις
Σχολικό έτος 1988/89										
Σύνολο Ελλάδος	147.737	72.084	7.156	3.464	5.429	148	8.136	8.130	282	282
Περιφέρεια Πρωτευούσης	36.413	17.864	4.583	2.204	867	96	1.657	1.657	181	181
Ιόνιοι Νήσοι	2.798	1.393	29	19	135	1	153	153	1	1
Ζακύνθου	635	321	-	-	29	-	34	34	-	-
Κερκύρας	1.447	726	29	19	69	1	78	78	1	1
Κεφαλληνίας	372	179	-	-	18	-	21	21	-	-
Λευκάδας	344	167	-	-	19	-	20	20	-	-
Σχολικό έτος 1989/90										
Σύνολο Ελλάδος	141.756	69.321	6.929	3.398	5.747	140	8.307	8.292	272	272
Περιφέρεια Πρωτευούσης	34.223	16.747	4.368	2.162	867	92	1.676	1.674	174	174
Ιόνιοι Νήσοι	2.776	1.376	34	18	139	1	156	155	1	1
Ζακύνθου	617	297	-	-	29	-	36	36	-	-
Κερκύρας	1.649	743	34	18	73	1	78	78	1	1
Κεφαλληνίας	380	192	-	-	18	-	21	20	-	-
Λευκάδας	310	144	-	-	19	-	21	21	-	-

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές (νήπια)				Νηπιαγωγεία			Διδακτικό προσωπικό		
	Όλων των νηπιαγωγείων		Από αυτούς Σε ιδιωτικό		Σύνολο	Από αυτά ιδιωτικά	Όλων των νηπιαγωγείων		Από αυτούς Σε ιδιωτικό	
	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις			Σύνολο	Θήλεις		Σύνολο
	Σχολικό έτος 1990/91									
Σύνολο Ελλάδος	136.536	66.497	6.719	3.270	5.518	142	8.400	8.384	266	266
Περιφέρεια Πρωτευούσης	36.207	17.859	4.441	2.197	964	93	1.884	1.842	183	183
Ιόνιοι Νήσοι	2.758	1.350	34	9	144	1	165	165	1	1
Ζακύνθου	620	306	-	-	29	-	37	37	-	-
Κερκύρας	1.426	694	34	9	73	1	83	83	1	1
Κεφαλληνίας	347	176	-	-	20	-	22	22	-	-
Λευκάδας	365	174	-	-	22	-	23	23	1	-
	Σχολικό έτος 1991/92									
Σύνολο Ελλάδος	135.014	66.147	6.351	3.114	5.529	138	8.377	8.357	263	263
Περιφέρεια Πρωτευούσης	32.374	15.940	3.986	1.964	858	88	1.626	1.622	171	171
Ιόνιοι Νήσοι	2.647	1.307	32	13	143	1	169	169	1	1
Ζακύνθου	572	276	-	-	28	-	36	36	-	-
Κερκύρας	1.364	685	32	13	74	1	85	85	1	1
Κεφαλληνίας	374	179	-	-	21	-	27	27	-	-
Λευκάδας	337	167	-	-	20	-	21	21	-	-

Στον πίνακα 13 διαπιστώνουμε ότι κατά τα σχολικά έτη 1986/87 έως 1991/92 ο αριθμός των νηπιαγωγείων σ' ολόκληρη την Ελλάδα αυξάνεται. Στην περιφέρεια της πρωτεύουσας υπάρχουν αυξομειώσεις που τελικά καταλήγουν σε μείωση των νηπιαγωγείων όχι όμως ιδιαίτερα σημαντική. Το 1986 υπάρχουν 861 νηπιαγωγεία, ενώ το 1991 858. Στο Νομό Κερκύρας ο αριθμός των νηπιαγωγείων αυξάνεται αργά και σταθερά. Δεν παρατηρούμε καμία μείωση. Το σχολικό έτος 1986/87 υπάρχουν 63 νηπιαγωγεία, το 1987/88 65 νηπιαγωγεία, το 1988/89 69 νηπιαγωγεία, το 1989/90 και το 1990/91 73 νηπιαγωγεία και το επόμενο έτος 74 νηπιαγωγεία. Η πλειοψηφία των νηπιαγωγείων είναι δημόσια. Μόνο ένα ιδιωτικό υπάρχει στον νομό. Το ποσοστό των ιδιωτικών νηπιαγωγείων είναι ιδιαίτερα αυξημένο στην περιφέρεια της πρωτεύουσας σε σχέση με την Ελλάδα. Τα δημόσια νηπιαγωγεία κατέχουν την πρώτη θέση σ' ολόκληρη την επικράτεια.

Ο αριθμός των μαθητών στην Ελλάδα μειώνεται ενώ στη πρωτεύουσα και στον νομό Κερκύρας υπάρχουν και αυξήσεις και μειώσεις. Η μεγαλύτερη μείωση στην περιφέρεια του νομού παρατηρείται κατά το σχολικό έτος 1991/92, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την δημογραφική εξέλιξη του νομού. Η υπεροχή των αγοριών έναντι των κοριτσιών είναι έκδηλη για το σύνολο της χώρας, την πρωτεύουσα και για το νησί της Κέρκυρας. Στο τελευταίο διαπιστώνουμε ότι για τα έτη 1986 τα κορίτσια υπερέχουν έναντι των αγοριών, τα οποία καταφέρνουν την επόμενη χρονιά να πάρουν την πρωτιά. Στα δημόσια νηπιαγωγεία φοιτούν το σχολικό έτος 1986/87 709 κορίτσια και 707 αγόρια, το 1987/88 757 κορίτσια και 720 αγόρια, το 1988/89 726 κορίτσια και 721 αγόρια, το 1989/90 743 κορίτσια και 726 αγόρια, το 1990/91 732 αγόρια και 694 κορίτσια και τέλος το 1991/92 685 κορίτσια και 679 αγόρια.

Το διδακτικό προσωπικό των νηπιαγωγείων απαρτίζεται κυρίως από γυναίκες τόσο σε ολόκληρη την Ελλάδα και την περιφέρεια της πρωτεύουσας όσο και στον νομό Κερκύρας. Στο σύνολο της Ελλάδας οι πρώτοι άνδρες νηπιαγωγοί εμφανίζονται μετά το 1987 και στην πρωτεύουσα το 1989 αλλά είναι ελάχιστοι. Αντίθετα στο νομό Κερκύρας, τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία δεν υπάρχουν άνδρες νηπιαγωγοί.

3.6.5 Δημοτικά σχολεία, μαθητές, διδακτικό προσωπικό

Πίνακας 14. Δημοτικά σχολεία - δημόσια και ιδιωτικά - μαθητές και διδακτικό προσωπικό κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και νομό. Σχολικά έτη 1986/87 - 1991/92.

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές				Σχολικές μονάδες		Διδακτικό προσωπικό			
	Όλων των δημοτικών σχολείων		Από αυτούς σε ιδιωτικό		Σύνολο	Από αυτά ιδιωτικά	Όλων των Δημοτικών σχολείων		Από αυτο σε ιδιωτικό	
	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις			Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις
Σχολικό έτος 1986/87										
Σύνολο Ελλάδος	865.660	419.180	51.762	24.024	8.361	394	37.946	18.690	2.288	1.266
Περιφέρεια Πρωτευούσης	257.945	124.596	27.095	12.238	908	103	9.775	5.879	1.023	823
Ιόνιοι Νήσοι	14.842	7.231	125	65	269	1	730	291	6	5
Ζακύνθου	2.763	1.342	-	-	44	-	149	67	-	-
Κερκύρας	8.068	3.956	125	65	135	1	369	134	6	5
Κεφαλληνίας	2.371	1.148	-	-	51	-	116	49	-	-
Λευκάδας	1.640	785	-	-	39	-	96	41	-	-
Σχολικό έτος 1987/88										
Σύνολο Ελλάδος	868.335	421.158	54.077	25.936	8.160	379	39.125	19.366	2.395	1.353
Περιφέρεια Πρωτευούσης	266.012	129.608	30.849	15.122	956	107	10.413	6.238	1.191	966
Ιόνιοι Νήσοι	15.063	7.377	112	55	241	1	744	286	6	5
Ζακύνθου	2.750	1.330	-	-	38	-	148	61	-	-
Κερκύρας	8.476	4.204	112	55	133	1	391	136	6	5
Κεφαλληνίας	2.216	1.061	-	-	32	-	108	49	-	-
Λευκάδας	1.261	782	-	-	38	-	97	40	-	-

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές						Σχολικές μονάδες			Διδακτικό προσωπικό		
	Όλων των δημοτικών σχολείων			Από αυτούς σε ιδιωτικό			Σύνολο	Από αυτά ιδιωτικά	Όλων των Δημοτικών σχολείων		Από αυτο σε ιδιωτικό	
	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις			Σύνολο	Θήλεις		
	Σχολικό έτος 1988/89											
Σύνολο Ελλάδος	853.527	413.969	55.945	26.985	7.282	379		40.370	20.325	2.444	1.406	
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	259.180	125.941	31.784	15.561	956	104		10.666	6.419	1.201	977	
Ιόνιοι Νήσοι	15.189	7.404	110	48	230	1		775	321	6	5	
Ζακύνθου	2.904	1.398	-	-	38	-		158	66	-	-	
Κερκύρας	8.487	4.204	110	48	132	1		406	164	6	5	
Κεφαλληνίας	2.175	1.029	-	-	27	-		110	47	-	-	
Λευκάδας	1.623	733	-	-	33	-		101	44	-	-	
	Σχολικό έτος 1989/90											
Σύνολο Ελλάδος	834.688	404.228	56.743	27.173	7.755	390		42.485	21.804	2.480	1.425	
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	252.575	122.390	31.799	15.294	975	112		11.387	7.002	1.191	953	
Ιόνιοι Νήσοι	14.919	7.309	96	52	227	1		817	354	6	5	
Ζακύνθου	8.327	1.337	-	-	37	-		165	71	-	-	
Κερκύρας	2.773	4.149	96	52	131	1		433	178	6	5	
Κεφαλληνίας	2.236	1.063	-	-	26	-		114	57	-	-	
Λευκάδας	1.583	760	-	-	33	-		105	48	-	-	

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές						Σχολικές μονάδες				Διδακτικό προσωπικό					
	Όλων των δημοτικών σχολείων			Από αυτούς σε ιδιωτικό			Σύνολο	Από αυτά ιδιωτικά	Όλων των Δημοτικών σχολείων		Από αυτο σε ιδιωτικό					
	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις			Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις				
Σχολικό έτος 1990/91																
Σύνολο Ελλάδος	813.353	394.228	57.450	27.612	7.653	394	43.599	22.762	2.564	1.425						
Περιφέρεια Πρωτευούσης	244.301	118.548	32.399	15.709	975	113	11.651	7.189	1.228	953						
Ιόνιοι Νήσοι	14.962	7.337	102	49	225	1	849	371	6	5						
Ζακύνθου	2.728	1.322	-	-	34	-	171	73	-	-						
Κερκύρας	8.309	4.143	102	49	131	1	437	176	6	5						
Κεφαλληνίας	2.364	1.131	-	-	27	-	126	64	-	-						
Λευκάδας	1.561	741	-	-	33	-	115	58	-	-						
Σχολικό έτος 1991/92																
Σύνολο Ελλάδος	784.707	380.614	56.932	27.508	7.526	398	42.991	22.515	2.630	1.533						
Ιόνιοι Νήσοι	14.721	7.222	105	48	215	1	822	368	6	3						
Ζακύνθου	2.738	1.340	-	-	33	-	155	64	-	-						
Κερκύρας	8.085	4.012	105	48	128	1	440	193	6	3						
Κεφαλληνίας	2.346	1.145	-	-	26	-	119	63	-	-						
Λευκάδας	1.552	725	-	-	28	-	108	48	-	-						

Στον πίνακα 14 παρακολουθούμε την εξέλιξη των δημοτικών σχολείων στην Ελλάδα, την πρωτεύουσα της και στον νομό Κερκύρας. Ο αριθμός των σχολείων μειώνεται σε ολόκληρη την επικράτεια της Ελλάδας, αυξάνεται με μικρό ρυθμό ή παραμένει σταθερός στην περιφέρεια της πρωτεύουσας, ενώ στο νομό Κερκύρας υπάρχουν πολύ μικρές μειώσεις της τάξεως του 1-2 δημοτικών σχολείων ανά έτος. Οι απώλειες είναι ελάχιστες.

Ο αριθμός των μαθητών μειώνεται σε επίπεδο Ελλάδας, ενώ στην Αθήνα αυξάνεται τα δύο πρώτα χρόνια και μειώνεται από το σχολικό έτος 1989/90 και έπειτα. Το ίδιο σκηνικό συναντάμε και στο νομό Κερκύρας. Αύξηση των μαθητών τα δύο πρώτα χρόνια από 8.068 το 1986, σε 8.476 το 1987 και σε 8.487 το 1988. Από το 1989 ο αριθμός των μαθητών μειώνεται σε 8.327, το 1990 σε 8.309 και το 1991 σε 8.085. Τα αγόρια υπερέχουν έναντι των κοριτσιών τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αθήνα και την Κέρκυρα. Στο νομό Κερκύρας το σχολικό έτος 1986/87 φοιτούν σε δημοτικά δημόσια σχολεία 4.112 αγόρια και 3.956 κορίτσια, το 1987/88 4.227 αγόρια και 4.204 κορίτσια, το 1988/89 4.283 αγόρια και 4.204 κορίτσια, το 1989/90 4.178 αγόρια και 4.149 κορίτσια, το 1990/91 4.166 αγόρια και 4.143 κορίτσια και το 1991/92 4.073 αγόρια και 4.012 κορίτσια. Οι περισσότεροι μαθητές φοιτούν σε δημόσια δημοτικά σχολεία. Το ποσοστό των μαθητών της πρωτεύουσας που φοιτά σε ιδιωτικά δημοτικά σχολεία παρουσιάζει ιδιαίτερη αύξηση, ενώ αντίθετα στο νομό Κερκύρας υπάρχει μόνο ένα ιδιωτικό δημοτικό σχολείο.

Το διδακτικό προσωπικό απαρτίζεται για τα έτη 1986-1987 στο σύνολο της Ελλάδας κυρίως από άνδρες εκπαιδευτικούς. Από το 1989 και στο εξής πλειοψηφούν οι γυναίκες εκπαιδευτικοί. Αντίθετα στην περιοχή της Αθήνας οι γυναίκες εκπαιδευτικοί κατέχουν την πρώτη θέση ήδη από το σχολικό έτος 1986/87. Στα δημόσια δημοτικά σχολεία του νομού Κερκύρας οι άνδρες εκπαιδευτικοί υπερέχουν έναντι των γυναικών εκπαιδευτικών. Το σχολικό έτος 1986/87 διδάσκουν στον νομό 235 δάσκαλοι και 134 δασκάλες, το 1987/88 255 δάσκαλοι και 136 δασκάλες, 1989/90 255 δάσκαλοι και 178 δασκάλες, το 1990/91 261 δάσκαλοι και 176 δασκάλες και το 1991/92 247 δάσκαλοι και 193 δασκάλες. Το αντίθετο συμβαίνει στα ιδιωτικά δημοτικά σχολεία. Από το 1986-1990 διδάσκουν 5 γυναίκες εκπαιδευτικοί και μόνο ένας άνδρας ενώ το 1991 η διαφορά μοιράζεται εξίσου. 3 γυναίκες και 3 άνδρες εκπαιδευτικοί. Στην περιφέρεια της πρωτεύουσας και της Ελλάδας η πλειοψηφία του διδακτικού προσωπικού των ιδιωτικών δημοτικών σχολείων είναι γυναίκες εκπαιδευτικοί. Το ποσοστό των ανδρών εκπαιδευτικών αυξάνεται σιγά-σιγά με την πάροδο των χρόνων.

3.6.6 Γυμνάσια, μαθητές, διδακτικό προσωπικό

Πίνακας 15. Γυμνάσια, μαθητές και διδακτικό προσωπικό πλήρους απασχόλησως κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και νομό. Σχολικά έτη 1986/87 - 1991/92.

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές		Σχολικές Μονάδες	Διδακτικό Προσωπικό (μόνιμοι, αναπληρωτές προσωρινοί)		Μαθητές		Σχολικό έτος	Σχολικές Μονάδες	Διδακτικό Προσωπικό (μόνιμοι, αναπληρωτές προσωρινοί)	
	Σύνολο	Θήλεις		Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις			Σύνολο	Θήλεις
	1986/87										
Σύνολο Ελλάδος	450.270	213.728	1.708	25.821	16.210	446.923	213.024	1.734	26.544	16.676	1987/88
Περιφέρεια Πρωτευούσης	138.042	65.605	386	7.546	5.155	138.801	66.572	398	7.764	5.272	
Ιόνιοι Νήσοι	7.853	3.707	41	498	285	7.794	3.627	42	529	309	
Ζακύνθου	1.366	668	7	99	57	1.307	638	7	95	61	
Κερκύρας	4.250	1.945	18	244	136	4.289	1.955	19	266	146	
Κεφαλληνίας	1.289	613	10	87	49	1.264	606	10	97	58	
Λευκάδας	968	481	6	68	43	934	428	6	71	44	
1988/89											
Σύνολο Ελλάδος	447.064	213.575	1.764	27.775	17.456	442.918	212.338	1.794	28.819	18.047	1989/90
Περιφέρεια Πρωτευούσης	140.980	67.915	405	8.140	5.509	140.617	67.979	416	8.526	5.714	
Ιόνιοι Νήσοι	7.996	3.778	44	576	333	7.553	3.637	43	581	332	
Ζακύνθου	1.318	645	8	94	65	1.215	631	8	100	64	
Κερκύρας	4.502	2.100	20	303	163	4.196	2.000	19	304	166	
Κεφαλληνίας	1.286	621	10	103	63	1.258	620	10	104	60	
Λευκάδας	890	412	6	76	42	884	386	6	73	42	

Γεωγραφικό διαμέρισμα και νομός	Μαθητές		Σχολικές Μονάδες		Διδακτικό Προσωπικό (μόνιμοι, προσωρινοί)		Μαθητές		Σχολικές Μονάδες		Διδακτικό Προσωπικό (μόνιμοι, προσωρινοί)	
	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις	Σύνολο	Θήλεις
Σύνολο Ελλάδος	442.815	212.225	1.808	1.808	29.571	18.427	444.263	212.484	1.821	1.821	30.163	18.936
Περιφέρεια Πρωτευούσης	141.087	67.959	420	420	8.618	5.815	140.302	67.349	422	422	8.708	5.946
Ιόνιοι Νήσοι	7.776	3.788	45	45	640	369	8.047	3.863	46	46	651	393
Ζακύνθου	1.272	644	9	9	122	76	1.138	642	9	9	127	84
Κερκύρας	4.333	2.091	20	20	339	192	4.534	2.182	21	21	345	200
Κεφαλληνίας	1252	616	10	10	106	58	1.263	611	10	10	107	65
Λευκάδας	919	437	6	6	73	43	912	428	6	6	72	44

Στον πίνακα 15 διαπιστώνουμε ότι ο αριθμός γυμνασίων αυξάνει στο επίπεδο της χώρας, της πρωτεύουσας και του νομού Κερκύρας ενώ ο αριθμός των μαθητών αυξομειώνεται ανάλογα. Στο σύνολο της χώρας θα λέγαμε ότι οι μαθητές παρουσιάζουν περισσότερες μειώσεις παρά αυξήσεις κατά έτη. Στην περιφέρεια της πρωτεύουσας επικρατούν οι αυξήσεις μαθητών ανά έτος και στον νομό Κερκύρας το ίδιο. Παρατηρούμε μόνο μια μείωση των μαθητών το σχολικό έτος 1989/90 σε 4.196 μαθητές από 4.502 μαθητές που ήταν το 1988/89. Όλα τα υπόλοιπα έτη μόνο αυξήσεις εμφανίζονται.

Τα αγόρια υπερέχουν έναντι των κοριτσιών στα γυμνάσια όλης της χώρας, της πρωτεύουσας και της Κέρκυρας. Το σχολικό έτος 1986/87 φοιτούν στο νομό Κερκύρας 2.305 αγόρια και 1.945 κορίτσια, το 1987/88 2.334 αγόρια και 1.955 κορίτσια, το 1988/89 2.402 αγόρια και 2.100 κορίτσια, το 1989/90 2.196 αγόρια και 2.000 κορίτσια, το 1990/91 2.242 αγόρια και 2.091 κορίτσια και το 1991/92 2.352 αγόρια και 2.182 κορίτσια.

Αντίθετα από άποψη διδακτικού προσωπικού οι γυναίκες εκπαιδευτικοί πλειοψηφούν έναντι των ανδρών τόσο στην Ελλάδα όσο στην Αθήνα και την Κέρκυρα. Στην τελευταία διδάσκουν το σχολικό έτος 1986/87 108 άνδρες και 136 γυναίκες, το 1987/88 120 άνδρες και 146 γυναίκες, το 1988/89 140 άνδρες και 163 γυναίκες, το 1989/90 138 άνδρες και 166 γυναίκες, το 1990/91 147 άνδρες και 192 γυναίκες και το 1991/92 145 άνδρες και 245 γυναίκες.

3.7 Μορφωτικό επίπεδο του Νομού Κερκύρας

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του Νομού Κερκύρας παραθέτουμε, σύμφωνα με στοιχεία των απογραφών 1981 και 1991, τους εξής πίνακες:

Πίνακας 16. Μορφωτικό επίπεδο πληθυσμού Κερκύρας κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 1981.

Νομός Κερκύρας	Σύνολο	Πτυχιούχοι Ανωτάτων σχολών	Πτυχιούχοι Ανωτέρων σχολών	Φοιτούν σε Ανωτέρα ή Ανωτάτη σχολή	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Τελείωσαν Τουλάχιστον Την Γ τάξη βραξίου Μέσης εκπ.	Απόφοιτοι Στοιχειώδους εκπαίδευσης	Δεν Τελείωσαν Στοιχειώδη εκπαίδευση	Αγραμ/τοι	Δεν τελείωσαν
Επαρχία Κερκύρας	83.265									
Άνδρες	39.335	1.246	681	111	3.558	3.452	22.153	5.533	2.162	430
Γυναίκες	43.910	580	596	65	3.446	2.073	17.225	7.290	12.249	386
Επαρχία Παξών Και τα δύο φύλα	1810									
	50	50	50	10	121	183	959	264	173	-

Πίνακας 17. Μορφωτικό Επίπεδο ελληνικού πληθυσμού κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 1991.

Σύνολο Ελλιάδας	Σύνολο	Πτυχιούχοι Ανωτάτων σχολών	Πτυχιούχοι Ανωτέρων σχολών	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Στοιχειώδους εκπαίδευσης	Δεν Τελείωσαν Στοιχειώδη εκπαίδευση	Δεν δέλωσαν Επίπεδο εκπαίδευσης
	6.128.375						
Άνδρες	3.543.793	264.871	119.371	634.997	1.942.357	575.674	6.527
Γυναίκες	2.584.582	184.694	66.191	410.000	1.550.868	368.283	4.546

Σύμφωνα με τους παραπάνω πίνακες 16-17, διαπιστώνουμε ότι ο αριθμός των απόφοιτων και φοιτητών ανωτέρων και ανωτάτων σχολών είναι περιορισμένος σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό του Νομού Κερκύρας. Οι άνδρες εμφανίζουν, σ' αυτή την κατηγορία αυξημένες τιμές έως και διπλάσιες από αυτές των γυναικών. Οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι γυμνασίου, εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά από αυτά της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με τους άνδρες να κατέχουν ελαφρώς υψηλότερες τιμές. Τις μεγαλύτερες τιμές κατέχει η πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπου το ανδρικό φύλο υπερέχει αριθμητικά και πάλι έναντι του γυναικείου φύλου. Στις δύο κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες, το γυναικείο φύλο παρουσιάζει ιδιαίτερος αρνητικά υψηλές τιμές. Οι γυναίκες που δεν έχουν τελειώσει την στοιχειώδη εκπαίδευση ανέρχονται στις 7.290 άτομα, ενώ ο αναλφάβητος γυναικείος πληθυσμός είναι 5,5 φορές μεγαλύτερος από τον ανδρικό, γεγονός που υποδηλώνει τη μειονεκτική θέση του γυναικείου φύλου στην Κερκυραϊκή κοινωνία.

Οι τάσεις του Κερκυραϊκού πληθυσμού ανά εκπαιδευτικές κατηγορίες συμπίπτει με αυτές που εκδηλώνει ο ευρύτερος Ελληνικός πληθυσμός. Το ανδρικό φύλο υπερέχει αριθμητικά στην τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το μεγαλύτερο δε ποσοστό αποφοίτων κατέχει η πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η μόνη διαφορά που μπορούμε να εντοπίσουμε είναι στους μη απόφοιτους στοιχειώδους εκπαίδευσης, όπου οι γυναίκες της Ελληνικής Επικράτειας είναι λιγότερες από τους άνδρες, ενώ στο Νομό Κερκύρας ισχύει το αντίθετο.

Πίνακας 18. Πληθυσμός Νομού Κερκύρας δέκα ετών και άνω κατά φύλο και μορφωτικό επίπεδο για το έτος 1991.

N. Κερκύρας	Σύνολο	Μετα-πτυχιακό	Πτυχίο ΑΕΙ	Πτυχίο ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ)	Πτυχίο Ανώτερας σχολής	Φοιτά σε ΑΕΙ, ΤΕΙ ή ανώτερα σχολή	Απολυτήριο Γ. Λυκείου ή Εξετασίου Γεν ή ΕΠΑ	Πτυχίο ΤΕΛ	Πτυχίο ΤΕΣ	Απολυτήριο Τριτάτου γυμνάσιου	Εγκατέλειψε Το γυμνάσιο	Απολυτήριο δημοτικού
Και τα δύο φύλα	95.382	175	3.731	747	511	801	12.195	758	990	12.378	2.686	9.462
Άνδρες	45.973	128	2.176	421	342	348	5.854	549	849	6.589	1.784	1.080
Γυναίκες	49.409	47	1.155	326	169	453	6.341	209	141	5.789	902	8382

Πίνακας 19. Πληθυσμός Νομού Κερκύρας δέκα ετών και άνω κατά φύλο και μορφωτικό επίπεδο για το έτος 1991

N. Κερκύρας	Σύνολο	Δεν τελείωσε το δημοτικό αλλά Γνωρίζει γραφή και ανάγνωση	Δεν τελείωσε το δημοτικό και δεν ξέρει γραφή και ανάγνωση	Δεν τελείωσε το δημοτικό και δεν ξέρει γραφή και ανάγνωση	Δεν φοίτησε στο δημοτικό αλλά γνωρίζει γραφή και ανάγνωση
Και τα δύο φύλα	95.382	9.489	3.106	8.353	
Άνδρες	45.973	3.939	737	1.177	
Γυναίκες	49.409	5.550	2.369	7.176	

Πίνακας 20. Πληθυσμός Ελλάδας ηλικίας 10 ετών και άνω, κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 1991

	Άνδρες	Γυναίκες	Και τα δύο φύλα
Κάτοχοι μεταπτυχιακού	26.533	10.332	36.865
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	325.730	238.281	564.011
Πτυχιούχοι ΤΕΙ. ΚΑΤΕΕ	65.546	57.367	122.913
Πτυχιούχοι ανωτέρων σχολών	42.294	19.871	62.165
Φοιτητές ανωτάτων σχολών	128.197	123.553	251.750
Απόφοιτοι Μέσης εκπαίδευσης	957.633	908.861	1.866.494
Απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαιδ.	523.105	450.513	973.618
Απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαιδ.	1.744.230	1.809	3.583.297
Δεν τελείωσαν την στοιχειώδη εκπ.	421.418	067	960.720
Αγράμματοι	163.501	539.302	617.646
Σύνολο	4.428.187	4.611.292	9.039.479

Βλέπουμε στους παραπάνω πίνακες, ότι παρόλο που οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες στο Νομό Κερκύρας, συγκεκριμένα κατά 3.436 άτομα, οι άνδρες είναι εκείνοι που κατέχουν υψηλότερα ποσοστά σ' όλες σχεδόν τις κατηγορίες, κάτι το οποίο ίσχυε και το 1981. Τα άτομα που κατέχουν πτυχίο τρίτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν αυξηθεί το 1991, αλλά το ανδρικό φύλο υπερिσχύει αριθμητικά και πάλι έναντι του γυναικείου. Το ίδιο ισχύει και για τη δευτεροβάθμια και για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση όπου και τα δύο φύλα έχουν σχεδόν διπλασιάσει τις τιμές τους το 1991 έναντι του 1981, γεγονός που είναι ιδιαίτερος σημαντικό.

Θα πρέπει να αναφερθούμε και στο γυναικείο αναλφαβητισμό, όπου και το 1991 είναι αυξημένος έναντι του ανδρικού, αλλά σαφώς μειωμένος μ' αυτόν του 1981. Πολύ καλύτερες τιμές εμφανίζουν και οι γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση και ιδιαίτερα το γυναικείο φύλο όπου εμφανίζει τιμές κατά 6 φορές καλύτερες από αυτές του ανδρικού, γεγονός που πιστοποιεί την αναβάθμισή της γυναικείας παρουσίας στην κοινωνία του νησιού.

Και το 1991 ο Νομός Κερκύρας ακολουθεί την πορεία του πληθυσμού της επικράτειας. Παρουσιάζεται και στην Ελλάδα αύξηση στα ποσοστά συμμετοχής, ανδρών και γυναικών και στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης. Οι άνδρες υπερέχουν, όπως και το 1981, αριθμητικά έναντι των γυναικών, αλλά οι γυναίκες, όπως και στο Νομό Κερκύρας, εμφανίζουν σημαντική μείωση στις κατώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες σε σχέση με την αύξηση του συνολικού αριθμού τους.

3.8 Οικογενειακή κατάσταση πληθυσμού του Νομού Κερκύρας και της Ελλάδας.

Κατά τις απογραφές των ετών 1981 και 1991 η οικογενειακή κατάσταση στην περιοχή του Νομού Κερκύρας και ευρύτερα στον Ελλαδικό χώρο, είχε διαμορφωθεί ως εξής:

Πίνακας 21. Πληθυσμός κατά φύλο και οικογενειακή κατάσταση για το έτος 1981.

	Νομός Κερκύρας		Σύνολο Ελλάδας	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Άγαμοι	18.920	18.523	2.196.214	1.849.741
Έγγαμοι	27.532	27.614	2.472.920	2.544.997
Χήροι	862	5.647	84.319	507.904
Διαζ/νοι	232	290	25.204	56.370
Δεν Δήλωσαν	-	-	914	1.006
Σύνολο	47.546	52.074	4.779.571	4.960.018

Στον παραπάνω πίνακα 21 διαπιστώνουμε ότι ο γυναικείος πληθυσμός εμφανίζει μεγαλύτερες τιμές έναντι του ανδρικού, στις περισσότερες κατηγορίες, τόσο στο νομό Κερκύρας όσο και στην Ελληνική Επικράτεια. Ο συνολικός αριθμός των γυναικών είναι αυξημένος κατά 4.528 άτομα στο Νομό Κερκύρας, γεγονός που συμβαδίζει με τη γυναικεία αριθμητική υπεροχή κατά 1.804.774 άτομα στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο.

Οι άγαμοι άνδρες είναι ελαφρώς περισσότεροι από τις άγαμες γυναίκες στον Νομό, ενώ ο έγγαμος ανδρικός πληθυσμός είναι μικρότερος κατά 72.077 από το γυναικείο. Τις ίδιες τάσεις εμφανίζει και ο ευρύτερος άγαμος, έγγαμος και διαζευγμένος, κατά γυναίκες και άνδρες, ελληνικός πληθυσμός, με τους άγαμους άνδρες ελαφρώς αυξημένους έναντι των γυναικών και ο αριθμός των εγγάμων και διαζευγμένων γυναικών να είναι υψηλότερος κατά ένα μικρό ποσοστό έναντι των ανδρών.

Στην κατηγορία όμως που εμφανίζεται έντονη διαφορά μεταξύ των δύο φύλων είναι η χηρεία. Ο αριθμός των χηρευόμενων ανδρών δεν ξεπερνά ούτε καν τα 1.000 άτομα, μόλις 892 άτομα, ενώ αντίθετα ο αριθμός των χηρευόμενων γυναικών είναι κατά 6,5 φορές μεγαλύτερος, γεγονός που συμβαδίζει με τις τιμές της Ελληνικής Επικράτειας και πιστοποιεί το μεγαλύτερο ποσοστό της ανδρικής θνησιμότητας.

Πίνακας 22. Πληθυσμός Ν. Κερκύρας κατά φύλο και οικογενειακή κατάσταση για το έτος 1991.

	Άνδρες	Γυναίκες	Και τα δύο φύλα
Άγαμοι	15.701	14.097	29.798
Έγγαμοι	28.575	28.521	57.096
Χήροι	1.205	6.053	7.258
Διαζ/νοι	492	738	1.230
Σύνολο	45.973	49.409	95.382

Πίνακας 23. Πληθυσμός Ελλάδας κατά φύλο και οικογενειακή κατάσταση για το έτος 1991.

	Άνδρες	Γυναίκες	Και τα δύο φύλα
Άγαμοι	2.250.106	1.858.096	4.108.202
Έγγαμοι	2.653.164	2.688.218	5.341.382
Χήροι	107.164	596.715	677.187
Διαζ/νοι	44.666	88.463	133.129
Σύνολο	5.055.408	5.204.492	10.259.900

Όπως και στη δεκαετία του 1981 στο Νομό Κερκύρας έτσι και τη δεκαετία του 1991 οι άνδρες εμφανίζουν ελαφρώς υψηλότερα ποσοστά στις κατηγορίες του άγαμου και έγγαμου πληθυσμού έναντι των γυναικών. Ο γυναικείος πληθυσμός παρουσιάζει έντονα υψηλές τιμές στην κατηγορία της χηρείας, κατά έξι φορές μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες ανδρικές τιμές, γεγονός που πιστοποιεί την αυξανόμενη τάση της ανδρικής θνησιμότητας. Το ίδιο ισχύει και για τις διαζευγμένες γυναίκες, όπου είναι περισσότερες από τους διαζευγμένους άνδρες. Από τις δύο αυτές τελευταίες κατηγορίες, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι μονογονεϊκές οικογένειες απαρτίζονται, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, από τη μητρική παρουσία και τα τέκνα.

Τις ίδιες τάσεις εμφανίζει ο ανδρικός, έγγαμος και άγαμος, πληθυσμός και στην Ελληνική Επικράτεια. Η μεγάλη διαφορά, όπως και στο Νομό Κερκύρας, εντοπίζεται στη χηρεία ανδρών-γυναικών, όπου οι γυναίκες χήρες κατέχουν τη συντριπτική πλειοψηφία και στην κατηγορία των διαζευγμένων ανδρών - γυναικών, όπου και πάλι υπερτερεί, αριθμητικά, το γυναικείο φύλο. Ακόμη τα στοιχεία του πίνακα για την ευρύτερη Ελλαδική περιοχή, ενισχύουν τη διαπίστωση για την αυξανόμενη τάση της ανδρικής θνησιμότητας και την έντονη γυναικεία μητρική παρουσία στη σύνθεση των Ελληνικών μονογονεϊκών οικογενειών.

3.9 Οικονομία – Ανεργία

Σ' αυτή την ενότητα θα παραθέσουμε στοιχεία που αφορούν τις απογραφές του 1981 και 1991 με θέμα τον ενεργά οικονομικό πληθυσμό, τη θέση των εργαζομένων στη ιεραρχία της εργασίας και τη διάρθρωση του εργατικού δυναμικού κατά ομάδες ατομικών επαγγελμάτων, τόσο στο Νόμο Κερκύρας όσο και στην Ελληνική Επικράτεια.

Πίνακας 24. Οικονομικός ενεργός πληθυσμός Ν. Κερκύρας κατά φύλο, γεωγραφική περιοχή και ομάδες ατομικών επαγγελμάτων για το έτος 1981.

	Νομός Κερκύρας			
	Επαρχία Κερκύρας		Επαρχία Παξών	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Επιστημονικά κ' ελεύθερα επαγγέλματα	1.298	735	40	10
Ανώτερα και διοικητικά στελέχη	199	-	-	-
Υπάλληλοι γραφείου	1.656	845	40	-
Έμποροι και πωλητές	2.215	755	40	30
Επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών	3.689	1.839	64	-
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι	7.930	8.581	109	350
Τεχνίτες, εργάτες	8.540	643	257	-
Δεν δήλωσαν επαρκώς επάγγελμα	97	32	-	-
Νέοι άνεργοι	382	231	-	10
Δεν δήλωσαν επάγγελμα	432	188	10	-
Σύνολο	26.438	13.849	560	400

Πίνακας 25. Οικονομικός ενεργός πληθυσμός Ν. Κερκύρας κατά φύλο, ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και γεωγραφικές περιοχές για το έτος 1981. Κατά Αστικές περιοχές:

	Επαρχία Κερκύρας	
	Άνδρες	Γυναίκες
Επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα	864	509
Ανώτερα διοικητικά στελέχη	159	-
Υπάλληλοι γραφείου	1.137	661
Έμποροι και πωλητές	1.465	524
Επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών	1.556	997
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι	422	65
Τεχνίτες, εργάτες	3.520	243
Δεν δήλωσαν σαφώς επάγγελμα	67	32
Νέοι άνεργοι	122	141
Δεν δήλωσαν επάγγελμα	340	78
Σύνολο	9.652	3.250

Πίνακας 26. Οικονομικός ενεργός πληθυσμός Ν. Κερκύρας κατά φύλο, ομάδες ατομικών επαγγελμάτων και γεωγραφικές περιοχές για το έτος 1981. Κατά αγροτικές περιοχές:

	Νομός Κερκύρας			
	Επαρχία Κερκύρας		Επαρχία Παξών	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Επιστημονικά κ' ελεύθερα επαγγέλματα	134	226	40	10
Ανώτερα και διοικητικά στελέχη	40	-	-	-
Υπάλληλοι γραφείου	519	184	40	-
Έμποροι και πωλητές	750	231	40	30
Επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών	2.133	842	64	-
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι	7.508	8.516	109	350
Τεχνίτες, εργάτες	5.020	400	257	-
Δεν δήλωσαν επαρκώς επάγγελμα	30	-	-	-
Νέοι άνεργοι	260	90	-	10
Δεν δήλωσαν επάγγελμα	92	110	10	-
Σύνολο	16.486	10.599	560	400

Πίνακας 27. Οικονομικός ενεργός πληθυσμός Ελλάδος κατά φύλο και ομάδες ατομικών επαγγελμάτων για το έτος 1981.

	Άνδρες	Γυναίκες
Επιστημονικά κ' ελεύθερα επαγγέλματα	202.054	128.225
Ανώτερα και διοικητικά στελέχη	53.477	8.142
Υπάλληλοι γραφείου	187.265	148.458
Έμποροι και πωλητές	225.935	75.136
Επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών	187.307	92.737
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι	682.127	291.105
Τεχνίτες, εργάτες	960.812	158.585
Δεν δήλωσαν επαρκώς επάγγελμα	36.471	16.925
Νέοι άνεργοι	49.134	39.902
Σύνολο	2.586.582	959.215

Σύμφωνα με τον πίνακα 24, διαπιστώνουμε ότι στο Νομό Κερκύρας το 1981, οι ομάδες επαγγελμάτων που συγκεντρώνουν τις υψηλότερες τιμές, είναι οι εργαζόμενοι στον τομέα της πρωτογενούς παραγωγής και στην κατηγορία των χειρωνακτικών επαγγελμάτων.

Χαμηλότερες τιμές, κατά φθίνουσα σειρά, εμφανίζουν οι κατηγορίες των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών, των εμπόρων και πωλητών, υπάλληλων γραφείου και των ασκούντων επιστημονικών και ελευθέρων επαγγελμάτων.

Ο οικονομικά ενεργός ανδρικός πληθυσμός κατέχει διπλάσιες τιμές από το γυναικείο, γεγονός που συνεπάγεται αριθμητική υπεροχή των ανδρών σ' όλες τις επαγγελματικές κατηγορίες. Τις μεγαλύτερες τιμές, ο ανδρικός πληθυσμός, τις εμφανίζει στις ομάδες των χειρωνακτικών και αγροτικών ασχολιών, ενώ μειώνονται οι τιμές αυτές στα επαγγέλματα πνευματικών απαιτήσεων. Αλλά και όσον αφορά το γυναικείο εργατικό δυναμικό η αριθμητική κατανομή του είναι ανάλογη μ' αυτή του ανδρικού εργατικού δυναμικού. Ο μεγαλύτερος αριθμός των εργαζομένων γυναικών απορροφάται στις επαγγελματικές ομάδες, με ιδιαίτερα μεγάλη διαφορά, που απαιτούν χειρωνακτικές δεξιότητες.

Όσον αφορά την κατανομή του εργατικού δυναμικού κατά γεωγραφικές περιοχές, παρουσιάζει κοινά στοιχεία με αυτήν του συνολικού πληθυσμού του Νομού. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζόμενων ασχολείται με επαγγέλματα εργατικών ικανοτήτων, με μεγαλύτερα ανδρικά ποσοστά έναντι των γυναικείων, ενώ μειώνεται όσο αυξάνονται οι απαιτήσεις σ' εκπαιδευτικά προσόντα.

Η ουσιώδης διάφορα μεταξύ αγροτικού και αστικού εργατικού δυναμικού είναι ότι στις αγροτικές περιοχές, οι κατηγορίες των χειρωνακτικών και αγροτικών επαγγελμάτων, συγκεντρώνουν τη συντριπτική πλειοψηφία του συνολικού εργατικού δυναμικού, ενώ ισχύει εντελώς το αντίθετο στις αστικές περιοχές.

Στην Ελληνική Επικράτεια, την ίδια χρονιά η διάρθρωση των επαγγελματικών ομάδων και φύλων, διαμορφώνεται κατά παρόμοιο τρόπο. Για την επόμενη δεκαετία, του 1991, μπορούμε να συλλέξουμε στοιχεία από τους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 28. Οικονομικός ενεργός πληθυσμός Ν. Κερκύρας κατά φύλο και ομάδες ατομικών επαγγελμάτων για το έτος 1991.

	Νομός Κερκύρας	
	Άνδρες	Γυναίκες
Επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα	2.216	1.552
Ανώτερα διοικητικά στελέχη	334	68
Υπάλληλοι γραφείου	1.945	1.708
Έμποροι και πωλητές	2.645	1.527
Επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών	4.487	2.796
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι	4.503	4.024
Τεχνίτες, εργάτες	9.800	705
Δεν δήλωσαν σαφώς επάγγελμα	251	131
Νέοι άνεργοι	639	643
Δεν δήλωσαν επάγγελμα	899	622
Σύνολο	27.719	13.776

Πίνακας 29. Οικονομικός ενεργός πληθυσμός Ελλάδος κατά φύλο και ομάδες ατομικών επαγγελμάτων για το έτος 1991.

	Άνδρες	Γυναίκες
Επιστημονικά κ' ελεύθερα επαγγέλματα	267.058	227.502
Ανώτερα και διοικητικά στελέχη	52.929	11.876
Υπάλληλοι γραφείου	214.125	218.722
Έμποροι και πωλητές	275.494	147.375
Επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών	224.915	136.987
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, υλοτόμοι	498.976	176.413
Τεχνίτες, εργάτες	917.015	161.144
Δεν δήλωσαν επαρκώς επάγγελμα	118.838	68.372
Νέοι άνεργοι	81.320	87.096
Σύνολο	2.650.670	1.235.487

Από τον πίνακα 28 καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι στο Νομό Κερκύρας το 1991 δεν έχει επέλθει ιδιαίτερα σημαντική αριθμητική μεταβολή στο συνολικό αριθμό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Συγκεκριμένα το 1981 ήταν 41.247 άτομα, ενώ το 1991 41.495, διαφορά μόλις 248 άτομα και μάλιστα θετική. Αντίθετα έχει σημειωθεί έντονη ποιοτική μεταβολή του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού μεταξύ των δύο δεκαετιών. Έχουν αυξηθεί οι τιμές των κατηγοριών που απαιτούν ιδιαίτερα εκπαιδευτικά προσόντα όπως η ομάδα των ασκούντων επιστημονικά και τα ελεύθερα επαγγέλματα, οι διευθύνοντες και τα διοικητικά στελέχη, ενώ αντίθετα στο πρωτογενή τομέα παραγωγής ο αριθμός

των εργαζομένων έχει μειωθεί κατά το ήμισυ. Το ανδρικό φύλο κατανέμεται σε μεγαλύτερα ποσοστά σ' όλες τις κατηγορίες επαγγελμάτων έναντι του γυναικείου, όπως ακριβώς ίσχυε και το 1981. Οι μεγαλύτερες αριθμητικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων εντοπίζονται στα χειρωνακτικά επαγγέλματα και τον πρωτογενή τομέα απασχόλησης, ενώ αμβλύνονται στους επαγγελματικούς κλάδους που απαιτούν όλο και λιγότερες εργατικές ικανότητες. Όσον αφορά την ανεργία των νέων ατόμων, ο συνολικός αριθμός τους είναι σχετικά υψηλός (3,1%) σε σύγκριση με το συνολικό αριθμό του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού του Νομού Κερκύρας, με τις άνεργες γυναίκες να είναι ελάχιστα περισσότερες από τους άνδρες.

Όσον αφορά την Ελληνική Επικράτεια, η διάρθρωση των απασχολούμενων στις επαγγελματικές ομάδες είναι ανάλογη μ' αυτή του Νομού Κερκύρας, δηλαδή μεγαλύτερες τιμές στα εργατικά επαγγέλματα παρά στα διοικητικά και στα επιστημονικά επαγγέλματα και τους άνδρες εργαζόμενους να είναι περισσότεροι αριθμητικά σ' όλους τους τομείς απασχόλησης.

Πρέπει επίσης να αναφερθεί και το ποσοστό των νέων ανέργων στον Ελλαδικό χώρο είναι 4,25% ποσοστό σχετικά χαμηλό για την Ελληνική κοινωνία άλλα και για το Νομό Κερκύρας ο οποίος παρουσιάζει ποσοστό ανεργίας της τάξεως του 3,1%. Η ανεργία των νέων ανδρών και γυναικών διογκώθηκε στην Ελλάδα την περίοδο 1989-1992. Η εκδήλωση αυτού του φαινομένου οφείλεται σ' ένα αριθμό παραγόντων όπως οι μαζικές απολύσεις σε προβληματικές επιχειρήσεις, οι οποίες μέσα από τα προγράμματα οικονομικής λιτότητας προέβησαν σε ιδιωτικοποιήσεις. Άλλοι λόγοι αύξησης της ανεργίας είναι η εισαγωγή νέας τεχνολογίας, οι ατέλειες του εκπαιδευτικού συστήματος και τα υψηλά ποσοστά μη απασχόλησης των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης και πτυχιούχων ανωτέρων και ανωτάτων σχολών, το λεγόμενο "ακαδημαϊκό προλεταριάτο".

Οι επαγγελματικοί κλάδοι που υφίσταντο τα μεγαλύτερα οικονομικά προβλήματα, φθάνοντας μερικές φορές και στην οικονομική κατάρρευση, ενισχύοντας έτσι την ανεργία, είναι η κλωστοϋφαντουργία, ο κλάδος ιματισμού και η βιοτεχνία. Οι δύο πρώτοι τομείς συνέβαλαν κυρίως στην ανεργία του γυναικείου απασχολούμενου πληθυσμού, λόγω του ότι η φύση της εργασίας σ' αυτές τις επιχειρήσεις προσελκύει κυρίως γυναίκες. Γενικά όμως, σε όλους τους οικονομικούς κύκλους, τα θύματα της ανεργίας είναι και μάλιστα σε υψηλά ποσοστά οι γυναίκες. Όσον αφορά το βιοτεχνικό κλάδο, το αρμόδιο Επιμελητήριο για τις αρχές της δεκαετίας του 1990, μας δίνει χρήσιμα στοιχεία για τον αριθμό των επιχειρήσεων που υποχρεώθηκαν να κλείσουν λόγω πιστωτικής και χρηματοδοτικής ασφυξίας.

Παράλληλα με την αρνητική οικονομική πορεία των παραπάνω κλάδων συμβαδίζει και ο τομέας των καταστημάτων κάθε μορφής και μεγέθους που πωλούν βασικά καταναλωτικά αγαθά για το νοικοκυριό των Ελλήνων καθώς ο αριθμός τους έχει μειωθεί δραματικά. Το γεγονός αυτό οφείλεται στις αλλαγές που σημειώθηκαν στο λιανικό εμπόριο, εξ' αιτίας της δημιουργίας νέων αλυσίδων υπεραγορών και της διεύρυνσης του ισχύοντος ωραρίου.

Επίσης θα πρέπει να αναφερθεί το θέμα της ετεροασχόλησης πτυχιούχων ΑΕΙ-ΤΕΙ. Η απόκτηση πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δε συνεπάγεται και επαγγελματική αποκατάσταση. Η άσκηση ενός επαγγέλματος εντάσσει τον εργαζόμενο ταυτόχρονα και σε αντίστοιχη κοινωνική θέση. Οι κάτοχοι πτυχίων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όταν ετεροασχολούνται σ' εργασίες μη ανάλογες του μορφωτικού τους επιπέδου, σκέφτονται πρωταρχικά πως θα σταδιοδρομήσουν και πως θα βρουν δουλειά.

Γενικά η ετεροασχόληση νέων ανδρών και γυναικών, η ανεργία και η υποασχόληση είναι παράγοντες αρνητικής επίδρασης στον αριθμό των γεννήσεων.

Παρακάτω θα παραθέσουμε στοιχεία σχετικά με την κατανομή των εργαζομένων στις κατηγορίες των οικονομικά ενεργών και μη ατόμων για τις δεκαετίες 1981 και 1991.

Πίνακας 30. Οικονομικός ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός Ν. Κερκύρας για το έτος 1981.

	Νομός Κερκύρας			
	Επαρχία Κερκύρας		Επαρχία Παξών	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Οικονομικώς ενεργοί	26.438	13.849	560	400
Απασχολούμενοι	25.630	13.487	560	390
Άνεργοι	426	131	-	-
Νέοι άνεργοι	382	231	-	10
Οικονομικώς μη ενεργοί	12.330	29.729	300	550

Πίνακας 31. Οικονομικός ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός Ν. Κερκύρας για το έτος 1981. Κατά αστικές περιοχές:

	Επαρχία Κερκύρας	
	Άνδρες	Γυναίκες
Οικονομικώς ενεργοί	9.652	3.250
Απασχολούμενοι	9.374	3.058
Άνεργοι	156	51
Νέοι άνεργοι	122	141
Οικονομικώς μη ενεργοί	4.959	12.592

Πίνακας 32. Οικονομικός ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός Ν. Κερκύρας για το έτος 1981. Κατά αγροτικές περιοχές:

	Νομός Κερκύρας			
	Επαρχία Κερκύρας		Επαρχία Παξών	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Οικονομικώς ενεργοί	16.786	10.599	560	400
Απασχολούμενοι	16.256	10.429	560	390
Άνεργοι	270	80	-	-
Νέοι άνεργοι	260	90	-	10
Οικονομικώς μη ενεργοί	7.371	17.137	300	550

Πίνακας 33. Οικονομικός ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός στην Ελλάδα για το έτος 1981.

	Αστικές περιοχές		Ημιαστικές Περιοχές		Αγροτικές περιοχές	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Οικονομικώς ενεργοί	1.407.949	536.854	305.617	91.525	871.016	330.886
Απασχολούμενοι	1.343.009	496.549	295.495	86.516	846.891	320.058
Άνεργοι	37.898	13.380	4.343	1.119	7.782	1.691
Νέοι άνεργοι	27.042	26.925	5.749	3.890	16.343	9.087
Οικονομικώς μη ενεργοί	783.228	1.930.943	146.212	378.250	344.140	935.089

Διαπιστώνουμε από τους παραπάνω πίνακες ότι στο Νομό Κερκύρας το έτος 1981 η ανεργία κυμαινόταν σε υψηλά επίπεδα σ' ένα ποσοστό της τάξεως του 3%, από το οποίο το 50% αναλογεί σ' άτομα νεαρής ηλικίας. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι και οι τιμές του οικονομικά συντηρούμενου πληθυσμού - ηλικιωμένα άτομα και παιδιά - είναι αριθμητικά μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες τιμές του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, τότε η κατάσταση αρχίζει να λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις για την οικονομική ανάπτυξη και την παραγωγικότητα του Νομού.

Τη μεγαλύτερη αριθμητικά ποσότητα απασχολούμενων ατόμων συγκεντρώνουν οι αγροτικές περιοχές, ενώ στην ίδια περιοχή τα μη οικονομικά ενεργά άτομα είναι λιγότερα κατά 2.877 από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό που πιστοποιεί την παραγωγικότητα της αγροτικής τάξης. Αντίθετα, στις αστικές περιοχές η ανεργία των νέων ατόμων είναι περιορισμένη σε σχέση με τις αγροτικές περιοχές, ενώ τα συντηρούμενα άτομα είναι 4.649 περισσότερα από τα οικονομικά ενεργά, γεγονός ιδιαίτερα ανησυχητικό για την οικονομική παραγωγικότητα και αποδοτικότητα του αστικού πληθυσμού.

Στην Ελλάδα το 1981 στο σύνολό του ο οικονομικά ενεργός είναι χαμηλότερος από τον οικονομικά συντηρούμενο και οι γυναίκες εργαζόμενες είναι επίσης λιγότερες από τους άνδρες εργαζόμενους, κάτι το οποίο ισχύει και στο νομό Κερκύρας. Η ανεργία εμφανίζει το ιδιαίτερα ανησυχητικό ποσοστό των 4,3% από το οποίο το 50% αναλογεί σε νεαρής ηλικίας οικονομικώς ενεργά άτομα. Τα ποσοστά ανεργίας στις επιμέρους Ελλαδικές περιοχές είναι 5,5% στις αστικές, 3,8% στις ημιαστικές και 2,9% στις αγροτικές περιοχές, όπου παρουσιάζουν και εδώ, όπως και στο νομό Κερκύρας, τη χαμηλότερη τιμή με τη διαφορά ότι το μεγαλύτερο ποσοστό στον συνολικό αριθμό απασχολούμενων συγκεντρώνουν οι αστικές περιοχές.

3.10 Αστικός - Ημιαστικός - Αγροτικός πληθυσμός Νομού Κερκύρας

Όπως ήδη αναφέραμε, ο Νομός Κερκύρας έχει έκταση 592,1 τετραγωνικά χιλιόμετρα και το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους είναι πεδινό κατά ποσοστό 63%, ημιορεινό σε μικρότερο ποσοστό 35% και μόλις 2% ορεινό. Στο νησί της Κέρκυρας δεν υπάρχουν βουνά με ιδιαίτερα υψηλό υψόμετρο εκτός από το βόρειο μέρος του νησιού και κάποια χαμηλότερα υψόμετρα στο κεντρικό τμήμα του νησιού. Το έδαφος είναι πεδινό στο κεντρικό μέρος του Νομού Κερκύρας και γίνεται πεδινότερο στο νότιο τμήμα του. Σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ο πληθυσμός του Νομού Κερκύρας ήταν 107.592 χιλιάδες και η κατανομή του κατά φύλο σε ορεινές και πεδινές δίνεται από τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 34. Κατανομή Κερκυραϊκού πληθυσμού κατά περιοχές και φύλο.

Περιοχές	Άνδρες	Γυναίκες
Ορεινές	30.812	19.247
Πεδινές	32.021	21.255
Συνολο	62.833	40.502

Όπως βλέπουμε το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού είναι συγκεντρωμένο στις πεδινές περιοχές του Νομού Κερκύρας.

Η διαίρεση του πληθυσμού σε αστικές, ημιαστικές, αγροτικές περιοχές δίνεται στον παρακάτω πίνακα, σύμφωνα με τις απογραφές του 1981 και 1991.

Πίνακας 35. Κατανομή Κερκυραϊκού πληθυσμού κατά περιοχές.

Έτη	1981	1991
Αστικός πληθυσμός	36.901	40.502
Ημιαστικός πληθυσμός	-	4.257
Αγροτικός πληθυσμός	62.576	62.833
Ποσοστιαία κατανομή (%)	100 %	100 %
Αστικός πληθυσμός	37 %	38 %
Ημιαστικός πληθυσμός	-	4 %
Αγροτικός πληθυσμός	63 %	58%

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι συσσωρευμένο στις αγροτικές περιοχές, τόσο το έτος 1981, όσο και το 1991, παρουσιάζοντας μια μικρή αύξηση κατά 257 άτομα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΓΑΜΗΛΙΟΤΗΤΑ

4.1 Η Γαμηλιότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη

Η γαμηλιότητα που ορίζεται ως η συχνότητα γάμων σε 1000 κατοίκους ήταν ιδιαίτερα υψηλή κατά την μεταπολεμική περίοδο, αλλά στις μέρες μας έχει σημειώσει σημαντική μείωση. Για τη μέτρησή της, χρησιμοποιείται ο Ακαθάριστος Συντελεστής Γαμηλιότητας, δηλαδή ο αριθμός γάμων σε 1000 κατοίκους.

Στη χώρα μας, παρατηρείται το εξής φαινόμενο. Κάποιες θρησκευτικές αντιλήψεις και δεισιδαιμονίες επηρεάζουν την συχνότητα των γάμων για ορισμένες χρονικές περιόδους. Έτσι, παρουσιάζεται σημαντική κάμψη της συχνότητας των γάμων τον μήνα Μάρτιο που συμπίπτει με την Μεγάλη Σαρακοστή και κατά τα δίσεκτα έτη, όπου οι γάμοι μειώνονται αισθητά καθώς αναβάλλονται για την επόμενη χρονιά. Εξαιτίας αυτού, οι γάμοι υπολογίζονται ως ο μέσος όρος της τετραετίας, ώστε τα στοιχεία να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 36 διαπιστώνουμε ότι:

Πίνακας 36. Η Γαμηλιότητα στις χώρες της ΕΟΚ 1960-1991

	1960	1970	1980	1990	1991
Ευρώπη των 12	8,0	7,8	6,4	6,0	5,7
Βέλγιο	7,1	7,6	6,7	6,5	6,1
Δανία	7,8	7,4	5,2	6,1	6,0
Γερμανία	9,5	7,4	6,5	6,5	5,7
ΕΛΛΑΔΑ	7,0	7,7	6,5	5,9	6,4
Ισπανία	7,8	7,3	5,9	5,6	5,6
Γαλλία	7,0	7,8	6,2	5,1	4,9
Ιρλανδία	5,5	7,0	6,4	5,1	4,8
Ιταλία	7,7	7,3	5,7	5,4	5,3
Λουξεμβούργο	7,1	6,4	5,9	6,1	6,7
Ολλανδία	7,8	9,5	6,4	6,4	6,3
Πορτογαλία	7,8	9,2	7,4	7,3	7,3
Ηνωμένο Βασίλειο	7,5	8,5	7,4	6,5	-

Τόσο στην Ελλάδα όσο και στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η γαμηλιότητα στην περίοδο 1950-1990. ακολούθησε φθίνουσα πορεία. Παρουσιάστηκε μείωση του συντελεστή γαμηλιότητας στα έτη 1960-1990 που έγινε όμως ιδιαίτερα αισθητή σ' όλες τις χώρες μετά το 1980.

Η γενική εικόνα παραμένει η ίδια. Ολοένα και λιγότεροι γάμοι πραγματοποιούνται, γεγονός που έχει συνέπειες στην γονιμότητα. Τα νέα ζευγάρια συνάπτουν κάθε χρόνο σε μεγαλύτερη ηλικία γάμο. Ο αριθμός των ελεύθερων συμβιώσεων αυξάνει, τα άτομα αναβάλλουν το γάμο ή αποφασίζουν να μην παντρευτούν ποτέ. Στις περισσότερες χώρες, η οικογένεια αποτελείται από τον άνδρα και τη γυναίκα που ζουν μαζί και μεγαλώνουν τα παιδιά τους. Πολλά ζευγάρια έχουν λίγα παιδιά και η περίοδος που αφιερώνουν οι γονείς για την απόκτηση και την εκπαίδευσή τους είναι περιορισμένης διάρκειας στην κοινή τους ζωή. Όλο και περισσότερες γυναίκες εργάζονται έξω από το σπίτι και συγχρόνως απασχολούνται με το νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών. Η σύγχρονη γυναίκα έχει αποκτήσει περισσότερους ρόλους. Είναι σύζυγος, μητέρα, εργαζόμενη, νοικοκυρά και επιτυχημένη επαγγελματίας σε χώρους που παλιότερα δέσποζε το ανδρικό φύλο. Υπάρχει τάση για ισότιμη ευθύνη του πατέρα, αλλά αυτό δεν συμβαίνει ούτε σε όλες τις χώρες, ούτε σε όλες τις οικογένειες. Οι οικογένειες με 4 ή περισσότερα παιδιά γίνονται πιο σπάνιες από τι ήταν στο παρελθόν.

Στην χώρα μας, στην παραδοσιακή κοινωνία, κύριος σκοπός των γάμων – στην συντριπτική τους πλειοψηφία με συνοικέσιο – ήταν η δημιουργία της οικογένειας. Στην αστική κοινωνία το παιδί παίζει πρωταρχικό ρόλο αλλά στις μέρες μας, για τους νέους σημασία έχει η συντροφικότητα, ένας μόνιμος συναισθηματικός δεσμός, ενώ η δημιουργία οικογένειας έρχεται σε δεύτερη μοίρα. Οι νέοι απορρίπτουν κατηγορηματικά την έννοια της οικογένειας που στηρίζεται στο παιδί (παλιότερη αντίληψη για το θεσμό της οικογένειας) και αυτό που τους ενδιαφέρει είναι να δημιουργηθεί μια καλή σχέση με το σύντροφο τους.

4.2 Η Γαμηλιότητα στο Νομό Κερκύρας

Πίνακας 37. Γάμοι Νομού Κερκύρας βάση των απογραφών 1961-1971-1981-1991.

Έτη	Σύνολο	Περιοχές		
		Αστικές	Ημι-αστικές	Αγροτικές
1961	823	230	40	553
1971	725	251	30	444
1981	685	215	16	454
1991	653	263	-	390

Η γαμηλιότητα του Νομού Κερκύρας ακολουθεί το γενικό παράδειγμα της υπόλοιπης Ελλάδας. Από τον παραπάνω πίνακα 37 συμπεραίνουμε ότι ο αριθμός των γάμων σύμφωνα με τις απογραφές από το 1961 ως τις μέρες μας μειώνεται με σταθερό ρυθμό. Η μεγαλύτερη μείωση πραγματοποιείται στην δεκαετία του 1970. Έχουμε 98 γάμους λιγότερους σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία. Τα επόμενα έτη υπάρχει η σταθερή μείωση περίπου στους 32-40 γάμους κατά δεκαετία.

Οι περισσότεροι γάμοι λαμβάνουν χώρα στις αγροτικές περιοχές. Το 1961 σε σύνολο 823 γάμων, το 28% γίνονται σε αστικές, το 5% σε ημιαστικές και το 67% σε αγροτικές περιοχές. Αντίστοιχα το 1991, σε σύνολο 653 γάμων το 40% πραγματοποιείται σε αστικές και το 60% σε αγροτικές περιοχές. Κανένας γάμος δεν έχει καταγραφεί σε ημιαστικές περιοχές. Οι κάτοικοι των αστικών περιοχών διστάζουν να έλθουν "εις γάμον κοινωνίαν" σε αντίθεση με τους κατοίκους των αγροτικών περιοχών.

Πίνακας 38. Γάμοι Νομού Κερκύρας κατά περιοχές

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Επαρχία Κερκύρας														
Αστικές	320	286	287	274	281	267	281	214	276	265	322		293	285
Ημιαστικές	8	10	10	14	10	8	11	15	12	12	26		17	18
Αγροτικές	468	373	434	319	426	394	436	287	347	277	344		282	279
Σύνολα	796	669	731	607	717	669	728	516	635	554	692		592	582
Επαρχία Παξών														
Αστικές	14	6	10	8	11	12	9	10	3	12	7		7	7
Σύνολα	810	675	741	615	728	681	737	526	638	566	699		599	589

Στον πίνακα 38 δίνονται στοιχεία για την γαμηλιότητα του Νομού Κερκύρας ανά περιοχή δηλαδή αγροτικές, αστικές και ημιαστικές περιοχές, ανά επαρχία, δηλαδή Επαρχία Κερκύρας και Επαρχία Παξών και ανά έτη από το 1977 έως και το 1990. Δυστυχώς για το έτος 1988 δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από την Ε.Σ.Υ.Ε. Κερκύρας.

Στην Επαρχία Παξών μέσα σε διάστημα 13 ετών οι γάμοι έχουν μειωθεί κατά 50%. Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό για την εξέλιξη αυτής της επαρχίας του Νομού Κερκύρας και πρέπει να μας προβληματίσει ιδιαίτερα. Αντίθετα στην επαρχία Κερκύρας η μείωση των γάμων δεν είναι τόσο σημαντική. Φτάνει μόλις το 7%. Το γεγονός όμως που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι από το 1989 και μετά, η πλειοψηφία των γάμων πραγματοποιούνται στις αστικές περιοχές σε αντίθεση με το παρελθόν που πραγματοποιούνταν στις αγροτικές περιοχές.

Πίνακας 39. Γάμοι κατά τόπο μόνιμης κατοικίας και ηλικίας της νύφης Νομός Κερκύρας

Έτη	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Γενικό σύνολο	420	585	491	641	346	615	498	641	314	541
Κάτω των 15	1	7			2	2	3	2	1	
15-19	135	204	173	177	91	168	105	118	48	79
20-24	151	180	151	242	117	226	212	241	111	215
25-29	67	100	88	121	76	124	91	151	73	142
30-34	26	35	32	46	26	44	48	68	38	48
35-39	12	22	18	20	14	16	16	21	14	26
40-44	7	9	4	12	8	12	12	13	5	11
45-49	6	9	5	8	4	5	3	8	9	7
50-54	8	9	8	5	2	5	3	8	5	3
55-59	3	4	5	2	2	6	2	5	5	2
60-64	4	3	2	5	3	3	3	3	3	5
65-69		1	3	3	1	1		2	1	1
70-74		1	1			2		1	1	2
75 και ανω		1	1			1				

Στον πίνακα-39-διαπιστώνουμε ότι από το 1987 και έπειτα οι περισσότεροι γάμοι του κερκυραϊκού πληθυσμού πραγματοποιούνται σε ηλικία 20-24 ετών για τις νύφες. Ακολουθούν οι ηλικίες των 15-19 ετών και μετά των 25-29 ετών. Τα στοιχεία αυτά είναι ιδιαίτερα ευνοϊκά για την δημογραφική εξέλιξη του νησιού. Οι κερκυραίες παντρεύονται κατά την διάρκεια της αναπαραγωγικής τους ηλικία και συγκεντρώνουν όλες τις προϋποθέσεις για να τεκνοποιήσουν.

4.3 Αίτια μείωσης της Γαμηλιότητας

Στην Ελλάδα οι γάμοι μειώνονται, όμως ο θεσμός εξακολουθεί να είναι ισχυρός. Οι παράγοντες που διαμορφώνουν τη γαμηλιότητα είναι δημογραφικοί, κοινωνικοί-ψυχολογικοί, νομοθετικοί και άλλοι.

Α) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Πίνακας 40. Μέση ηλικία κατά το γάμο και μέση ηλικία κατά τη γέννηση

Έτος	Μέση ηλικία κατά το γάμο		Μέση ηλικία της μητέρας
	Γαμπροί	Νύφες	
1981	27,7	22,7	25,2
1982	27,6	22,7	25,2
1983	27,7	22,8	25,2
1984	27,7	23,0	25,3
1985	27,7	23,1	25,5
1986	28,1	23,4	25,7
1987	28,2	23,6	25,8
1988	28,4	23,8	26,4
1989	28,4	23,9	26,4
1990	28,6	24,9	26,6
1991	28,8	24,5	26,9
1992	28,9	24,9	27,1

Σύμφωνα με τον πίνακα 40 η μέση ηλικία της νύφης αυξήθηκε από 22,7 το 1981 σε 24,9 το 1992, ενώ παράλληλα στο ίδιο χρονικό διάστημα η μέση ηλικία της μητέρας αυξήθηκε από 25,2 σε 27,1. Αυτό σημαίνει ότι όταν μια γυναίκα παντρεύεται σε μεγάλη ηλικία, η πιθανότητα να αποκτήσει παιδιά είναι αισθητά μειωμένη. Όσο μεγαλύτερη είναι η γυναίκα όταν παντρεύεται, τόσο λιγότερες είναι οι πιθανότητες να κάνει πολλά παιδιά. Όμως, γιατί αυξάνεται η μέση ηλικία γάμου των γυναικών με την πάροδο του χρόνου; Η αιτία τέλεσης γάμων σε μεγαλύτερη ηλικία - και για τους άνδρες - είναι η παρατεταμένη περίοδο εκπαίδευσης, η ανεργία, η σύγχρονη τάση ανεξαρτησίας ανδρών και γυναικών, η επαγγελματική αποκατάσταση.

Πίνακας 41. Γεννήσεις Παιδιών κατά σειρά γέννησης. Ελλάδα 1960-92

Έτος	Πρώτη Γέννηση	Δεύτερη Γέννηση	Τρίτη Γέννηση	Τέταρτη και Επόμενες Γεννήσεις
1960	64.532	49.653	22.114	21.030
1965	64.575	53.657	19.440	13.776
1970	60.133	55.148	19.240	10.407
1975	61.680	52.429	18.539	9.625
1980	66.479	55.420	18.786	7.449
1985	51.436	45.566	13.926	5.553
1990	45.588	39.833	11.914	4.894
1991	46.583	38.558	12.262	5.217
1992	48.450	37.947	12.166	5.518

Μελετώντας τον πίνακα 41 διαπιστώνουμε ότι ο ερχομός του πρώτου παιδιού γίνεται λίγο πιο αργά, του δεύτερου και του τρίτου πιο γρήγορα, ενώ η απόκτηση των επόμενων παιδιών είναι όλο και λιγότερο συχνή. Όλες οι γεννήσεις παρουσιάζουν σημαντική κάμψη στις μέρες μας με την μεγαλύτερη που αφορά την τέταρτη και τις επόμενες γεννήσεις. Τα ζευγάρια γίνονται ολοένα και πιο διστακτικά στο να αποφασίσουν και να πραγματοποιήσουν τον ερχομό ενός παιδιού στην οικογένεια. Τα παραπάνω στοιχεία αποδεικνύουν το γεγονός αυτό.

Υπολογίστηκε ότι στην περίοδο 1951-1961 οι γεννήσεις μειώθηκαν στις αγροτικές περιοχές κατά 39,4%, στις ημιαστικές κατά 25,1% και στις αστικές κατά 3%. Στις πόλεις η γονιμότητα έπεσε κάτω από το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών (2,1 παιδιά ανά γυναίκα) ενώ διατηρείται σε ικανοποιητικό επίπεδο στις αγροτικές περιοχές.

Β) ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Η ανεργία και η έλλειψη Εισοδήματος που έχουν ως συνέπεια την αδυναμία συντήρησης οικογένειας εμποδίζουν πολλούς νέους που θα ήθελαν, να παντρευτούν. Άλλοι δεν αποφασίζουν να τελέσουν γάμο για να μη χάσουν σύνταξη, διατροφή, υποτροφίες, επιδόματα. Ελάχιστοι δεν παντρεύονται και για φορολογικά αίτια, αφού σε ορισμένες περιπτώσεις συμφέρει το ζευγάρι να μην είναι παντρεμένοι π.χ. όταν έχει εισοδήματα από κοινή επιχείρηση. Αν δεν είναι παντρεμένοι θα πληρώσουν τον κανονικό φόρο που αναλογεί στο εισόδημα του καθενός. Αν όμως είναι παντρεμένοι, τότε τα δύο εισοδήματα αθροίζονται και ο φόρος βγαίνει στο όνομα εκείνου που έχει το μεγαλύτερο εισόδημα, είτε είναι ο άνδρας είτε η γυναίκα. Στην περίπτωση αυτή η φορολογική επιβάρυνση είναι μεγαλύτερη εξαιτίας της προοδευτικότητας της φορολογικής κλίμακας. Άλλωστε, το ισχύον φορολογικό σύστημα της χώρας ευνοεί τους άγαμους αφού πληρώνουν μικρότερους φόρους σε σχέση με τους έγγαμους που έχουν το ίδιο εισόδημα.

Γ) ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Όλο και περισσότερα ζευγάρια κάθε ηλικίας επιλέγουν να συζούν. Περισσότεροι είναι εκείνοι που περνούν το στάδιο αυτό πριν αποφασίσουν να "νομιμοποιήσουν" το δεσμό τους. Η συμβίωση άντρα και γυναίκας χωρίς γάμο, μόνιμη ή περιστασιακή παίρνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις και στη χώρα μας. Οι νέοι, που δεν βλέπουν το γάμο σαν κοινωνική αποκατάσταση διαλέγουν να συμβιώσουν δοκιμαστικά και συνήθως παντρεύονται όταν πρόκειται να αποκτήσουν παιδί, για τη νομική και κοινωνική του κατοχύρωση ή για κοινωνικούς λόγους.

Δ) ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Η πολυπλοκότητα και η αυστηρότητα της ελληνικής νομοθεσίας εμποδίζει την διεξαγωγή γάμων σε περιπτώσεις όπως: ύπαρξη άλλου γάμου, συγγένεια εξ αγχιστείας ή εξ αίματος.

Ε) ΑΛΛΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Ένα πλήθος από αρχές που στην παραδοσιακή κοινωνία θεωρούνται ως δεδομένες, απαράβατες και αναλλοίωτες, σήμερα καταγγέλλονται ως "μύθοι". Οι συνθήκες ταχύρυθμου μετασχηματισμού που χαρακτηρίζουν την ελληνική οικογένεια επιτείνουν την αμφισβήτηση των παραδοσιακών κοινωνικών αξιών. Η αμφισβήτηση των ρόλων δεν σημαίνει ότι αυτοί έχουν πάψει να διαδραματίζονται, αλλά ότι έχουν συντελεσθεί αλλαγές στην κοινωνική πραγματικότητα στα πλαίσια της οποίας οι ρόλοι αυτοί διαμορφώθηκαν. Η απόκτηση παιδιών σημαίνει στην ελληνική οικογένεια αύξηση των δικαιωμάτων της συζύγου και αντίστοιχη μείωση της εξουσίας του συζύγου. Οι σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες διαφοροποιούν τις σχέσεις εξουσίας και τους ρόλους στην οικογένεια. Η στάση των νέων απέναντι στο γάμο έχει αλλάξει. Η παραδοσιακή κλίμακα αξιών που έθετε σαν πρωταρχικό συνδετικό κρίκο των συζύγων την ύπαρξη παιδιών και τα κοινά οικονομικά συμφέροντα αμφισβητούνται. Θεωρούν ότι συστατικό στοιχείο του γάμου είναι η συναισθηματική ποιότητα της διαπροσωπικής σχέσης των συζύγων και θεωρούν σαν πρωταρχικό παράγοντα για τη διατήρηση του γάμου τη συντροφικότητα, την κατανόηση και την συναισθηματική έλξη.

4.4 Διαζυγιότητα

Ο αριθμός των διαζυγίων και η διαζυγιότητα αυξήθηκε σημαντικά στη μεταπολεμική περίοδο στην Ελλάδα. Υπάρχει μια σαφής τάση αύξησης του αριθμού των διαζυγίων και του ποσοστού τους στους τελούμενους κάθε χρόνο γάμους. Εξίσου σαφής είναι η τάση αύξησης του ποσοστού των διαζευγμένων στο σύνολο του ελληνικού πληθυσμού και ιδιαίτερα του ποσοστού των διαζευγμένων γυναικών - το οποίο αυξάνει ταχύτερα από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών - φαινόμενο που συνδέεται με το γεγονός ότι οι διαζευγμένες γυναίκες ξαναπαντρεύονται λιγότερο από τους διαζευγμένους άνδρες.

Οι κύριοι παράγοντες που συντελούν στον κλονισμό του γάμου, σύμφωνα με μια μελέτη των δικαστικών αποφάσεων επί των αγωγών διαζυγίου είναι: οι οικονομικές δυσχέρειες, η ασυμφωνία για την σεξουαλική ζωή, η ανικανότητα απόκτησης παιδιών, οι συνθήκες της σύγχρονης ζωής και ιδιαίτερα η χειραφέτηση της γυναίκας, η επίδραση των συγγενών, η ανωριμότητα των συζύγων και η ελλιπής προπαρασκευή τους για το γάμο, η διαφορά κοινωνικής

προέλευσης, η μεγάλη διαφορά ηλικίας μεταξύ των συζύγων, οι αξεπέραστές διαφορές στους χαρακτήρες και τις προσωπικότητες.

Στην χώρα μας ισχύουν δύο είδη διαζυγίου: το συναινετικό, όταν συμφωνούν και οι δύο σύζυγοι και το διαζύγιο λόγω ισχυρού κλονισμού της σχέσης. Το διαζύγιο μπορεί να ζητηθεί και από τον υπαίτιο για τον κλονισμό της έγγαμης σχέσης σύζυγο και να εκδοθεί από το δικαστήριο χωρίς μάρτυρες ή άλλες αποδείξεις, εφόσον έχουν περάσει 4 χρόνια διάστασης, ψυχικής ή πνευματικής.

Με τον Νόμο 1329/1983 έγινε η τροποποίηση του Οικογενειακού Δικαίου που βασίστηκε στη συνταγματική αρχή της ισότητας των φύλων. Οι σημαντικότερες τροποποιήσεις που έφερε αυτός ο νόμος ήταν: η κατάργηση του θεσμού του αρχηγού της οικογένειας, η διατήρηση του οικογενειακού επωνύμου της γυναίκας, η κατάργηση της προίκας, η αξίωση συμμετοχής και των δύο συζύγων στην περιουσία που αποκτήθηκε κατά τη διάρκεια του γάμου, η επιλογή του επωνύμου των παιδιών και η απλούστευση των διαδικασιών έκδοσης του διαζυγίου με το Νόμο 1329/83.

4.5 Η Διαζυγιότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

Πίνακας 42. Η Διαζυγιότητα στις χώρες της ΕΟΚ (Διαζύγια σε 1000 κατοίκους)

	1960	1970	1980	1990	1991
Ευρώπη των 12	0,5	0,7	1,4	1,7	-
Βέλγιο	0,5	0,7	1,5	2,0	2,1
Δανία	1,5	1,9	2,7	2,7	2,5
Γερμανία	1,0	1,3	1,8	2,2	1,7
ΕΛΛΑΔΑ	0,3	0,4	0,7	0,6	0,6
Ισπανία	-	-	0,5	0,6	-
Γαλλία	0,7	0,8	1,5	1,9	1,9
Ιρλανδία	-	-	-	-	-
Ιταλία	-	-	0,2	0,5	0,5
Λουξεμβούργο	0,5	0,6	1,6	2,3	2,0
Ολλανδία	0,5	0,8	1,8	1,9	1,9
Πορτογαλία	0,1	0,1	0,6	0,9	1,1
Ηνωμένο Βασίλειο	0,5	0,1	2,8	2,9	-

Μελετώντας τα στοιχεία του Πίνακα 42 παρατηρούμε ότι η Ελλάδα παρουσιάζει μειωμένη αύξηση της διαζυγιότητας από το 1960-1991 σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. Η Διαζυγιότητα κυμαίνεται σε σχετικά

χαμηλά επίπεδα στη χώρα μας σ' αντίθεση με τα κράτη της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης. Την πρώτη θέση κατέχει η Δανία με 2,5 διαζύγια σε 1000 κατοίκους και ακολουθούν το Βέλγιο με 2,1, το Λουξεμβούργο με 2,0, η Γαλλία και η Ολλανδία με 1,9, η Γερμανία με 1,7, η Πορτογαλία με 1,1, η Ελλάδα με 0,6 και η Ιταλία με 0,5. Η Ελλάδα κατέχει - για άλλη μια φορά - μια από τις χαμηλότερες θέσεις στην κλίμακα διαζυγιοτήτας. Αυτό συμβαίνει επειδή οι έλληνες πιστεύουν στον θεσμό του γάμου και της οικογένειας και αποφασίζουν να ζητήσουν διαζύγιο κατόπιν ωρίμου σκέψεως και όχι μπροστά στις πρώτες δυσκολίες. Αντίθετα τα άλλα κράτη της Ευρώπης εμφανίζονται λιγότερο διστακτικά στο θέμα των διαζυγίων.

Πίνακας 43. Διαζύγια κατά διάρκεια γάμου έτους 1990

Διάρκεια γάμου	Διαζύγια
Σύνολο διαζυγίων	6.037
Κάτω του έτους	5
1 έτους	125
2 ετών	273
3 ετών	393
4 ετών	334
5 ετών	345
6 ετών	307
7 ετών	357
8 ετών	302
9 ετών	299
10-14 ετών	1.178
15-19 ετών	774
20 και άνω ετών	1.077
Δε δηλώθηκε	268

Στην Ελλάδα, οι περισσότεροι άτυχοι γάμοι διαλύονται μετά από 10 χρόνια συμβίωσης, ενώ ελάχιστοι αποφασίζουν να χωρίσουν τα δύο πρώτα χρόνια του γάμου. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε στην διάθεση μας και αφορούν το έτος 1990 σε σύνολο 6.037 διαζύγια τα 1.178 - ο μεγαλύτερος αριθμός διαζυγίων - εκδόθηκαν μετά από 10-14 χρόνια συμβίωσης. Τα διαζύγια στα πρώτα χρόνια του γάμου είναι πολύ λίγα.

Πίνακας 44. Διαζύγια κατά αριθμό τέκνων κατά την έκδοση του διαζυγίου, έτους 1990.

Αριθμός τέκνων	Διαζύγια
Σύνολο Διαζυγίων	6.037
0 τέκνα	1.591
1 τέκνα	1.538
2 τέκνα	1.313
3 τέκνα	270
4 τέκνα	56
5 τέκνα	11
6 τέκνα	7
7 τέκνα και άνω	8
Δε δηλώθηκε	1.243
Συνολικός αριθμός τέκνων	5.351

Στον πίνακα 44 παρατηρούμε ότι για την έκδοση διαζυγίων σημαντικότερο ρόλο παίζει η παρουσία ή μη των παιδιών. Τα περισσότερα ζευγάρια που χώρισαν το 1990 (1.591 διαζύγια) δεν είχαν παιδιά. Ακολούθησαν τα ζευγάρια με ένα παιδί (1.538 διαζύγια), με δύο παιδιά (1.313 διαζύγια), ενώ οι πολύτεκνοι δεν το αποφασίζουν εύκολα. 270-διαζύγια σε οικογένειες με 3 παιδιά, 56 διαζύγια με 4 παιδιά, 11 διαζύγια με 5 παιδιά, 7 διαζύγια με 6 παιδιά και 8 με περισσότερα από 7 παιδιά. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι οι Έλληνες δύσκολα αποφασίζουν να χωρίσουν όταν υπάρχουν παιδιά στην οικογένεια και δυσκολεύονται ακόμα περισσότερο όσο αυξάνει ο αριθμός αυτών.

Όπως προκύπτει και από τον πίνακα 45 που ακολουθεί, στο διάστημα 1980-1990 η διαζυγιότητα στην Ελλάδα παρουσίασε μια σημαντική αύξηση. Αυτό οφείλεται στην τακτοποίηση παλαιών εκκρεμοτήτων σε υποθέσεις διαζυγίων με βάση το Νόμο 1329 που ψηφίστηκε το 1983. Όταν δε, τα διαζύγια αφορούν τις ηλικίες κάτω του 50ού έτους - ηλικίες που δεν έχουν ολοκληρώσει την αναπαραγωγική τους περίοδο - έχουν δυσμενή δημογραφικά επακόλουθα αλλά και κοινωνικές συνέπειες, διότι πλην άλλων, δημιουργούνται προβλήματα από τα ανήλικα κυρίως παιδιά.

Τέλος, τα περισσότερα διαζύγια 68,4% εκδόθηκαν αυτόματα και ακολουθούν το 16,9% λόγω άλλων νόμιμων λόγων και το 14,1% λόγω ισχυρού κλονισμού του γάμου. Στο 89,5% των διαζυγίων υπαίτιοι κηρύχθηκαν και οι δύο σύζυγοι, ενώ μόνο στο 5,7% υπαίτιος κηρύχθηκε η σύζυγος και στο 4,8% ο σύζυγος.

Πίνακας 45. Συγκριτικός πίνακας κινήσεως διαζυγίων σε σύνολο χώρας.

ΕΤΗ	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Απήγγειλαν διαζύγιο	6.684	6.349	5.558	5.907	8.672	7.568	8.939	8.830	8.335	6.360	6.037
Απέρριψαν την αγωγή	209	197	203	156	88	107	138	177	139	137	124
Διαζύγια λόγω:											
Κακόβουλης εγκατάλειψης (%)	7,2	5,9	4,6	4,8	2,6	2,0	1,3	0,8	0,6	0,7	0,6
Ισχυρού κλονισμού του γάμου (%)	69,8	68,3	76,4	77,8	76,2	69,6	15,7	14,4	11,0	12,3	14,1
Άλλων νόμιμων λόγων (%)	0,1	0,1	0,1	0,1	7,0	13,7	13,1	19,6	16,2	18,9	16,9
Αυτόματο διαζύγιο (%)	22,9	16,4	9,2	3,1	8,7	13,7	69,4	65,0	72,2	68,0	68,4
Υπαίτιος διαζυγίου:											
Ο άνδρας (%)	32,4	24,2	16,9	9,7	8,0	4,7	2,3	4,3	3,6	4,4	4,8
Η γυναίκα (%)	17,1	9,1	7,5	6,4	6,3	5,3	2,7	3,9	3,8	4,6	5,7
Και οι δύο (%)	50,5	66,7	75,6	83,9	85,7	90,0	95,0	90,8	92,6	90,0	89,5

4.6 Η Διαζυγιότητα στο Νομό Κερκύρας

Πίνακας 46. Οριστικές αποφάσεις διαζυγίων κατά λόγο διαζυγίου, υπαιτιότητα και περιφέρεια Εφετείων για το έτος 1990.

Περιφέρεια Εφετείων	Αθήνα	Θεσσαλονίκη	Κέρκυρα
Διαζύγια λόγω			
Κακόβουλης εγκατάλειψης	11	12	-
Ισχυρού κλονισμού του γάμου	341	164	14
Άλλων νόμιμων λόγων	291	150	14
Αυτόματο διαζύγιο	1.301	879	88
Υπαίτιος διαζυγίου			
Ο άνδρας	90	55	6
Η γυναίκα	113	64	7
Και οι δύο	1.742	1.087	104

Από τον πίνακα 46 προκύπτει ότι στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας - Αθήνα και Θεσσαλονίκη - σημειώνονται τα περισσότερα διαζύγια. Ένα στα τρία ζευγάρια καταλήγουν σε διαζύγιο. Η επαρχία αντίθετα εμφανίζεται περισσότερο "συντηρητική". Εξ' άλλου σήμερα ο διαζευγμένος και ιδιαίτερα η διαζευγμένη γυναίκα δεν αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο όπως παλιότερα, που το διαζύγιο ήταν ένα είδος στίγματος στην ελληνική κοινωνία.

Σε σύνολο 6.037 διαζυγίων σε επίπεδο χώρας για το έτος 1990 αντιστοιχούν 117 διαζύγια για τον Νομό Κερκύρας, περίπου δηλαδή το 2% του συνόλου. Παρουσιάζει δηλαδή ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά σε ολόκληρη την Ελλάδα. Τα ζευγάρια του νομού δύσκολα αποφασίζουν να χωρίσουν και όταν το αποφασίσουν, τα περισσότερα διαζύγια (104 διαζύγια) εκδίδονται με κοινή υπαιτιότητα. Ο μικρός αριθμός διαζυγίων είναι ευνοϊκό στοιχείο για την δημογραφική εξέλιξη του κερκυραϊκού πληθυσμού. Πέρα από αυτό, αποδεικνύει την πίστη των κατοίκων του νομού στον θεσμό της οικογένειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ - ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ

1. Γενική αναφορά.

Η γεννητικότητα είναι η διαδικασία της βιολογικής ανανέωσης του πληθυσμού. Ιδιόχροτα, αναφέρεται στην συχνότητα των γεννήσεων σ' ένα πληθυσμό κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου. Διαφέρει από την γονιμότητα. Ο όρος αυτός έχει δύο έννοιες: την βιολογική και την δημογραφική. Βιολογικά, η γονιμότητα δηλώνει αναπαραγωγική ικανότητα. Αυτό σημαίνει για τα μεν άρρενα άτομα την ικανότητα να γονιμοποιήσουν, για τα δε θήλεα την ικανότητα να συλλάβουν, να υποφορήσουν και να γεννήσουν ένα ζωντανό παιδί. Βιολογική έννοια αντίθετη της γονιμότητας είναι η στειρότητα. Δημογραφικά, η γονιμότητα δηλώνει την αναπαραγωγική δραστηριότητα του γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 15-49 ετών.

Για τη μέτρηση της γεννητικότητας χρησιμοποιούνται κυρίως δύο δείκτες:

α) Το Ακαθάριστο Ποσοστό Γεννητικότητας (Α.Π.Γ.) δηλαδή οι γεννήσεις ζωντανών παιδιών σε 1000 κατοίκους, δείκτης που ελαττώθηκε από 18-20ο/οο στη δεκαετία του 1950, σε 17-18ο/οο στη δεκαετία του 1960 και σε 15-16ο/οο στη δεκαετία του 1970. Στην περίοδο 1980-1991 το Α.Π.Γ. μειώθηκε από 15,3ο/οο σε 10,1ο/οο.

β) Ο δείκτης γονιμότητας ή μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα. Για να επιτευχθεί η αναπλήρωση των γενεών, για να μπορέσουν 1000 μητέρες της παρούσας γενιάς να αναπληρωθούν από 1000 θυγατέρες της επόμενης γενιάς, θα πρέπει κάθε γυναίκα να φέρει στον κόσμο 2,1 παιδιά σε όλη την αναπαραγωγική της ηλικία. Στην Ελλάδα ο δείκτης αυτός την περίοδο του 1960 ήταν 2,2, την περίοδο του 1970 2,3, για να μειωθεί ξανά την περίοδο του 1980 σε 2,2. Μετά το 1981 δεν εξασφαλίζεται πλέον η αντικατάσταση των γενεών, αφού ο δείκτης έφτασε στο 1,4 το 1991. Ποτέ άλλοτε σε περίοδο ειρήνης η Ελλάδα δεν είχε ανωρσίσει τόσο χαμηλό δείκτη γονιμότητας.

Πίνακας 47. Εξέλιξη του δείκτη γονιμότητας στις χώρες της ΕΟΚ 1960-1991

	1960	1970	1980	1990	1991
Ευρώπη των 12	2,6	2,4	1,8	1,5	1,5
ΕΛΛΑΔΑ	2,2	2,3	2,2	1,4	1,4
Βέλγιο	2,5	2,2	1,6	1,6	-
Δανία	2,5	1,9	1,5	1,6	1,6
Δ. Γερμανία	2,3	2,0	1,5	1,4	1,3
Ισπανία	2,8	2,9	2,2	1,3	-
Γαλλία	2,7	2,4	1,9	1,7	-
Ιρλανδία	3,7	3,9	3,2	2,1	2,1
Ιταλία	2,4	2,4	1,6	1,2	-
Λουξεμβούργο	2,2	1,9	1,4	1,6	1,6
Ολλανδία	3,1	2,5	1,6	1,6	1,6
Πορτογαλία	3,1	2,8	2,1	1,5	1,5
Ηνωμένο Βασίλειο	2,7	2,4	1,9	1,8	1,8

5.2 Η Γεννητικότητα στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι δεν αποτελεί μόνο ελληνικό φαινόμενο, η πτώση του συντελεστή της ολικής γονιμότητας κάτω του επιπέδου αναπλήρωσης των γενεών στις μέρες μας. Ο κώδωνας κινδύνου κρούεται για όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης. Οι ανοδικές τάσεις στη γονιμότητα στις χώρες αυτές μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο μειώνονται το 1965. Η μεγάλη μείωση της γονιμότητας εμφανίστηκε πρώτα στις χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης για να εξαπλωθεί αργότερα στις χώρες της Νότιας Ευρώπης με ταχύτατο ρυθμό. Παρατηρώντας τον πίνακα 47 μπορούμε να κατατάξουμε τις χώρες σε 4 ομάδες για το διάστημα 1990-1991:

1. Χώρες με πολύ χαμηλή γονιμότητα δηλαδή μέχρι και 1,4, στην οποία ανήκουν η Ιταλία (1,2), η Ισπανία (1,3), η (πρώην) Δ. Γερμανία (1,3) και η Ελλάδα (1,4).
2. Χώρες με γονιμότητα από 1,5 έως 1,6 όπου ανήκουν το Βέλγιο (1,6), η Πορτογαλία (1,5), το Λουξεμβούργο (1,6) και η Ολλανδία (1,6)
3. Σε χώρες όπου η γονιμότητα εμφανίζεται κάπως υψηλότερη δηλαδή πάνω από 1,6 όπως Δανία (1,6), Γαλλία (1,7) και Ηνωμένο Βασίλειο (1,8).
4. Η μοναδική χώρα που εξασφαλίζει το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών είναι η Ιρλανδία (2,1), όπου και εκεί η γονιμότητα εμφανίζεται αισθητή μειωμένη σε σύγκριση με το 1980 (3,2).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 δεν εξασφάλιζαν το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών όλες οι χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης, ενώ οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης παύουν να το εξασφαλίζουν, αντίθετα με τη δεκαετία του 1980. Οι χώρες της Νότιας Ευρώπης παρουσιάζουν χαμηλότερη γονιμότητα από όλη την Ευρώπη και η χώρα με την χαμηλότερη γονιμότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση – και στον κόσμο – είναι η γειτονική μας Ιταλία με λιγότερα από 1,3 παιδιά ανά γυναίκα. Σε όλες αυτές τις χώρες παρατηρούνται ορισμένες ομοιότητες όπως: η μείωση του αριθμού των παιδιών ανά οικογένεια, η μείωση των γεννήσεων του τρίτου και των επόμενων παιδιών και οι πολυμελείς οικογένειες που σπανίζουν.

Στην Ελλάδα μέχρι το 1980 παρά τη μείωση της γονιμότητας που είχε παρατηρηθεί, δεν υπήρχε λόγος ανησυχίας γιατί ήταν μια από τις λίγες χώρες που εξασφάλιζε το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών στην Ευρώπη. Ανησυχία προκαλεί η εξέλιξη στην περίοδο 1980-1992, που δείχνει ότι ακόμα και αν η γονιμότητα αυξηθεί και σταθεροποιηθεί στα επίπεδα του 1985 (1,6 παιδιά ανά γυναίκα), ο πληθυσμός της χώρας θα αρχίσει να μειώνεται από τις αρχές του επόμενου αιώνα και θα σημειωθεί μια δραματική αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στο πληθυσμό.

Αν οι τάσεις αυτές συνεχιστούν, όχι μόνο δεν θα εξασφαλιστεί στο μέλλον η αντικατάσταση των γενεών, αλλά θα αρχίσει βαθμιαία να ελαττώνεται ο γυναικείος πληθυσμός των γόνιμων ηλικιών, οδηγώντας σε παραπέρα μείωση της γεννητικότητας και στην επίταση της δημογραφικής γήρανσης.

5.1 Η Γεννητικότητα στο Νομό Κερκύρας

Ο νομός Κερκύρας δυστυχώς ακολουθεί το γενικό παράδειγμα της Ελλάδας στο καυτό ζήτημα της γεννητικότητας. Οι γεννήσεις συνεχώς μειώνονται, γεγονός που προκαλεί πολύ σκέψη και πολλούς λόγους ανησυχίας για την εξέλιξη του Νομού. Στον πίνακα 48 περιέχονται οι γεννήσεις σύμφωνα με τις τέσσερις τελευταίες απογραφές. Το 1961 έχουμε 1.602 γεννήσεις σε όλο το νομό. Από αυτές το 24% περίπου πραγματοποιούνται στις αστικές, το 70% στις αγροτικές ενώ μόλις το 6% στις ημιαστικές περιοχές. Παρατηρούμε δηλαδή υπεροχή των γεννήσεων στις αγροτικές περιοχές έναντι των αστικών. Οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών αποκτούν πολλά παιδιά για να τους βοηθούν στις αγροτικές εργασίες. Την ίδια εικόνα παρουσιάζουν και οι επόμενες απογραφές. Οι γεννήσεις μειώνονται στο σύνολο τους και κατά περιοχή αντίστοιχα. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, έχουμε 988 γεννήσεις σε επίπεδο νομού. 614 γεννήσεις λιγότερες από το 1961. Το 39% περίπου καλύπτει τις αστικές περιοχές, το 61% τις αγροτικές, ενώ στις ημιαστικές περιοχές δεν έχει καταγραφεί καμία γέννηση. Όλα αυτά τα στοιχεία που δίνουν την γενική εικόνα του νομού όσο αφορά το θέμα των γεννήσεων είναι ιδιαίτερα ανησυχητικά. Αν δεν παρθούν κάποια μέτρα, τα

πόμμενα χρόνια ο Νομός Κερκύρας - όπως και ολόκληρη η Ελλάδα - θα αντιμετωπίσει οξύτατο πρόβλημα στο επίπεδο αντικατάστασης των γενεών.

Πίνακας 48. Γεννήσεις ζώντων στο Νομό Κερκύρας βάση των απογραφών 1961-1971-1981-1991.

Έτη	Σύνολο	Περιοχές		
		Αστικές	Ημιαστικές	Αγροτικές
1961	1.602	376	90	1.136
1971	1.314	448	69	797
1981	1.239	527	26	686
1991	988	384	-	604

Στον πίνακα 49 δίνεται ο αριθμός των γεννήσεων από το 1977 έως το 1990. Οι γεννήσεις παρουσιάζουν μικρές αυξομειώσεις ανά έτος. Είναι ιδιαίτερα αυξημένες στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Κυμαίνονται πάνω από 1.000 γεννήσεις ανά έτος για την επαρχία Κερκύρας. Ο μεγαλύτερος αριθμός γεννήσεων σημειώνεται το 1982 (1.325 γεννήσεις) και μειώνεται κάτω των 1.000 για πρώτη φορά το 1989 (955 γεννήσεις). Μέχρι και το 1988 ο αριθμός των γεννήσεων ξεπερνά τις 1000 ανά έτος. Από κει και πέρα παρουσιάζουν μια σημαντική μείωση. Αντίθετα, στην επαρχία Παξών οι γεννήσεις μειώθηκαν σχεδόν στο 100%. Από 5 γεννήσεις που πραγματοποιήθηκαν το 1977 φτάσαμε στην μία γέννηση το 1986 και από τότε δεν έχει πραγματοποιηθεί καμία. Γεγονός ιδιαίτερα τραγικό για την δημογραφική εξέλιξη της Επαρχίας

Πίνακας 49. Γεννήσεις Νομού Κερκύρας κατά τα έτη 1977-1990

Έτη	Επαρχία Κερκύρας	Επαρχία Παξών
1977	1.019	5
1978	1.103	5
1979	1.205	1
1980	1.314	3
1981	1.239	-
1982	1.325	1
1983	1.162	1
1984	1.186	-
1985	1.073	-
1986	1.013	1
1987	1.066	-
1988	-	-
1989	955	-
1990	986	-

Πίνακας 50. Γεννήσεις του Νομού Κερκύρας των ετών 1988-1995 κατά μήνα συμβάντος

Έτη	Σύνολο	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
1988	1.023	88	77	88	67	72	85	93	88	81	123	73	88
1989	994	84	73	96	92	56	83	82	86	90	78	82	92
1990	1.026	93	78	98	82	83	76	80	108	96	74	73	85
1991	988	91	59	83	77	87	98	88	87	80	86	72	80
1992	983	79	73	69	91	81	86	84	88	79	81	92	80
1993	1.048	91	84	87	84	91	92	70	96	84	103	87	79
1994	980	79	86	85	87	65	55	94	91	85	93	82	78
1995	1.022	91	83	69	86	91	81	77	115	95	82	82	70

Σύμφωνα με τον πίνακα 50 για το 1993 οι γεννήσεις κυμαίνονται στις 1.048, ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός σημειώνεται το μήνα Οκτώβριο και ακολουθούν κατά σειρά ο Αύγουστος, ο Ιούνιος, ο Μάιος, ο Ιανουάριος κ.τ.λ. Για το 1995 οι περισσότερες γεννήσεις πραγματοποιούνται το μήνα Αύγουστο(115 γεννήσεις) και ακολουθούν ο Σεπτέμβριος με 95, ο Μάιος και ο Ιανουάριος με 91, ο Απρίλιος με 86 γεννήσεις και ούτω καθεξής. Παρατηρούμε δηλαδή ότι οι περισσότερες γεννήσεις παρουσιάζονται στα τέλη καλοκαιριού και αρχές Φθινοπώρου και στις αρχές του χειμώνα και στα τέλη της άνοιξης.

5.4 Θρησκεία και γεννητικότητα

Η θρησκεία είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες διαμόρφωσης της αναπαραγωγικής δραστηριότητας ενός πληθυσμού. Με την διδασκαλία, τις δοξασίες και τις συνήθειες που δημιουργεί, διαμορφώνει τις αντιλήψεις που επικρατούν σε ένα κοινωνικό σύνολο σχετικά με την γενετήσια σχέση και την κοινωνική της σημασία. Η θρησκεία της χώρας μας, ο ορθόδοξος χριστιανισμός, αποδίδει ουσιαστική σημασία στην αναπαραγωγή του πληθυσμού με συνέπεια να ανάγεται αυτή σε ηθικό καθήκον των πιστών εφόσον γίνεται εντός του γάμου. Άλλωστε το χριστιανικό δόγμα διακηρύττει "Αυξάνεστε και πληθύνεστε ...". Βοηθάει δηλαδή στην άνοδο της γεννητικότητας.

5.5 Γάμος και Γεννητικότητα

Στην ελληνική κοινωνία η πλειοψηφία των γεννήσεων διεξάγονται στα πλαίσια του γάμου. Οι γεννήσεις παιδιών χωρίς γάμο των γονέων τους είναι ασήμαντες για τα ελληνικά δεδομένα. Από το 1926 μέχρι το 1975 το ποσοστό των εξώγαμων παιδιών στην Ελλάδα παρέμενε πολύ χαμηλό, 10-13 γεννήσεις σε σύνολο 1.000 ζωντανών παιδιών. Από τις αρχές του 1980 άρχισε να σημειώνεται μια αύξηση που πλησίασε τις 22 γεννήσεις σε σύνολο 1.000

ωντανών παιδιών το 1990, παραμένοντας το χαμηλότερο ποσοστό όλων των ωρών της ΕΟΚ.

Η κοινωνική κατακραυγή για τις γυναίκες που κάνουν παιδί χωρίς να είναι αντρεμένες είναι πολύ λιγότερη τα τελευταία χρόνια. Το κατεστημένο και η οινωνική προκατάληψη για το εξώγαμο παιδί σιγά-σιγά αλλάζουν. Αποτελεί είγμα χειραφέτησης των γυναικών η μητρότητα χωρίς δέσμευση που τις ναδεικνύει σε ανύπαντρες ή άγαμες μητέρες. Άλλωστε, οι γυναίκες που πιλέγουν να κάνουν παιδί χωρίς γάμο, ανήκουν στα ανώτερα εισοδηματικά και ορφωτικά στρώματα.

Υπάρχει όμως και η άλλη όψη του νομίσματος. Νεαρές ανύπαντρες μητέρες ου προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα με χαμηλό ή μεσαίο οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο. Οι γυναίκες αυτές δεν επιλέγουν ηθελημένα α γίνουν άγαμες μητέρες. Είναι θύματα της άγνοιάς τους για τη σεξουαλική τυμπεριφορά, τις μορφές και μεθόδους αντισύλληψης, των κλειστών και πομακρυσμένων από την πρωτεύουσα κοινωνιών, των ηθικών αξιών και ποκαταλήψεων, των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών. Συχνά παρακοουθούμε στα δελτία ειδήσεων των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης τέτοιου είδους ραγωγδιές με θλιβερή κατάληξη για το παιδί ή τη μητέρα.

Όμως με τις τροποποιήσεις του Οικογενειακού Δικαίου που έγιναν το 1983 ελιτώνεται γενικά η θέση της ανύπαντρης μητέρας που εξομοιώνεται πλήρως πέναντι στο Νόμο με την έγγαμη μητέρα. Το εξώγαμο παιδί εξομοιώνεται με το 'γνήσιο' παιδί που γεννήθηκε μέσα στα πλαίσια του γάμου και αποκτά τα ίδια ληρονομικά δικαιώματα. Η ισότητα όμως που καθιερώνει το Σύνταγμα μεταξύ γγαμης και άγαμης μητέρας δεν αρκεί για να βελτιώσει τη θέση της τελευταίας φού δεν εφαρμόζεται στην πράξη.

6.6 Γεννητικότητα και επαγγελματική απασχόληση των γυναικών.

Έρευνες για την Ελλάδα έδειξαν ότι η επαγγελματική απασχόληση των υναικών έχει την τάση να περιορίζει τον αριθμό των παιδιών. Το υψηλό οσοστό των οικονομικά ενεργών γυναικών σημαίνει χαμηλή γονιμότητα. Η παγγελματική δραστηριότητα του γυναικείου φύλου αποτελεί παράγοντα πογεννητικότητας. Οι γυναίκες που δεν εργάζονται έχουν υψηλότερη ονιμότητα σε σχέση με αυτές που εργάζονται, και οι γυναίκες του αγροτικού ληθυσμού παρουσιάζουν μεγαλύτερη γεννητικότητα από αυτές του αστικού ληθυσμού. Επίσης έχει αποδειχθεί ότι η γονιμότητα στην περιφέρεια της ρωτεύουσας είναι μικρότερη από τη γονιμότητα των αστικών περιοχών, η οποία ίναι μικρότερη των ημιαστικών περιοχών και τέλος η γονιμότητα των ημιαστικών περιοχών μικρότερη της γονιμότητας των αγροτικών περιοχών.

Οι ίδιες έρευνες έδειξαν ότι οι ώρες απασχόλησης των γυναικών συνδέονται αρνητικά με τη γονιμότητα και τη γεννητικότητα. Οι γυναίκες που εργάζονται περισσότερες από 30 ώρες την εβδομάδα έχουν χαμηλότερο αριθμό γεννήσεων και χαμηλότερο επιθυμητό αριθμό παιδιών από όσες εργάζονται μέχρι και 30 ώρες την εβδομάδα, ιδιαίτερα όταν η διάρκεια του γάμου τους είναι μικρότερη από 10 χρόνια. Όσες εργάζονται μέσα στο σπίτι έχουν κατά κανόνα υψηλότερο αριθμό γεννήσεων (1,93) και υψηλότερο επιθυμητό και ιδανικό αριθμό παιδιών από όσες εργάζονται έξω από το σπίτι (1,66), ιδιαίτερα όταν η διάρκεια του γάμου τους είναι μικρότερη από δέκα χρόνια.

Από την ανάλυση των στοιχείων των ερευνών προκύπτει ότι η γονιμότητα τόσο στην περιφέρεια της πρωτεύουσας όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα επηρεάζεται κυρίως από 2 μεταβλητές: τη γυναικεία απασχόληση και την κατοικία. Η επίδραση των δύο αυτών μεταβλητών είναι εντονότερη στην περιφέρεια της πρωτεύουσας σε σύγκριση με τις λοιπές αστικές περιοχές και ακόμη μικρότερη στις αγροτικές περιοχές. Όσο μεγαλύτερο διάστημα εργάζονται οι γυναίκες κατά τη διάρκεια του γάμου, τόσο λιγότερα παιδιά αποκτούν. Συχνά, οι αποφάσεις για τον αριθμό των παιδιών και την απασχόληση της γυναίκας λαμβάνονται πριν ή αμέσως μετά το γάμο, ενώ η στάση του συζύγου φαίνεται ότι παίζει καθοριστικό ρόλο για το αν θα εργαστεί ή όχι η γυναίκα.

5.7 Γεννητικότητα και επάγγελμα του συζύγου

Το επάγγελμα του συζύγου παίζει καθοριστικό ρόλο στη γεννητικότητα. Πρόσφατες έρευνες αποδεικνύουν ότι οι απασχολούμενοι στη γεωργία και οι ανειδίκευτοι εργάτες παρουσιάζουν μεγαλύτερη γονιμότητα από τους υπαλλήλους και τους ελεύθερους επαγγελματίες. Οι επιστήμονες, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και τα ανώτερα στελέχη έχουν μέσο αριθμό παιδιών 1,64, οι έμποροι και οι πωλητές 1,69, οι εργαζόμενοι σε υπηρεσίες 1,94 και οι εργάτες 1,77. Επίσης, οι γεωργοί και οι εργάτες είναι οι δύο μεγάλες κατηγορίες του πληθυσμού που συμμετέχουν στις τρίτες και επόμενες γεννήσεις παιδιών σ' αντίθεση με τους υπαλλήλους και τους ελεύθερους επαγγελματίες που παρουσιάζουν μικρά ποσοστά τρίτων και επόμενων γεννήσεων.

5.8 Γεννητικότητα και εκπαιδευτικό επίπεδο γυναίκας

Έρευνα του Πανεπιστημιακού Κέντρου Βιομετρικών και Δημογραφικών Ερευνών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η γονιμότητα «βαίνει αντιστρόφως προς το επίπεδο μορφώσεως». Οι γυναίκες με υψηλότερη μόρφωση είτε εργάζονται, είτε όχι αποκτούν λιγότερα παιδιά σε σύγκριση με τις γυναίκες που έχουν χαμηλότερη μόρφωση. Υπάρχει αρνητική σχέση εκπαίδευσης και γεννητικότητας, η οποία αποδίδεται στα εξω-οικογενειακά ενδιαφέροντα των γυναικών με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Επιπλέον, οι μορφωμένες γυναίκες

αι γενικά τα μορφωμένα ζευγάρια έχουν καλύτερη πληροφόρηση και φαρμίζουν πιο αποτελεσματικά τις μεθόδους οικογενειακού προγραμματισμού.

Το επίπεδο εκπαίδευσης κατά το γάμο είναι ανώτερο στις αστικές, χαμηλότερο στις ημιαστικές και ακόμη χαμηλότερο στις αγροτικές περιοχές. Οι γυναίκες με ψηλότερη μόρφωση εργάζονται για την ικανοποίηση που τους προσφέρει το πάγγελμα που ασκούν. Ενδιαφέρονται να κατοχυρωθούν και να αναπτυχθούν το επάγγελμα της επιλογής τους, απολαμβάνοντας τη δυνατότητα προσωπικής λευθερίας και οικονομικής ανεξαρτησίας που απορρέει από αυτό, με αποτέλεσμα οι προτιμήσεις τους να μετατοπίζονται από το ρόλο της συζύγου και μητέρας προς το επάγγελμά τους. Τα παιδιά δεν αποτελούν πια τη μοναδική πηγή προσωπικής ικανοποίησης, γιατί προσφέρονται στις γυναίκες περισσότερες εναλλακτικές επιλογές και δυνατότητες καταξίωσης στον επαγγελματικό χώρο. Η έννοια της νοικοκυράς δεν έχει πια τη σημασία που είχε στην αγροτική κοινωνία. Η μόρφωση επιδρά αρνητικά στη γεννητικότητα με την αύξηση που προκαλεί στην αξία του γυναικείου χρόνου και με τη μετατόπιση των προτιμήσεων.

5.9 Γεννητικότητα και Δημογραφικοί Παράγοντες

Τρεις καθαρά δημογραφικοί παράγοντες συνέβαλαν στον περιορισμό της γεννητικότητας στη μεταπολεμική περίοδο στην Ελλάδα.

A. Μείωση της βρεφικής θνησιμότητας

Η βρεφική θνησιμότητα σημείωσε αισθητή μείωση κατά τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα μετά το 1980. Με την αύξηση του αριθμού των βρεφών και των ενηπών που κατορθώνουν να επιζήσουν, δεν είναι πια απαραίτητο οι γονείς να αποκτήσουν πολλά παιδιά για να επιζήσουν 2-3 από αυτά, όπως συνέβαινε κατά το παρελθόν. Σήμερα η οικογένεια αποκτά τον αριθμό των παιδιών που επιθυμεί (1,2 ή 3) έχοντας βάσιμες προσδοκίες ότι τα παιδιά της θα μεγαλώσουν και θα επιζήσουν. Παρατηρούμε λοιπόν ότι στη χώρα μας υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην κάμψη της βρεφικής θνησιμότητας και της γεννητικότητας.

B. Η επίδραση της μετανάστευσης

Μελέτη απέδειξε ότι στην Ελλάδα υπήρξε αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στη μετανάστευση προς το εξωτερικό και τα επίπεδα γονιμότητας. Καθώς δηλαδή η μετανάστευση αυξανόταν, η γονιμότητα μικραίνει αφού απομακρύνονταν οι σύζυγοι ο ένας από τον άλλο και χάνονταν για τη χώρα άτομα των αναπαραγωγικών ηλικιών.

Γ. Η εσωτερική μετανάστευση και αστικοποίηση

Στην Ελλάδα οι πολυμελείς οικογένειες ήταν κυρίως αγροτικές. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 πολλοί νέοι αγρότες μετακινήθηκαν στις πόλεις ή μετανάστευσαν στο εξωτερικό. Επομένως, η μείωση της γεννητικότητας στις αγροτικές περιοχές οφείλεται στη μείωση του πληθυσμού αναπαραγωγικής ηλικίας. Οι αγρότες που εγκαθίστανται στις πόλεις υιοθετούν το μικρό μέγεθος της οικογένειας που ισχύει σ' αυτές. Παρουσιάζουν όμως κάπως μεγαλύτερη γονιμότητα, σε σχέση με τη γονιμότητα των αστικών περιοχών. Η γεννητικότητα επηρεάζεται σημαντικά από τον τόπο κατοικίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η πόλη, τόσο μικρότερη είναι η γονιμότητα. Οι γυναίκες που προέρχονται από την Περιφέρεια της πρωτεύουσας έχουν μικρότερη γονιμότητα (1,69) από όσες προέρχονται από μικρότερα αστικά κέντρα (1,71) που με τη σειρά τους έχουν μικρότερη γονιμότητα απ' όσες έχουν αγροτική προέλευση (1,82).

5.10 Γεννητικότητα και ανεργία

Η ανεργία στην χώρα μας έχει διογκωθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Οι περιοχές που πλήττονται πιο πολύ είναι οι αστικές περιοχές και η περιφέρεια της πρωτεύουσας. Η ανεργία των νέων παρουσιάζει μεγάλη αύξηση ιδιαίτερα η ανεργία των γυναικών που είναι μεγαλύτερη εκείνης των ανδρών. Οι γυναίκες ακόμα μια φορά είναι που πλήττονται περισσότερο.

Για τις γυναίκες που για ένα μεγάλο διάστημα παραμένουν άνεργες, ανεργία σημαίνει επιστροφή στο ρόλο της νοικοκυράς και του σπιτιού. Μήπως άραγε η αύξηση της ανεργίας μπορεί να προκαλέσει άνοδο της γεννητικότητας και να λυθεί το οξύ πρόβλημα υπογεννητικότητας που μαστίζει τη χώρα μας; Αυτό είναι ένα εύλογο ερώτημα που προκύπτει.

Με την ανεργία όμως σοβαρά ατομικά και κοινωνικά προβλήματα κάνουν την εμφάνισή τους και οδηγούν τους νέους και τις νέες στο περιθώριο της κοινωνίας, δημιουργούν ψυχώσεις και κοινωνικά τραύματα, προκαλούν ανυπολόγιστες ηθικές, ψυχικές και κοινωνικές ζημιές. Χιλιάδες άνδρες και γυναίκες ικανοί για εργασία είναι καταδικασμένοι σε αναγκαστική ανεργία. Πως λοιπόν κάτω από αυτές τις συνθήκες οι νέοι να αποφασίσουν να παντρευτούν και πολύ περισσότερο να αποφασίσουν να αποκτήσουν παιδιά; Η ανεργία λοιπόν λειτουργεί ως ανασταλτικός παράγοντας για τη γαμηλιότητα και τη γεννητικότητα ενός πληθυσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

1. Κέντρα Οικογενειακού προγραμματισμού στη χώρα μας

Ο οικογενειακός προγραμματισμός έχει καθιερωθεί με νόμο στην Ελλάδα όπως και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης.

Στη χώρα μας λειτουργούν 38 Κέντρα Οικογενειακού Προγραμματισμού (Κ.Ο.Π.), 25 συνδυασμένα με νοσοκομεία, 3 με το ΠΙΚΠΑ και 8 με το ΙΚΑ. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα τα Κ.Ο.Π. ανταποκρίνονται στις ανάγκες πολύ λίγων ατόμων. Παρουσιάζουν ελλείψεις προσωπικού και υπηρεσιών, ενώ η ωροταξική τους κατανομή δεν είναι επαρκής αφού πολύ νομοί και πολλές εριοχές δεν διαθέτουν κανένα κέντρο οικογενειακού προγραμματισμού. Πολλά από τα υπάρχοντα υπολειτουργούν. Το προσωπικό τους είναι ανεπαρκές και έχει οθεί βάρος σε καθαρά ιατρικές υπηρεσίες π.χ εξέταση μαστού, Τεστ Ιαπωνικόλαου, γυναικολογικά προβλήματα κ.λ.π. Λειτουργούν δηλαδή περισσότερο ως ιατρικά κέντρα γυναικολογικής εξέτασης και λιγότερο ως φορείς ρμόδιοι για τον περιορισμό των εκτρώσεων, τη διάδοση της αντισύλληψης, τη εξουαλική αγωγή, τα προβλήματα γονιμότητας και στειρότητας, την πογεννητική διάγνωση, τη γενετική καθοδήγηση.

2. Στόχοι Οικογενειακού Προγραμματισμού

Στόχος του Οικογενειακού Προγραμματισμού είναι η εκούσια, υπεύθυνη και νειδητή αναπαραγωγικότητα και η μείωση των εκτρώσεων προσφέροντας στα νδιαφερόμενα ζευγάρια πληροφορίες, υπεύθυνες συμβουλές και τα σχετικά έσα. Αντίθετα, η πολιτική ελέγχου των γεννήσεων δεν λαμβάνει υπόψη τις πιθυμίες κάθε ατόμου αλλά αποβλέπει στο σύνολο, έχει ποσοτικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στη μείωση ή στην αύξηση των γεννήσεων για να επιβραδύνει ή α επιταχύνει το ρυθμό ανάπτυξης του πληθυσμού.

Βασικός στόχος του Οικογενειακού Προγραμματισμού είναι να δώσει τα μέσα σε κάθε ζευγάρι να ρυθμίζει την ανάπτυξη και το μέγεθος της οικογένειας του λεύθερα, αλλά μετά από σωστή και υπεύθυνη επιστημονική ενημέρωση.

Συμβάλλει δηλαδή στη δημιουργία οικογενειών με ευτυχισμένους γονείς και επιθυμητά, υγιή και ευτυχισμένα παιδιά. Θεμελιώδης προϋπόθεση είναι διάδοση και η ορθολογική χρήση των μέσων ελέγχου της αναπαραγωγι- ότητας, αλλά και η γνώση μέτρων με τα οποία αντιμετωπίζεται η

στείρωση, παροχή συμβουλών σε προβλήματα γονιμότητας, ανατροφής των παιδιών, πρόληψη αφροδίσιων νοσημάτων, AIDS κ.λ.π.

Ένας από τους βασικούς στόχους του οικογενειακού προγραμματισμού είναι η μείωση συχνότητας των εκτρώσεων. Η έκτρωση δεν είναι αντισυλληπτική μέθοδος αλλά το τελευταίο καταφύγιο όταν έχει γίνει σύλληψη που δεν είναι επιθυμητή. Ο αριθμός των εκτρώσεων φανερώνει και το μέγεθος αποτυχίας του οικογενειακού προγραμματισμού.

6.3 Νομικό Καθεστώς και Νομιμοποίηση των αμβλώσεων

Στα τέλη της δεκαετίας του 70 στην Ελλάδα το 1/3 των γυναικών προσέφευγαν σε άμβλωση 2 και περισσότερες φορές κατά μέσο όρο. Σε περίπου 300 χιλιάδες παράνομες αμβλώσεις το χρόνο αντιστοιχούσαν 30 καταδίκες με αποτέλεσμα η Ελλάδα να κατέχει το ρεκόρ των παρανόμως ενεργούμενων και μη καταστέλλόμενων αμβλώσεων. Ο ποινικός νόμος αποδείχθηκε εντελώς ανενεργός και αναθεωρήθηκε με το Νόμο 1609/1986 "για την τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης και την προστασία της υγείας της γυναίκας", ο οποίος προβλέπει ότι η έκτρωση είναι νόμιμη εφόσον γίνεται στις πρώτες 12 εβδομάδες της εγκυμοσύνης. Τα έξοδα καλύπτονται από τον ασφαλιστικό φορέα της γυναίκας και εφόσον είναι η ίδια εργαζόμενη δικαιούται από τον εργοδότη 3 ημέρες άδεια.

Τα τελευταία χρόνια φαίνεται ότι οι εκτρώσεις έχουν μειωθεί σημαντικά στη χώρα μας. Η ελληνική εμπειρία απέδειξε ότι οι αμβλώσεις τείνουν να ελαττώνονται από το χρόνο που αίρεται η απαγόρευσή τους. Υπολογίζεται για το 1993 ότι είναι 150-200 χιλιάδες το χρόνο, αν και η τήρηση στατιστικών στοιχείων δεν είναι δυνατή, επειδή οι ελληνίδες σε μεγάλο ποσοστό δεν χρησιμοποιούν τα κρατικά νοσοκομεία γιατί προτιμούν τον ιδιωτικό τους γυναικολόγο ή κλινική. Ο φόβος του Aids και η μεγαλύτερη χρήση του ανδρικού προφυλακτικού αποτελεί βασικό συντελεστή της μείωσης των εκτρώσεων.

Αν μια άμβλωση πρέπει να γίνει, αυτή πρέπει να γίνεται από γιατρό γυναικολόγο, σε οργανωμένα νοσηλευτικά κέντρα πλήρως εξοπλισμένα για την αντιμετώπιση των πιθανών προβλημάτων που μπορούν να συμβούν κατά τη διάρκεια μιας έκτρωσης (π.χ. αιμορραγίες κ.λ.π.), σε πλήρως εξοπλισμένα χειρουργεία, με άριστα αποστειρωμένα εργαλεία, όπου η συμπεριφορά του προσωπικού δεν θα πρέπει να προκαλεί την ψυχολογική καταπίεση της γυναίκας, και όπου η νάρκωση θα γίνεται από γιατρό αναισθησιολόγο. Αν η άμβλωση γίνει από ερασιτέχνες - "πρακτικούς" - χωρίς τις κατάλληλες συνθήκες μιας χειρουργικής επέμβασης από ιατρικό προσωπικό κρύβονται πολλοί κίνδυνοι για την υγεία της γυναίκας που μπορούν να την οδηγήσουν

τη στέρωση ή ακόμα και στο θάνατο. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι εκτός από τις υσμεινείς επιδράσεις στην υγεία της γυναίκας, οι εκτρώσεις επιδρούν και στην πορεία των επόμενων κήσεων και τοκετών και επομένως στη γεννητικότητα του πληθυσμού.

4. Οικογενειακός Προγραμματισμός και μέθοδοι αντισύλληψης

Ο οικογενειακός προγραμματισμός μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά στην αύξηση της γεννητικότητας όταν συνοδεύεται από πολιτική ενίσχυσης των γεννήσεων. Και αυτό γιατί η αντισύλληψη συντελεί στη μείωση των εκτρώσεων και όταν η άμβλωση γίνεται από γιατρούς κάτω από άριστες συνθήκες ιατρικής και υγιεινής περίθαλψης προστατεύεται η υγεία και η γονιμότητα της γυναίκας και μπορεί αργότερα, όταν το επιθυμήσει να αποκτήσει παιδιά. Επίσης, οι γιατροί θα έπρεπε να είναι υποχρεωμένοι να δίνουν πληροφορίες για την καλύτερη μέθοδο αντισύλληψης για την κάθε γυναίκα, ώστε αυτές που έκαναν εκτροφή να μην το ξαναεπαναλάβουν.

Η έλλειψη σεξουαλικής αγωγής και η πενιχρή πληροφόρηση για τα μέσα αντισύλληψης αφορά κυρίως γυναίκες που προέρχονται από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα και είναι λιγότερο καλά πληροφορημένες για τα σωστά μέτρα αντισύλληψης.

Στην δεκαετία του 1960 εμφανίστηκαν στην αγορά τα μέσα της σύγχρονης αντισύλληψης και η διάδοση των αντισυλληπτικών μεθόδων έγινε με ταχύτατο ρυθμό στις νέες γενιές. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 τα σύγχρονα αντισυλληπτικά μέσα χρησιμοποιούνται ευρύτατα στις χώρες της Ευρώπης καθώς και στην Ελλάδα. Η στέρωση γίνεται πιο συχνή και η άμβλωση επιτρέπεται υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Όλες οι μέθοδοι αντισύλληψης έχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Διαφέρουν ως προς το ποσοστό ασφάλειας που μπορούν να προσφέρουν εναντίον μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης. Μερικές μπορεί να είναι κατάλληλες για μερικά ζευγάρια και μερικές όχι κατάλληλες για κάποια άλλα. Ενώ το πρόβλημα της αντισύλληψης είναι πρόβλημα του ζευγαριού, τις επιπτώσεις από μια ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη στη σωματική και ψυχική της υγεία υφίσταται κυρίως η γυναίκα.

Για να αποφευχθούν όλες αυτές οι επιπτώσεις οι σύγχρονες μέθοδοι αντισύλληψης είναι: Η μέθοδος του ρυθμού, η "διακεκομμένη" συνουσία δηλαδή το τράβηγμα του άντρα την κατάλληλη στιγμή, η "συγκρατημένη" συνουσία δηλαδή η ακινησία του άντρα την κατάλληλη στιγμή, η μέθοδος του ημερολογίου των Οζινό-Κράους δηλαδή η σεξουαλική αποχή στο διάστημα του μηνιαίου κύκλου που η γυναίκα είναι γόνιμη, το ανδρικό προφυλακτικό, το διάφραγμα, οι χημικοί φραγμοί όπως σπερματοκτόνα και χημικά αντισυλληπτικά, η κολπική πλύση, τα ενδομήτρια μέσα όπως το σπινάλ, τα ανασταλτικά της ωορρηξίας όπως το χάπι αντισύλληψης, η χειρουργική

πειροποίηση όπως το φράξιμο των σαλπίνγων και οι μετασυλληπτικές μέθοδοι.

Τέλος, σύμφωνα με ιατρικές πληροφορίες τα επόμενα χρόνια θα κυκλοφορήσουν τα γυναικεία προφυλακτικά και τα Unisex για όσους δεν περιορίζονται σε μονογαμική σχέση, για τις γυναίκες που αναζητούν ένα αποτελεσματικό και ασφαλές μέσο για να αποφύγουν την εγκυμοσύνη, για όσους θέλουν να προστατευθούν από τα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα και κυρίως από το AIDS.

Εξ' άλλου ένα αντισυλληπτικό εμβόλιο για γυναίκες που θα μπορεί να προλαμβάνει την εγκυμοσύνη για περισσότερα από 5 χρόνια βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο. Τα αποτελέσματα του εμβολίου θα μπορούν να αναστραφούν με γυναίκες που θέλουν να μείνουν έγκυες. Το εμβόλιο θα κοστίζει φθηνά και θα είναι μια ευκολόχρηστη μέθοδος. Σε πειραματικό στάδιο βρίσκεται και μια μικρή νέα μέθοδος αντισύλληψης. Ένας δακτύλιος από πλαστικό τοποθετείται στη μήτρα και απελευθερώνει τις ίδιες ορμόνες που περιέχονται στο αντισυλληπτικό χάπι.

5.5 Η προστασία της Μητρότητας

Η προστασία της μητρότητας υλοποιείται στη χώρα μας με διάφορες κοινωνικό-οικονομικές παροχές προς τις εργαζόμενες και μη εργαζόμενες μητέρες—π.χ.—άδειες—κυοφορίας και θηλασμού, επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.λ.π. Στον τομέα προστασίας της μητρότητας δεν υπάρχει συντονισμός δραστηριοτήτων των διάφορων φορέων. Οι παροχές διαφέρουν ανάλογα με το φορέα και καλύπτουν σε διαφορετικό βαθμό τις ανάγκες. Οι παροχές δεν αντιμετωπίζουν τις δαπάνες του τοκετού που τις περισσότερες φορές είναι πολλαπλάσιες των παρεχομένων.

Από το 1912 απαγορευόταν η απασχόληση εργατριών οκτώ εβδομάδες συνολικά πριν και μετά τον τοκετό. Από το 1920 θεσπίστηκε ότι η αποχή εργαζομένης από την εργασία της, εφ' όσον οφείλεται σε λοχεία, δεν θεωρείται απουσία της εργασίας. Η Διεθνής Σύμβαση Εργασίας 3/1919 κυρώθηκε με το Νόμο 2274/1920 και αναθεωρήθηκε με τη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας 103/1952 που επικυρώθηκε με Νόμο 30 ολόκληρα χρόνια αργότερα (Ν.1302/82), προβλέπει αποζημίωση 6 εβδομάδων πριν και 6 μετά τον τοκετό που θα καταβάλλεται από το δημόσιο ή από ειδικό ασφαλιστικό φορέα, δωρεάν ιατρική περίθαλψη πριν από τον τοκετό και δικαίωμα διακοπής εργασίας για θηλασμό. Σήμερα η άδεια "κυοφορίας" για τις εργαζόμενες στο δημόσιο είναι 16 εβδομάδες και στον ιδιωτικό τομέα 15 εβδομάδες (Ν. 1539/85 και Ν 1849/89). Η εργαζόμενη μητέρα δικαιούται "άδεια θηλασμού", δηλαδή μπορεί να πηγαίνει στην εργασία της μία ώρα αργότερα ή να φεύγει μία ώρα νωρίτερα.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι από νομοθετική άποψη υπήρξε καθυστέρηση στην επικύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας που εξασφάλιζε ουσιαστική προστασία στη γυναίκα. Το πρόβλημα όμως είναι μέχρι ποιου σημείου τα άρθρα των Διεθνών Συμβάσεων και των Ελληνικών Νόμων εφαρμόζονται.

Η Ελληνίδα μητέρα αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες σε σύγκριση με τις διευκολύνσεις που απολαμβάνουν οι μητέρες άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Οι δυσκολίες αυτές είναι μεγαλύτερες για τις μητέρες εκείνες που δεν διαμένουν στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά στις διάφορες περιφέρειες και ιδιαίτερα στις αγροτικές και νησιωτικές περιοχές, στις οποίες δεν υπάρχουν μαιευτήρια, υπηρεσίες ευγονικής ενημέρωσης και προληπτικής ιατρικής (τεστ ρέζους, στίγμα Κούλι, Τεστ Παπανικολάου), βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί, σχολές για σπαστικά παιδιά κ.λ.π. Έλλειψη μαιών και παιδιάτρων χαρακτηρίζει αρκετές από αυτές τις περιοχές.

6.6 Η εξέλιξη του αριθμού των νοικοκυριών και των μελών τους σε σύνολο Χώρας.

Πίνακας 51. Μέγεθος και σύνθεση νοικοκυριών στην Ελλάδα 1951-1991.

τος απογραφής	Αριθμός ιδιωτικών Νοικοκυριών	Μέσο Μέγεθος Νοικοκυριών	Μονοπρόσωπα Νοικοκυριά	
			Απόλυτοι Αριθμοί	Επί του συνόλου %
1951	1.778.470	4,11	154.506	8,7
1961	2.142.968	3,78	217.299	10,1
1971	2.491.916	3,39	282.268	11,3
1981	2.974.450	3,12	434.290	14,6
1991	3.500.000	2,80	660.000	19,0

Μελετώντας τον πίνακα 51 διαπιστώνουμε ότι στην περίοδο 1951-1981 το σύνολο των νοικοκυριών αυξήθηκε από 1.778.470 σε 2.974.450, αλλά ο μέσος αριθμός των μελών τους μειώθηκε από 4,11 σε 3,12. Ο αριθμός των νοικοκυριών με 6 μέλη και πάνω μειώθηκε και το ποσοστό των ατόμων που το αποτελούσαν ελαττώθηκε από 38% σε 12% του συνολικού πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι μειώνονται οι οικογένειες με 3 ή περισσότερα παιδιά και ότι περιορίζονται οι πολυμελείς οικογένειες. Αντίθετα, το ποσοστό των νοικοκυριών ενός και δύο μελών αυξήθηκε από 24,2% σε 39,3% του συνόλου των νοικοκυριών.

Πίνακας 52. Νοικοκυριά που διαμένουν σε κανονικές και μη κανονικές κατοικίες. Απογραφή 1991

Αριθμός μελών	Σύνολο Νοικοκυριών	Νοικοκυριά που διαμένουν		
		Σε κανονικές κατοικίες		Σε μη κανονικές κατοικίες
		Μοιράζονται την κατοικία	Δεν μοιράζονται την κατοικία	
Σύνολο	3.203.834	59.151	3.138.939	5.744
1 μέλος	520.261	16.375	502.812	1.074
2 μέλη	854.863	15.535	838.413	915
3 μέλη	657.343	10.015	646.695	633
4 μέλη	746.728	11.039	734.953	736
5 μέλη	273.217	4.156	268.462	599
6 μέλη	109.675	1.657	107.133	885
7 μέλη	27.419	244	26.862	313
8 μέλη	8.620	67	8.339	214
9 μέλη	2.881	26	2.711	144
10 και άνω	2.827	37	2.559	231

Στον πίνακα 52 διαπιστώνουμε ότι στην απογραφή του 1991 παρουσιάζεται η ίδια ακριβώς εικόνα. Ο αριθμός των νοικοκυριών αυξάνεται και παρατηρείται μια ακόμη μεγαλύτερη εκτίναξη του αριθμού των μοναχικών και ολιγομελών νοικοκυριών και μια παραπέρα συρρίκνωση του αριθμού των πολυμελών νοικοκυριών. Τα νοικοκυριά με πολλά μέλη μειώνονται όσο αυξάνεται ο αριθμός των μελών τους και τα νοικοκυριά με λίγα μέλη αυξάνονται με αλματώδη ρυθμό.

Οι αλλαγές αυτές οφείλονται στη μετανάστευση, στη μείωση της γεννητικότητας, στην αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων, στην αύξηση του αριθμού των διαζυγίων, στην άνοδο του αριθμού των σπουδαστών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που φοιτούν σε άλλο γεωγραφικό διαμέρισμα από εκείνο που γεννήθηκαν.

Επίσης, στο σημείο αυτό οφείλουμε να αναφέρουμε την αλλαγή της μορφής της οικογένειας που σημειώθηκε στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Στη μεταπολεμική Ελλάδα σημειώθηκε αλλαγή από την εκτεταμένη (συγκατοίκηση 3 γενεών εξ αίματος) στην πυρηνική (συγκατοίκηση γονιών με τα παιδιά τους) οικογένεια, που είναι το επικρατέστερο οικογενειακό σχήμα στην ελληνική κοινωνία. Συνυπάρχουν όμως και άλλες μορφές οικογενειακής οργάνωσης π.χ. η εκτεταμένη, η δυαδική πυρηνική (ζευγάρι χωρίς παιδιά), η μονογονεϊκή και

άλλες μορφές ανεξάρτητα από το κατά πόσο το εκάστοτε κοινωνικό περιβάλλον αποδέχεται ή απορρίπτει κάποιους τύπους οικογενειακής οργάνωσης.

6.7 Διάρθρωση Νοικοκυριών του Νομού Κερκύρας.

Τα στοιχεία για την κατανομή του πληθυσμού του Νομού Κερκύρας για τα έτη 1981 και 1991, μας δίδονται παραστατικά στους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 53. Νοικοκυριά κατά μέλη που διαμένουν σε κανονικές ή μη κατοικίες κατά περιοχές για το Νομό Κερκύρας για το έτος 1981.

	Επαρχία Κερκύρας				Επαρχία Παξών
	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές	Πεδινές περιοχές	Ημιορεινές περιοχές	
νοικοκυριά σε κανονικές κατοικίες					
αριθμός μελών	11.350	18.340	25.340	4.350	820
νοικοκυριά σε μη κανονικές κατοικίες					
αριθμός μελών	1.010	30	1.040	-	-
σύνολο Νοικοκυριών	12.360	18.370	26.380	4.350	820
σύνολο μελών	34.830	59.020	79.780	4.070	2.080

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα 53 ο συντριπτικός αριθμός των νοικοκυριών είναι εγκατεστημένο σε κανονικές κατοικίες, ενώ το 3,2% του συνολικού πληθυσμού διαμένει σε μη κανονικές. Το μεγαλύτερο ποσοστό νοικοκυριών που διαμένουν σε μη κανονικές κατοικίες είναι συγκεντρωμένο στις αστικές περιοχές με ποσοστό 8% στις αγροτικές φθάνει μόλις το 0,16% στις πεδινές το 4% ενώ στις ημιορεινές το φαινόμενο της εγκατάστασης νοικοκυριών σε μη κανονικές κατοικίες είναι ανύπαρκτο.

Πίνακας 54. Νοικοκυριά κατά μέλη που διαμένουν σε κανονικές ή μη κατοικίες κατά περιοχές για το Ν. Κερκύρας για το έτος 1991.

	Νομός Κερκύρας		
	Αστικές περιοχές	Ημιαστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές
Νοικοκυριά σε κανονικές κατοικίες	12.460	1.376	19.232
Ιδιότητα:			
Νοικοκυριά	7.836	1.243	17.109
Αριθμός μελών	2.743	3.779	53.303
Με ενοίκιο:			
Νοικοκυριά	3.945	68	973
Αριθμός μελών	10.808	205	2.855
Με άλλη ιδιότητα:			
Νοικοκυριά	679	65	1.150
Αριθμός μελών	1.794	195	3.311
Νοικοκυριά σε μη κανονικές κατοικίες	5	0	12
Νοικοκυριά	5	0	12

Όπως και το 1981 το ποσοστό των νοικοκυριών είναι εγκατεστημένο σε κανονικές κατοικίες, ενώ το ποσοστό των νοικοκυριών σε μη κανονικές κατοικίες έχει μειωθεί καθολικά. Τον μεγαλύτερο αριθμό νοικοκυριών συγκεντρώνουν οι αγροτικές περιοχές με ποσοστό 58,2%, μετά οι αστικές περιοχές με 37,7% και οι ημιαστικές περιοχές ακολουθούν με 4,2%. Τα νοικοκυριά σε μη κανονικές κατοικίες στις ημιαστικές περιοχές είναι ανύπαρκτα, στις αστικές περιοχές μόλις 5, ενώ στις αγροτικές περιοχές, λίγο περισσότερα, 12.

Σε αντίθεση με το 1981 ο συνολικός αριθμός των νοικοκυριών και των μελών τους, παρουσιάζει αύξηση κατά 1.616 νοικοκυριά. Οι περισσότερες κατοικίες στο Νομό Κερκύρας είναι ιδιόκτητες, με μεγαλύτερο ποσοστό στις αγροτικές περιοχές και ακολουθούν οι κατοικίες μ' ενοίκιο, με μεγαλύτερο ποσοστό στις αστικές περιοχές.

6.8 Η Πολύτεκνη οικογένεια

Το 1940 υπήρχαν 165 χιλιάδες πολύτεκνες οικογένειες που τα μέλη τους αποτελούσαν το 20% του ελληνικού πληθυσμού, ενώ σήμερα έχουν μειωθεί τόσο ώστε να αποτελούν μόνο το 1,8% του πληθυσμού. Από την Ανωτάτη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος (ΑΣΠΕ) υπολογίστηκε ότι το 1992 υπήρχαν 142 χιλιάδες πολύτεκνες οικογένειες σε όλη την Ελλάδα στις οποίες όμως περιλαμβάνονταν και οι οικογένειες με 3 παιδιά (γονέας εν χηρεία,

ανάπηρος, ορφανά) και δεν περιλαμβάνονταν οι πολύτεκνες οικογένειες που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του Νόμου.

Η πολύτεκνη οικογένεια είναι μια ιδιαίτερη μορφή οικογένειας που αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα και χρειάζεται ιδιαίτερη προστασία. Στο ευρύτερο πλαίσιο προστασίας της πολιτείας απέναντι σ' αυτή την ειδική μορφή οικογένειας παρέχονται μερικά ευεργετήματα όπως: Προτίμηση παιδιών πολυτέκνων σε δημόσιους βρεφονηπιακούς σταθμούς, μειωμένο εισιτήριο στα αστικά και υπεραστικά μέσα συγκοινωνίας (τρόλεϊ, αυτοκίνητα, ΚΤΕΛ, πλοία), δωρεάν είσοδος σε ορισμένους χώρους (μουσεία, εκθέσεις), παροχή δελτίων κοινωνικού τουρισμού με μειωμένη συμμετοχή, δικαίωμα μεταγραφής των φοιτητών σε αντίστοιχη σχολή που εδρεύει ή είναι πλησιέστερη στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους, δωρεάν σίτιση και στέγαση φοιτητών στις φοιτητικές λέσχες εφ' όσον το οικογενειακό εισόδημα δεν υπερβαίνει ορισμένο ποσό, μειωμένη θητεία στο στρατό ενός παιδιού (ένας χρόνος όταν η οικογένεια έχει 4 παιδιά) και δευτέρου παιδιού (ένας χρόνος πάνω από πέντε παιδιά), προτίμηση πολυτέκνων και των παιδιών τους σε προσλήψεις στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, παροχή αδειών ταξί σε πολύτεκνους επαγγελματίες αυτοκινητιστές, μερική απαλλαγή (κατά 2/3) από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης κατά την αγορά Ι.Χ. αυτοκινήτου. Ακόμα οι πολύτεκνοι έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν στεγαστικά δάνεια με ευνοϊκότερους όρους και να προηγούνται σε σειρά προτεραιότητας στις κληρώσεις διαμερισμάτων εργατικών κατοικιών. Υπάρχουν επίσης, κάποιες φορολογικές ελαφρύνσεις και ειδικές ρυθμίσεις όπως μειωμένα τιμολόγια επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας (ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ). Τέλος υπάρχουν και κοινοτικά προγράμματα που διανέμουν κατ' έτος κρέας, φρούτα και λάδι.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα των πολυτέκνων είναι το στεγαστικό. Το ύψος των χορηγούμενων δανείων, σε όσους χορηγούνται δεν καλύπτει την αγορά κατοικίας κατάλληλης για την κάλυψη των αναγκών της πολύτεκνης οικογένειας. Επιπλέον, όταν η πολύτεκνη οικογένεια δεν έχει ιδιόκτητη στέγη είναι ιδιαίτερα δύσκολο να βρει ενοικιαζόμενη κατοικία. Οι ιδιοκτήτες δεν θέλουν να νοικιάζουν τα διαμερίσματα τους σε οικογένειες με πολλά παιδιά και μάλιστα με μικρά παιδιά.

Παρά τα εκάστοτε παρεχόμενα ευεργετήματα από την πολιτεία, η προστασία της πολύτεκνης οικογένειας δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική διότι τα πραγματικά προβλήματα των πολυτέκνων οικογενειών είναι η απασχόληση, η στέγαση και το υψηλό κόστος ζωής και μερικές φορές η κατάσταση της υγείας ορισμένων μελών της οικογένειας, τα οποία για τις περισσότερες οικογένειες παραμένουν άλυτα.

Έρευνες δείχνουν ότι η συχνότητα εμφάνισης της φτώχειας είναι μεγαλύτερη σε οικογένειες με τρία και περισσότερα παιδιά. Πολλές

πολύτεκνες οικογένειες δεν έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν μια ικανοποιητική εκπαίδευση (π.χ. ξένες γλώσσες, φροντιστήρια για εισαγωγή σε ΑΕΙ) ή να αγοράσουν τα σχολικά είδη και να κάνουν δώρα στα παιδιά τους στις γιορτές, να τους αγοράσουν τις τσάντες και τα παιχνίδια που βλέπουν στην τηλεόραση και τις βιτρίνες με αποτέλεσμα τα παιδιά να πικραίνονται και να παραπονιούνται. Τα έξοδα είναι μεγάλα, οι αυξήσεις στα τιμολόγια των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ) αβάστακτες. Ένας μισθός δεν επαρκεί. Συχνά, ο πατέρας κάνει και δεύτερη δουλειά και η πολύτεκνη μητέρα εργάζεται με μερική απασχόληση.

Με το Νόμο 1892/1990 δόθηκε α) επίδομα στην πολύτεκνη μητέρα 11/2 ημερομίσθιο ανειδίκευτου εργάτη ανά μήνα για κάθε παιδί κάτω των 25 ετών και β) σύνταξη 4 ημερομίσθια ανειδίκευτου εργάτη το μήνα για πολύτεκνες μητέρες που όλα τα παιδιά τους είναι πάνω από 25 ετών.

Τέλος, η Συνομοσπονδία των Πολυτέκνων (ΑΣΠΕ) πιστεύει ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική αλλά ότι έχουν ληφθεί μόνο αποσπασματικά μέτρα κάτω από τις πιέσεις και τους αγώνες των πολυτεκνικών σωματείων. Συγκεκριμένα, κατηγορούν την πολιτεία για τη βραδεία εισαγωγή των αναγκαίων νομοθετικών ρυθμίσεων, την αποσπασματικότητα των διατάξεων και των μέτρων, για ανακολουθία, για έλλειψη ευαισθησίας και γνώσης, για αποπροσανατολισμό και για αναποτελεσματικότητα.

6.9 Το άμεσο κόστος γέννησης και ανατροφής του παιδιού στην Ελλάδα το 1996.

Πόσο στοιχίζει στην Ελλάδα ένα παιδί σήμερα; Αν το ευκαιριακό κόστος είναι σημαντικός παράγοντας, το άμεσο κόστος σε συνδυασμό με τον περιορισμό της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών αποτελεί σοβαρή αιτία για την υπογεννητικότητα στη χώρα μας λίγα χρόνια πριν από το 2.000. Παρακάτω, παραθέτουμε έναν εμπειρικό υπολογισμό που περιλαμβάνει όλες σχεδόν τις δαπάνες γέννησης και ανατροφής που αφορούν αποκλειστικά το παιδί και αποτελούν το καταναλωτικό πρότυπο σε μια οικογένεια μέση αστική στην περιοχή της πρωτεύουσας.

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΕΝΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

1. Έξοδα Γονέων

1) Δαπάνες μέχρι τη γέννηση του παιδιού

Ρούχα εγκυμοσύνης μητέρας	65.000
Επισκέψεις γιατρού	50.000
Υπερηχογράφημα, Αναλύσεις	20.000
Διάφορα π.χ. Ανώδυνος τοκετός	45.000
Φάρμακα εγκυμοσύνης	20.000
Σύνολο δαπανών πριν από τοκετό	200.000

2) Δαπάνες τοκετού

Σε ιδιωτική κλινική	250.000
Αμοιβή γιατρού	200.000
Διάφορα	30.000
Σύνολο εξόδων μέχρι να βγει η μητέρα από την κλινική	480.000

3) Πρώτος χρόνος του παιδιού

Διατροφή	130.000
Ρούχα-παπούτσια	60.000
Έπιπλα	115.000
Σεντόνια, κουβέρτες, πετσέτες	40.000
Πάνες	120.000
Φύλαξη στο σπίτι	720.000
Παιδίατρος φάρμακα, εμβόλια	50.000
Παιχνίδια	20.000
Διάφορα (Κρέμες, σαμπουάν, αντισηπτικά κ.λ.π.)	20.000
Σύνολο δαπανών πρώτου χρόνου	1.275.000

Από ενός μέχρι τριών ετών (Ετήσιες Δαπάνες)

Διατροφή	130.000
Ρούχα-παπούτσια	70.000
Πάνες	90.000
Φύλαξη στο σπίτι	720.000
Παιδίατρος φάρμακα, εμβόλια	30.000
Παιχνίδια	20.000
Διάφορα	20.000

Ετήσιες Δαπάνες	1.080.000
Σύνολο δαπανών παιδιού 2-3 ετών	2.160.000
Από 4 μέχρι 6 ετών	
Διατροφή	240.000
Ρούχα - παπούτσια	85.000
Ιδιωτικός Βρεφονηπιακός σταθμός	650.000
Επισκέψεις στο γιατρό	30.000
Παιχνίδια - Ψυχαγωγία	30.000
Σχολικός Εξοπλισμός	25.000
Διαφορά	20.000
Ετήσιες Δαπάνες	1.080.000
Σύνολο Δαπανών παιδιού 4-6 ετών	3.240.000
Από 7-12 ετών	
Διατροφή	300.000
Ρουχισμός	100.000
Έπιπλα	20.000
Επισκέψεις σε γιατρό - οδοντογιατρό	20.000
Σχολικός εξοπλισμός	30.000
Φροντιστήριο Ξένων Γλωσσών	70.000
Άλλα μαθήματα	70.000
Χαρτζιλίκι (Μέσος όρος)	50.000
Ψυχαγωγία - Παιχνίδια	40.000
Διάφορα	10.000
Ετήσιες Δαπάνες	710.000
Σύνολο Δαπανών παιδιού 7-12 ετών	4.260.000
Από 13-16 ετών	
Διατροφή	300.000
Ρουχισμός	120.000
Σχολικός εξοπλισμός	40.000
Φροντιστήρια Ξένων Γλωσσών	100.000
Άλλα	60.000
Διάφορα	60.000
Ετήσιες δαπάνες	30.000
Σύνολο Δαπανών παιδιού 13-16 ετών	3.080.000

Από 17-18 ετών

Διατροφή	350.000
Ρούχα-παπούτσια	140.000
Σχολικός εξοπλισμός	60.000
Φροντιστήρια Ξένων Γλωσσών	120.000
Χαρτζιλίκι	365.000
Φροντιστήρια για Ανώτατη Εκπαίδευση	600.000
Διάφορα	30.000
Ετήσιες Δαπάνες	1.665.000
Σύνολο Δαπανών παιδιού 17-18 ετών	3.330.000

Σύνολο δαπανών παιδιού από τη γέννησή του μέχρι τα 18 του χρόνια

18.025.000

- 1) Δαπάνες μέχρι τη γέννηση του παιδιού. Οι γυναίκες επισκέπτονται 5-9 φορές το γιατρό κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Οι γυναικολόγοι αμείβονται προς 5.000-10.000 για κάθε επίσκεψη και ορισμένοι επώνυμοι ακόμα περισσότερο. Οι 50.000 αποτελούν ένα μέσο όρο. Υπολογίστηκε ένα υπερηχογράφημα (αν και διαπιστώσαμε ότι μερικές γυναίκες κάνουν 4 και άλλες κανένα) 5 εξετάσεις αίματος-ούρων, φάρμακα εγκυμοσύνης. Τα ρούχα εγκυμοσύνης της μητέρας περιλαμβάνουν 3 φορέματα και 3 ειδικά εσώρουχα εγκυμοσύνης. Στα διάφορα μπορεί να περιλαμβάνονται ο ανώδυνος τοκετός, η συμμετοχή της ασφαλισμένης σε διάφορες εξετάσεις, άλλα έξοδα.
- 2) Δαπάνες τοκετού. Πρόκειται για τις δαπάνες μέχρι την έξοδο της μητέρας από το μαιευτήριο. Διαφέρουν ανάλογα με το αν γίνονται σε ιδιωτική κλινική ή δημόσιο μαιευτήριο και εδώ υπάρχουν διαφορές, ανάλογα με τη θέση και αν πρόκειται για φυσιολογικό τοκετό ή όχι. Λάβαμε υπόψη ιδιωτική κλινική, δεύτερη θέση, δωμάτιο με 2 ή 3 κρεβάτια, στην τιμή περιλαμβάνονται και τα φάρμακα που χρεώνονται, ενώ η αμοιβή του γιατρού αφορά φυσιολογικό τοκετό. Αν η γέννα γίνει με καισαρική τομή σε ιδιωτική κλινική στοιχίζει επί πλέον 250.000, και πολύ περισσότερο αν υπάρξουν επιπλοκές. Εάν γίνει σε δημόσιο μαιευτήριο ο φυσιολογικός τοκετός στοιχίζει ανάλογα με τη θέση και τις ημέρες παραμονής (4-5). Η Α' θέση 27.000 την ημέρα, η Β' θέση 22.000 και Γ' 16.500, δηλαδή ανάλογα με τη θέση ένας φυσιολογικός τοκετός με 5 ημέρες παραμονής στο μαιευτήριο στοιχίζει από 90-14.000 χιλ. δραχμές συμπεριλαμβανομένων 5.000 δραχμών για την αμοιβή του γιατρού και 130-220 χιλιάδες αν ο τοκετός έγινε με καισαρική τομή. Αν και οι γιατροί στα δημόσια μαιευτήρια δεν πρέπει να αμείβονται επί πλέον, ακούγεται όμως ότι τα

- «φακελάκια» ανέρχονται από 50.000-15.000 ανάλογα με το αν πρόκειται για φυσιολογικό τοκετό ή όχι. Στα «διάφορα» περιλαμβάνονται φιλοδωρήματα και «κεράσματα» κλπ. που γίνονται με την ευκαιρία της γέννησης του παιδιού.
- 3) Η διατροφή του παιδιού διαφέρει ανάλογα με την ηλικία. Υπολογίσαμε 20 κουτιά γάλα μέχρι τους 6 μήνες και γάλα, παιδικές τροφές και φρούτα από 6-12 μηνών. Η ειδική διατροφή για το παιδί υπολογίστηκε μέχρι τα 2 ½ χρόνια του. Από τον τρίτο χρόνο το παιδί συμμετέχει στα γεύματα της οικογένειας: θεωρήσαμε ότι η διατροφή του παιδιού μέχρι τα 12 χρόνια του στοιχίζει το ¼ των μηνιαίων δαπανών για τρόφιμα μιας τετραμελούς οικογένειας, 20.000 το μήνα, 13-16 ετών 25.000 το μήνα και 17-18 ετών, όταν το παιδί προετοιμάζεται για εξετάσεις οπότε οι γονείς φροντίζουν ιδιαίτερα τη διατροφή του, 30.000 δρχ. το μήνα.
- 4) Ο ρουχισμός του πρώτου χρόνου περιλαμβάνει από 12 εσώρουχα (ζιπουνάκια) 6 φόρμες, 6 σαλιάρες, 2 ζακέτες, 1 μπουφάν, 6 ζευγάρια κάλτσες και 1 ζευγάρι ειδικά παπούτσια για μωρό. Ο ρουχισμός από 2-6 ετών περιλαμβάνει 6 "σύνολα" (πανταλόνι με μπλούζα, φόρεμα, φόρμα) για το καλοκαίρι και άλλα τόσα για το χειμώνα και 3 ζευγάρια παπούτσια το χρόνο μέτριας ποιότητας, αγορασμένα από μεγάλο κατάστημα ή συνοικιακό κατάστημα παιδικών ειδών. Από 6-12 ετών υπολογίσαμε 4 σύνολα για το χειμώνα και 4 για το καλοκαίρι και 3 ζευγάρια παπούτσια το χρόνο. Για την ηλικία 12-18 δεν συμπεριλάβαμε προϊόντα γνωστής μάρκας, που ανεβάζουν κατά πολύ το κόστος, αν και γνωρίζουμε ότι πολλά παιδιά εφηβικής ηλικίας μικροαστικών οικογενειών φορούν ρούχα και παπούτσια "σινιέ".
- 5) Στα έπιπλα περιλαμβάνονται τα έπιπλα για το μωρό δηλαδή κρεβάτι, καρότσι, πλαστική μπανιέρα, καρέκλα και πάρκο, που αγοράζονται τον πρώτο χρόνο της γέννησης του παιδιού. Το ποσό των 20.000 δραχμών το χρόνο ή 120.000 δραχμές σε 6 χρόνια που εμφανίζεται στην ηλικία 6-12 ετών αντιπροσωπεύει την τιμή από ένα κρεβάτι, και ένα γραφείο. Υποθέσαμε ότι δεν θα αλλάξουν τα έπιπλα αυτά μέχρι το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Υπολογίσαμε μέτρια ποιότητα, όχι επώνυμα προϊόντα που βρίσκονται σε μεγάλα μαγαζιά ή σε συνοικιακά καταστήματα.
- 6) Υπολογίστηκαν 4 "αλλαξιές" για παιδικό κρεβάτι (2 σεντόνια-μαξιλαροθήκη), 4 πετσέτες, 1 παιδικό μπουρνούζι, 2 παιδικές κουβέρτες. Για τα μεγαλύτερα παιδιά δεν υπολογίστηκαν "λευκά είδη" διότι θεωρήθηκε ότι χρησιμοποιεί τα είδη του νοικοκυριού.

- 7) Οι πάνες υπολογίστηκαν ανάλογα με το μέγεθος (περισσότερες και μικρότερες για τα βρέφη 0-6 μηνών) λιγότερες και μεγαλύτερες για τα βρέφη 6 μηνών μέχρι 2 ½ ετών. Για το δεύτερο και τρίτο χρόνο οι 90.000 αποτελούν ένα μέσο όρο για πάνες 18 μηνών.
- 8) Για τη φύλαξη στο σπίτι υπολογίσαμε μέχρι τα 3 χρόνια του παιδιού γυναίκα αλλοδαπή προς 60.000 δραχμές το μήνα. Η Ελληνίδα αμείβεται με 80-120 χιλ. Συχνά όμως η φύλαξη του παιδιού γίνεται δωρεάν από τη γιαγιά. Από 3-6 ετών υπολογίσαμε ιδιωτικό βρεφονηπιακό σταθμό προς 650.000 το χρόνο, γιατί οι θέσεις στους κρατικούς και δημοτικούς σταθμούς δεν επαρκούν για τα περισσότερα παιδιά. Στα κρατικά νηπιαγωγεία τα παιδιά παραμένουν 3-4 ώρες και δεν εξυπηρετείται η εργαζόμενη μητέρα. Αν το παιδί πηγαίνει σε κρατικό παιδικό σταθμό το έξοδο αυτό πρέπει να αφαιρεθεί. Σε δημοτικό σταθμό οι γονείς καταβάλουν από 8-25 χιλιάδες δραχμές το μήνα, επομένως τα έξοδα φύλαξης πρέπει να μειωθούν ανάλογα.
- 9) Οι επισκέψεις σε γιατρό: Τον πρώτο χρόνο 6 επισκέψεις στον παιδίατρο και τα σχετικά εμβόλια, φάρμακα. Το δεύτερο και τρίτο χρόνο 3 επισκέψεις σε παιδίατρο. Τα υπόλοιπα χρόνια 2 επισκέψεις σε γιατρό-οδοντογιατρό το χρόνο. Δεν υπολογίσαμε έκτακτες δαπάνες, ορθοδοντικής κλπ. παρόλο ότι πολλοί γονείς είναι αναγκασμένοι να τις υποστούν για τα παιδιά τους, ούτε χειρουργικές επεμβάσεις π.χ. αμυγδαλές, κρεατάκια, σκληροειδίτιδα που δεν είναι σπάνιες στα παιδιά και στοιχίζουν από 100-300 χιλιάδες.
- 10) Υπολογίσαμε την αξία παιχνιδιών που αγοράζουν οι γονείς στα παιδιά τους, όχι όλα τα παιχνίδια που αρκετά προέρχονται από δώρα συγγενών και φίλων της οικογένειας. Λάβαμε υπόψη τα παιχνίδια κάθε ηλικίας τρία το χρόνο (για την πρωτοχρονιά, τα γενέθλια και τη γιορτή του παιδιού). Όχι ιδιαίτερα ακριβά εισαγόμενα παιχνίδια. Τα μεγαλύτερα παιδιά επιθυμούν ακριβότερα "δώρα" π.χ. μοτοσυκλέτα, υπολογιστή κλπ. Τα έξοδα αυτά δεν περιλαμβάνονται.
- 11) Τα "διάφορα" δεν είναι τα ίδια σε κάθε ηλικία. Για τα βρέφη και τα παιδιά μέχρι 3 ετών υπολογίστηκαν κρέμες, ταλκ, σαμπουάν, αντισηπτικά κλπ. Για τα μεγαλύτερα παιδιά σαμπουάν, κομμωτήριο κλπ. Πολλές φορές τα "διάφορα" μπορεί να φτάσουν μεγάλα ποσά. Εμείς υπολογίσαμε ένα λογικό μέσο όρο το χρόνο που αυξάνει με την πρόοδο της ηλικίας των παιδιών.
- 12) Ο σχολικός εξοπλισμός. Είδη της σειράς, ελληνικά, σε μέτριες τιμές που βρίσκονται σε υπεραγορές ή σε συνοικιακά καταστήματα. Τα είδη υπολογίστηκαν από το νηπιαγωγείο, και περιλαμβάνει τσάντα, μολύβια,

ειδικές στολές για γιορτές. Από το δημοτικό υπολογίσαμε ένα μέσο ποσό το χρόνο που αφορά τσάντα, κασετίνα κλπ. που αγοράζονται 2 φορές κατά τη διάρκεια του δημοτικού όχι κάθε χρόνο, τα βιβλία ξένης γλώσσας, τετράδια κλπ. Τα είδη αυτά μπορεί να φτάσουν σε πολύ μεγάλα ποσά όταν αγοράζονται είδη επώνυμα, εισαγωγής που υπάρχουν σε ειδικά μαγαζιά του κέντρου και των "πλουσίων" προαστίων.

- 13) Για την εκπαίδευση θεωρήσαμε ότι το παιδί πηγαίνει σε δημόσιο νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο και ότι παρακολουθεί φροντιστήριο ξένων γλωσσών για μια ξένη γλώσσα. Αν πηγαίνει σε ιδιωτικό σχολείο στο ποσό πρέπει να προστεθεί 800.000 μέχρι 1,5 εκατ. το χρόνο ανάλογα με το σχολείο και την τάξη. Καθώς μεγαλώνει το παιδί και προχωρεί στις τάξεις τα έξοδα του φροντιστηρίου αυξάνονται π.χ. είναι 7.000 το μήνα για τις προκαταρκτικές τάξεις και 18.000 για το Proficiency. Υπολογίσαμε ένα ετήσιο μέσο όρο που καλύπτει αυτές τις διαφορές.
- 14) Υπολογίστηκε εναλλακτικά ή φροντιστήριο για μια δεύτερη γλώσσα, ή χορός-μπαλέτο ή Ωδείο για 9 μήνες ή ιδιαίτερα μαθήματα στο σπίτι: ξένη γλώσσα, μαθηματικά, φυσική κλπ, που συχνά γίνονται παρανόμως από τους ίδιους τους καθηγητές των σχολείων. Υπολογίσαμε 2 φορές την εβδομάδα για 5 μήνες προς 3.000, τιμή σχετικά χαμηλή για ιδιαίτερα μαθήματα διότι ακούσαμε ότι υπάρχουν καθηγητές που αμείβονται από 5-10 χιλιάδες την ώρα.
- 15) Το χαρτζιλίκι αυξάνει με την ηλικία: Είναι 100 δραχμές την ημέρα για τα παιδιά μέχρι 6-8 ετών, 200 δραχμές για τα παιδιά μέχρι 12 ετών και 1.000 δραχμές για τα μεγαλύτερα παιδιά, που προετοιμάζονται για την ανώτατη εκπαίδευση. Μέσα σ' αυτό το ποσό υπολογίστηκε και κάποια ψυχαγωγία, μία φορά την εβδομάδα, όχι όμως καθημερινή έξοδος.
- 16) Τα φροντιστήρια για την ανώτατη εκπαίδευση υπολογίστηκαν επί 2 χρόνια. Οι τιμές είναι διαφορετικές ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών και το αν τα παιδιά παρακολουθούν μαθήματα το καλοκαίρι. Οι 600.000 αναφέρονται σε 6μελή φροντιστήρια, 11 ώρες την εβδομάδα όχι όμως και σε καλοκαιρινά μαθήματα. Τα 12μελή τμήματα στοιχίζουν 300.000 και τα καλοκαιρινά μαθήματα 120.000. Εκπτώση 10% γίνεται στις οικογένειες με 2 παιδιά.

Από τη εμπειρική μελέτη του κόστους απόκτησης και ανατροφής του παιδιού και θεωρώντας τα έξοδα του δεύτερου παιδιού χαμηλότερα προκύπτει ότι είναι δύσκολη η απόκτηση και η ανατροφή δυο παιδιών για τα ζευγάρια με εισόδημα 350-400 χιλ. το μήνα εισόδημα που δεν το διαθέτουν όλα τα ζευγάρια. Ακόμη πιο δύσκολη είναι η απόφαση για την απόκτηση τρίτου παιδιού που αρκετά ζευγάρια θα το ήθελαν. Πως να αποκτήσουν και να αναθρέψουν παιδιά τα ζευγάρια με δύο κατώτατους μισθούς γύρω στις 200 χιλιάδες δραχμές, ή το ζευγάρι όπου εργάζεται μόνο ο ένας με εισόδημα 150-250 χιλιάδες δραχμές; Τα ζευγάρια δεν σκέφτονται την υπογεννητικότητα αλλά το πως θα μεγαλώσουν τα παιδιά τους. Οι γονείς των ζευγαριών βοηθούν, όχι μόνο στη φύλαξη των παιδιών αλλά και στην αγορά ρούχων, στα έξοδα εκπαίδευσης κλπ. Οι γονείς αναγκάζονται να έχουν - αν βρουν - και δεύτερη δουλειά στην παραοικονομία. Γυναίκες των κατώτερων εισοδηματικών τάξεων εργάζονται ως καθαρίστριες, βοηθοί ηλικιωμένων κλπ με αποτέλεσμα να βρίσκονται πολλές ώρες μακριά από το σπίτι τους και τα παιδιά τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

7.1 Δείκτες θνησιμότητας

Θνησιμότητα είναι η συχνότητα των θανάτων στον πληθυσμό. Για τη μέτρηση της εκτός από τον αριθμό των θανάτων χρησιμοποιούνται διάφοροι δείκτες όπως το Ακαθάριστο Ποσοστό θνησιμότητας, η προσδοκώμενη ζωή, τα ειδικά ποσοστά θνησιμότητας κατά φύλο, ηλικία, αιτία θανάτου κλπ.

Το Ακαθάριστο Ποσοστό Θνησιμότητας, δηλαδή ο αριθμός των θανάτων σε χίλιους κατοίκους (ανεξαρτήτου φύλου και ηλικίας) ακολουθούσε ανοδική πορεία στη μεταπολεμική περίοδο. Στη δεκαετία του 1950 ήταν 7ο/οο, ενώ στην περίοδο 1980-1992 κυμαίνεται γύρω από το 9ο/οο. Δεν πρόκειται όμως για αύξηση της θνησιμότητας, αλλά για "πλασματική" άνοδο του δείκτη γενικής θνησιμότητας. Ο δείκτης αυτός επηρεάζεται άμεσα από την κατά ηλικία σύνθεση του πληθυσμού και είναι υψηλός στις χώρες όπου ο πληθυσμός παρουσιάζει προχωρημένη γήρανση.

Στη μεταπολεμική περίοδο χάρη στις σύγχρονες επιστημονικές εφαρμογές και στη βελτίωση των συνθηκών ζωής, υγείας και διατροφής, ο αγώνας εναντίον της θνησιμότητας του ελληνικού πληθυσμού σημείωσε επιτυχία.

Η οικονομική ανάπτυξη συνδυάστηκε με καλύτερη διοικητική οργάνωση του κράτους. Συγχρόνως δημιουργήθηκαν υπηρεσίες δημόσιας υγείας που με την εφαρμογή προγραμμάτων προληπτικής ιατρικής (κυρίως εμβολιασμοί) και τη θεραπευτική ιατρική συνέβαλαν στην παραπέρα μείωση της θνησιμότητας κυρίως με τη χρησιμοποίηση των νεότερων επιτεύξεων της χειρουργικής και άλλων ειδικοτήτων της θεραπευτικής αγωγής. Το παράδοξο για τη χώρα μας - που δαπανά στον τομέα υγείας το μικρότερο κονδύλι από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης - είναι ότι παρουσιάζει την υψηλότερη προσδοκώμενη ζωή στους άνδρες, που είναι μια από τις καλύτερες στον κόσμο.

Από επιστημονική μελέτη προκύπτει ότι η Ελλάδα έχει τον χαμηλότερο δείκτη θνησιμότητας από καρδιοαγγειακές παθήσεις σε σύγκριση με πολλές άλλες χώρες αλλά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται κάποια αύξηση αυτής της θνησιμότητας που οφείλεται στην άνοδο της κατανάλωσης τροφών με ζωϊκά λίπη και στο κάπνισμα. Στην Ελλάδα η κατανάλωση κρέατος παρουσίασε ταχύτατη αυξητική πορεία. Το 1957 κάθε έλληνας κατανάλωνε περίπου 18 κιλά κρέας και το 1993 80 κιλά. Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα οι νέοι

“μιμούνται” τον αμερικανικό τρόπο διατροφής. Συχνάζουν σε καταστήματα fast food και προτιμούν το “γρήγορο φαγητό” το οποίο έχει μεγάλη περιεκτικότητα σε ζωικά λίπη. Οι νέες διατροφικές συνήθειες σε συνδυασμό με το κάπνισμα θα συντελέσουν στην αύξηση της νοσηρότητας και θνησιμότητας από καρδιοαγγειακές ασθένειες και από καρκίνους. Αν οι Έλληνες δεν επιστρέψουν στον παλαιό “υγιεινό” τρόπο διατροφής που περιλαμβάνει πολλά λαχανικά, όσπρια, ψάρια και παρθένο ελαιόλαδο θα παρουσιάσουν αυξημένη θνησιμότητα στο μέλλον. Οφείλουν να ακολουθήσουν το παράδειγμα των κατοίκων της Κρήτης, οι οποίοι τρέφονται με τη λεγόμενη “μεσογειακή δίαιτα” και παρουσιάζουν την υψηλότερη μακροβιότητα από όλες τις χώρες της Ευρώπης.

7.2 Η εξέλιξη της θνησιμότητας στην Ελλάδα και την Ευρώπη

Μελέτη έδειξε ότι οι έλληνες που είχαν τη μικρότερη γενική θνησιμότητα στην Ευρώπη την περίοδο 1970-1974, υποχώρησαν στη δεύτερη θέση την περίοδο 1980-84 και προβλέπεται ότι θα κατέχουν την τρίτη θέση το 2.000. Η σύγκριση των δεικτών γενικής θνησιμότητας των δύο φύλων δείχνει ότι η γενική θνησιμότητα των ανδρών ήταν κατά 40% μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των γυναικών της ίδιας ηλικίας και ότι η διαφορά αυτή προβλέπεται να αυξηθεί σε 50% το έτος 2.000

Στη χώρα μας παρουσιάζεται μεγαλύτερη θνησιμότητα των ανδρών ενώ παρατηρείται μεγαλύτερη διάρκεια ζωής των γυναικών, οι οποίες ζουν περισσότερο από τους άνδρες σχεδόν σ’ όλες τις χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με τα δεδομένα του Πίνακα 55 προκύπτει ότι:

Πίνακας 55. Οι ηλικιωμένοι στην Ευρώπη. Ποσοστό ατόμων 60 ετών και άνω στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης 1990 και 2020.

	1990		2020	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
Ευρώπη των 12	16,7	22,7	23,9	29,5
Βέλγιο	17,4	23,3	25,4	30,9
Δανία	17,7	23,0	22,9	28,2
Γερμανία	16,1	25,3	26,7	32,5
Ελλάδα	18,0	21,6	19,6	23,8
Ισπανία	16,1	20,8	22,3	27,7
Γαλλία	16,2	21,8	23,1	28,9
Ιρλανδία	13,5	16,9	19,7	24,6
Ιταλία	17,5	22,7	26,2	33,2
Λουξεμβούργο	15,5	22,2	23,1	29,1
Ολλανδία	14,7	19,9	22,2	27,2
Πορτογαλία	15,9	20,4	22,6	28,3
Ην. Βασίλειο	17,8	23,5	21,9	26,1

Οι ελληνικοί δείκτες θνησιμότητας βρίσκονται σε πολύ καλά επίπεδα σε σύγκριση με τους αντίστοιχους δείκτες των αναπτυγμένων χωρών γενικά και των χωρών της ΕΟΚ ειδικότερα. Η κατά φύλο θνησιμότητα σε όλες τις ομάδες είναι υψηλότερη στους άνδρες και η διαφορά στη θνησιμότητα ανδρών και γυναικών ιευρύνεται με την πάροδο του χρόνου. Στην Ελλάδα η διαφορά αυτή είναι μικρότερη από τη διαφορά που παρουσιάζεται στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

τον πίνακα 56 διαπιστώνουμε ότι:

Πίνακας 56. Εξέλιξη της προσδοκώμενης ζωής στην Ελλάδα. Προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, στα 60, στα 65 και στα 75 χρόνια.

	Κατά τη γέννηση		60 ετών		65 ετών		75 ετών	
	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες	Γυναίκες
8	44,95	47,46	14,93	17,32	11,94	13,89	7,14	8,14
0	67,30	70,42	16,88	18,59	13,37	14,77	7,69	8,45
0	70,13	73,64	17,54	19,33	13,87	15,29	7,91	8,39
0	72,15	76,35	18,17	20,63	14,59	16,69	8,84	10,32
5	72,6	77,6	18,2	21,1	14,5	16,9	8,4	9,4
0	74,5	79,5	19,3	22,4	15,6	18,1	9,3	10,4
1	74,6	79,8	19,4	22,4	15,7	18,1	9,5	10,6

Η άνοδος της μέσης προσδοκώμενης ζωής κατά τη γέννηση οφείλεται στη σημαντική βελτίωση του δείκτη βρεφικής θνησιμότητας από τις αρχές της δεκαετίας του 1960. Το κέρδος είναι σημαντικά μικρότερο στις ηλικίες των 60 και άνω. Οι έλληνες με συμπληρωμένα τα 60 έτη μπορούσαν να ελπίζουν σε 16,88 έτη ζωής ακόμα το 1960 και σε 19,4 το 1991 (αύξηση 2,52 έτη). Οι δε ελληνίδες σε 18,59 το 1960 και σε 22,4 το 1991 (αύξηση 3,81 έτη). Το 1970 οι έλληνες ηλικίας 65 ετών μπορούσαν να ζήσουν ακόμα 13,87 έτη, ενώ το 1991 15,7 έτη (αύξηση 1,83 έτη). Οι ελληνίδες το 1970 μπορούν να ελπίζουν σε 18,1 έτη το 1991 (αύξηση 2,81). Τέλος, οι έλληνες με συμπληρωμένα τα 75 χρόνια ζωής, το 1970 μπορούσαν να ζήσουν 7,91 χρόνια ακόμα, ενώ το 1991 9,5 χρόνια (αύξηση 1,59). Αντίστοιχα οι ελληνίδες από 8,39 έτη ζωής που μπορούσαν να ζήσουν πάνω από τα 75 έτη ζωής του, το 1970, έφτασαν σε 10,6 (αύξηση 2,21). Η αύξηση ετών ζωής για τις γυναίκες είναι σαφώς μεγαλύτερη από την αντίστοιχη των ανδρών.

7.3 Η εξέλιξη θνησιμότητας στον Νομό Κερκύρας

Πίνακας 57. Θάνατοι του Νομού Κερκύρας βάση των απογραφών 1961-1971-1981-1991.

Έτος	Σύνολο	Περιοχές		
		Αστικές	Ημιαστικές	Αγροτικές
1961	990	279	52	679
1971	1.113	293	57	763
1981	1.233	356	35	842
1991	1.216	374	-	842

Στον πίνακα 57 δίνεται μια γενική εικόνα της εξέλιξης της θνησιμότητας στο νομό Κερκύρας σύμφωνα με τις τέσσερις τελευταίες απογραφές. Ο αριθμός των θανάτων αυξάνετε με σχετικά αργούς ρυθμούς, ενώ κατά την τελευταία απογραφή σημειώθηκε μείωση των θανάτων. Σίγουρα ο ρυθμός αύξησης του κερκυραϊκού πληθυσμού είναι μικρότερος από τον ρυθμό θνησιμότητάς του. Αυτό το γεγονός μας οδηγεί σε σοβαρούς προβληματισμούς σχετικά με την ποιότητα πληθυσμού. Κατά την απογραφή του 1991 σημειώθηκαν 988 γεννήσεις έναντι 1216 θανάτων. Οι γεννήσεις είναι πολύ λιγότερες από τους θανάτους. Το επίπεδο αντικατάστασης του κερκυραϊκού πληθυσμού μειώνεται. Οι κερκυραίοι - άνδρες και γυναίκες - αργούν να πεθάνουν με αποτέλεσμα να αυξάνετε ο γερωντικός πληθυσμός. Οι περισσότεροι θάνατοι καταγράφονται στις αγροτικές περιοχές. Το 1961 σε σύνολο 990 θανάτων το 35% αντιστοιχεί στις αστικές περιοχές. Το 5% σε ημιαστικές και το 60% περίπου στις αγροτικές περιοχές, ενώ σε ημιαστικές περιοχές δεν έχει καταγραφεί κανένας θάνατος. Παρουσιάζεται διπλάσια σχεδόν θνησιμότητα στις αγροτικές περιοχές έναντι των αστικών. Οι σκληρότερες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης φθίνουν τον πληθυσμό και επιφέρουν το μοιραίο γρηγορότερα και ταχύτερα.

Πίνακας 58. Θάνατοι Νομού Κερκύρας κατά επαρχίες

Έτη	Επαρχία Κερκύρας	Επαρχία Παξών
1977	1.107	33
1978	1.114	27
1979	1.157	35
1980	1.339	39
1981	1.247	35
1982	1.150	40
1983	1.242	44
1984	1.226	39
1985	1.212	30
1986	1.215	29
1987	1.241	29
1988	-	-
1989	1.247	40
1990	1.227	37
1991	1.216	31
1992	1.122	28
1993	1.039	25

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 58, ο μεγαλύτερος αριθμός θανάτων σημειώθηκε το 1980, 1.339 θάνατοι στην επαρχία Κερκύρας και το 1983, 44 θάνατοι στην επαρχία Παξών. Από κει και πέρα οι θάνατοι στον νομό Κερκύρας μειώνονται αργά και σταθερά για να φτάσουμε το 1993 στους 1.039 θανάτους στην επαρχία Κερκύρας και στους 25 θανάτους στην επαρχία Παξών. Η θνησιμότητα με την πάροδο των χρόνων μειώνεται. Οι νέες επιστημονικές και ιατρικές μέθοδοι και οι καλύτερες συνθήκες υγιεινής και διαβίωσης έχουν συμβάλλει σημαντικά στη μείωση των θανάτων.

Πίνακας 59. Θάνατοι Νομού Κερκύρας κατά περιοχές

	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
παρχία ερκύρας									
αστικές	335	341	337	361	366	350	326	345	367
μιαστικές	30	46	30	39	37	31	37	45	27
αγροτικές	742	727	790	939	844	769	879	836	818
παρχία αζών									
αγροτικές	33	27	35	39	35	40	44	39	30
ύνολο Νομού	1.140	1.141	1.192	1.378	1.282	1.190	1.286	1.265	1.242

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
παρχία ερκύρας								
αστικές	386	377	-	359	404	410	388	372
μιαστικές	30	86	-	74	89	72	63	68
αγροτικές	799	778	-	814	762	734	671	599
παρχία αζών								
αγροτικές	29	29	-	40	37	31	28	25
ύνολο Νομού	1.244	1.270	-	1.287	1.292	1.247	1.150	1.064

Στον πίνακα 59 διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία των θανάτων σημειώνονται στις αγροτικές περιοχές για το Νομό Κερκύρας. Ακολουθούν οι αστικές περιοχές και τελευταίες οι ημιαστικές περιοχές. Κατά τα έτη 1992-93 παρατηρείται σημαντική μείωση των θανάτων σε όλες τις περιοχές.

7.4 Η εξέλιξη της προσδοκώμενης ζωής στην Ελλάδα και στην Ευρώπη

Ο δείκτης της προσδοκώμενης ζωής, δηλαδή ο αριθμός των ετών που κατά μέσο όρο ελπίζεται να ζήσουν τα άτομα μιας ορισμένης ηλικίας, επιτρέπει καλύτερες συγκρίσεις από το Ακαθάριστο Ποσοστό θνησιμότητας, διότι εξαλείφει τις διαφορές από τη διάρθρωση του πληθυσμού κατά ηλικίες. Συνηθέστερο μέσο διεθνών συγκρίσεων είναι η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η βελτίωση των συνθηκών θνησιμότητας του ελληνικού πληθυσμού κατά την περίοδο 1928-1991 ήταν θεαματική. Η προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση αυξήθηκε για τους άνδρες από 44,9

χρόνια που ήταν το 1928 σε 74,6 χρόνια το 1991 και για τις γυναίκες από 47,5 σε 79,8 χρόνια αντίστοιχα.

Η προσδοκώμενη ζωή των γυναικών είναι μεγαλύτερη από εκείνη των ανδρών - υποδηλώνοντας έτσι μικρότερο επίπεδο θνησιμότητας στις γυναίκες - και μάλιστα το κέρδος της προσδοκώμενης ζωής σε χρόνια, μεταξύ των ετών 1928 και 1991 ήταν σαφώς μεγαλύτερο στο γυναικείο πληθυσμό. Η μεγαλύτερη μακροβιότητα των γυναικών είναι άλλωστε φανερή σε όλες τις ηλικίες και εποχές. Αποτέλεσμα αυτών των τάσεων είναι η διεύρυνση διαχρονικά της διαφοράς μακροβιότητας μεταξύ των φύλων, πράγμα άλλωστε που έχει παρατηρηθεί και σε άλλους πληθυσμούς με παρόμοιες συνθήκες διαβίωσης.

Μελετώντας τον πίνακα 60 που ακολουθεί διαπιστώνουμε ότι: Εντυπωσιακή υπήρξε στην τελευταία τριακονταετία η άνοδος της προσδοκώμενης ζωής κατά τη γέννηση. Το 1960 η προσδοκώμενη ζωή ανερχόταν σε 67,3 για τους άνδρες και 72,7 για τις γυναίκες κατά μέσο όρο στην Ευρώπη των 12. Τριάντα χρόνια αργότερα το 1990 οι άνδρες έχουν κερδίσει 5,5 (Εο=72,8) χρόνια ζωής και οι γυναίκες 6,7 (Εο=74,9). Το άνοιγμα ανάμεσα στα δύο φύλα διευρύνθηκε ακόμα περισσότερο. Στην Ελλάδα το 1960 είχαμε αντίστοιχα 67,3 και 72,4 έτη προσδοκώμενης ζωής για άνδρες και γυναίκες, ενώ το 1990 οι έλληνες ζουν κατά μέσο όρο 74,5 έτη και οι ελληνίδες 79,5 έτη. Η διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα αυξήθηκε από 3,1 σε 5,0 χρόνια στην ίδια περίοδο. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι σήμερα υπάρχουν περισσότερα άτομα που φτάνουν στην ηλικία των 70,80 και 90 ή και πάνω χρόνων.

Πίνακας 60. Προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση στις χώρες της ΕΟΚ. 1960-1990.

Χώρες	1960			1990		
	Άνδρες	Γυναίκες	Υπεροχή Γυναικών	Άνδρες	Γυναίκες	Υπεροχή Γυναικών
Ευρώπη των 12	67,3	72,7	5,4	72,8	79,4	6,6
Βέλγιο	67,7	73,5	5,8	72,7	79,4	6,7
Δανία	70,4	74,4	4,0	72,0	77,7	5,7
Δ. Γερμανία	66,9	72,4	5,5	72,0	78,2	6,2
ΕΛΛΑΔΑ	67,3	70,4	3,1	74,5	79,5	5,0
Ισπανία	67,4	72,2	4,8	73,3	80,3	7,0
Γαλλία	66,9	73,6	6,7	72,8	81,0	8,2
Ιρλανδία	68,1	71,9	3,8	72,0	77,4	5,5
Ιταλία	67,2	72,3	5,1	74,0	80,4	6,4
Λουξεμβούργο	66,5	72,2	5,7	72,0	79,1	7,1
Ολλανδία	71,5	75,3	3,8	73,8	80,1	6,3
Πορτογαλία	61,2	66,9	5,7	70,2	77,3	7,1
Ην. Βασίλειο	67,9	73,7	5,6	72,9	78,5	5,4

Τα τελευταία αυτά στοιχεία δείχνουν ότι ο ελληνικός πληθυσμός κατέχει μια από τις καλύτερες θέσεις σε ότι αφορά την προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση ανάμεσα στις 12 χώρες της ΕΟΚ, όπου οι Έλληνες άνδρες κατέχουν την πρώτη θέση και οι ελληνίδες την πέμπτη. Η προσδοκώμενη ζωή ανδρών στην χώρα μας είναι από τις καλύτερες στην Ευρώπη, ανάλογη εκείνης των Σκανδιναβικών χωρών που έχουν επίσης υψηλούς δείκτες αλλά είναι υψηλότερου βαθμού οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και έχουν καλύτερες συνθήκες υγιεινής.

Οι μόνοι Ευρωπαίοι που παρουσιάζουν κάπως υψηλότερη προσδοκώμενη ζωή από τους Έλληνες είναι οι Ισλανδοί. Οι Ελληνίδες δεν είναι εξ ίσου προνομιούχες στον Ευρωπαϊκό χώρο. Η προσδοκώμενη ζωή στις σκανδιναβικές χώρες, στη Γαλλία στην Ολλανδία και στην Ισπανία είναι υψηλότερη κατά 1-2 χρόνια. Η Ελλάδα τοποθετείται άνω του μέσου κοινοτικού όρου. Τα κέρδη σε έτη ζωής τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες είναι σαφώς σημαντικότερα από αυτά της Ευρώπης των 12 και αυτό παρά τις ελλείψεις και την υστέρηση τόσο στον τομέα παροχής υπηρεσιών όσο και σ' αυτόν της προληπτικής ιατρικής. Συγκρίνοντας τη χώρα μας με την προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση των άλλων μεσογειακών χωρών της Κοινότητας (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) διαπιστώνεται ότι οι Έλληνες ζουν περισσότερα χρόνια από τους Ιταλούς, τους Ισπανούς και τους Πορτογάλους, οι Ελληνίδες όμως ζουν λιγότερα έτη από τις Ιταλίδες και Ισπανίδες. Έλληνες και Ελληνίδες εμφανίζουν προσδοκώμενη ζωή αισθητά υψηλότερη από εκείνη των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.

7.5 Αυτοκτονίες στην Ελλάδα και στο Ν. Κερκύρας

Πίνακας 61. Αυτοκτονίες στην Ελλάδα και στο Ν. Κερκύρας

	Σύνολο Ελλάδας Σύνολο Θανάτων	Αυτοκτονίες	Ν. Κερκύρας Σύνολο θανάτων	Αυτοκτονίες
1990	94.152	349	1.211	6
1991	95.498	381	1.216	8
1992	98.231	351	1.153	6
1993	97.419	412	1.039	6
1994	97.807	366	1.064	2

Στον παραπάνω πίνακα 61 δίνονται στοιχεία για τον αριθμό αυτοκτονιών και θανάτων σε σύνολο χώρας και σε σύνολο του Νομού Κερκύρας. Παρατηρούμε ότι σε σύνολο χώρας υπάρχουν συνεχείς αυξομειώσεις τόσο των θανάτων όσο και των αυτοκτονιών. Ο μεγαλύτερος αριθμός θανάτων σημειώθηκε το έτος 1992 (98.231 θάνατοι), ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός αυτοκτονιών την αμέσως επόμενη χρονιά. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι με την πάροδο των

χρόνων, οι θάνατοι αυξάνονται, ενώ οι αυτοκτονίες παρουσιάζουν τάσεις μείωσης στον Ελλαδικό χώρο.

Ιδιαίτερα στο Νομό Κερκύρας παρατηρούμε ότι τόσο ο αριθμός των θανάτων όσο και ο αριθμός των αυτοκτονιών μειώνονται σε γενικές γραμμές. Παρουσιάζουν βέβαια αυξομειώσεις ανά έτος, αλλά το στοιχείο που επικρατεί είναι η σταθερή μείωση. Ο μεγαλύτερος αριθμός θανάτων πραγματοποιήθηκε στο Νομό Κερκύρας το έτος 1991 (1.216 θάνατοι) όπως επίσης και ο μεγαλύτερος αριθμός αυτοκτονιών (8 αυτοκτονίες).

7.6 Η θνησιμότητα κατά ηλικίες

7.6.1 Η βρεφική θνησιμότητα

Η βρεφική θνησιμότητα, δηλαδή οι θάνατοι βρεφών κάτω του έτους σε χίλιες γεννήσεις ζωντανών παιδιών, αποτελεί τον πιο ευαίσθητο δείκτη του επιπέδου υγείας ενός λαού και του πολιτισμικού και κοινωνικό-οικονομικού του επιπέδου. Η μακροχρόνια πορεία της αποτελεί αδιάψευστη μαρτυρία εφαρμογής ή μη, μέτρων υγιεινής και προληπτικής ιατρικής σε μια χώρα.

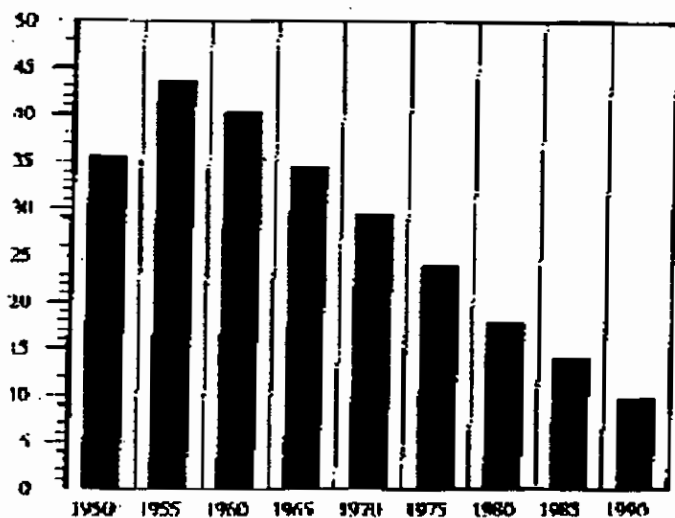
Το χαρακτηριστικό γνώρισμα της βρεφικής θνησιμότητας είναι ότι είναι υψηλή στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO ένα εκατομμύριο παιδιά πεθαίνουν το χρόνο από την πείνα και τις απαράδεκτες συνθήκες διαβίωσης. Στα 230 παιδιά που γεννιούνται κάθε λεπτό, τα 23 πεθαίνουν αμέσως και τα 9 πριν κλείσουν τα 5 τους χρόνια. Τα στοιχεία του Συμβουλίου της Ευρώπης δείχνουν ότι η βρεφική θνησιμότητα το διάστημα 1989-1990 έχει φτάσει σε χαμηλά επίπεδα κάτω του 10ο/οο στις χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης, ενώ στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης κυμαίνεται από 11-27ο/οο. Στον πίνακα 62 παρατηρούμε ότι διαχρονικά έχει παρουσιάσει θεαματική βελτίωση όχι μόνο στις χώρες της ΕΟΚ αλλά και στην πατρίδα μας.

Πίνακας 62. Βρεφική, νεογνική και περιγεννητική θνησιμότητα στις χώρες της ΕΟΚ 1960-1990.

Χώρες	Βρεφική θνησιμότητα		Νεογνική θνησιμότητα		Περιγεννητική θνησιμότητα	
	1960	1990	1960	1990	1960	1990
Ευρώπη των 12	34,8	7,7	20,3	4,6	16,2	3,5
Βέλγιο	31,2	7,9	20,4	5,6	17,0	4,2
Δανία	21,5	7,4	16,1	4,5	13,9	3,6
Δ. Γερμανία	33,8	7,0	23,9	3,5	20,8	2,6
Ελλάδα	40,1	9,7	19,5	6,5	13,3	4,8
Ισπανία	43,7	7,6	20,2	5,2	-	3,9
Γαλλία	27,4	7,3	17,7	3,6	14,6	2,5
Ιρλανδία	29,3	8,2	20,4	4,6	16,1	3,9
Ιταλία	43,9	8,0	23,9	6,2	17,8	4,9
Λουξεμβούργο	31,5	7,3	19,1	4,3	16,3	2,6
Ολλανδία	17,9	7,1	13,5	4,8	11,9	3,9
Πορτογαλία	77,5	11,0	27,9	7,0	15,0	5,7
Ην. Βασίλειο	22,5	7,9	16,0	4,5	13,7	3,5

Στην Ελλάδα στη μεταπολεμική περίοδο η βρεφική θνησιμότητα σημείωσε κατιούσα πορεία. Από 40,10/οο το 1960 μειώθηκε σε 9,70/οο το 1990, ποσοστό που είναι ανάλογο με εκείνο των αναπτυγμένων χωρών στην αρχή της δεκαετίας του 1980. Αν και η πρόοδος που σημειώθηκε είναι θαυμαστική, υπάρχουν ακόμα περιθώρια βελτίωσης για την χώρα μας.

ΒΡΕΦΙΚΗ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ — INFANT MORTALITY
(επί 1.000 γεννήσεων ζώντων) — (per 1.000 live births)

Στο γράφημα 1 δίνεται μια συνολική εικόνα της πορείας που ακολούθησε η βρεφική θνησιμότητα στη χώρα μας. Το 1950 έχουμε 35 θανάτους στις 1000 γεννήσεις ζωντανών παιδιών. Μέσα στην επόμενη πενταετία διαπιστώνεται μια σημαντική αύξηση που φτάνει τους 44 θανάτους. Ευτυχώς από το 1955 και μετά, η βρεφική θνησιμότητα ακολουθεί καθοδική πορεία. Με σταθερό ρυθμό μειώνεται κάθε πενταετία για να φτάσει το 1990 στους 11 θανάτους σε 1000 γεννήσεις ζωντανών παιδιών.

Εκτός από τη βρεφική θνησιμότητα, οι δημογράφοι και οι άλλοι επιστήμονες διακρίνουν:

α) **Την περιγεννητική θνησιμότητα** που εκφράζει τους θανάτους βρεφών που συμβαίνουν μετά την 28η εβδομάδα της εγκυμοσύνης έως και την 1η εβδομάδα της ζωής του νεογνού. Η χώρα μας κατέχει τον υψηλότερο δείκτη περιγεννητικής θνησιμότητας ανάμεσα σε όλες τις χώρες της ΕΟΚ. Από 12,30/00 μειώθηκε σε 4,80/00. Χώρες με υψηλότερο δείκτη περιγεννητικής θνησιμότητας το 1960 όπως το Βέλγιο (17,00/00), η πρώην Δυτική Γερμανία (20,80/00), η Ιρλανδία (16,10/00), η Ιταλία (17,80/00), το Λουξεμβούργο (16,30/00) και η Πορτογαλία (15,00/00) έχουν κατορθώσει να τον ελαττώσουν σημαντικά σε 4,20/00, 2,60/00, 3,90/00, 4,90/00, 2,60/00 και 5,70/00 αντίστοιχα.

β) **Τη νεογνική θνησιμότητα** που εκφράζει τους θανάτους των νεογνών που γεννήθηκαν ζωντανά στη διάρκεια του πρώτου μήνα μετά τον τοκετό, δηλαδή τους θανάτους βρεφών μέχρι 30 ημερών. Η περιγεννητική και η νεογνική θνησιμότητα είναι δείκτες που δίνουν το μέτρο της ποσοτικής και ποιοτικής επάρκειας των μαιευτικών και παιδιατρικών υπηρεσιών μιας χώρας και σχετίζονται με την προωρότητα και την υγεία της μητέρας, την εγκυμοσύνη και τον τοκετό. Στην Ελλάδα ειδικά ιατρικά κέντρα άρχισαν να οργανώνονται στην δεκαετία του 1970 στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου ακόμα και το 1994 είναι ανεπαρκή για την κάλυψη των αναγκών, ενώ είναι ανύπαρκτα στις αγροτικές περιοχές και σε ορισμένες περιφέρειες της χώρας. Εξαιτίας όμως των ελλειπών καταγραφών, οι στατιστικές δείχνουν ότι η νεογνική θνησιμότητα εξακολουθεί να βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα στον αστικό πληθυσμό, ενώ στον αγροτικό φαίνεται να είναι χαμηλότερη.

Αν και η νεογνική θνησιμότητα μειώθηκε σημαντικά στην Ελλάδα στην περίοδο 1960-1990 από 19,5 σε 6,5 θανάτους σε 1000 ζωντανά παιδιά, εξακολουθεί να παραμένει υψηλότερος στις χώρες της ΕΟΚ μετά την Πορτογαλία. Στις περισσότερες χώρες της ΕΟΚ ο δείκτης κυμαίνεται από 3,5 μέχρι 4,8. Εξαιρέση αποτελούν η Ιταλία με 6,2 και η Πορτογαλία με 7,0.

7.6.2 Η Παιδική θνησιμότητα

Σε πολύ καλή θέση μεταξύ των βιομηχανικών κρατών βρίσκεται η Ελλάδα όσον αφορά την παιδική θνησιμότητα, όπως δείχνουν τα στοιχεία της έκθεσης της UNICEF με τίτλο 'η πρόοδος των Εθνών' που υπολόγισε με μαθηματικά μοντέλα για το 1991 τη θνησιμότητα των παιδιών κάτω των 5 ετών (θάνατοι παιδιών κάτω των 5 ετών σε 1000 γεννήσεις ζωντανών παιδιών). Η χώρα μας με 11 θανάτους σε 1000 γεννήσεις ζωντανών παιδιών κατέχει την 19η θέση στον κόσμο με πρώτη τη Σουηδία (50/000). Ο δείκτης της Ελλάδας είναι ίσος με το μέσο όρο όλων των βιομηχανικών χωρών (11) και πολύ κατώτερος του παγκόσμιου μέσου όρου. Χρησιμοποιώντας το δείκτη θνησιμότητας παιδιών σε σύγκριση με το Ακαθάριστο Εθνικό προϊόν, η Ελλάδα βρίσκεται στην 6η καλύτερη θέση, δηλαδή είναι σε καλύτερη θέση από τη Σουηδία και τη Μ. Βρετανία. Επιπλέον η χώρας μας συγκαταλέγεται μεταξύ των 20 κρατών που πέτυχαν να μειώσουν κατά το ήμισυ (52%) τη θνησιμότητα των παιδιών στην περίοδο 1980-1991.

7.6.3 Η Εφηβική θνησιμότητα

Στοιχεία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας δείχνουν ότι στις ηλικίες 10-29 ετών την κύρια αιτία θανάτου αγοριών και κοριτσιών αποτελούν τα τροχαία ατυχήματα. Στην Ελλάδα ενώ υπάρχει μείωση της νεογνικής και βρεφικής θνησιμότητας, η θνησιμότητα της εφηβικής ηλικίας δεν έχει μειωθεί και εξακολουθεί να είναι υψηλή. Από έρευνες φαίνεται ότι οι θάνατοι από τροχαία δυστυχήματα στην ηλικία των 18 ετών είναι πιο πολλοί από ότι σε οποιαδήποτε άλλη ηλικία. Οι έφηβοι καταναλώνουν μεγάλες ποσότητες οινοπνευματωδών ποτών και προσβάλλονται συχνότερα από σεξουαλικά νοσήματα. Μετά τα ατυχήματα, δεύτερη αιτία θανάτου των νέων 15-24 αποτελούν οι αυτοκτονίες. Μόλις 1,8% των νεανικών αυτοκτονιών οφείλονται σε ψυχοπαθολογικούς λόγους. Η απόπειρα και η πράξη της αυτοκτονίας αποτυπώνουν με τραγικό τρόπο την αδυναμία προσαρμογής ή την αντίδραση των εφήβων προς το περιβάλλον. Είναι μια κραυγή απόγνωσης προς την οικογένεια, το σχολείο και την κοινωνία. Οι λόγοι απόπειρας είναι οι συγκρούσεις με την οικογένεια, η πίεση για ακαδημαϊκή επιτυχία, οι συγκρούσεις γονέων και αισθηματικοί λόγοι. Συνυπεύθυνοι για τις αυτοκτονίες των εφήβων είναι το άγχος της αποτυχίας, η αποθάρρυνση και η απόρριψη ιδιαίτερα μαθητών που προέρχονται από τα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα.

Στον πίνακα 63 διαπιστώνουμε ότι η Ελλάδα ανάμεσα στις αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης έχει τις λιγότερες αυτοκτονίες νέων ηλικίας από 15 έως 24 χρονών. Κατέχει δηλαδή μια αρνητική πρωτιά για την οποία μπορούμε να

είμαστε περήφανοι. Αυτοκτονούν μόλις 3,8 αγόρια και 0,8 κορίτσια στους 100.000 νέους. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στην δημοσιότητα η Unicef, ο αριθμός των νεών αγοριών που αυτοκτονούν είναι τέσσερις φορές κατά μέσο όρο μεγαλύτερος από αυτόν των νεαρών κοριτσιών. Τα "πρωτεία" της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα έχει η Φινλανδία με δείκτη αυτοκτονίας 33,1 στα αγόρια και 6,9 στα κορίτσια. Στις υπόλοιπες χώρες οι δείκτες αυτοκτονίας σημειώνουν χαμηλά ποσοστά.

Πίνακας 63. Δείκτες αυτοκτονίας στους 100.000 νέους

	ΑΓΟΡΙΑ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ
ΕΛΛΑΔΑ	3,8	0,8
Πορτογαλία	4,3	2,0
Ιταλία	5,7	1,5
Ισπανία	7,1	2,2
Ολλανδία	9,1	3,8
Σουηδία	10,0	6,7
Φινλανδία	33,1	6,9
Βρετανία	12,2	2,3
Γερμανία	12,7	3,4
Δανία	13,4	2,3
Γαλλία	14,0	4,3
Βουλγαρία	15,4	5,6
Πολωνία	16,6	2,5
Ουκρανία	17,2	5,3
Ουγγαρία	19,1	5,5
Αυστρία	21,1	6,5
Ιρλανδία	21,5	2,0

7.6.4 Μητρική θνησιμότητα

Μητρική θνησιμότητα είναι οι θάνατοι μητέρων σε 100.000 γεννήσεις ζωντανών παιδιών, δηλαδή το ποσοστό θανάτων μητέρων που είναι αποτέλεσμα των επιπλοκών κατά τον τοκετό και της έμμηνου ρύσης μετά τη γέννηση. Σύμφωνα με την έκθεση για την πρόοδο των Εθνών της Unicef, η Ελλάδα βρίσκεται στην 8η θέση μαζί με την Ελβετία, τη Γερμανία, τον Καναδά και την Ισπανία στα ποσοστά των θανάτων γυναικών που έχουν σχέση με την εγκυμοσύνη ή τον τοκετό. Συγκεκριμένα, για κάθε 100.000 χιλιάδες γεννήσεις συμβαίνουν 5 θάνατοι γυναικών, όταν ο μέσος όρος των βιομηχανικών χωρών είναι 13 στις 100.000 γεννήσεις. Από αυτή την οπτική γωνία, η Ελλάδα είναι σε καλύτερη θέση από την Αυστρία, τη Γαλλία, την Ολλανδία, τη Φινλανδία, τη Μ. Βρετανία και τις ΗΠΑ.

Υπάρχει τεράστιο πρόβλημα μητρικής θνησιμότητας στον κόσμο. Κάθε χρόνο πεθαίνουν 500 χιλιάδες γυναίκες από τέτοιες επιπλοκές, ενώ το 99% αυτών των περιπτώσεων συμβαίνουν στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Οι πιο κοινές αιτίες θανάτου είναι: αιμορραγία, υπέρταση που οφείλεται σε εγκυμοσύνη, μόλυνση, δύσκολη εργασία, έκτρωση με επισφαλή μέσα. Οι γυναίκες υποφέρουν ή πεθαίνουν γιατί δεν τους δίνεται η δέουσα προσοχή όταν είναι ακόμα παιδιά, παντρεύονται στην εφηβεία, ζουν σε άσχημες οικονομικά συνθήκες και είναι αναλφάβητες, υποσιτίζονται και εργάζονται σκληρά, υπόκεινται σε βλαβερές για την υγεία τους παραδοσιακές πρακτικές, δεν απολαμβάνουν ίσα κοινωνικά και νομικά δικαιώματα με τους άνδρες και δεν δύνανται να συμμετάσχουν στα κέντρα αποφάσεων, δεν έχουν πρόσβαση σε κέντρα εκπαίδευσης και οικογενειακού προγραμματισμού και σε κέντρα υγείας. Στον αναπτυσσόμενο κόσμο περίπου το 1/3 των κυήσεων είναι ανεπιθύμητες, ενώ οι εκτρώσεις με ακατάλληλα μέσα και συνθήκες ευθύνονται για τον θάνατο 100 χιλιάδων γυναικών το μήνα σε όλο τον κόσμο. Περίπου το 1/3 των θανάτων που σχετίζονται με τη μητρότητα συνδέονται άμεσα με το συνολικό αριθμό κυήσεων στη ζωή μιας γυναίκας (περισσότερες από 4) ή με την ηλικία της εγκύου (κάτω των 18 ή άνω των 35) ιδιαίτερα στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν τα προβλήματα του τρίτου κόσμου όπου η απώλεια μιας γυναίκας στην προσπάθειά της να φέρει ένα παιδί στον κόσμο είναι συχνή. Η πολιτεία προσφέρει ορισμένες παροχές στη γυναίκα έγκυο-μητέρα. Υπάρχουν ιατρικές υπηρεσίες από εξειδικευμένους μαιευτήρες, γυναικολόγους, παιδίατρους και μαιευτικά ιατρεία των νοσοκομείων του ΕΣΥ, στα ιατρεία του ΙΚΑ, των κέντρων υγείας, αλλά και στα πολυτελή ιδιωτικά μαιευτήρια και κλινικές και τα αμέτρητα ιδιωτικά εργαστήρια με υπερσύγχρονη τεχνολογία.

Η ελληνική έκθεση στην Ευρωπαϊκή Διάσκεψη πληθυσμού υπογραμμίζει ότι η μητρική θνησιμότητα μειώθηκε εντυπωσιακά από 17,6 σε 1,1 θανάτους σε 100.000 γεννήσεις ζωντανών παιδιών, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από εκείνο που αναφέρει η έκθεση της Unicef.

7.6.5 Η Γεροντική θνησιμότητα

Η θνησιμότητα είναι πολύ υψηλότερη στις μεγάλες ομάδες ηλικιών. Σημειώθηκε όμως μείωση της θνησιμότητας αυτής και αύξηση της προσδοκώμενης ζωής τα τελευταία χρόνια. Η ηλικία δεν είναι αιτία θανάτου. Η γεροντική εξάντληση δεν προκαλεί τον θάνατο ενός ατόμου, αλλά πρέπει να υπάρχουν και ειδικές αξίες. Η μεγάλη εξάπλωση του καρκίνου και των εγκεφαλοαγγειακών νοσημάτων οφείλεται και στη γήρανση του πληθυσμού.

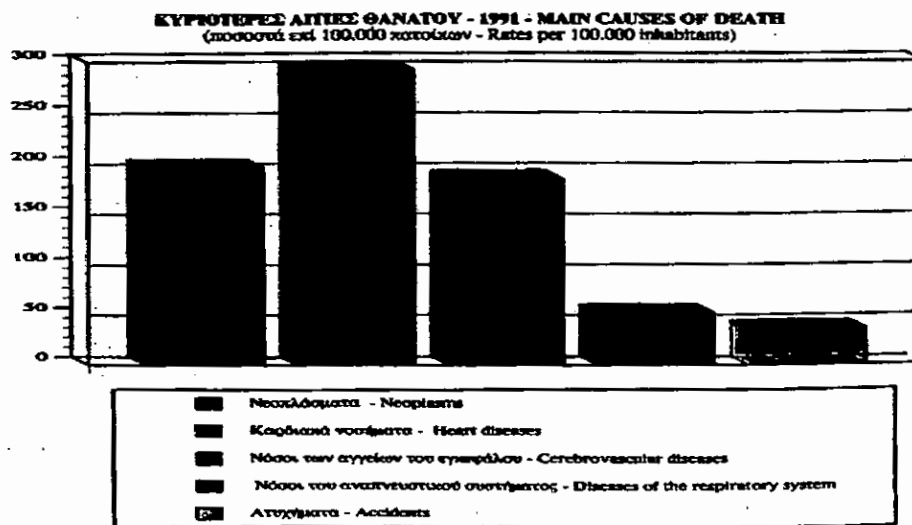
7.7 Κύρια αίτια θανάτου

Στον παρακάτω πίνακα δίνονται συνοπτικά μερικά αίτια θανάτου για την χώρα μας.

Πίνακας 64. Κύρια αίτια θανάτου

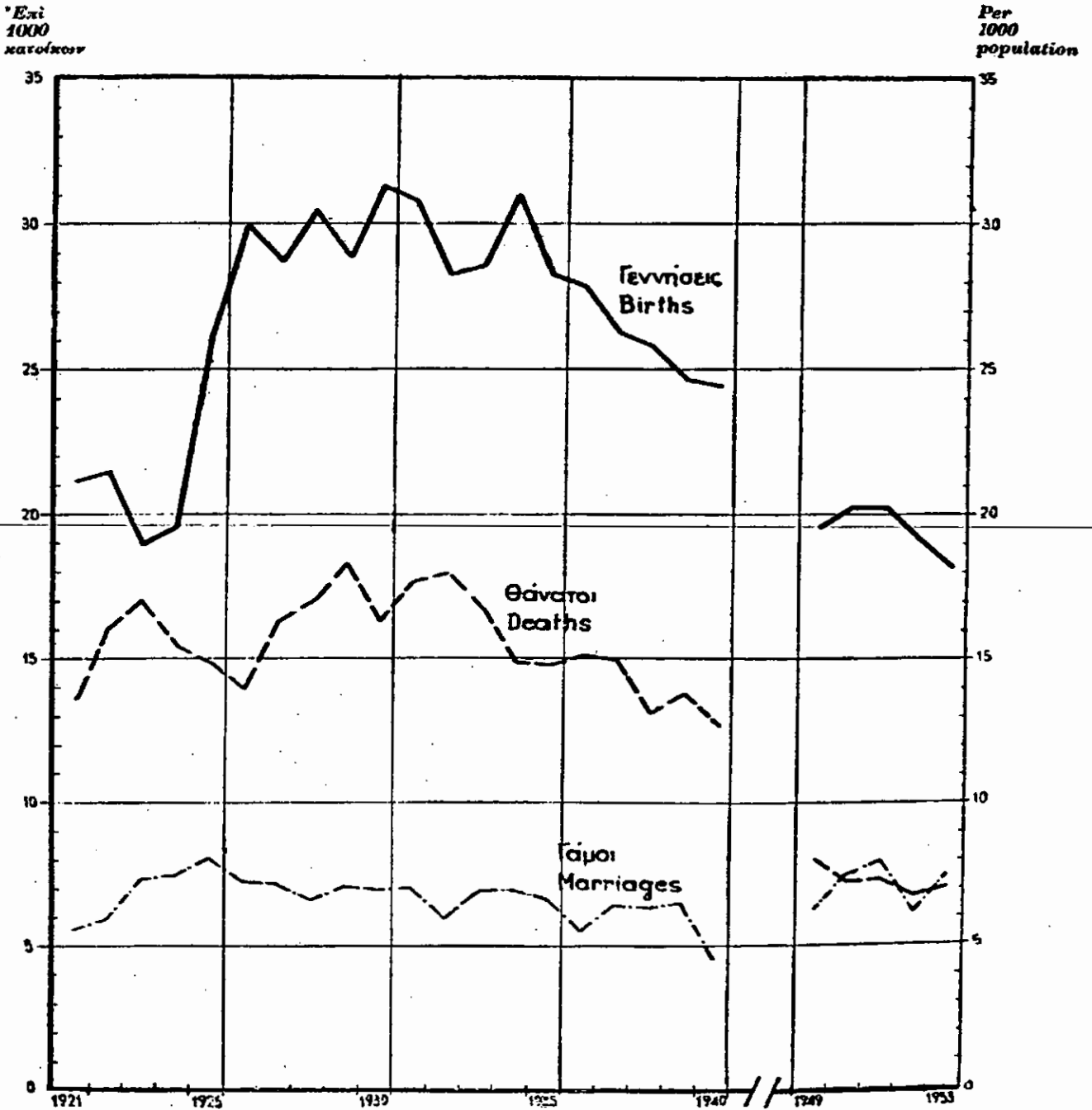
Αιτίες θανάτου	
1. Βιολογικές	
Α. Γήρας	
Β. Κληρονομικές «συγγενείς» κλπ οργανικές και άλλες ανωμαλίες και παθήσεις	
Γ. Ασιτία, κακή διατροφή κλπ.	
2. Ασθένειες	
Α. Λοιμώδεις και μεταδοτικές ασθένειες	
Β. Εκφυλιστικές παθήσεις	
3. Βίαιοι θάνατοι	
Α. Ανθρωποκτονίες	
Β. Αυτοκτονίες	
Γ. Παιδοκτονίες	
Δ. Αυτοκινητιστικά ατυχήματα	
Ε. Άλλα	
4. Πολεμικές αιτίες	
5. Θεομηνίες και έκτακτα γεγονότα	

Στο σχήμα 6 δίνονται οι κυριότερες αιτίες θανάτου για την χώρα μας για το έτος 1991

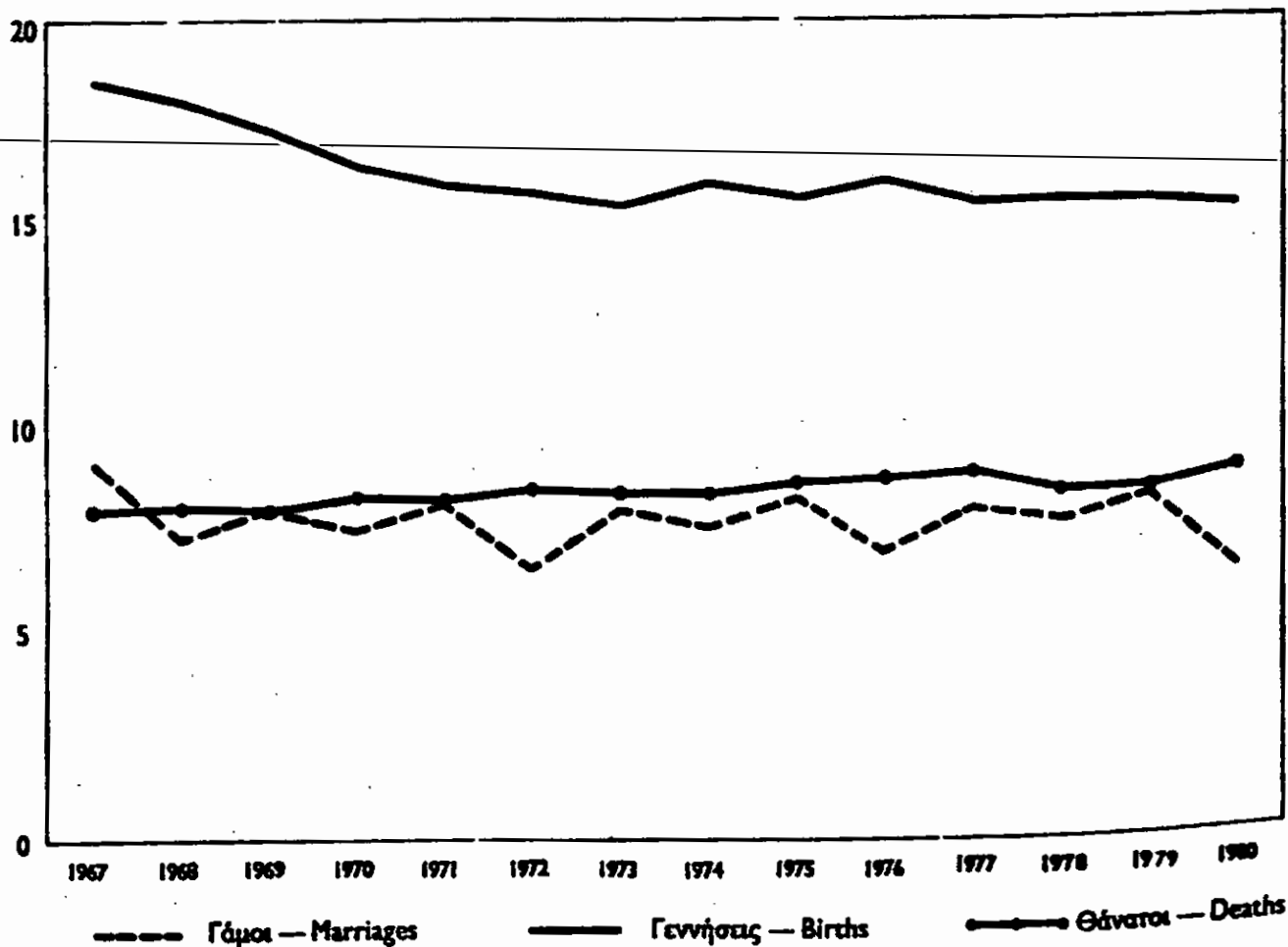
7.8. Εξέλιξη Γάμων - Γεννήσεων - Θανάτων στην Ελλάδα

Έλλάδα: Ποσοστά γεννήσεων, θανάτων και γάμων, 1922-1940 και 1949-1953
 Greece: Birth, death and marriage rates, 1922-1940 and 1949-1953

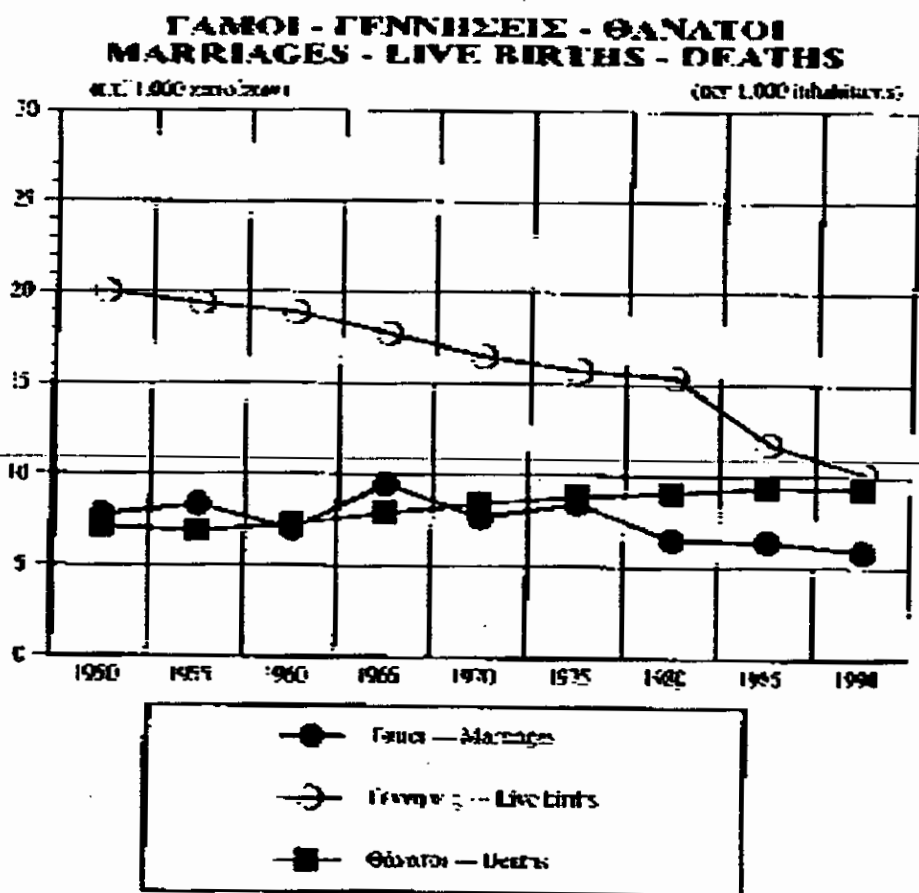

Σύμφωνα με το διάγραμμα 1 η φυσική κίνηση του πληθυσμού της Ελλάδας αυξάνεται για την περίοδο 1921-1940. Η υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων είναι ιδιαίτερα αυξημένη. Οι γεννήσεις κατέχουν την πρώτη θέση και ακολουθούν οι θάνατοι και οι γάμοι. Για τα χρονικά αυτά διάστημα δεν παρουσιάζεται κανένας λόγος ανησυχίας για την δημογραφική εξέλιξη του ελληνικού λαού. Για την περίοδο του Β' παγκόσμιου πολέμου και της κατοχής, 1940-1949, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Την μεταπολεμική περίοδο 1949-1953, παρουσιάζεται μια σημαντική αλλά και φυσιολογική κάμψη στις γεννήσεις και τους θανάτους, απόρροια του πολέμου. Αντίθετα, οι γάμοι εμφανίζονται εμφανώς αυξημένοι. Και πάλι στο διάστημα αυτό δεν συντρέχει κανένας λόγος ανησυχίας.

ΓΑΜΟΙ, ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ, ΘΑΝΑΤΟΙ — MARRIAGES, BIRTHS, DEATHS
 (Έπι 1000 κατοίκων — Per 1000 inhabitants)

Στο διάγραμμα 2 παρακολουθούμε την αντίστοιχη πορεία γεννήσεων, θανάτων και γάμων για την περίοδο 1967-1980. Οι γεννήσεις ακολουθούν καθοδική πορεία έως το 1973 με κάποιες αυξομειώσεις για την περίοδο 1973-1977 ενώ από το 1977 και μετά παρουσιάζουν τάσεις σταθεροποίησης. Οι θάνατοι παρουσιάζονται σχεδόν με κάποια σταθερότητα έως το 1979. Από κει και έπειτα αρχίζουν να παρουσιάζουν τάσεις αύξησης, γεγονός πολύ ανησυχητικό όταν οι γεννήσεις παραμένουν σταθερές. Τέλος, οι γάμοι παρουσιάζονται αρκετά μειωμένοι με τάσεις αυξομείωσης έως το 1979, όπου συγκλίνουν με τους θανάτους. Από κει και πέρα εμφανίζονται με σημαντική κάμψη.

Στο διάγραμμα 3 δίνονται στοιχεία για την περίοδο 1950-1990 ανά δεκαετία. Δυστυχώς, διαπιστώνουμε ότι στο πέραςμα όλων αυτών των ετών οι γεννήσεις και οι γάμοι μειώνονται και μάλιστα οι γεννήσεις με πολύ μεγαλύτερο ρυθμό από τους γάμους. Αντίθετα, οι θάνατοι εμφανίζονται με σταθερό αλλά αυξανόμενο ρυθμό. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι για την δεκαετία του 1990, γεννήσεις και θάνατοι συμπίπτουν. Αν φυσικά, ακολουθήσουμε την ίδια πορεία δεν θα είναι ιδιαίτερα δύσκολο να προβλέψουμε την εξέλιξη για τις επόμενες δεκαετίες. Οι θάνατοι θα υπερβούν τις γεννήσεις, γεγονός που θα έχει σοβαρότατες συνέπειες στη δημογραφική εξέλιξη της Ελλάδας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ – ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΗΣΗ

8.1 Στατιστικά στοιχεία για τη Μετανάστευση και την Παλιννόστηση

Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες που μετανάστευσαν προς τις υπερπόντιες χώρες στην περίοδο 1891-1920 ανέρχονται στο πόσο των 386.611 χιλιάδων, ενώ την περίοδο 1955-1977 μετανάστευσαν συνολικά 1.236.290 άτομα. Από αυτούς οι περισσότεροι ήταν άνδρες, στους 142 μετανάστες οι 100 ήταν άνδρες και οι πιο πολλοί ήταν άτομα νεαρής ηλικίας, άνδρες από 20-34 ετών και γυναίκες από 15 έως 29 ετών που προέρχονταν απ' όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας, αλλά κυρίως από τη Μακεδονία, τη Θράκη και την Ήπειρο. Από τους μετανάστες αυτούς, παλιννόστησαν μόνο 237.524 άτομα, την περίοδο 1968-1977, η οποία αποτελεί και τη μοναδική χρονιά (το 1977) όπου έχουν συλλεχθεί ετήσια στατιστικά στοιχεία για την παλιννόστηση. Μετά το 1977 δε συλλέγονται στοιχεία, ούτε για μετανάστευση, ούτε για παλιννόστηση.

Η μικροαπογραφή που πραγματοποιήθηκε το 1985-86 διαπίστωσε ότι ο αριθμός των ατόμων που παλιννόστησαν στη 15ετία 1971-1986 ήταν 627.625 χιλιάδες. Για τη μετανάστευση μετά το 1977 δεν υπάρχουν ετήσια στοιχεία, αλλά έχουν γίνει μόνο ορισμένοι υπολογισμοί για μερικές περιοχές. Οι Έλληνες με ξένη υπηκοότητα που επιστρέφουν μετά από μια ορισμένη χρονική περίοδο, εμφανίζουν μια σταθερά πτωτική τάση, της τάξεως 74% την πενταετία 1985-1989, από 194.585 χιλιάδες μειώθηκαν σε 52.138 χιλιάδες.

Παρακάτω, παραθέτουμε πίνακες που περιέχουν στοιχεία για τους Παλιννοστήσαντες αναφορικά με το φύλο - γεωγραφικές περιοχές - οικογενειακή κατάσταση - χώρα προέλευσης και κατάσταση απασχόλησης για τη δεκαετία του 1970 μέχρι και τα μέσα τη δεκαετίας του 1980.

Πίνακας 65. Παλιννοστούντες κατά περιοχές, φύλο και οικογενειακή κατάσταση για τα έτη 1970-1980.

	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
1. Κατανομή κατά γεωγραφική περιοχή			
Σύνολο	627.625	325.294	302.331
Αστικές περιοχές	433.437	220.887	212.550
Ημιαστικές περιοχές	51.165	26.469	24.696
Αγροτικές περιοχές	143.023	77.938	65.085
2. Κατανομή με βάση την οικογενειακή κατάσταση			
Άγαμοι	233.380	126.634	96.746
Έγγαμοι	375.076	192.606	182.470
Χήροι	18.854	2.613	16.241
Διαζευγμένοι	10.315	3.441	6.874
3. Κατάσταση απασχόλησης			
Σύνολο	526.132	-	-
Οικονομικώς ενεργοί	300.203	-	-
Απασχολούμενοι	269.098	-	-
Άνεργοι	31.105	-	-

Βλέπουμε στον παραπάνω πίνακα 65 ότι ο μεγαλύτερος αριθμός παλιννοστούντων έχει εγκατασταθεί στις αστικές περιοχές μ' ένα ποσοστό της τάξεως του 69%. Ακολουθούν οι αγροτικές περιοχές με 22% και οι ημιαστικές περιοχές με 8%. Το ανδρικό φύλο εμφανίζει υψηλότερες τιμές έναντι του γυναικείου και στις τρεις επιμέρους γεωγραφικές περιοχές όσο και στο συνολικό τους αριθμό.

Οι παλιννοστούντες έγγαμοι υπερέχουν αριθμητικά, μ' ένα ποσοστό που φθάνει το 59,8% έναντι των αγάμων που κατέχουν το 37,2% του συνόλου, των χήρων που εμφανίζουν το ποσοστό της τάξεως του 2,4% και των διαζευγμένων που κατέχουν το 1,6% του συνολικού αριθμού. Όπως και στην κατηγορία των γεωγραφικών περιοχών και στην οικογενειακή κατάσταση οι άνδρες κατέχουν υψηλότερες τιμές έναντι των γυναικών.

Όσον αφορά τον οικονομικό τομέα, οι οικονομικώς ενεργοί παλιννοστούντες επιδεικνύουν ένα ποσοστό 57% επί του συνολικού αριθμού από το οποίο το 90% αντιστοιχεί σ' απασχολούμενα άτομα ενώ το 10% σ' άνεργα.

8.2 Παλιννοστήσαντες κατά φύλο και χώρα προέλευσης για την περίοδο 1976-1985.

Πίνακας 66. Παλιννοστήσαντες στη διάρκεια της δεκαετίας 1976-1985 κατά φύλο και χώρα προελεύσεως.

Χώρα προελεύσεως	Παλιννοστήσαντες					
	1976-1980			1981-1985		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
Σύνολο	232.680	118.430	114.250	188.182	96.871	91.311
Ευρώπη	149.880	74.630	75.250	116.536	59.628	56.908
Γερμανία (Δ.Ο.)	96.970	48.040	48.930	58.006	29.266	28.740
Ιταλία	4.660	2.850	1.810	11.427	6.721	4.706
Ηνωμένο Βασίλειο	6.100	2.820	3.280	9.356	5.333	4.023
Γαλλία	6.040	2.840	3.200	5.976	2.501	3.475
Βέλγιο				3.035	1.513	1.522
Ρουμανία	1.710	860	850	4.250	2.363	1.887
Εοβιετική Ένωση	8.220	4.190	4.030	2.087	1.203	884
Λοιπές χώρες	26.180	13.030	13.150	22.399	10.728	11.671
Αμερική	39.250	20.290	18.960	36.609	20.445	19.164
Ηνωμένες Πολιτείες	25.640	13.350	12.290	26.207	13.986	12.221
Καναδάς	11.450	5.910	5.540	11.261	5.574	5.687
Λοιπές χώρες	2.160	1.030	1.130	2.141	885	1.256
Αφρική	10.930	6.000	4.930	8.237	4.475	3.492
Νοτιοαφρικανικές χώρες	7.150	3.730	3.420	2.041	963	1.078
Λιβύη	1.260	880	380	1.739	1.341	398
Αίγυπτος	1.870	1.040	830	1.157	671	486
Λοιπές χώρες	650	350	300	3.300	1.770	1.530
Ασία	13.470	7.580	6.160	9.407	5.217	4.190
Τουρκία	5.810	2.750	3.060	2.767	1.325	1.532
Λοιπές χώρες	7.930	4.830	3.100	6.640	3.982	2.658
Ωκεανία	17.210	8.740	8.470	13.074	6.134	6.940
Αυστραλία	16.910	8.580	8.330	12.874	6.034	6.840
Λοιπές χώρες	300	160	140	200	100	100
Δεν δήλωσαν υπηκοότητα	1.670	1.190	480	1.319	702	617

Από τον παραπάνω πίνακα 66 συμπεραίνουμε ότι ο μεγαλύτερος αριθμός παλιννοστούντων προέρχεται από τις Ευρωπαϊκές Χώρες και ιδιαίτερα από τη Γερμανία, που είναι η χώρα που απορρόφησε το μεγαλύτερο τμήμα του μεταναστευτικού ρεύματος της μεταπολεμικής Ελλάδας και το ποσοστό των

μεταναστών που επιστρέφουν στη γενέτειρα τους αγγίζει το 65%. Μετά ακολουθούν η Σοβιετική Ένωση, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία με το Βέλγιο. Από την Αμερικανική Ήπειρο, οι Ηνωμένες Πολιτείες κατέχουν τις υψηλότερες τιμές και ακολουθεί ο Καναδάς. Από την Αφρική ο κύριος όγκος των παλιννοστούντων προέρχεται από το νότιο τμήμα της Ηπείρου. Στην Ωκεανία ο συντριπτικός αριθμός των Ελλήνων που επιστρέφουν στη βάση τους προέρχεται από την Αυστραλία, ενώ η Ασία είναι η μόνη ήπειρος, όπου οι παλιννοστούντες προέρχονται από όλες τις χώρες στο σύνολο της.

Σ' όλες τις χώρες προέλευσης των παλιννοστούντων, το ανδρικό φύλο υπερέχει ελαφρώς αριθμητικά έναντι του γυναικείου, με ποσοστά διαφορά της τάξεως του 1 με 1,5%.

8.3 Τα αίτια της Μετανάστευσης

Τα αίτια εκδήλωσης της μεταναστευτικής κίνησης προς τις ξένες χώρες εντοπίζονται στα εξής στοιχεία: στην έντονα ασταθή πολιτική κατάσταση που επικράτησε μεταπολεμικά για τις δεκαετίες του 1950, 1960, 1970 στον ελληνικό χώρο. Η μια κυβέρνηση διαδεχόταν την άλλη, διαιωνίζοντας έτσι - ιδιαίτερα τη δεκαετία του 1960 - τα σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα λόγω των πολιτικών αντιπαλοτήτων και παθών στον ελλαδικό χώρο.

Η έλλειψη μιας σταθερής κρατικής οικονομικής πολιτικής, δημιούργησε πρόσθετα προβλήματα στο αποδυναμωμένο ήδη αγροτικό τομέα, λόγω της έλλειψης οργάνωσης του αγροτικού πληθυσμού, του συστήματος ιδιοκτησίας, η αδυναμία αντιμετώπισης των κλιματολογικών συνθηκών και των συνθηκών καλλιέργειας και η ύπαρξη του αρνητικού φαινομένου της τοκογλυφίας.

Αλλά και το επίπεδο διαβίωσης του αστικού πληθυσμού δεν παρουσίαζε καλύτερη εικόνα από αυτή του αγροτικού. Στοιχεία όπως, η ανεργία και η υποαπασχόληση, το χαμηλό εισόδημα και η άνιση κατανομή του στις εισοδηματικές ομάδες του οικονομικού αστικού πληθυσμού είναι διάχυτα στη μεταπολεμική αστική κοινωνία.

Επίσης, ως βασικό αίτιο μετανάστευσης, πρέπει να αναφερθεί και το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο δεν ήταν σε θέση να απορροφήσει όλους τους νέους που επιθυμούσαν και είχαν την ικανότητα να σπουδάσουν. Παρουσίαζε βασικές ελλείψεις στον τομέα των μεταπτυχιακών σπουδών και των προγραμμάτων για εφαρμοσμένη έρευνα στους επιμέρους οικονομικούς εκπαιδευτικούς τομείς.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι ο δημογραφικός παράγοντας δεν αποτέλεσε αυτοτελές αίτιο μετανάστευσης διότι δεν υπήρξε ποτέ στον ελλαδικό χώρο πρόβλημα υπερπληθυσμού έτσι ώστε να προκληθεί μαζική μετακίνηση του πληθυσμού στο εξωτερικό.

Οι λόγοι που ώθησαν τους Έλληνες μετανάστες να εγκαταλείψουν τις εστίες τους με σκοπό την αναζήτηση μιας καλύτερης τύχης στις χώρες υποδοχής είναι, κατά βάση, οικονομικοί.

8.4 Τα αίτια της Παλιννόστησης

Οι αιτίες που υποκίνησαν τους Έλληνες μετανάστες να επιστρέψουν και να εγκατασταθούν μόνιμα στη γενέτειρα τους, αναφέρονται στους εξής παράγοντες: η δημιουργία οικονομικών κρίσεων στις χώρες υποδοχής με άμεση συνέπεια την εκδήλωση του φαινομένου της ανεργίας, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τον νεαρής ηλικίας οικονομικά ενεργό απόδημο ελληνισμό. Η υιοθέτηση ρατσιστικής συμπεριφοράς των πολιτών των χωρών υποδοχής απέναντι στους μετανάστες και η ύπαρξη προκαταλήψεων και η επιφυλακτικότητα των εργοδοτών, συνδικάτων, ακόμη και των ίδιων των εργαζόμενων, για την αποδοτικότητα και εντιμότητα του αλλοδαπού εργατικού δυναμικού.

Πολλοί, όμως από τους Έλληνες παλιννόστησαν λόγω της ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας, της λήψης μέτρων από την Ελληνική Κυβέρνηση για την πραγματοποίηση των μεταναστευτικών στόχων, γεγονός που αποτέλεσε ουσιαστικό κίνητρο για τον επαναπατρισμό ενός σημαντικού αριθμού μεταναστών.

8.5 Επιπτώσεις της Αποδημίας και Παλιννόστησης

Η μαζική αποδημία του Ελληνικού πληθυσμού είχε σαν αποτέλεσμα την πραγματική μείωση του πληθυσμού τις δεκαετίες 1950-1960 σ' ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια και ιδιαίτερα στις αγροτικές και τις παραμεθόριες περιοχές. Επίσης επιταχύνθηκε ο ρυθμός γήρανσης του πληθυσμού λόγω του ότι τα άτομα που αποδήμησαν ήταν κυρίως οικονομικώς παραγωγικά άτομα και επομένως νεαρής ηλικίας.

Η εγκατάλειψη της υπαίθρου είχε σαν συνέπεια την αποδυνάμωση του αγροτικού τομέα και τη συσσώρευση των κατοίκων της επαρχίας στα μεγάλα αστικά κέντρα, δημιουργώντας έντονα πληθυσμιακά προβλήματα λόγω έξαρσης του φαινομένου της αστυφιλίας.

Οι επιπτώσεις της παλιννόστησης συνοψίζονται κυρίως στον οικονομικό και δημογραφικό τομέα. Η παρουσία των παλιννοστούντων επέδρασε θετικά στην αγορά εργασίας, λόγω του ότι οι παλιννοστούντες κατέχουν υψηλότερο μορφωτικό και επαγγελματικό επίπεδο από τους μη μετανάστες, γεγονός που πιστοποιείται από τα ποσοστά των εργαζόμενων και φοιτητών στο εξωτερικό, 65% και 20% αντίστοιχα. Άλλες οικονομικά επιπτώσεις επήλθαν στην

διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία, στο εισόδημα, την κατανάλωση και την εισροή και εκροή συναλλάγματος.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της μικροαπογραφής του 1985/86 αποδεικνύεται ότι για την περίοδο 1971-1986, το 61% που παλιννόστησε προέρχεται από χώρες της Δυτικής Ευρώπης και το 44% από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Το 50% των παλιννοστούντων από την Γερμανία εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των παλιννοστούντων - 69,2% του συνολικού αριθμού - διαμένει στα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη όπου συγκεντρώνουν το 48%.

Αποτέλεσμα της έντονης πληθυσμιακής συσσώρευσης στα αστικά κέντρα ήταν η ανατροπή της σχέσης ισορροπίας μεταξύ αγροτικού και αστικού πληθυσμού και η δημιουργία ασφυκτικών συνθηκών διαβίωσης για τους μόνιμους κατοίκους των μεγαλουπόλεων. Η παλιννόστηση συνέβαλε καθοριστικά στην πραγματική αύξηση του πληθυσμού τις δεκαετίες του 1970 και 1980. Αν και δεν υπάρχουν στοιχεία μετά το 1985, το πόρισμα της Βουλής υποθέτει ότι μειώθηκε το ρεύμα των παλιννοστούντων, διότι η νέα γενιά του απόδημου ελληνισμού είναι απρόθυμη να επαναπατριστεί.

8.6 Η Μετατροπή της Ελλάδας από χώρα Αποστολής σε χώρα υποδοχής Μεταναστών.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980 η Ελλάδα παύει να στέλνει μετανάστες στις διάφορες χώρες του κόσμου και αρχίζει να δέχεται η ίδια μετανάστες. Από τη δεκαετία αυτή που παρατηρείται η είσοδος μεταναστών μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 υπολογίστηκαν σε 336.000 - 436.000 άτομα μεταναστών. Από αυτά πολλά εργάζονται χωρίς άδεια εργασίας και ορισμένα χωρίς άδεια παραμονής. Υπολογίζεται ότι κάθε χρόνο φτάνουν στη χώρα μας 70.000 - 130.000 χιλιάδες Αλβανοί. Οι μετανάστες δεν είναι μόνο πολίτες χωρών κατώτερου βαθμού ανάπτυξης που δέχονται τις μη επιθυμητές από τους Έλληνες δουλειές αλλά και άτομα τα οποία απασχολούνται σε πολύ επιθυμητές από τους γηγενείς απασχολήσεις.

Επίσης, η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει τη μαζική είσοδο των Ποντίων της τέως Σοβιετικής Ένωσης αλλά και την αθρόα είσοδο λαθρομεταναστών, αλλοδαπών κυρίως μουσουλμάνων από Αφρικανοασιατικές χώρες όπως Κούρδοι, Πακιστανοί, Ινδοί κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ

9.1 Γενική αναφορά

Δημογραφική γήρανση ή γήρανση πληθυσμού ονομάζεται η αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων ατόμων (συνήθως 60 ή 65 ετών και άνω) στον πληθυσμό, η οποία αντανakλάται στην επακόλουθη αύξηση της διάμεσης ηλικίας του πληθυσμού με ταυτόχρονη μείωση της αναλογίας των νέων (0-14 ή 0-19 ετών) και ενδεχομένως της αναλογίας των ατόμων της παραγωγικής ηλικίας (19-64 ή 20-60 ετών). Με άλλα λόγια, όταν η γονιμότητα είναι χαμηλή και ο αριθμός των ηλικιωμένων αυξάνει, η μέση ηλικία ανέρχεται και η διάρθρωση του πληθυσμού γερνάει.

Η δημογραφική γήρανση δεν είναι έννοια ταυτόσημη με την ατομική γήρανση ή τα γηρατειά που είναι μια βιολογική διαδικασία - δυναμική και συνεχιζόμενη - με την οποία ένας οργανισμός μεταβάλλεται από τη γέννηση μέχρι το θάνατο. Δημογραφική γήρανση δεν είναι μόνο η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων αλλά και η αύξηση της αναλογίας τους στο συνολικό πληθυσμό, συνίσταται επομένως στη μεταβολή της διάρθρωσης του πληθυσμού κατά μεγάλες ομάδες ηλικιών.

Διακρίνεται σε α) γήρανση από τη βάση της πυραμίδας των ηλικιών όταν μειώνεται η αναλογία των νέων που οφείλεται στη μείωση της γεννητικότητας και β) σε γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας των ηλικιών όταν αυξάνει ο πληθυσμός των ηλικιωμένων εξ' αιτίας της μείωσης της θνησιμότητας των μεγάλων ηλικιών.

9.2 Η εξέλιξη της δημογραφικής γήρανσης στην Ελλάδα και την Ευρώπη

Στον πίνακα 67 διαπιστώνουμε ότι η ποσοστιαία αναλογία των ηλικιωμένων 65 ετών και άνω στη χώρα μας από 6,8 το 1951 μεταβλήθηκε σε 8,2 το 1961, σε 11,1 το 1971, σε 12,7 το 1981 και σε 14,2 το 1991. Εξίσου αυξητική πορεία ακολούθησε και ο Δείκτης γήρανσης που έχει σχεδόν τετραπλασιαστεί από το 1951 ως σήμερα (23,4 το 1951 και 81,6 το 1992). Άλλωστε το 1981 38 από τους 52 Νομούς της χώρας παρουσίαζαν δείκτη γήρανσης ανώτερο του εθνικού μέσου όρου. Αντίθετα, ο δείκτης εξάρτησης μειώθηκε από 55,2 το 1951 σε 47,2 το 1992 και ο δείκτης εξάρτησης των ηλικιωμένων έχει σχεδόν διπλασιαστεί (από 10,5 το 1951 έφτασε 21,4 το 1992).

Πίνακας 67. Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών Ελλάδας 1951-1992

Έτος	Πληθυσμός	Ποσοστιαία Αναλογία			Δείκτης Γήρανσης	Δείκτης Εξάρτησης	Δείκτης Εξάρτησης Ηλικιωμένων	Διάμεση Ηλικία
		0-14	15-64	65+				
1951	7.632.801	28,8	64,4	6,8	23,4	55,2	10,5	25,5
1961	8.388.553	26,7	65,1	8,2	30,6	53,7	12,6	29,2
1971	8.768.640	24,9	64,0	11,1	44,8	56,3	17,4	32,9
1981	9.739.589	23,7	63,6	12,7	53,7	57,3	20,0	33,6
1991	10.200.400	18,5	67,3	14,2	77,2	48,5	21,2	36,7
1992	10.313.700	18,0	66,6	14,5	81,6	47,9	21,4	36,9

Επίσης στον πίνακα 67 παρατηρούμε ότι ενώ αυξάνεται ο πληθυσμός μειώνεται το ποσοστό ατόμων ηλικίας 0-14 ετών και 15-64 ετών, ενώ αυξάνεται το ποσοστό ατόμων ηλικίας 65 και άνω ετών. Η Ελλάδα μας, δηλαδή παρουσιάζεται με οξύ πρόβλημα δημογραφικής γήρανσης που δυστυχώς αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς.

Η χώρα μας το 1992 βρίσκεται μέσα στις 20 πιο γηρασμένες χώρες του κόσμου κατέχοντας την 11η θέση μετά από τη Σουηδία, Νορβηγία, Ηνωμένο Βασίλειο, Βέλγιο, Δανία, Αυστρία, Ιταλία, Γαλλία, Γερμανία και Ελβετία. Η Ευρώπη είναι η πιο γηρασμένη περιοχή του κόσμου (ενώ η Ασία είναι η νεότερη) και όλες οι χώρες της ΕΟΚ, εκτός από την Ιρλανδία βρίσκονται στον κατάλογο των 20 πιο γηρασμένων χωρών. Η πιο γηρασμένη χώρα του κόσμου είναι η Σουηδία, όπου το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων άνω των 65 ετών πλησιάζει το 18%. Η Ελλάδα με ποσοστό ηλικιωμένων 65 ετών και άνω, 14,2% το 1991 είναι η πιο γηρασμένη χώρα στα Βαλκάνια όπου τα αντίστοιχα ποσοστά το 1990 ήταν 5,7% στην Αλβανία, 9,4% στην Γιουγκοσλαβία, 13% στην Βουλγαρία, 10,4% στη Ρουμανία και 4,2% στην Τουρκία.

Πίνακας 68. Δημογραφική γήρανση στις χώρες της Ευρώπης. Άτομα 65 ετών και άνω στο συνολικό πληθυσμό %.

Χώρες	1961	1981	1991
Γερμανία	10,8	15,3	15,3
Γαλλία	12,1	13,0	14,2
Ιταλία	9,5	13,5	14,5
Ολλανδία	9,1	11,6	12,9
Βέλγιο	12,2	14,2	14,8
Λουξεμβούργο	10,7	13,6	13,4
Ηνωμένο Βασίλειο	11,7	15,0	15,6
Ιρλανδία	11,2	10,7	11,3
Δανία	10,6	14,5	15,6
ΕΛΛΑΔΑ	8,2	12,7	13,9
Ισπανία	8,2	10,7	13,5
Πορτογαλία	7,9	10,5	13,1

Στον πίνακα 68 φαίνεται η εξέλιξη του αριθμού και της αναλογίας ηλικιωμένων ατόμων 65 ετών και άνω στις 12 χώρες της ΕΟΚ στην περίοδο 1961-1991. Στις χώρες της ΕΟΚ, το ποσοστό των ηλικιωμένων άνω των 65 ετών κυμαινόταν στις αρχές της δεκαετίας 1990 από 11,3% μέχρι 15,6% του συνολικού πληθυσμού. Στην περίοδο 1981-1991 στο Λουξεμβούργο σημειώθηκε ανανέωση του πληθυσμού, δηλαδή μείωση της αναλογίας των ηλικιωμένων στον πληθυσμό, ενώ σε όλες τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αναλογία ηλικιωμένων 65 ετών και άνω, αυξήθηκε. Στην περίοδο αυτή αντίστοιχα σημειώθηκε ταχύτατος ρυθμός γήρανσης στις χώρες της Νότιας Ευρώπης. Στην Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία, ο ρυθμός γήρανσης ήταν ταχύτερος του ελληνικού.

Το φαινόμενο της αύξησης της αναλογίας των ηλικιωμένων στον πληθυσμό δεν είναι καινούργιο για τις αναπτυγμένες χώρες. Στις αρχές του αιώνα στις περισσότερες από τις χώρες που σήμερα ανήκουν στον ΟΟΣΑ, οι ηλικιωμένοι αποτελούσαν το 4-6% του συνολικού πληθυσμού, ενώ η Γαλλία και η Σουηδία με ποσοστό ηλικιωμένων 8% ήταν οι εξαιρέσεις. Τα αντίστοιχα ποσοστά το 1990 είναι 10-18%.

Η αύξηση του αριθμού και της αναλογίας των ηλικιωμένων είναι ένα φαινόμενο που τα τελευταία χρόνια απασχολεί και τις αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιαίτερα χώρες της Ασίας που γνώρισαν μια μεγάλη μείωση της γονιμότητας όπως η Κίνα - που έχει το μεγαλύτερο αριθμό ηλικιωμένων στον κόσμο, αν

και η αναλογία τους στο συνολικό πληθυσμό είναι χαμηλή – και η Ιαπωνία. Το 1990 το ποσοστό ηλικιωμένων 65 ετών και άνω στην Ασία ήταν 4,5%, στην Αφρική 2,9%, στη Λατινική Αμερική 4,4% με σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις χώρες με προβλέψεις μεγάλης αύξησης στο μέλλον.

9.3 Τα αίτια της δημογραφικής γήρανσης

Σύμφωνα με τα τελικά συμπεράσματα μιας μελέτης, οι κυριότεροι παράγοντες γήρανσης είναι η γονιμότητα και η αρχική δομή του πληθυσμού, ενώ η επίδραση του φαινομένου της θνησιμότητας είναι η πιο σύνθετη. Όταν η θνησιμότητα είναι ήδη χαμηλή, η επιπλέον μείωση οδηγεί σε αύξηση της μακροβιότητας και σε αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων.

Ειδικά για την Ελλάδα τα αίτια της δημογραφικής γήρανσης συνοψίζονται στα εξής: α) Μείωση της γεννητικότητας και άρα γήρανση από τη βάση της πυραμίδας των ηλικιών. Μειώνεται η αναλογία των νέων ατόμων με τον τρόπο αυτό διευρύνεται η αναλογία των ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό. β) Η μεταναστευτική κίνηση έπαιξε διττό ρόλο. Μέχρι το 1973, η αποδημία πολλών χιλιάδων νέων είχε ως συνέπεια τη μεγάλη επιτάχυνση του ρυθμού γήρανσης. Στην περίοδο 1974-1992, η παλιννόστηση και η είσοδος μεταναστών είχαν ως συνέπεια την επιβράδυνση του ρυθμού γήρανσης. γ) Η εξέλιξη της θνησιμότητας μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970 δεν υπήρξε αιτία γήρανσης αλλά ανανέωσης του πληθυσμού. Μειώθηκαν αναλογικά περισσότερο οι θάνατοι νέων ατόμων με αποτέλεσμα να αυξηθεί η αναλογία παιδιών, νέων και μεσήλικων στο συνολικό πληθυσμό. Η μείωση της θνησιμότητας των μεγάλων ηλικιών συνέβαλε στην επιτάχυνση του ρυθμού γήρανσης του ελληνικού πληθυσμού στη δεκαετία του 80 (γήρανση από την κορυφή της πυραμίδας των ηλικιών). Στη γήρανση του γυναικείου πληθυσμού, αισθητά μεγαλύτερη από του ανδρικού παίζει ρόλο η υπερ-θνησιμότητα των ανδρών, η αποδημία και οι πόλεμοι του παρελθόντος.

9.4 Οι επιπτώσεις της δημογραφικής γήρανσης

Στη μεταπολεμική περίοδο ο πληθυσμός της Ελλάδας γερνά. Σημειώνεται δηλαδή μεγάλη αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό. Ταυτόχρονα η αποχώρηση από την εργασία γίνεται νωρίτερα. Αυτό σημαίνει ότι αυξάνει με γοργό ρυθμό ο αριθμός των συνταξιούχων και αυξάνει επίσης, ο μέσος όρος του ποσοστού της ανθρώπινης ζωής που συνδέεται με την περίοδο μετά την αποχώρηση από την εργασία.

Το συμπέρασμα μελετών για τους ηλικιωμένους που ποτέ δεν ήταν τόσο πολυάριθμοι όσο σήμερα, είναι ότι αποτελούν έναν ανομοιογενή πληθυσμό που χαρακτηρίζεται από μεγάλες διαφορές και ανισότητες και ότι πρέπει να απορριφθεί η άποψη ότι οι ηλικιωμένοι είναι ανίκανοι και άχρηστοι.

Ο ηλικιωμένος πληθυσμός στο σύνολό του από άποψη εισοδήματος βρίσκεται σε χειρότερη θέση από τον συνολικό πληθυσμό της χώρας. Ανάμεσα στους ηλικιωμένους βρίσκονται μερικοί από τους πιο εύπορους ανθρώπους της Ελλάδας, αρκετοί με μεσαία εισοδήματα και πολλοί από τους πιο φτωχούς. Οι μη προνομιούχοι έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά: α) τα ζευγάρια είναι πιο εύπορα από τα μοναχικά άτομα, β) οι γυναίκες είναι πιο φτωχές από τους άνδρες γ) οι υπερήλικες άνω των 75 ετών είναι πιο φτωχοί από τους νεότερους ηλικιωμένους (65-74 ετών), δ) οι αγρότες ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ, οι βιοτέχνες ασφαλισμένοι στο ΤΕΒΕ και οι χαμηλοσυνταξιούχοι του ΙΚΑ (8 στους 10 ελάμβαναν συντάξεις μέχρι 80 χιλιάδες δραχμές το 1993) βρίσκονται στη χειρότερη θέση. Έχει αποδειχθεί ότι το ποσό των κατώτερων συντάξεων είναι τελείως ανεπαρκές για την κάλυψη των μηνιαίων δαπανών διαβίωσης και ακόμα περισσότερο για την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών. Έρευνες έχουν δείξει ότι για την πλειονότητα των ηλικιωμένων, η σύνταξη αποτελεί την πρωταρχική πηγή εισοδήματος και ότι πολύ λίγοι εργάζονται στις αστικές περιοχές ενώ στις αγροτικές, οι αγρότες εργάζονται όσο τους το επιτρέπει η υγεία τους. Το οικονομικό πρόβλημα είναι τεράστιο για τους χαμηλοσυνταξιούχους που δεν εργάζονται και δεν διαθέτουν άλλα εισοδήματα (επικουρικές συντάξεις, αποταμιεύσεις, ακίνητα κλπ). Οι ελπίδες τους εναποτίθενται στα παιδιά τους όταν έχουν παιδιά. Τραγική είναι η κατάσταση των ηλικιωμένων χωρίς παιδιά, με χαμηλές συντάξεις και χωρίς άλλα εισοδήματα.

Από όλα αυτά προκύπτει ένα οξύτατο πρόβλημα με δημογραφικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις. Το κράτος οφείλει να αναπροσαρμόσει την πολιτική του προς στα νέα δεδομένα και να δώσει λύσεις και απαντήσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ηλικιωμένος πληθυσμός της χώρας. Οι δαπάνες για κοινωνική ασφάλιση, οι δαπάνες υγείας και περίθαλψης, το σύστημα συνταξιοδότησης και εισφορών στα ασφαλιστικά ταμεία και η ηλικία συνταξιοδότησης είναι μερικά από τα καυτά ζητήματα που η ελληνική πολιτεία οφείλει να επανεξετάσει και να δώσει σοβαρές και υπεύθυνες απαντήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

10.1 Η δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα και στον Ν. Κερκύρας σήμερα

Η μελέτη μας έχει ως στόχο μία αναφορά στην εξέλιξη, τα βαθύτερά της αίτια, τις πολλαπλές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και τις προοπτικές του ελληνικού πληθυσμού γενικότερα και του κερκυραϊκού πληθυσμού ειδικότερα, η γνώση των οποίων είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για τη λήψη μέτρων κοινωνικής, οικονομικής και δημογραφικής πολιτικής.

Ο πληθυσμός της Ελλάδας σήμερα αυξάνεται και ανανεώνεται και σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες ορισμένοι ελληνικοί δείκτες (μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του πληθυσμού, δείκτης γήρανσης, προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, δείκτης γέννησης παιδιών χωρίς γάμο των γονέων τους κλπ) είναι καλύτεροι. Η δημογραφική κατάσταση της Ελλάδας στις αρχές της δεκαετίας του 1990 συνίσταται στη μείωση της γεννητικότητας, στη δημογραφική γήρανση, στην ανορθολογική κατανομή του πληθυσμού στο χώρο, στη μετανάστευση προς το εξωτερικό που φαίνεται ότι έχει αρχίσει και πάλι από ορισμένες περιοχές της χώρας, στον περιορισμό της παλιννόστησης, στην είσοδο μεταναστών από χώρες της Ευρώπης, των Βαλκανίων και του τρίτου κόσμου, στον ερχομό των Ποντίων από την τέως Σοβιετική Ένωση. Δύο ευνοϊκές εξελίξεις σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Η προσδοκώμενη ζωή των Ελλήνων ανδρών είναι η καλύτερη στις χώρες της ΕΟΚ και μία από τις καλύτερες στον κόσμο, ενώ η βρεφική θνησιμότητα μειώθηκε αισθητά, αν και εξακολουθεί να παραμένει υψηλή σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Στο Νομό Κερκύρας από πληθυσμιακής πλευράς παρατηρείται μείωση κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, ενώ πρόσφατα άρχισε μια πορεία ανάκαμψης που οφείλεται στην άνοδο του μέσου όρου ζωής, στην παλιννόστηση εσωτερικών και εξωτερικών μεταναστών και σε ορισμένες περιοχές στην τουριστική ανάπτυξη. Το κύριο πρόβλημα από δημογραφική σκοπιά συνίσταται στη γήρανση του πληθυσμού και στην παραμόρφωση της πυραμίδας των ηλικιών που έχει σοβαρές επιπτώσεις στο κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Οι δυσμενείς αυτές εξελίξεις παρουσιάζονται στις ορεινές και ημιορεινές κοινότητες του νομού και έχουν ως συνέπεια τη θεαματική συρρίκνωση της παραγωγικής βάσης.

10.2 Συμπεράσματα – Διαπιστώσεις της μελέτης μας

Οι γενικές διαπιστώσεις της σημερινής κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα αλλά και στο Ν. Κερκύρας είναι οι εξής:

- Οι κοινωνικό-οικονομικές αλλαγές που προκάλεσαν η εκβιομηχάνιση και τα τελευταία χρόνια η αποβιομηχάνιση, η μεγάλη αύξηση της αναλογίας του αστικού πληθυσμού και η μετανάστευση, σε συνδυασμό με την υπογεννητικότητα και τη δημογραφική γήρανση είχαν, έχουν και στο μέλλον θα προκαλέσουν ακόμα πιο σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές, δημογραφικές, πολιτικές και εθνικές συνέπειες, ενώ ήδη εμφανίζονται πειστικά τα προβλήματα των αριθμητικά αυξανόμενων ηλικιωμένων.
- Η μείωση των γεννήσεων και της φυσικής αύξησης του πληθυσμού στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και του 1990 ήταν έντονη και ανησυχητική. Στην Ελλάδα τα ζευγάρια και οι γυναίκες αποκτούν λιγότερα παιδιά από όσα επιθυμούν. Επομένως, υπάρχουν περιθώρια αύξησης της γεννητικότητας. Τα μέτρα πρέπει να στοχεύουν τα άτομα που επιθυμούν να αποκτήσουν παιδιά και να λάβουν υπόψη τους κοινωνικούς, οικονομικούς και άλλους λόγους που τα εμποδίζουν και να μην είναι μέτρα καταναγκασμού που να υποχρεώνουν τα ζευγάρια και τις γυναίκες που δεν επιθυμούν να αποκτήσουν παιδιά.
- Μεγάλη σημασία έχει η ανάλυση των πολλών και πολύπλοκων αιτιών της μείωσης της γεννητικότητας και η διάκριση των αιτιών από τα μέσα. Η γνώση των αιτιών που στηρίζεται σε επιστημονικές έρευνες και μελέτες είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και δημογραφικής πολιτικής. Επειδή, τα αίτια μείωσης των γεννήσεων μπορεί να μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου και δεν είναι ίδια σε όλες τις χώρες, απαιτούνται διαχρονικές έρευνες σε κάθε χώρα π.χ κάθε 10 χρόνια.
- Δεν ευθύνονται τα άτομα και κυρίως δεν είναι ένοχες οι γυναίκες για την υπογεννητικότητα της χώρας. Όπως είπε η Μελίνα Μερκούρη, η Ελληνίδα είναι σπουδαία μάνα, έχει εξέλξει και σε δύσκολους καιρούς αναδεικνύεται ηρωίδα. Οι κοινωνικές αλλαγές, οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες αναγκάζουν τα ζευγάρια και τις γυναίκες να μην αποκτούν τον αριθμό των παιδιών που επιθυμούν. Τα υπεύθυνα άτομα θέλουν να αποκτήσουν παιδιά γερά και να τους δώσουν τα εφόδια για να γίνουν χρήσιμοι και ευτυχημένοι άνθρωποι για τον εαυτό τους, για την οικογένεια του, για την κοινωνία, για την χώρα τους. Αν τα παραπάνω αίτια μεταβληθούν ή περιοριστούν, άνδρες και γυναίκες συντροφικά και υπεύθυνα μπορούν να

δώσουν ατομική λύση σε ένα πρόβλημα που είναι κοινωνικό, οικονομικό και δημογραφικό.

- Συνέπεια της υπογεννητικότητας είναι η δημογραφική γήρανση, δηλαδή η αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στον πληθυσμό. Οι άνω των 65 ετών αποτελούν το 14% του συνολικού πληθυσμού. Παρά τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα τους είναι δυνατόν να οργανωθούν όπως έχει ήδη γίνει στην Αμερική και σε αρκετές χώρες της Ευρώπης, να επηρεάσουν την εξέλιξη της κοινωνίας και να παίξουν σημαντικό ρόλο στην ζωή του τόπου. Επίσης, η μείωση της θνησιμότητας σημαίνει κέρδη σε ανθρωπινές ζωές. Είναι πολύ σημαντικό για το άτομο, για την οικογένεια του και για το κοινωνικό σύνολο τα κέρδη αυτά να συνοδεύονται και από καλή υγεία.
- Αν η μείωση της γονιμότητας ήταν το φαινόμενο που προκαλούσε ανησυχίες στη δεκαετία του 1980, η μεταναστευτική κίνηση είναι πιθανότατα το ανησυχητικό φαινόμενο της δεκαετίας του 1990. Η μεταναστευτική κίνηση που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού στη μεταπολεμική περίοδο είναι δυνατόν να αποδειχθεί το δημογραφικό φαινόμενο που θα προκαλέσει έντονες ανησυχίες στο τέλος του αιώνα μας και στις αρχές του επόμενου. Υπάρχει απόλυτη ανάγκη να ξαναρχίσει η στατιστική καταγραφή των μεταναστών και παλιννοστούντων – αν και είναι μεγάλες οι δυσχέρειες που προκαλεί η καταγραφή της μετανάστευσης ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης – ώστε να γίνει γνωστή η έκταση του φαινομένου της νέας μετανάστευσης και οι εξελίξεις της παλιννόστησης και της εγκατάστασης στην Ελλάδα ομογενών και ξένων από χώρες της Ευρώπης και του τρίτου κόσμου.

10.3 Μέτρα Αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος

Τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας είναι η εξασφάλιση της απασχόλησης, η καταπολέμηση της ανεργίας των νέων ανδρών και γυναικών, η ενίσχυση του εισοδήματος των οικογενειών, η απόκτηση κατοικίας, η αύξηση του αριθμού και η βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των βρεφονηπιακών σταθμών ώστε να δέχονται και βρέφη, η εφαρμογή σε μεγάλη έκταση των νέων θεσμών φύλαξης παιδιών (π.χ ΜΗΔΑ) με κρατική επιδότηση, τα οικογενειακά επιδόματα, οι άδειες μητρότητας για ένα χρόνο με καταβολή του 75% του μισθού και την εξασφάλιση ότι μετά το τέλος της άδειας η γυναίκα θα ξαναβρεί την εργασία της, οι σημαντικές φορολογικές ελαφρύνσεις.

Τα μέτρα που ενδείκνυται να εφαρμοστούν για την επίλυση των δημογραφικών προβλημάτων έχουν ως στόχο την ανάσχεση των αρνητικών δημογραφικών τάσεων και την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής

ανάπτυξης της χώρας με ιδιαίτερη έμφαση στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην αναζωογόνηση της υπαίθρου και την ενίσχυση του εισοδήματος των νοικοκυριών, αστικών και αγροτικών.

Για να αντιμετωπισθούν οι δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις της χώρας που έχουν κοινωνικά, οικονομικά, δημογραφικά, ψυχολογικά αίτια και δημογραφικές, οικονομικές, κοινωνικές και άλλες επιπτώσεις είναι απαραίτητη η κατάστροφη μιας στρατηγικής δράσης με την οποία να ξεπεραστούν με τόλμη και αποφασιστικότητα πολλές και σύνθετες δυσκολίες.

10.3.1 Εξασφάλιση Απασχόλησης

Η ανεργία δημιουργεί σε όλα τα άτομα και ιδιαίτερα στους νέους άνδρες και γυναίκες, ανασφάλεια και απογοήτευση στο ξεκίνημα της ζωής τους. Πολλοί πιστεύουν ότι μόνο με ρουσφέτι και πολιτικό μέσο μπορεί κανείς να βρει δουλειά στο δημόσιο και αρκετές φορές και στον ιδιωτικό τομέα. Η αντιμετώπιση της ανεργίας απαιτεί τολμηρές και ανθρωποκεντρικές επιλογές. Είναι ανάγκη να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας σε τομείς όπως η παιδεία, ο ελεύθερος χρόνος, το μέγλωμα των παιδιών, η φροντίδα των γερόντων. Το κράτος και η κοινότητα πρέπει να θεωρήσουν ότι η ανατροφή ενός παιδιού δεν είναι μόνο ευθύνη και αρμοδιότητα των γονέων. Είναι ανάγκη να ληφθούν μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση, να αναδιοργανωθεί η αμειβόμενη εργασία, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της οικογένειας, των παιδιών και των ηλικιωμένων. Οι ανάγκες αυτές είναι προφανείς και συνδέονται με το κενό που έχει δημιουργήσει η εξω-οικιακή εργασία των γυναικών.

Η εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης μπορεί να επιτευχθεί με τη μείωση του χρόνου εργασίας και πολιτική συνεχούς και ισόβιας κατάρτισης κάθε ενδιαφερόμενου για τη διασφάλιση της θέσης εργασίας ή για την αλλαγή επαγγέλματος αλλά και για την επανένταξή του στον επαγγελματικό τομέα.

Ένας από τους κυρίαρχους στόχους πρέπει να είναι η συγκράτηση του πληθυσμού στην περιφέρεια. Η αφαίμαξη που συντελέστηκε παλαιότερα στην ελληνική υπαίθρο, έχει στοιχίσει ακριβά στην οικονομία ολόκληρης της χώρας. Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης στις περιοχές που φθίνουν δημογραφικά, με επενδύσεις του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, με την επιδότηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την κατασκευή κοινωφελών έργων, την ενίσχυση των συνεταιρισμών και τη στελέχωση τους με ειδικευμένο προσωπικό, την προσέλκυση κεφαλαίων και επιχειρηματικής δράσης των ομογενών κλπ. Μεγάλη σημασία έχει η δημιουργία βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων που θα απασχολούνται με την επεξεργασία των προϊόντων που παράγει η περιοχή. Αυτό θα ανακόψει την

ανεργία και την υποαπασχόληση και θα συγκρατήσει ή ακόμα και θα αυξήσει τον πληθυσμό στις περιοχές αυτές. Στον νομό Κερκύρας υπάρχει πλήθος βιοτεχνιών που ασχολούνται με την επεξεργασία του κουμ-κουάτ, - γλυκό και ποτό - που παράγεται αποκλειστικά στη περιοχή αυτή, καθώς και με την δημιουργία ειδών λαϊκής τέχνης που διατίθενται ως αναμνηστικά στους τουρίστες, όταν αυτοί επισκέπτονται το νησί κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες.

Στις αστικές και τουριστικές περιοχές του νομού, ο αγώνας για την προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να συνδυαστεί με την πλήρη απασχόληση και την οικονομική ανάπτυξη. Στις αγροτικές περιοχές, η αύξηση του αγροτικού εισοδήματος μπορεί να γίνει με τη δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης στον τουρισμό σε συνδυασμό με την προώθηση, διάδοση και βελτίωση των αγροτικών και βιοτεχνικών - χειροτεχνικών προϊόντων.

Το ευτύχημα είναι ότι το νησί της Κέρκυρας δεν μοιάζει με άλλες νησιωτικές περιοχές της χώρας που χάνουν τον πληθυσμό τους και χρειάζονται ειδική μεταχείριση. Αντίθετα, διαθέτει σπάνια φυσική ομορφιά καθώς είναι το πιο πράσινο νησί της Ελλάδας βουτηγμένο μέσα στο απέραντο γαλάζιο του Ιονίου και συνδυάζει το κοσμοπολίτικο με το παραδοσιακό. Όλα αυτά το κάνουν ένα από τα πιο τουριστικά μέρη της χώρας με ιδιαίτερα αυξημένη τουριστική κίνηση σχεδόν όλους τους μήνες του χρόνου. Ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος, ενώ η οικονομία του τόπου βασίζεται σε ποσοστό 60% σε αυτόν. Δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας για να καλυφθούν οι ανάγκες του τουρισμού, με αποτέλεσμα ο κερκυραϊκός οικονομικά ενεργός πληθυσμός να απασχολείται σχεδόν στο σύνολό του. Τέλος, ο πληθυσμός που είναι εγκατεστημένος στο νησί παραμένει σ' αυτό ολόκληρο το χρόνο, χωρίς να παρατηρούνται φαινόμενα μετακίνησης του πληθυσμού σε ορισμένες εποχές π.χ. κατά τους χειμερινούς μήνες που η τουριστική κίνηση είναι χαμηλή. Οι κάτοικοι του νησιού παραμένουν σ' αυτό μόνιμα όλο το χρόνο γιατί δεν απασχολούνται μόνο στον τουρισμό, αλλά και σε άλλους τομείς όπως βιοτεχνία, αλιεία, γεωργία κλπ.

10.3.2 Καταπολέμηση της Ανεργίας

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 οικονομική κρίση πλήττει την Ελλάδα που εκδηλώνεται με αποβιομηχάνιση, αποπένδυση, αποσυσσώρευση, παραοικονομία και ανεργία. Πολλοί Έλληνες είναι άνεργοι, υποαπασχολούνται ή απασχολούνται στη μαύρη αγορά εργασίας. Στην Ευρώπη οι άνεργοι έχουν ξεπεράσει τα 18 εκατομμύρια και από αυτούς οι μισοί είναι μόνιμα άνεργοι, δηλαδή μόνιμα εκτός της παραγωγικής διαδικασίας, στο οριστικό περιθώριο.

Η ανεργία στην χώρα μας οφείλεται κυρίως στην κακή κατάσταση που βρίσκεται τα τελευταία χρόνια η ελληνική βιοτεχνία. Σύμφωνα με στοιχεία του Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου το 1991-1992 130 χιλιάδες επιχειρήσεις υποχρεώθηκαν να κλείσουν λόγω πιστωτικής και χρηματοδοτικής ασφυξίας, ενώ το 1993 ξεπέρασαν τις 150 χιλιάδες. Η παρατεταμένη οικονομική ύφεση που κρατά τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργήσει οξύτατα κοινωνικά προβλήματα, αφού η μακροχρόνια λιτότητα και η διόγκωση της ανεργίας έχουν απωθήσει στα όρια της φτώχειας τμήματα του εργατικού πληθυσμού και έχουν ερημώσει περιοχές ολόκληρες. Παρά την ύπαρξη της υψηλής ανεργίας για αρκετές κατηγορίες εργατικού δυναμικού και περιοχές της χώρας, υπάρχουν ταυτόχρονα ορισμένες ανάγκες για εργασίες χαμηλού γοήτρου και χαμηλής αμοιβής, όπως στη γεωργία, την κτηνοτροφία, τις οικοδομές, τα νοσοκομεία και θέσεις εσωτερικών οικιακών βοηθών, τις οποίες δεν δέχονται να καταλάβουν οι Έλληνες άνεργοι και καλύπτονται από μετανάστες.

Σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ η Ελλάδα είναι η χώρα με το μεγαλύτερο δημόσιο έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ ανάμεσα στις 23 χώρες του και καταλαμβάνει την τελευταία θέση στις εισπράξεις από τη φορολογία του εισοδήματος. Η Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες χώρες υστερεί ως προς τα δημόσια εισοδήματα και αγαθά της. Κακή δημόσια διοίκηση, υποβαθμισμένη παιδεία, άσχημες πόλεις, δημόσια ελλείμματα και φοροδιαφυγή. Η οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί να προχωρήσει δίχως μακροπρόθεσμες επενδύσεις στην παιδεία, στο περιβάλλον, στον πολιτισμό, στη δημόσια διοίκηση, στην υποδομή που θα δημιουργήσουν θέσεις απασχόλησης και θα καταπολεμήσουν την ανεργία.

Χαρακτηριστικό της χώρας, όπως και των χωρών της Νότιας Ευρώπης είναι ο ανεπαρκής εκσυγχρονισμός των θεσμών, των επιχειρήσεων, της παραγωγικότητας, της πληροφόρησης, της κοινωνικής προστασίας. Για την Ελλάδα της δεκαετίας του 1990 με το μεγάλο εξωτερικό χρέος και τον υψηλό πληθωρισμό ο εκσυγχρονισμός είναι το "κλειδί" για την επίλυση των οικονομικών, κοινωνικών και δημογραφικών προβλημάτων.

Ειδικότερα, στον νομό Κερκύρας το ποσοστό ανεργίας παρουσιάζεται μειωμένο σε σχέση με τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο. Η είσοδος μεταναστών τα τελευταία χρόνια στο νησί δεν δημιούργησε προβλήματα. Αντίθετα, έδωσε νέα ώθηση στην οικονομία του τόπου. Γενικά, η Κέρκυρα φαίνεται να μην επηρεάζεται από το οξύτατο πρόβλημα της ανεργίας που μαστίζει την υπόλοιπη χώρα.

10.3.3 Η απόκτηση κατοικίας

Η απόκτηση κατοικίας δεν αποτελεί μόνο εκπλήρωση ενός ονείρου του νεοέλληνα, αλλά και απαραίτητη προϋπόθεση για τη δημιουργία νέων οικογενειών και τη συγκράτηση και προσέλκυση του πληθυσμού στην περιφέρεια. Είναι ανάγκη να εξασφαλιστεί στέγη στα νέα ζευγάρια για να μπορέσουν να αναθρέψουν τα παιδιά τους σε ένα υγιεινό και ευχάριστο περιβάλλον. Σύμφωνα με έρευνα του ΕΚΚΕ ο αριθμός των ιδιόκτητων δωματίων επηρεάζει τη γονιμότητα.

Η δραματική πτώση της οικοδομικής δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια δεν είναι μόνο αιτία μεγάλης ανεργίας των οικοδόμων. Η επίθεση στην οικοδομή με νομοθετικά μέτρα και ρυθμίσεις έκαναν άπιαστο όνειρο την κατοικία για τα μικρά και μεσαία εισοδήματα. Τα μέτρα που κατά την γνώμη μας πρέπει να ληφθούν είναι η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της κατοικίας, η ενοποίηση των φόρων κατοικίας, η επέκταση του σχεδίου πόλεως, η μείωση του κόστους έκδοσης οικοδομικών αδειών για πρώτη κατοικία, ο έλεγχος των τιμών και κερδών σε όλο το κύκλωμα παραγωγής της οικοδομής. Το κόστος οικοδομής είναι πολύ υψηλό και οι εισφορές στο Ι.Κ.Α σχεδόν διπλασιάζουν το εργατικό κόστος.

Για την κατασκευή κατοικίας, θα έπρεπε να διαδραματίσει πιο σημαντικό ρόλο ο δημόσιος τομέας με τη δημιουργία προγραμμάτων λαϊκής στέγης. Οι κατοικίες αυτές να χορηγούνται κατά προτεραιότητα στους πολύτεκνους και γενικότερα σε οικογένειες με τρία παιδιά και άνω καθώς και σε παλιννοστούντες.

Είναι γνωστό ότι οι πολυμελείς οικογένειες αντιμετωπίζουν δυσκολίες για την καταβολή του ενοικίου, αφού είναι υποχρεωμένες να ενοικιάζουν μεγαλύτερα σπίτια. Ένα μέτρο που θα συνέβαλε αποτελεσματικά στην οικονομική ανακούφιση αλλά και την καλύτερη διαμονή των οικογενειών με παιδιά είναι: α) η παραχώρηση κατοικίας σε όλους τους γονείς με 3 ή περισσότερα παιδιά, β) χαμηλότοκα δάνεια 100% της πραγματικής αξίας πρώτης κατοικίας από τους πιστοδοτικούς οργανισμούς ή τράπεζες του Δημοσίου. Για την εξασφάλιση των δυνατοτήτων ανεύρεσης κατοικίας προς ενοικίαση, λόγω της άρνησης των ιδιοκτητών να ενοικιάσουν το σπίτι τους σε οικογένεια με πολλά και ιδιαίτερα με μικρά παιδιά, σκόπιμο θα ήταν να καθιερωθεί η πλήρης ή μερική φορολογική απαλλαγή σε εισόδημα από εκμίσθωση κατοικίας σε πολύτεκνο. Μερική φορολογική απαλλαγή μπορεί να επεκταθεί και στους ιδιοκτήτες που νοικιάζουν σπίτι σε μονογονεϊκές οικογένειες και σε μοναχικά άτομα άνω των 65 ετών.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η απόκτηση κατοικίας από τα νέα ζευγάρια. Πιστεύουμε ότι η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα θα μπορούσε να δώσει πρωτότυπες λύσεις π.χ. οικόπεδα του δημόσιου να παραχωρούνται σε ιδιώτες κατασκευαστές με αντιπαροχή π.χ. το 60% στο ελληνικό δημόσιο, το οποίο θα ενοικιάζει ή θα πωλεί με ευνοϊκούς όρους σε νέα ζευγάρια τα διαμερίσματα που θα είναι τουλάχιστον 3 υπνοδωματίων, για τη στέγαση μελλοντικής οικογένειας με τρία παιδιά. Το ενοίκιο θα μειώνεται αισθητά ή θα χαρίζεται το υπόλοιπο του δανείου μετά την απόκτηση του τρίτου παιδιού.

Επίσης, ενδείκνυται η αναπροσαρμογή του ύψους των δανείων και των κριτηρίων παροχής τους ώστε να περιληφθούν τα νέα νοικοκυριά που δεν διαθέτουν περιουσιακά στοιχεία. Το επιτόκιο των δανείων να επιδοτείται από το κράτος για τους δικαιούχους των παραμεθόριων περιοχών και τους παλιννοστούντες στην περιφέρεια. Είναι επομένως ανάγκη να γίνουν αλλαγές για την αγορά πρώτης κατοικίας. Συγκεκριμένα: α) αλλαγές στο ύψος εισοδήματος το οποίο απαιτείται προκειμένου ο υποψήφιος αγοραστής να δικαιούται τη λήψη επιχορηγούμενου στεγαστικού δανείου που θα καθορίζεται από την οικογενειακή του κατάσταση. β) η επιδότηση του επιτοκίου να εξαρτάται από την οικογενειακή κατάσταση, δηλαδή η επιδότηση να είναι μεγαλύτερη σε όσους έχουν μεγάλες οικογενειακές υποχρεώσεις. Παρόμοιοι όροι πρέπει να ισχύσουν και για την απόκτηση κατοικίας από ηλικιωμένα άτομα, ηλικίας 60 ετών και άνω.

10.3.4 Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος.

Η διατήρηση και βελτίωση της αγοραστικής δύναμης του εισοδήματος των νοικοκυριών με χαμηλά και μεσαία εισοδήματα αποτελεί βασική ανάγκη. Οι αυξήσεις των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που έχουν σημαντική βαρύτητα στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς, δεν αποτελούν απλώς σοβαρό παράγοντα ενίσχυσης των πληθωριστικών πιέσεων, αλλά συρρικνώνουν το πραγματικό εισόδημα και υποβαθμίζουν το βιοτικό επίπεδο των νοικοκυριών με μικρά και μεσαία εισοδήματα. Οι συνεχείς ανατιμήσεις των ειδών και υπηρεσιών πρώτης ανάγκης και των τιμολογίων των ΔΕΚΟ εκμηδενίζουν τα ισχνά εισοδήματα των μισθωτών που βρίσκονται στα κατώτατα εισοδηματικά κλιμάκια. Με απελπισία βλέπει η νοικοκυρά στα μεγάλα αστικά κέντρα να εκτινάσσονται και να διατηρούνται στα ύψη οι τιμές και το "καλάθι" της να αδειάζει.

Αλλά και τα αγροτικά νοικοκυριά θεωρούν ληλασία τη μεγάλη διαφορά μεταξύ του κόστους της πρώτης ύλης των προϊόντων που παράγουν και τις τιμές πώλησης των τελικών προϊόντων (π.χ. γάλα - γαλακτοκομικά, σιτάρι - ψωμί και αρτοσκευάσματα, σταφύλια - κρασιά, φρούτα - χυμοί φρούτων, βαμβάκι - κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα κλπ). Η άναρχη και απαλλαγμένη

από έλεγχο προστασίας των καταναλωτών αγορά οδηγεί στα ύψη και διογκώνει τα κέρδη των βιομηχάνων και μεσαζόντων. Η συρρίκνωση του πραγματικού εισοδήματος των μισθωτών κάνει απρόσιτες τις καλοκαιρινές διακοπές για τις οικογένειές τους. Τα μέτρα που πρέπει ληφθούν επειγόντως για τα νοικοκυριά με χαμηλά εισοδήματα είναι: α) έλεγχος των τιμών ειδών πρώτης ανάγκης, β) καθήλωση των τιμολογίων των δημοσίων υπηρεσιών και επιχειρήσεων με καθιέρωση εκπτώσεων για τις οικογένειες με 3 ή περισσότερα παιδιά και τους χαμηλο-συνταξιούχους χωρίς άλλα εισοδήματα, τιμαριθμική αναπροσαρμογή όλων των μισθών και ημερομισθίων.

Η αναπροσαρμογή των διαφόρων επιδομάτων που χορηγούνται στις οικογένειες θα πρέπει να γίνεται βάση του πληθωρισμού. Το επίδομα για το τρίτο παιδί καθώς και για τα επόμενα είναι σημαντικά και θα πρέπει να καλύπτουν τουλάχιστον ένα μέρος των αναγκών τους διότι: α) είναι ιδιαίτερες οι οικονομικές και κοινωνικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζει η οικογένεια που ανατρέφει τρία ή περισσότερα παιδιά και β) η οικογένεια αυτή ασκεί κοινωνικό λειτούργημα γιατί συμψηφίζει την ελλειμματικότητα των άλλων οικογενειών. Στην Ελλάδα μέχρι σήμερα τα δραχμικά επιδόματα δεν συνέβαλαν στην αύξηση της γεννητικότητας. Για να είναι αποτελεσματικά τα επιδόματα πρέπει να είναι ικανοποιητικά τιμαριθμοποιημένα και απαλλαγμένα φορολογίας και κρατήσεων.

10.3.5 Τα Οικογενειακά Επιδόματα

Η πολιτεία για την αναστροφή του φαινομένου της υπογεννητικότητας και την προστασία της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας καθιέρωσε οικογενειακά επιδόματα για να δοθεί η δυνατότητα ανατροφής των παιδιών κάτω από καλύτερες συνθήκες και να δημιουργείται κάποιο κίνητρο για την αύξηση της γεννητικότητας. Τα επιδόματα διακρίνονται:

A) Επίδομα συζύγου το οποίο παρέχεται σε άλλες ομάδες εργαζομένων στον ένα σύζυγο, σε άλλες ομάδες εργαζομένων και στους δύο συζύγους και σε άλλες ομάδες εργαζομένων όταν ο ένας από τους δύο συνταξιοδοτηθεί. Ακόμα υπάρχουν και ομάδες πληθυσμού που στερούνται αυτού του επιδόματος.

B) Επίδομα παιδιού ή παιδική μέριμνα παίρνουν άλλες οικογένειες εργαζομένων μόνο για ένα παιδί και άλλες για όλα τα παιδιά. Το ύψος του επιδόματος κλιμακώνεται από 750 δρχ το μήνα μέχρι και πέραν των 30.000 το μήνα. Το ποσό που παίρνει ο δικαιούχος δεν είναι μόνο διαφορετικό από ομάδα σε ομάδα αλλά και μέσα στην ίδια ομάδα. Το ύψος του επιδόματος σε άλλες ομάδες είναι το ίδιο σε κάθε παιδί, σε άλλες προσαυξάνεται και σε άλλες μειώνεται για το δεύτερο, τρίτο ή τα επόμενα παιδιά. Η διάρκεια του χρόνου καταβολής του επιδόματος διαφέρει, αφού καταβάλλονται σε οικογένειες που έχουν παιδιά ηλικίας 15-25 ετών. Με τον Νόμο 2129/1993

διπλασιάστηκαν τα ποσοστά στα επιδόματα των δημόσιων υπαλλήλων και καταβάλλονται και στους δύο γονείς (ενώ άλλοτε όταν και οι δύο γονείς ήταν δημόσιοι υπάλληλοι καταβάλλονταν μόνον στον ένα).

Γ) Επίδομα 3ου παιδιού και επιδόματα πολύτεκνων. Οι αστικές και αγροτικές οικογένειες που αποκτούν το τρίτο παιδί τους, ανεξάρτητα από την εισοδηματική τους κατάσταση λαμβάνουν ένα χρηματικό ποσό. Προϋπόθεση η ελληνική υπηκοότητα του παιδιού ή να είναι ομογενής ο πατέρας. Βάσει του κανονισμού της ΕΟΚ 1408/1971 είναι δυνατόν η χορήγηση σε οικογένειες υπηκόων κοινοτικών χωρών που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα. Με το Νόμο 1431/1984, άρθρο 14, επιδοτείται η οικογένεια που έχει εν ζωή 3 τουλάχιστον παιδιά έστω και αν δεν προέρχονται από τους ίδιους γονείς. Καταβάλλεται κάθε δύο μήνες μέχρι τη συμπλήρωση του 15ου έτους της ηλικίας του παιδιού.

Με το Νόμο 1892/1990 (Νόμος Πολυτέκνων που εφαρμόστηκε από 1-1-1991) καθιερώθηκαν: α) επίδομα 34.000 δραχμών για το τρίτο παιδί μέχρι 3 ετών. Το 1992 έλαβαν αυτό το επίδομα 29.742 παιδιά, β) Επίδομα πολύτεκνης μητέρας. Οι πολύτεκνες μητέρες (όπως ορίζονται από τους Ν.1910/1944 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 860/79 λαμβάνουν επίδομα για άγαμα παιδιά μέχρι 25 ετών που ανέρχεται σε 1,5 ημερομίσθιο ανειδίκευτου εργάτη το μήνα. Το 1992 έλαβαν αυτό το επίδομα 10.846 μητέρες που επιδοτήθηκαν για 3,65 παιδιά η κάθε μια.

Το επίδομα τρίτου παιδιού είχε προταθεί από την Εταιρεία Δημογραφικών μελετών το 1987 και ήταν λίγο μικρότερο από το μισθό του ανειδίκευτου εργάτη που τότε ήταν 34.000 δρχ το μήνα. Σήμερα ο μισθός του ανειδίκευτου εργάτη είναι 104.000 ενώ το επίδομα παρέμεινε στα ίδια επίπεδα. Ο πληθωρισμός έχει συρρικνώσει την αγοραστική δύναμη του επιδόματος καθιστώντας το ανενεργό.

Από όλα αυτά συμπεραίνουμε ότι η Πολιτεία: α) Με την επιδοματική της πολιτική δεν ενισχύει τη γεννητικότητα. β) Έχει διαχωρίσει τον πληθυσμό από πλευράς δικαιούχων και ύψους επιδόματος σε κατηγορίες. γ) Κάθε κατηγορία και δικαιούχος έχει το δικό του επίδομα, το οποίο είναι ανάλογο με τη δυνατότητα άσκησης πίεσης και πρόσβασης στα αποφασίζοντα όργανα και με επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού. δ) Συντηρεί ένα θεσμό "προστασίας πολυμελών οικογενειών" με βάση επιδόματα που έχουν παραμείνει αμετάβλητα κατά τα τελευταία χρόνια.

Τέλος διαπιστώνουμε ότι:

- Το ύψος των επιδομάτων είναι πενιχρό και δεν έχει καμιά σχέση με το κόστος ανατροφής των παιδιών.

- Το "δραχμικό" επίδομα των 34.000 δραχμών για κάθε τρίτο παιδί που γεννιέται και επί τρία χρόνια δεν αποτελεί κίνητρο για να αποκτήσουν οι γονείς ένα ακόμη παιδί.
- Επιβάλλεται η τοποθέτηση του θεσμού των οικογενειακών επιδομάτων σε ενιαία βάση χωρίς διακρίσεις μεταξύ των διαφόρων ομάδων εργαζόμενων, με στόχο τη δημιουργία προϋποθέσεων που θα συμβάλουν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής.

Δ) Ισόβια σύνταξη για τη πολύτεκνη μητέρα με παιδιά άνω των 25 ετών ή έγγαμο. (Ν.1892/90). Το 1992 έλαβαν αυτή τη σύνταξη 7.191 μητέρες.

Ε) Προνοιακά Επίδομα

Επίδομα χορηγεί επίσης, το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων σε ορφανά εγκαταλειμμένα από γονείς, διαζευγμένων γονέων, κήρων ή διαζευγμένων μητέρων με χαμηλό εισόδημα, άπορων οικογενειών. Επίδομα χορηγούνται και από διάφορους κοινωνικούς και φιλανθρωπικούς φορείς όπως η Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων, Μητροπολιτικά ή Ενοριακά Ταμεία κλπ.

Μικρό επίδομα ανάλογο με τον αριθμό των παιδιών χορηγείται και σε μη εργαζόμενες μητέρες με σύζυγο στρατιώτη ή φυλακισμένο και σε παλιννοστούντες ή μετακινούμενους για απασχόληση στην Ελλάδα Έλληνες υπηκόους και ομογενείς.

Παιδιά των ανύπαντρων μητέρων καθώς και αυτά που δεν παίρνουν διατροφή από τον πατέρα, δικαιούνται επίδομα κοινωνικής πρόνοιας 12.000 το μήνα. Αν το παιδί έχει κάποιο χρόνιο πρόβλημα υγείας, τότε ανάλογα με τη σοβαρότητα δικαιούται επίδομα από 16.000 ως 40.000 δραχμές.

10.3.6. Φορολογικές ελαφρύνσεις και απαλλαγές

Το φορολογικό σύστημα, ιδιαίτερα όπως διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια είναι κοινωνικά άδικο και αποτελεί αντικίνητρο για την δημιουργία οικογενειών και την απόκτηση παιδιών.

Οι φορολογικές απαλλαγές και ελαφρύνσεις κλιμακώνονται ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών μέχρι να συμπληρώσουν το 18ο έτος της ηλικίας ή το 25ο έτος εφ' όσον σπουδάζουν. Οι απαλλαγές ισχύουν για τα μέλη της οικογένειας που δεν έχουν δικό τους εισόδημα μεγαλύτερο από ένα κατώτατο όριο. Επίσης αναγνωρίζονται εκπτώσεις από το φορολογητέο εισόδημα για χρήματα που δαπανήθηκαν για ιατρική περίθαλψη και για ασφάλεια ζωής.

Σύμφωνα με υπολογισμούς της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδας ο μισθωτός χωρίς σύζυγο και παιδιά κατέβαλε περισσότερους φόρους, αλλά του έμεινε ένα ικανοποιητικό εισόδημα για να ζήσει, ενώ ο μισθωτός με σύζυγο που δεν εργάζεται και 4 παιδιά πλήρωνε μεν λιγότερους φόρους, αλλά με τη φορολογία το εισόδημα του ήταν τελείως ανεπαρκές για τη συντήρηση της οικογένειάς του.

Ενώ οι γεννήσεις μειώνονται σημαντικά, τα φορολογικά μέτρα και οι ελαφρύνσεις του Νόμου 2065/92 έπληξαν τον θεσμό της οικογένειας. Οι άγαμοι πληρώνουν λιγότερους φόρους σε σύγκριση με το προηγούμενο σύστημα, ενώ οι έγγαμοι περισσότερους, διότι καταργήθηκαν τα αφορολόγητα ποσά για οικογενειακές δαπάνες. Ας σημειωθεί ότι το κράτος με τα νέα μέτρα είναι κατάφορα άδικο για τα μικρά και μεσαία εισοδήματα και γενναιόδωρο για τα μεγάλα εισοδήματα, όπου οι ελαφρύνσεις είναι πράγματι θεαματικές.

Τα νοικοκυριά με δύο εργαζόμενους και παιδιά έχουν αναλογικά περισσότερες φορολογικές απαλλαγές από τα νοικοκυριά με ένα εργαζόμενο. Αυτή η ρύθμιση οδηγεί σε κοινωνικές ανισότητες που θίγουν τις μονογονεϊκές οικογένειες ή τις οικογένειες με ένα μόνο εργαζόμενο.

Το φορολογικό σύστημα με τη σημερινή του μορφή είναι κοινωνικά άδικο. Δεν είναι δυνατόν να εξακολουθήσει η υπέρμετρη φορολόγηση των πολυμελών οικογενειών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψιν ο αριθμός των μελών στον επιμερισμό του διαθέσιμου οικογενειακού εισοδήματος, όταν είναι γνωστές οι απαιτήσεις για την ανατροφή των παιδιών.

Με τις διατάξεις του άρθρου 5 του Νόμου 2065/1992 δεν υπάρχει καμία απολύτως φορολογική απαλλαγή για τους μη μισθωτούς πολύτεκνους (δηλαδή για τους βιοτέχνες, μικροπωλητές, εμπόρους, ελεύθερους επαγγελματίες, μηχανικούς κλπ) όσα παιδιά και αν έχουν. Σύμφωνα με στοιχεία της COFACE δηλαδή Συνομοσπονδίας Οικογενειακών Οργανώσεων της ΕΟΚ, οι στοιχειώδεις καταναλωτικές δαπάνες ενός πολυτέκνου με ανήλικα παιδιά είναι 3,98 φορές μεγαλύτερες από αυτές του άγαμου. Η Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδας υποστηρίζει ότι θα έπρεπε για λόγους ισότητας και μόνο να θεσπίζεται αφορολόγητο εισόδημα 3,8 φορές περισσότερο από τον άγαμο και όχι να φορολογείται όπως αυτός.

10.3.7 Βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των βρεφονηπιακών σταθμών

Η ανυπαρξία και η ακαταλληλότητα των υπηρεσιών φύλαξης παιδιών είναι ανάμεσα στις αιτίες που κάνουν τα ζευγάρια και τις γυναίκες να αποκτούν λιγότερα παιδιά από όσα θα επιθυμούσαν.

Σε μια κοινωνία σαν τη δική μας όπου μια στις 3 γυναίκες συμμετέχει στην παραγωγή ο θεσμός του βρεφονηπιακού σταθμού είναι απαραίτητος. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έρευνα γονιμότητας, η φύλαξη παιδιών, όταν οι γυναίκες εργάζονται, παρέχεται κατά κανόνα δωρεάν από συγγενείς, συνήθως τη γιαγιά και μόνο το 21% από τις εργαζόμενες γυναίκες πληρώνουν για τη φύλαξη των παιδιών. Όταν η φύλαξη των παιδιών παρέχεται δωρεάν τόσο ο πραγματικός όσο και ο επιθυμητός και ο ιδανικός αριθμός των παιδιών είναι υψηλότεροι σε σύγκριση με τις περιπτώσεις που η φύλαξη των παιδιών γίνεται με πληρωμή. Αποδείχθηκε, ότι οι γυναίκες που έχουν εξασφαλίσει δωρεάν φύλαξη των παιδιών τους έχουν υψηλότερο μέσο γεννήσεων (1,81 παιδιά) σε σύγκριση με όσες αναγκάζονται να πληρώνουν (1,68 παιδιά). Δεν υπάρχει όμως μεγάλη διαφορά αν ο παιδικός σταθμός είναι δωρεάν (1,64 παιδιά) ή με αμοιβή (1,65 παιδιά).

Όταν οι βρεφονηπιακοί σταθμοί λειτουργούν κάτω από καλές συνθήκες αναμφισβήτητα παρέχουν μεγάλες υπηρεσίες στο κοινωνικό σύνολο, γιατί το παιδί που έρχεται στον κόσμο δεν είναι μόνο παιδί ενός ζευγαριού ή μιας μητέρας, αλλά ένας πολίτης που θα προσφέρει κοινωνικά και οικονομικά στη μελλοντική ζωή της χώρας.

Οι βρεφονηπιακοί σταθμοί αποτελούν σημαντικό μέτρο κοινωνικής προστασίας που έμμεσα συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση της αναπαραγωγικότητας. Στην Ελλάδα υπάρχουν κρατικοί, δημοτικοί και ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί. Οι κρατικοί σταθμοί παρέχουν τις υπηρεσίες τους δωρεάν και τα παιδιά των διαζευγμένων και άγαμων μητέρων έχουν προτεραιότητα έναντι των υπολοίπων. Οι δημοτικοί βρεφονηπιακοί σταθμοί ιδρύονται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Είναι πολύ λίγοι και περιζήτητοι και αποτελούν την πρώτη επιλογή της εργαζόμενης μητέρας μετά τους κρατικούς και πριν τους ιδιωτικούς. Οι ιδιωτικοί βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί δημιουργήθηκαν για την ανάγκη κάλυψης των μεγάλων κενών του δημόσιου τομέα και έχουν σκοπό το κέρδος. Χαρακτηριστικό των παιδικών σταθμών ιδιωτικής πρωτοβουλίας είναι ότι στοιχίζουν ακριβά.

Σύμφωνα με το Νόμο 2082/1992, άρθρο 12, οι επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερα από 300 άτομα είναι υποχρεωμένες να δημιουργήσουν και να λειτουργούν με έξοδά τους παιδικούς σταθμούς για τους εργαζόμενους σ' αυτές. Ο αριθμός αυτών των επιχειρήσεων είναι πολύ μικρός στην Ελλάδα και δεν υπάρχουν στοιχεία γι' αυτούς τους παιδικούς σταθμούς.

Το 1992 με το Νόμο 2082/92 δημιουργήθηκαν νέοι θεσμοί για τη φύλαξη των παιδιών α) Προγράμματα ημερήσιας δημιουργικής απασχόλησης για υγιή βρέφη και νήπια και για παιδιά με ειδικές ανάγκες. β) Κοινωνική προστασία που παρέχεται κατ' οίκον από επαγγελματίες κοινωνικούς βοηθούς.

γ) Ο θεσμός των ανάδοχων οικογενειών για παιδιά χωρίς κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο θεσμός ΜΗΔΑ (μητέρες δημιουργικής απασχόλησης). Πρόκειται για φύλαξη βρεφών ή νηπίων από 4 μηνών μέχρι τη φοίτησή τους στο δημοτικό σχολείο που παρέχεται από μητέρες (4-5 νήπια κατά τη μητέρα) που έχουν ορισμένες προϋποθέσεις υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Παράλληλα, ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας υλοποίησε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης μητέρων δημιουργικής απασχόλησης (ΜΗΔΑ) να διδάσκονται ψυχολογία, βρεφοκομία, νηπιοκομία, νοσηλευτική, κοινωνική εργασία, παιδιατρική, οικιακή οικονομία, κοινωνιολογία, δημογραφία και να κάνουν πρακτική άσκηση. Το ζητούμενο όμως δεν είναι μόνο η κατάρτιση που είναι απαραίτητη, αλλά και μία υποδομή που θα φέρνει σε επαφή την εκπαιδευμένη με τους εργοδότες, δηλαδή με τα ζευγάρια ή τις μητέρες που χρειάζονται τις υπηρεσίες τους. Εξ' άλλου βασικό θέμα για πολλά ζευγάρια είναι το οικονομικό. Η λύση θα μπορούσε να είναι η κρατική επιδότηση τμήματος του μισθού της ΜΗΔΑ ή της κοινωνικής βοηθού.

10.4 Προοπτικές του πληθυσμού της Ελλάδας

Στο μέλλον αν εξακολουθήσει η μείωση της γεννητικότητας και η γενική θνησιμότητα σταθεροποιηθεί, η φυσική αύξηση του πληθυσμού της χώρας θα τείνει να μηδενιστεί, δηλαδή οι γεννήσεις να μειωθούν και να φτάσουν τον αριθμό των θανάτων. Η παλιννόστηση και η είσοδος των μεταναστών ομογενών και ξένων, μπορεί να μετριάσει αλλά όχι να καλύψει το έλλειμμα από τη μείωση της γεννητικότητας.

Πίνακας 69. Ο σημερινός και ο μελλοντικός πληθυσμός της Ελλάδας 1991-2021

Ομάδες Ηλικιών	1991		2001		2011		2021	
	Χιλιάδες	%	Χιλιάδες	%	Χιλιάδες	%	Χιλιάδες	%
-14	1.924	18,7	1.611	15,8	1.642	16,2	1.720	17,1
5-44	4.377	67,3	4.659	67,5	3.942	65,7	3.528	63,6
5-64	2.529		2.534		2.764		2.889	
5 και άνω	1.439	14,0	1.702	16,7	1.854	18,1	1.952	19,3
Σύνολο	10.269	100,0	10.206	100,0	10.202	100,0	10.085	100,0

Στον πίνακα 69 παρουσιάζονται προβολές του ελληνικού πληθυσμού που έχουν γίνει από έρευνες, σύμφωνα με τις οποίες ο πληθυσμός της Ελλάδας θα αρχίσει να μειώνεται από τις αρχές του επόμενου αιώνα και θα σημειωθεί μεγάλη αύξηση της αναλογίας των ηλικιωμένων στον πληθυσμό. Οι υποθέσεις στις οποίες στηρίζεται η προβολή: α) Η θνησιμότητα μειώνεται, η οποία ισοδυναμεί σε κέρδος ενός έτους ζωής περίπου ανά δεκαετία στην περίοδο 1991-2000. Συγκεκριμένα για τους άνδρες 1, 0,9 και 0,9 και για τις γυναίκες 1,2, 1,1 και κατά την πρώτη, δεύτερη και τρίτη δεκαετία αντιστοίχως. β) Γονιμότητα: Διατήρηση στο επίπεδο 1,5 παιδιά ανά γυναίκα μέχρι τα τέλη του αιώνα, βαθμιαία αύξηση στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα και προσέγγιση του επιπέδου αντικατάστασης των γενεών στα τέλη αυτής και στις δεύτερη δεκαετία. γ) Μετανάστευση. Δεν διαπιστώνουμε σημαντικές επιδράσεις.

Στον Πίνακα 70 που ακολουθεί δίνονται οι προβλέψεις για το έτος 2000 κατά γεωγραφικό διαμέρισμα για όλη την Ελλάδα. Παρατηρούμε ότι προβλέπεται μικρή αύξηση του πληθυσμού για το σύνολο της χώρας σε 10.475.878 κατοίκους, ενώ ο αριθμός των γυναικών παρουσιάζεται ελαφρώς αυξημένος κατά 138.494 άτομα σε σχέση με τον αριθμό των ανδρών. Ακριβώς η ίδια είναι και η εξέλιξη του νομού Κερκύρας. Σημειώνεται αύξηση κατά 3.000 άτομα περίπου σε σχέση με την απογραφή του 1991 σε επίπεδο νομού και ο αριθμός των γυναικών υπερτερεί των ανδρών. 55.566 γυναίκες έναντι 55.045 ανδρών.

Πίνακας 70. Προβλέψεις για τον ελληνικό πληθυσμό κατά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 2020

GREECE POPULATION BY SEX AND REGION				
		MALES	FEMALES	TOTAL
NORVIA ELLADA		1.668.766	1.712.493	3.381.259
ANATOLIKI MAKEDONIA + THRAKI		272.528	288.101	560.269
	EVROS	62.212	68.293	130.506
	XANTHI	44.006	46.734	90.740
	RODOPI	49.213	52.316	101.529
	DRAMA	48.823	50.379	99.202
	KAVALA	68.274	70.379	138.653
KENTRIKI MAKEDONIA		872.687	904.219	1.776.906
	SERRES	99.124	99.926	199.049
	IMATHIA	72.263	73.709	145.972
	THESSALONIKI	468.444	501.038	969.842
	KILKIS	41.544	41.858	83.401
	PELLA	72.613	72.209	144.822
	PIERIA	62.072	62.923	124.994
	CHALKIDIKI	56.630	52.556	109.186

GREECE POPULATION BY SEX AND REGION		MALES	FEMALES	TOTAL
DITIKI MEKEDONIA		152.842	149.096	301.938
	GREVENA	22.189	20.438	42.626
	KASTORIA	26.459	25.560	52.019
	KOZANI	77.131	76.577	153.708
	FLORINA	27.064	26.522	53.585
THESSALIA		370.709	371.077	741.786
	KARDITSA	65.248	64.048	129.294
	LARISSA	135.217	136.750	271.967
	MAGNISSIA	99.549	101.477	201.026
	TRIKALA	70.698	68.803	139.500
KENTRIKI ELLADA		1.341.102	1.203.556	2.634.748
IPIROS		186.876	181.351	368.228
	ARTA	41.689	40.579	82.268
	THESPROTIA	27.058	23.728	50.785
	IOANNINA	85.474	86.767	172.241
	PREVEZA	32.656	30.270	62.934
IONIAN ISLANDS		100.164	99.186	199.350
	ZAKYNTHOS	17.259	16.652	33.911
	KEFALINIA	16.989	16.445	33.434
	KERKYRA	55.045	55.566	110.610
	LEFKADA	10.872	10.524	21.396
DITIKI ELLADA		370.170	362.845	733.015
	ETOLIA & AKARNANIA	118.105	116.473	234.578
	ACHAIA	159.001	156.627	315.628
	ILIA	93.065	89.745	182.810
STEREA ELLADA		338.532	324.394	662.746
	VIOTIAS	80.504	75.529	156.032
	EVIA	117.315	113.720	231.036
	EVKITANIA	17.011	14.816	31.827
	FTHIOTIDA	94.217	93.217	187.434
	FOKIDA	29.306	27.113	56.419
PELOPONNISOS		345.629	325.780	671.409
	ARGOLIDA	53.434	50.686	104.120
	ARKADIA	60.611	55.234	115.845
	KORINTHIA	85.616	82.841	168.457
	LAKONIA	55.074	50.261	105.335
	MESSINIA	90.894	86.858	177.752
ATTIKI		1.648.598	1.799.855	3.448.453
ATTIKI		1.648.598	1.799.855	3.448.453
	GREATER ATHENS	1.365.339	1.523.086	2.888.425
	ATTIKI REST	283.259	276.769	560.028
ISLANDS		510.136	501.282	1.011.418
VORIO AIGEO		90.477	93.803	184.280
	LESVOS	47.537	49.451	96.988
	SAMOS	19.009	19.026	38.035
	CHIOS	23.931	25.326	49.257
NOTIO AIGEO		137.027	130.838	267.865
	DODEKANISSOS	85.270	83.694	168.964
	KYKLADES	51.158	47.146	98.304
KRITI		282.632	276.641	559.273
	IRAKLIO	137.987	136.694	274.681
	LASEITHI	37.032	36.219	73.251
	RETHYMNI	36.609	36.934	73.543
	CHANIA	70.925	66.803	137.728
GREECE		5.168.692	5.307.186	10.475.878

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

Το Δημογραφικό πρόβλημα του Νομού Κερκύρας από το 1950 ως σήμερα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

➤ Γενική αναφορά στην δημογραφία

- 1.1 Έννοια της δημογραφίας
- 1.2 Διακρίσεις της δημογραφίας
- 1.3 Συλλογή δημογραφικού υλικού (Πηγές και μέθοδοι)
 - 1.3.1 Η Γενική απογραφή
 - 1.3.2 Οι απογραφές του πληθυσμού στην Ελλάδα
 - 1.3.3 Η δειγματοληπτική μέθοδος
 - 1.3.4 Η συνεχής εγγραφή δημογραφικών στοιχείων.
- 1.4 Ορολογία – Ορισμοί δημογραφίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

➤ Ελλάδα – Γενικά Συμπεράσματα

- 2.1 Η εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού (1828-1991)
- 2.2 Σχέση του ελληνικού πληθυσμού προς τον παγκόσμιο
- 2.3 Η κατανομή του ελληνικού πληθυσμού κατά φύλο
- 2.4 Αστικός, Ημιαστικός και Αγροτικός πληθυσμός Ελλάδας
- 2.5 Τα αίτια αύξησης του ελληνικού πληθυσμού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

➤ Γενική αναφορά στο Νομό Κερκύρας

- 3.1 Γεωγραφική θέση
- 3.2 Η Δομή του νομού Κερκύρας
- 3.3 Ιστορική αναδρομή
 - 3.3.1 Αρχαιότητα
 - 3.3.2 Βυζαντινοί Χρόνοι
 - 3.3.3 Βενετοκρατία

- 3.3.4 Φρανκοκρατία
- 3.3.5 Αγγλοκρατία
- 3.4 Σύνθεση Νομού
- 3.4.1 Δήμοι – Κοινότητες ως και το 1981
- 3.4.2 Δήμοι – Κοινότητες ως το 1991
- 3.5 Εισόδημα
- 3.6 Εκπαίδευση
- 3.6.1 Προσχολική Εκπαίδευση
- 3.6.2 Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση
- 3.6.3 Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- 3.6.4 Νηπιαγωγεία, μαθητές και διδακτικό προσωπικό
- 3.6.5 Δημοτικά σχολεία, μαθητές και διδακτικό προσωπικό
- 3.6.6 Γυμνάσια, μαθητές και διδακτικό προσωπικό
- 3.7 Μορφωτικό Επίπεδο πληθυσμού.
- 3.8 Οικογενειακή κατάσταση πληθυσμού
- 3.9 Οικονομία – Ανεργία
- 3.10 Αστικός – Ημιαστικός – Αγροτικός πληθυσμός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

➤ Γαμηλιότητα – Διαζυγιότητα

- 4.1 Η Γαμηλιότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη
- 4.2 Η Γαμηλιότητα στο Νομό Κερκύρας
- 4.3 Αίτια μείωσης της γαμηλιότητας
- 4.4 Διαζυγιότητα
- 4.5 Η Διαζυγιότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη
- 4.6 Η Διαζυγιότητα στον Νομό Κερκύρας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

➤ Γεννητικότητα

- 5.1 Γενική αναφορά
- 5.2 Η Γεννητικότητα στην Ευρώπη και στην Ελλάδα
- 5.3 Η Γεννητικότητα στο Νομό Κερκύρας
- 5.4 Θρησκεία και γεννητικότητα
- 5.5 Γάμος και γεννητικότητα
- 5.6 Γεννητικότητα και επαγγελματική απασχόληση των γυναικών
- 5.7 Γεννητικότητα και επάγγελμα του συζύγου
- 5.8 Γεννητικότητα και εκπαιδευτικό επίπεδο γυναίκας
- 5.9 Γεννητικότητα και Δημογραφικοί παράγοντες
- 5.10 Γεννητικότητα και ανεργία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

➤ Οικογενειακός Προγραμματισμός

- 6.1 Κέντρα Οικογενειακού Προγραμματισμού στη Χώρα μας
- 6.2 Στόχοι Οικογενειακού Προγραμματισμού
- 6.3 Νομικό Καθεστώς και Νομιμοποίηση των αμβλώσεων
- 6.4 Οικογενειακός Προγραμματισμός και μέθοδοι αντισύλληψης
- 6.5 Η προστασία της Μητρότητας
- 6.6 Η εξέλιξη του αριθμού των Νοικοκυριών σε σύνολο χώρας
- 6.7 Διάρθρωση Νοικοκυριών Νομού Κερκύρας
- 6.8 Η πολύτεκνη οικογένεια
- 6.9 Το κόστος ανατροφής ενός παιδιού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

➤ Θνησιμότητα

- 7.1 Δείκτες θνησιμότητας
- 7.2 Η εξέλιξη της θνησιμότητας στην Ελλάδα και την Ευρώπη
- 7.3 Η εξέλιξη της θνησιμότητας στο Νομό Κερκύρας
- 7.4 Η εξέλιξη της προσδοκώμενης ζωής στην Ελλάδα και την Ευρώπη
- 7.5 Αυτοκτονίες στην Ελλάδα και στο Νομό Κερκύρας
- 7.6 Η θνησιμότητα κατά ηλικίες
 - 7.6.1 Η βρεφική θνησιμότητα
 - 7.6.2 Η παιδική θνησιμότητα
 - 7.6.3 Η εφηβική θνησιμότητα
 - 7.6.4 Η Μητρική θνησιμότητα
 - 7.6.5 Η Γεροντική θνησιμότητα
- 7.7 Κύρια αίτια θανάτου
- 7.8 Εξέλιξη Γάμων – Γεννήσεων – θανάτων στην Ελλάδα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

➤ Μετανάστευση – Παλιννόστηση

- 8.1 Στατιστικά στοιχεία για τη μετανάστευση και την παλιννόστηση
- 8.2 Παλιννοστήσαντες κατά φύλο και χώρα προέλευσης για την περίοδο 1976-1985
- 8.3 Τα αίτια της μετανάστευσης
- 8.4 Τα αίτια της παλιννόστησης
- 8.5 Επιπτώσεις της Αποδημίας και της παλιννόστησης
- 8.6 Η μετατροπή της Ελλάδας από Χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

➤ Δημογραφική γήρανση

- 9.1 Γενική αναφορά
- 9.2 Η εξέλιξη της δημογραφικής γήρανσης στην Ελλάδα και την Ευρώπη
- 9.3 Τα αίτια της δημογραφικής γήρανσης
- 9.4 Οι επιπτώσεις της δημογραφικής γήρανσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

- 10.1 Η δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα και στο Ν. Κερκύρας σήμερα
- 10.2 Συμπεράσματα – διαπιστώσεις της μελέτης μας
- 10.3 Μέτρα αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος.
 - 10.3.1 Εξασφάλιση απασχόλησης
 - 10.3.2 Καταπολέμηση της ανεργίας
 - 10.3.3 Η απόκτηση κατοικίας
 - 10.3.4 Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος
 - 10.3.5 Τα οικογενειακά επιδόματα
 - 10.3.6 Φορολογικές ελαφρύνσεις και απαλλαγές
 - 10.3.7 Βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας των βρεφονηπιακών σταθμών
- 10.4 Προοπτικές του πληθυσμού της Ελλάδας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ
Αλεξόπουλος Α.
2. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ
Μισέλ. Α
3. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ
Α.Μ. Μουσσούρου
4. ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ
Πιερ Σάμουελ
5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ
Δ.Γ. Τσαούση
6. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Gutenbere
7. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟ 1920 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1991.
Πέτρου Α. Κιόχου
8. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ
Πέτρου Α. Κιόχου
9. ΙΑΤΡΙΚΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ
Γ. Παπαευαγγέλου – Κ. Τσίμης
10. Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.
Jacoukes Vallin
11. ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ
Ηρα Έλκε – Πουλοπούλου
12. ΣΥΝΕΧΗΣ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Γ.Ν. Τζιαφέτας
13. ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ. Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
ΚΑΙ Η ΠΡΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ
Γ.Ν. Τζιαφέτας

14. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ
Τομοι 18,33
15. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
1954-1961-1971-1981-1991
16. ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ
17. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
1961-1971-1981-1991
18. Ε.Σ.Υ.Ε ΚΕΡΚΥΡΑΣ
19. Ε.Σ.Υ.Ε ΠΑΤΡΩΝ
Ερμού 71
20. Ε.Σ.Υ.Ε ΑΘΗΝΩΝ
Πειραιώς 1.